

ОБЛАСТЕН ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ ЗА ОБЛАСТ МОНТАНА

СОФИЯ, 2021

ВЕРСИЯ: ОКОНЧАТЕЛЕН ПРОЕКТ

Географика „ООД“

СЪДЪРЖАНИЕ:

ВЪВЕДЕНИЕ	10
1. КРАТКО ОПИСАНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ УСЛОВИЯ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ В ОБЛАСТ МОНТАНА	10
1.1. Характеристики на ДГС в област Монтана	10
1.2. Физико-географска характеристика на област Монтана	14
1.3. Климатична характеристика на област Монтана – климатични промени	22
1.4. Характеристика на почвите в област Монтана.....	34
1.5. Типове горски месторастения	39
2. ХАРАКТЕРИСТИКА НА СОБСТВЕНОСТТА НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ	49
3. СЪЩЕСТВУВАЩА СТРУКТУРА НА УПРАВЛЕНИЕ НА ГОРИТЕ. КРАТКА ИСТОРИЯ НА ГОРСКОТО И ЛОВНОТО СТОПАНСТВО В РАЙОНА	52
3.1. Структура на управление на горите в област Монтана	52
3.2. Кратка история на горското и ловното стопанство в област Монтана	57
4. ЛЕСИСТОСТ НА ОБЛАСТТА И ОБЩИНИТЕ	65
5. АНАЛИЗ НА ПОТЕНЦИАЛА НА ГОРСКИТЕ И ЛОВНИТЕ РЕСУРСИ	66
5.1. Анализ на потенциала на горските ресурси	66
5.2. Анализ на потенциала на ловните ресурси.....	86
6. РОЛЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА ГОРСКОТО И ЛОВНОТО СТОПАНСТВО ЗА ИКОНОМИКАТА НА ОБЛАСТТА	88
6.1. Роля и значение на горското стопанство.....	88
6.2. Роля и значение на ловното стопанство.....	94
6.3. Развитие на отдиха и туризма в горите	94
6.4. Роля и значение на дървата за огрев.....	95
ЧАСТ ПЪРВА - ЕДИННА ГОРСКОСТОПАНСКА КАРТНА ОСНОВА НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ	98
ЧАСТ ВТОРА - ФУНКЦИОНАЛНО ЗОНИРАНЕ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ	98
I. АКТУАЛИЗАЦИЯ НА КАТЕГОРИИТЕ И ФУНКЦИОНАЛНАТА ПРИНАДЛЕЖНОСТ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ.....	98
II. ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ, ПРЕДОСТАВЯЩИ ЕКОСИСТЕМНИ ПОЛЗИ	115
ЧАСТ ТРЕТА - ВЪЗМЕЗДНО ПОЛЗВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИ ЕКОСИСТЕМНИ ПОЛЗИ	116
ЧАСТ ЧЕТВЪРТА - ЦЕЛИ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ И НА ЛОВНОТО СТОПАНСТВО	122
1. Цели на управление по функционална принадлежност на горските територии	122
2. Цели и насоки за управление по общини и на областно ниво за област Монтана	169
2.1. Насоки за управление на горските територии на областно ниво	169
2.2. Насоки за управление на горските територии по видове гори на общинско ниво	175

3. Списък на дървесните и храстови видове, с които ще се залесява	233
4. Цели на управление на ловното стопанство	236
5. Насоки за управление на ловното стопанство	237
ЧАСТ ПЕТА - СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА НА ПЛАНА	238
1. Анализ на планираните мерки, свързани с горските територии, от стратегиите за развитие на общините и областта	238
2. Социално-икономическа оценка на целите на управление на горските територии и на ловното стопанство	247
3. Оценка на въздействието на плана върху състоянието и развитието на горските ресурси по видове гори	250
ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА.....	261
ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ ОПРГТ ОБЛАСТ МОНТАНА.....	263
КАРТЕН МАТЕРИАЛ КЪМ ОПРГТ ОБЛАСТ МОНТАНА.....	263

Списък с таблици:

<i>Таблица 1. Териториално разпределение на ДГС спрямо общините в област Монтана (по инвентаризация на горските територии).....</i>	14
<i>Таблица 2. Характеристики на релефа по общини на територията на област Монтана</i>	14
<i>Таблица 3. Разпределение на дървопроизводителната площ и запаса по средна надморска височина в област Монтана.....</i>	15
<i>Таблица 4. Разпределение на дървопроизводителната площ по наклон за област Монтана.....</i>	16
<i>Таблица 5. Разпределение на дървопроизводителната площ по изложение за област Монтана.....</i>	16
<i>Таблица 6. Особенности на климата в общините от област Монтана.....</i>	26
<i>Таблица 7. Разпределение на залесената площ на областта по зони на Демартон, в настоящето и към 2080 г. по песимистичен сценарий.....</i>	30
<i>Таблица 8. Преобладаващи видове от естествен произход в зоните на Демартон, към 1990 г. ....</i>	30
<i>Таблица 9. Разпределение на площта и запаса по горскорастителни пояси.....</i>	34
<i>Таблица 10. Таксономичен списък на почвите в горските територии на област Монтана (Национална класификационна схема, 1992 г.).....</i>	34
<i>Таблица 11. Разпределение на дървопроизводителната площ по почвени типове/видове и дълбочина на почвата за област Монтана.....</i>	35
<i>Таблица 12. Разпределение на залесената площ по почвени типове/видове и дълбочина на почвата за област Монтана.....</i>	36
<i>Таблица 13. Типове горски месторастения /съгласно Класификационната схема на типовете горски месторастения, ИАГ, 2011/.....</i>	40
<i>Таблица 14. Разпределение на дървопроизводителната площ и общия дървесен запас по типове горски месторастения за област Монтана.....</i>	42
<i>Таблица 15. Разпределение на горската площ по вид на собствеността (ОГТ 2015).....</i>	50
<i>Таблица 16. Разпределение на залесената площ по общини в област Монтана (ОГТ 2015)</i>	50
<i>Таблица 17. Разпределение на общата горска площ по вид на земите и вид на горите (по данни от ГСП).....</i>	56
<i>Таблица 18. Лесистост по общини в област Монтана (ОГТ 2015).....</i>	65
<i>Таблица 19. Разпределение на запаса по дървесни видове и класове на възраст, високостъблени гори и общо в област Монтана, 2015 г.....</i>	68
<i>Таблица 20. Разпределение на запаса по дървесни видове и класове на възраст, издънкови гори в област Монтана, 2015 г.....</i>	69

<i>Таблица 21. Разпределение на залесената площ и общия запас по дървесни видове .....</i>	<i>70</i>
<i>Таблица 22. Разпределение на залесената площ, общия дървесен запас и десетгодишното ползване по стопански класове .....</i>	<i>72</i>
<i>Таблица 23. Разпределение на площта и запаса по групи гори и функции (стопанско и специално предназначение) в област Монтана към 31.12.2015 г по ОГТ4 .....</i>	<i>74</i>
<i>Таблица 24. Планирано годишно ползване (плътни куб. м) от горските територии по общини в област Монтана /по ОГТ 2015/ .....</i>	<i>75</i>
<i>Таблица 25. Разпределение на залесената площ, запаса, средния прираст и десетгодишното ползване по класове на възраст (иглолистни).....</i>	<i>76</i>
<i>Таблица 26. Разпределение на залесената площ, запаса, средния прираст и десетгодишното ползване по класове на възраст (широколистни високостъблени, в това число топола) .....</i>	<i>76</i>
<i>Таблица 27. Разпределение на залесената площ, запаса, средния прираст и десетгодишното ползване по класове на възраст (издънкови за превръщане) .....</i>	<i>77</i>
<i>Таблица 28. Разпределение на залесената площ, запаса, средния прираст и десетгодишното ползване по класове на възраст (тополови).....</i>	<i>78</i>
<i>Таблица 29. Разпределение на залесената площ, запаса, средния прираст и десетгодишното ползване по класове на възраст (нискостъблени) .....</i>	<i>78</i>
<i>Таблица 30. Процент на възможно ползване от отгледни сечи от Стопански гори, Защитни гори и гори със Специални функции в областта (ОГТ 2015) .....</i>	<i>79</i>
<i>Таблица 31. Потенциал на ползването (лежаща маса, т³) от горските територии по вид на горите и по общини (по ОГТ 2015) .....</i>	<i>81</i>
<i>Таблица 32. Анализ на ползването от горските територии по вид на горите (ОГТ5 от 2015 г.) .....</i>	<i>83</i>
<i>Таблица 33. Разпределение на залесената площ, запаса и размера на ползването по функционални групи (по ГСП и формулни методи) .....</i>	<i>84</i>
<i>Таблица 34. Разчет на ползването .....</i>	<i>85</i>
<i>Таблица 35. Запас и отстрел на едър дивеч в област Монтана за периода 2013-2017 г.....</i>	<i>87</i>
<i>Таблица 36. Запас и отстрел на дребен дивеч в област Монтана за периода 2013-2017 г. ..</i>	<i>87</i>
<i>Таблица 37. Запас и отстрел на хищници в област Монтана за периода 2013-2017 г. ....</i>	<i>87</i>
<i>Таблица 38. Приходи и разходи от реализирани дейности за периода 2012-2016 г.....</i>	<i>93</i>
<i>Таблица 39. Разпределение на дървесината в област Монтана, в т.ч. дърва за огрев (към 2015 г.) .....</i>	<i>97</i>
<i>Таблица 40. Горски територии за защита на почвите .....</i>	<i>99</i>
<i>Таблица 41. Горски територии за защита на водите .....</i>	<i>99</i>
<i>Таблица 42. Горски територии за защита на урбанизираните територии .....</i>	<i>100</i>

<i>Таблица 43. Горски територии за защита на сградите и обектите на техническата инфраструктура .....</i>	100
<i>Таблица 44. Територии от горната граница на гората .....</i>	101
<i>Таблица 45. Защитни горски пояси .....</i>	101
<i>Таблица 46. Горски територии, създадени по технически проекти за борба с ерозията ..</i>	102
<i>Таблица 47. Горски територии, включени в границите на защитените територии по смисъла на ЗЗТ.....</i>	102
<i>Таблица 48. Горски територии, включени в защитените зони, по смисъла на ЗБР.....</i>	103
<i>Таблица 49. Други специални горски територии, върху които по реда на други закони са определени и въведени особени статут и режими .....</i>	103
<i>Таблица 50. Семепроизводствени насаждения и градини .....</i>	104
<i>Таблица 51. Горски разсадници .....</i>	104
<i>Таблица 52. Опитни и географски култури от горски дървесни и храстови видове.....</i>	107
<i>Таблица 53. Дендрариуми .....</i>	107
<i>Таблица 54. Научноизследователски и учебно-опитни гори.....</i>	108
<i>Таблица 55. Горски територии до 200 т около туристически хижи, категоризирани по ЗТ и обекти с религиозно значение.....</i>	108
<i>Таблица 56. Бази за интензивно стопанисване на дивеча, съгласно регистъра на ИАГ, дирекция „Ловно стопанство“ .....</i>	109
<i>Таблица 57. Горски територии с рекреационно значение .....</i>	109
<i>Таблица 58. Горски територии за поддържане на ландшафта.....</i>	110
<i>Таблица 59. Горски територии с висока конзервационна стойност .....</i>	112
<i>Таблица 60. Стопански гори .....</i>	112
<i>Таблица 61. Зони за защита от урбанизация.....</i>	113
<i>Таблица 62. Зони за изграждане на ски писти и съоръженията към тях .....</i>	115
<i>Таблица 63. Горски територии в област Монтана, в които ползването на обществени екосистемни ползи е възмездно .....</i>	121
<i>Таблица 64. Списък на обектите със статут на недвижими културни ценности и паметници на културата, с категория „Национално значение“ на територията на област Монтана .....</i>	151
<i>Таблица 65. Курорти в област Монтана.....</i>	156
<i>Таблица 66. Гори с висока конзервационна стойност в област Монтана.....</i>	158

Списък с фигури:

<i>Фигура 1. Карта на област Монтана</i>	11
<i>Фигура 2. Карта на общините в област Монтана</i>	12
<i>Фигура 3. Териториални поделения на горите в област Монтана</i>	14
<i>Фигура 4. Общини с условия за почвено засушаване (по Александров, 2006)</i>	31
<i>Фигура 5. Типове гори и горско-географски области и подобласти в България</i>	32
<i>Фигура 6. Разпределение на горите по видове собственост</i>	50
<i>Фигура 7. Разпределение на общата горска площ по общини</i>	51
<i>Фигура 8. Лесистост по общини</i>	66
<i>Фигура 9. Разпределение на запаса по дървесни видове</i>	71
<i>Фигура 10. Разпределение на площта на област Монтана по видове територия (Областна стратегия за развитие на област Монтана 2014-2020 г.)</i>	89

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АЧС	Африканската чума по свинете
ВЕЦ	Водноелектрическа централа
ВКС	Висока консервационна стойност
ГВКС	Гори с висока консервационна стойност
ГС	Горско стопанство
ГСП	Горскостопански план
ГСУ	Горско стопански участък
ГТ	Горски територии
ГФ	Горски фонд
ГФС	Гори във фаза на старост
ДГС	Държавно горско стопанство
ДЛ	Държавно лесничейство
ДЛС	Държавно ловно стопанство
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗГ	Закон за горите
ЗЗ	Защитена зона
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗЗУ	Зони за защита от урбанизация
ЗМ	Защитена местност
ЗТ	Закон за туризма
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ЛД	Ловна дружина
ЛРД	Ловно рибарска дружество
ЛРС	Ловно рибарски сдружение
ЛС	Ловно сдружение
ЛСР	Ловностопански район
ЛУП	Лесоустройствен проект

МВР	Министерството на вътрешните работи
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НСИ	Национален статистически институт
НСРГСРБ	Национална стратегия за развитие на горския сектор в Р България
НУГ	Национално управление по горите
ОГТ	Отчетни форми на горските територии
ОЛТ	Организиран ловен туризъм
ОПР	Общински план за развитие
ОПРГТ	Областен план за развитие на горските територии
ОСР	Областна стратегия за развитие
ОУП	Общ устройствен план
ПЗ	Природна забележителност
ПП	Природен парк
ПР	Поддържан резерват
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РКСОГДР	Регионалният консултативен съвет по опазване на горите, дивеча и рибата
СЗДП	Северозападно държавно предприятие
СЛР	Съюз на ловците и риболовците
СЛРД	Сдружение ловно рибарско дружество
ССФ	Селско стопански фонд
ТП	Териториално поделение
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ХВП	Хранително-вкусова промишленост
FSC	Съвет по стопанисване на горите
WMO	World Meteorological Organization
WRB	World Reference Base

ВЪВЕДЕНИЕ

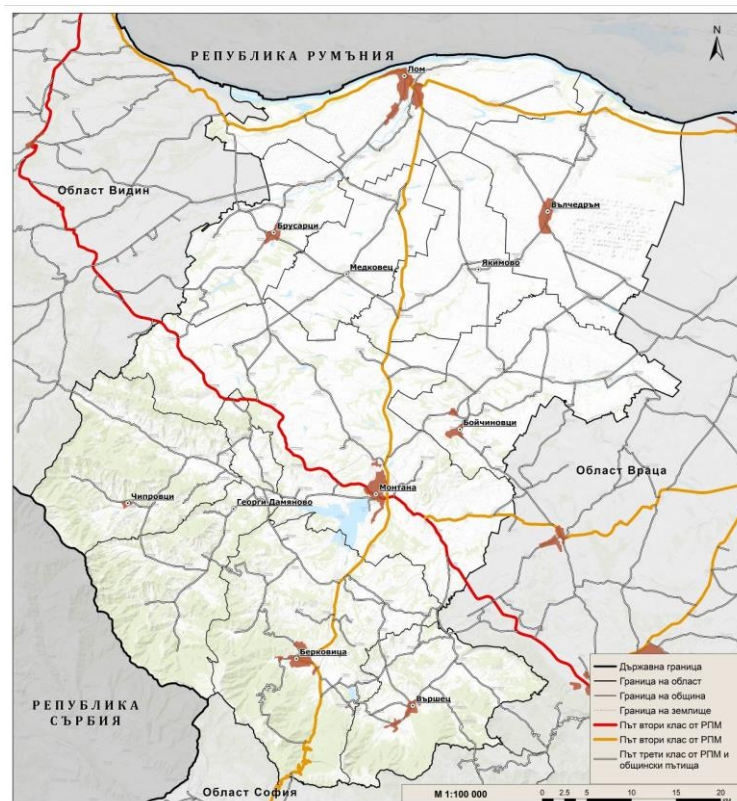
Настоящият Областен План за Развитие на Горските Територии (ОПРГТ) в област Монтана е документ за стратегическо планиране на горското стопанство и регионалното развитие. Чрез него се определя стратегическата рамка за развитие на горските територии в областта, която задава целите и приоритетите за устойчиво интегрирано областно развитие. За постигане на устойчиво развитие на горските територии в област Монтана в контекста на целите на ЕС, отчитайки планинския характер на района, с по-трудни условия на живот и бизнес е необходимо държавата и заинтересованите страни да предприемат конкретни действия, съобразени с местните условия.

1. КРАТКО ОПИСАНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ УСЛОВИЯ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ В ОБЛАСТ МОНТАНА

1.1. Характеристики на ДГС в област Монтана

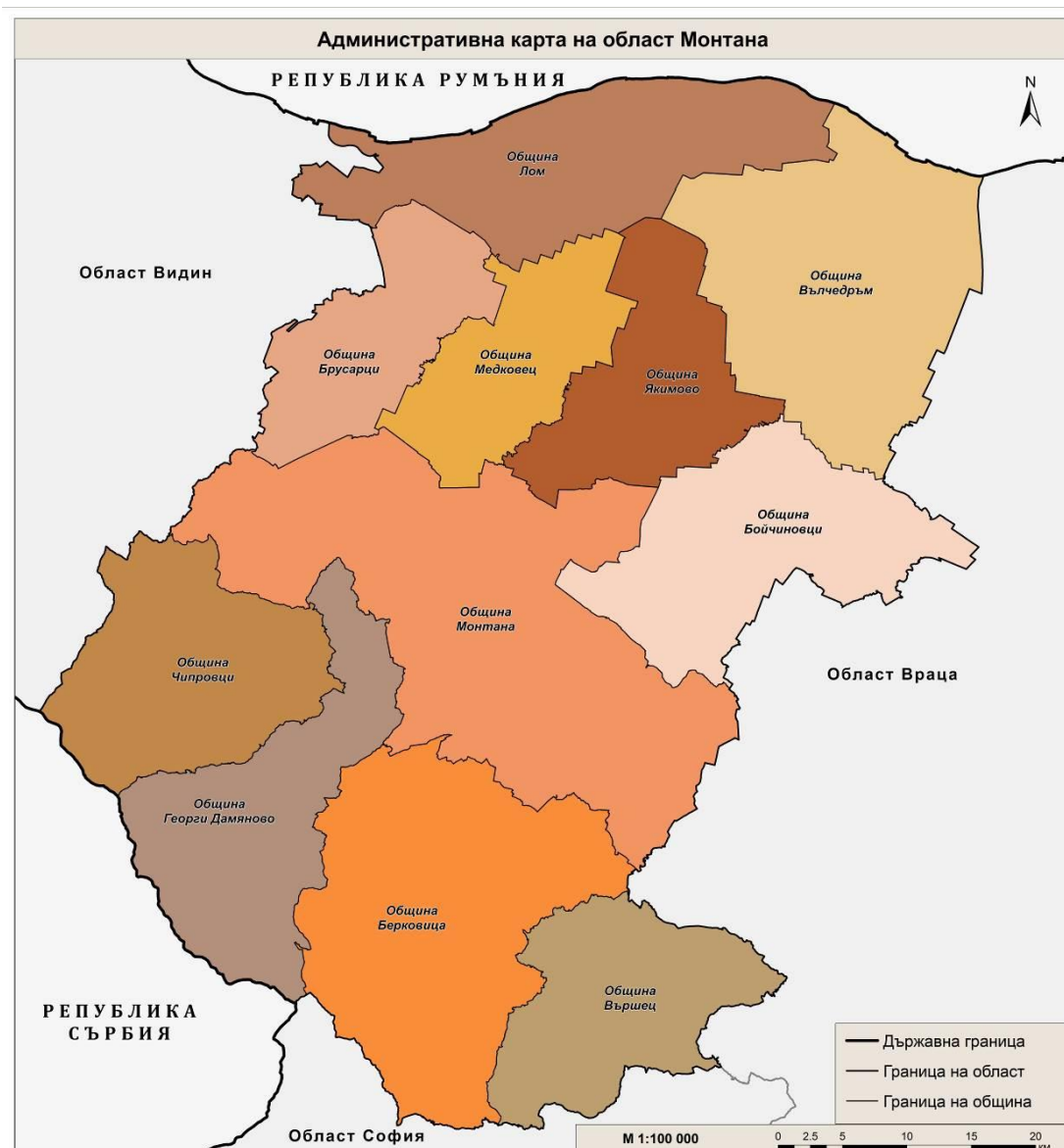
Област Монтана заема 3635 кв. км, което я нарежда на трето място по площ сред другите области в Северозападния район (Видин, Враца, Плевен, Ловеч и Монтана). Общата площ на област Монтана съставлява 3,3 % от територията на Република България.

Северна граница на областта е река Дунав, която е и държавна граница с Румъния. На югозапад областта граничи със Сърбия, на юг е ограничена от северните склонове на Стара планина. Съседна област в западна посока е Видин, в източна - област Враца и в южна посока - област София (Фиг. 1).

Фигура 1. Карта на област Монтана

Съгласно Административно-териториалното деление на Република България, (Указ № 1/05.01.1999 г. на президента за утвърждаване границите, административните центрове на области и общини, включени в тях, обнародван в ДВ, бр. 2/1999 г.), областта включва 11 общини (фиг. 2). В тях има 129 населени места, от които 8 града и 121 села. Най-голяма е територията на община Монтана – почти 19% от площта на областта, а най-малка – територията на община Медковец.

Фигура 2. Карта на общините в област Монтана

Общата площ на горските територии в област Монтана е 92 278 ha, разпределени по собственост, както следва:

- държавни гори - 64,1%;
- общински гори - 5,5%;
- гори на частни физически и юридически лица - 26,5%;
- други – 3,9%.

С малък процент участват горски територии на частни юридически лица, Министерство на околната среда и водите (МОСВ) и религиозни организации. В областта има малко гори в селскостопански територии (725 ha). На територията на областта се намира малка част (26,2%) от горите на Природен парк (ПП) Врачански балкан – 4 095 ha, където има държавни, общински и частни гори.

Горите на територията на област Монтана се стопанисват от 5 териториални поделения на Северозападно държавно предприятие: ДГС Берковица, ДГС Говежда, ДГС Лом, ДГС Монтана, ДГС Чипровци, и УОГС Петрохан (Бързия), което се

стопанисва от Лесотехнически университет към МОН (фиг. 3). Контролират се от Районна дирекция по горите (РДГ) – Берковица. Липсват ловни стопанства.

Горските територии са разположени в землищата на следните общини: Община Берковица с 20 населени места (Балювица, Берковица, Бистрилица, Бокиловци, Боровци, Бързия, Гаганица, Замфирово, Комарево, Костенци, Котеновци, Лесковец, Мездря, Песочница, Пърличево, Рашовица, Слатина, Цветкова бара, Черешовица, Ягодово); Община Бойчиновци – 13 населени места (Бели брег, Бели брод, Бойчиновци, Владимирово, Громшин, Ерден, Кобиляк, Лехчево, Мадан, Мърчево, Охрид, Палилула, Портитовци); Община Брусарци – 10 населени места (Брусарци, Буковец, Василевци, Дондуково, Дъбова Махала, Киселево, Княжева Махала, Крива бара, Одоровци, Смирненски); Община Вълчедръм – 11 населени места (Ботево, Бъзовец, Вълчедръм, Септемврийци, Горни Цибър, Долни Цибър, Златия, Игнатово, Мокреш, Разград, Черни връх); Община Вършец – 9 населени места (Вършец, Горна Бела речка, Горно Озирова, Долна Бела речка, Долно Озирова, Драганица, Спанчевци, Стояново, Черкаски); Община Георги Дамяново – 13 населени места (Видлица, Гаврил Геново, Георги Дамяново, Главановци, Говежда, Дива Слатина, Дълги дел, Еловица, Каменна Рикса, Копиловци, Меляне, Помеждин, Чемиш); Община Лом – 10 населени места (Добри дол, Долно Линево, Замфир, Ковачица, Лом, Орсоя, Сливата, Сталийска махала, Станево, Трайково); Община Медковец – 5 населени места (Аспарухово, Медковец, Пишурка, Расово, Сливовик); Община Монтана – 24 населени места (Безденица, Белотинци, Долно Белотинци, Благово, Винище, Вирове, Войници, Габровница, Горна Вереница, Горно Церовене, Доктор Йосифово, Долна Вереница, Долна Рикса, Клисурица, Крапчене, Липен, Монтана, Николово, Славотин, Смоляновци, Стубел, Студено буче, Сумер, Трифоново); Община Чипровци – 10 населени места (Белимел, Горна Ковачица, Горна Лука, Железна, Мартиново, Митровци, Превала, Равна, Челюстница, Чипровци); Община Якимово – 4 населени места (Долно Церовене, Дългоделци, Комощица, Якимово).

Фигура 3. Териториални поделения на горите в област Монтана

Най-голяма обща горска и залесена площ имат общини Чипровци (съответно 17 385 и 16 402 ha), Георги Дамяново (17 084 и 16 362 ha) и Берковица (15 074 и 14 407 ha), а най-големи запаси – общини Берковица (3 006 310 m³), Георги Дамяново (2 921 915 m³) и Чипровци (2 526 623 m³) (Таблица 1).

Таблица 1. Териториално разпределение на ДГС спрямо общините в област Монтана (по инвентаризация на горските територии)

Община	ДГС	Обща площ, ha	Залесена площ, ha	Средна възраст на запаса	Запас, m ³	Процент по площ
Берковица	Берковица	15 074	14 407	79	3 006 310	68
Берковица	УОГС Петрохан (Бързия)	7 290	6 751	113	2 079 460	32
Бойчиновци	Монтана	3 124	2 753	46	117 710	100
Брусарци	Лом	2 280	2 216	39	138 729	100
Вълчедръм	Лом	1 166	1 009	41	78 067	100
Вършец	Берковица	12 389	11 769	85	2 182 395	100
Георги Дамяново	Говежда	17 084	16 362	79	2 921 915	100
Лом	Лом	1 819	1 556	29	104 518	100
Медковец	Лом	534	534	28	40 958	100
Монтана	Монтана	13 374	12 591	48	1 064 635	100
Чипровци	Чипровци	17 385	16 402	77	2 526 623	100
Якимово	Лом	759	759	17	44 207	100
Всичко		92 278	87 109	81	14 305 527	100

*Данните за обща горска площ и залесена площ по териториални поделения са по инвентаризация на горските територии

1.2. Физико-географска характеристика на област Монтана

1.2.1. Релеф

Релефът като съвкупност от неговите елементи (надморска височина, наклон, изложение, форма на терена) е фактор с голямо значение за хидротермичния режим на почвата и за разпределение на слънчевата енергия. Това от своя страна води до формирането на различни типове месторастения.

Територията на област Монтана се характеризира с разнообразен релеф – приблизително по равно равнинен и планински. Надморската височина в областта обхваща диапазона от 0 до 2000 м, което дава отражение върху горската растителност и очакваните въздействия от климатични изменения.

Разнообразието на релефа по общини е представено в Таблица 2.

Таблица 2. Характеристики на релефа по общини на територията на област Монтана

Област Монтана	
Община	Релеф
Берковица	Територията на общината е по равно равнинен и планински - равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински на север, преминаващ в ниско- и

	среднопланински в Стара Планина на юг. Надморската височина се изменя от 300 до 1400 m, с по-малки площи до към 1700 m и достига 2016 m при връх Ком. Релефът на планинската южна част се характеризира с големи превишения, стръмни и много стръмни до урвисти склонове и силно пресечен терен. Берковският дял на Стара Планина е най-високото било в района.
Бойчиновци	Теренът на общината е равнинно-хълмист. Преобладават надморски височини от 200 до 300 m.
Брусарци	Теренът на общината е равнинно-хълмист. Преобладават надморски височини от 100 до 200 m.
Вълчедръм	Теренът на общината е равнинно-хълмист. Преобладават надморски височини от 100 до 200 m.
Вършец	Теренът на общината е по равно равнинен и планински. Преобладават надморски височини от 400 до 1100 m.
Георги Дамяново	Теренът на общината е предимно планински, преминаващ в хълмисто-предпланински на север. Преобладават надморски височини от 400 до 1300 m.
Лом	Теренът е равнинно-хълмист. Надморската височина е от 100 до 200 m.
Медковец	Теренът е равнинно-хълмист. Надморската височина е от 100 до 200 m.
Монтана	Теренът е равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински. Надморската височина е от 200 до 600 m.
Чипровци	Теренът е предпланински, ниско- и средно планински. Преобладават височини от 500 до 1200 m. С по-малък дял участват площи до 2000 m (най-висок връх Мартинова чука - 2011 m).
Якимово	Теренът е равнинно-хълмист. Височините са 100-200 m.

Преобладаващите надморски височини на горските територии в област Монтана са от 200 до 1000 m (82,0 %), а средната за областта е 600 m (Таблица 3).

Таблица 3. Разпределение на дървопроизводителната площ и запаса по средна надморска височина в област Монтана

Надморска височина	Дървопроизводителна площ, ha	Средна възраст на запасите, години	Запас, m ³	Процент по площ
100	3252	25	151 931	3,7
200	11934	45	874 069	13,6
300	8607	51	1 102 050	9,8
400	7294	51	929 973	8,3
500	9490	53	1 359 430	10,8
600	10295	58	1 601 499	11,7
700	8823	67	1 592 778	10,0
800	7119	73	1 532 580	8,1
900	4775	76	1 166 038	5,4
1000	3777	90	870 418	4,3
1100	3306	100	860 181	3,8
1200	2258	109	604 704	2,6
1300	2527	132	682 041	2,9
1400	2023	139	476 429	2,3
1500	1582	151	323 401	1,8
1600	750	142	141 846	0,9
1700	167	114	35 881	0,2

1800	10	40	64	0,0
1900	14	40	214	0,0
2000	1		0	0,0
Всичко	88 004	75	14 305 527	100,0

По-голямата част (76,0%) от горските площи са разположени в равнинно-хълмисто-предпланинския пояс на дъбовите гори на надморски височини до 800 m, а по-малка (32,3%) - в средния планински пояс на горите от бук и иглолистни, като високопланинските гори с височина над 1900 m и заливните крайречни гори на височина до 100 m са представени със съвсем малки площи.

Територията на горите в областта е разположена главно на стръмни терени – 41,0% от дървопроизводителната площ (Таблица 4). Наклонените терени са на второ място с 30,0%. На много стръмни терени са разположени 18,0%. Останалата дървопроизводителна площ е на равни и полегати терени – съответно 3,0% и 8,0%.

Таблица 4. Разпределение на дървопроизводителната площ по наклон за област Монтана

Степен на наклона	Равно 0-4°	Полегато 5-10°	Наклонено 11-20°	Стръмно 21-30°	Мн. стръмно над 30°	Общо
Площ (ha)	2 846	6 783	26 065	36 564	15 746	88 004
Площ (%)	3	8	30	41	18	100

Преобладаващата част от горските насаждения в област Монтана са разположени на терени със сенчести изложения (север, североизток, северозапад, изток). Те представляват 58 507 ha, или 66,5% от общата дървопроизводителната площ в областта (Таблица 5). Припечните изложения са 29 497 ha, или 33,5%.

Таблица 5. Разпределение на дървопроизводителната площ по изложение за област Монтана

Изложение	Сенчести (север, североизток, северозапад, изток)	Припечни (югоизток, югозапад, запад, юг)	Всичко
Площ (ha)	58 507	29 497	88 004
Площ (%)	66,5	33,5	100,0

Във връзка с особеностите на релефа следва да бъдат направени следните най-общии изводи:

- Посочените по-горе особености на релефа дават своето отражение върху разпределението на светлината, топлината, влагата, богатството на почвите и другите екологични фактори за формирането на различни типове месторастения.

- Различията в надморската височина обуславят основните промени в климатично отношение и районирането на горско-растителните пояси и подпояси, които отразяват вертикалното разпределение на горската растителност. Изложението влияе върху формирането на различните типове месторастения, главно по отношение на почвената влажност. Микрорелефът, преминаването от една теренна форма в друга, водят до промени във водния и хранителен режим на почвите, а оттам до смяна на дървесния вид или неговата продуктивност.

- Големите различия в надморската височина, наклона и изложението на склоновете създават разнородна картина на климатично разнообразие и почвено плодородие, обуславяйки от своя страна голямо разнообразие на типове горски месторастения в района на област Монтана.

1.2.2. Хидроложки условия

Речната мрежа на област Монтана включва реки, притоци на река Дунав.

По-големи реки в област Монтана са р. Огоста /с дължина 141,1 km и водосборен басейн 3151,1 km²/, р. Цибрица /с дължина 87,5 km и водосборен басейн 933,6 km²/, р. Лом /с дължина 92,5 km и водосборен басейн 1240 km²/. Горните течения на притоците р. Лом административно попадат в област Видин, а част от средното и цялото долно течение - в област Монтана.

Водните течения, които протичат през територията на областта са притоци на р. Огоста в нейното горно течение. В планинската част реките и доловете имат сравнително стръмен надлъжен профил и постоянен воден дебит. Обратно, реките и доловете, извиращи от хълмистите предпланински части имат променлив воден дебит и често се срещат суходолия. По общини водните ресурси имат следните характеристики:

Община Берковица: Хидрографската мрежа в района на общината е гъста, с относително постоянен дебит през цялата година.

Най-голямата река в общината е Бързия, десен приток на р. Огоста, с дължина 35 km, която се влива в язовир „Огоста“. Извира в района на УОГС „Петрохан“. Тя е с най-голям водосборен басейн, голяма част от който е извън пределите на общината. По-важни нейни притоци са Женска река, Къса река, Голяма река и Шабаница, които пред гр. Берковица се събират в една река - Берковска. Тя заедно с р. Врещица (десен приток) се вливат в р. Бързия при м. „Йончеви ханове“.

Водосборите на всички реки и долове са укрепени от гъста дървесна растителност, на места са стръмни, урвести и скалисти. Водите на реките са хванати на три нива, посредством канална система минават през турбините на водните централи „Петрохан“, „Бързия“, „Клисура“ и се събират в хидровъзел „Среченска бара“, за задоволяване на питейните нужди на градовете Берковица, Монтана, Враца и Мездра. Дебитът на реките в Берковския Балкан, притоци на р. Бързия, е в пряка зависимост от водовземните съоръжения. Голяма част от постъпилите води изтичат през преливника на хидровъзела, в резултат на което през летния сезон коритата на реките в Берковския Балкан под водовземните съоръжения остават сухи, което води до изменение на зооценозите и най-вече на ихтиофауната. Поради обстоятелството, че водовземните съоръжения са разположени в сравнително влажен и с достатъчно валежи район, то влиянието им върху състава, растежа, прираста, производителността и здравословното състояние на насажденията под и над съоръжението са незначителни.

Други по-характерни водни течения, притоци на река Бързия, водещи началото си от предпланинската част са: Костенска и Комаревска бара (леви притоци) и реките Гобнуша и Лескалица. Всички те имат непостоянен воден дебит.

Река Златица води началото си от землището на с. Черешовица. Водосборният ѝ басейн е сравнително голям. По-важни нейни притоци са реките: Деленица, Бъркачица, Брезовица, Тунсулца, Лева река, Ловни дол, Еловица, Попов дол, Дълбоки дол. Река Златица тече в североизточна посока, има постоянен дебит и се влива в яз. „Огоста“.

В района на с. Бързия има минерален извор с температура на водата 31,8°C, който се използва за балнеолечение.

Община Вършец: Най-голямата река в общината Ботуня има постоянен воден дебит и тече в североизточна посока. Дължината ѝ е 68,9 km, която ѝ отрежда 54-то място сред реките на България. Река Ботуня е вторият по големина приток на р. Огоста след р. Скът. По-важни нейни притоци са: Раковица, Ладровица (събираща водите на Стара река, Драгиева бара, Ралкова бара, Крушечка бара, Просеничка бара, Орлощица и Барбарацица), Бела река и Черна. От предпланинската част, най-големият ѝ приток е р. Шуговица.

Най-характерните реки, водещи началото си от северните хълмисто-предпланински части са: Еловица, Костенска, Песочница, Шуговица и Гобнуша. Отличават се с непостоянния си воден дебит.

Особено стопанско значение имат реките, водещи началото си от високостъблените букови насаждения. Те са източник на питейна вода, както за селищата в района, така и за гр. Монтана и гр. Враца. За тази цел части от водосборите на реките: Бъркачица, Къса, Стара, Драгиева, Ренкъов дол, Крушева бара, Лилвечка бара, Орловщица, Раковица и др. са обособени във вододайни зони.

Богатство за района на гр. Вършец са минералните извори, формирани в три термални зони: Слатина, Спанчевци и Вършец. Температурата им е 36,4 °С до 38 °С, с общ дебит 15 л/сек.

Община Чипровци: В хидроложко отношение склоновете на планинската част се отличават значително от предпланинската хълмиста част. В Старопланинието реките и доловете имат сравнително стръмен надлъжен профил, без много извивки и постоянен воден дебит. Реките, които извираат от хълмистата предпланинска част, имат непостоянен воден дебит и често се срещат суходолия. Хидрографската мрежа в района се определя от хидрографията на р. Огоста и нейните притоци. Река Огоста води началото си от землището на с. Превала, като извира под вр. Горно Язово (1573 m) и вр. Вража глава (1935 m). По-важен неин приток е Чипровска река (Мартиновска река).

Река Огоста е най-пълноводната река на територията на общината, с най-голям водосборен басейн и със сравнително постоянен дебит. Отначало тече в източна посока до гр. Монтана, след което течението ѝ се изменя в североизточна посока. По-характерни притоци на Чипровската река са: р. Расточка, р. Найденица, р. Немова, р. Типъчка, Синята вода, Гнилидол и Бобички дол. Тези притоци в горните и средните си части са с много стръмни и скалисти брегове. По-характерни притоци на р. Огоста в района на с. Бели Мел са: Левица, Реката и Равнянска бара.

Община Георги Дамяново: Хидрографската мрежа в община Георги Дамяново се очертава от водосбора на река Дългоделска Огоста и следните притоци: Къси реки, Делена вода, Черна река, Слатинска река, Праданча, Буковец, Копиловска река и Промеждинска бара. В района се намира началото на язовир „Огоста“. На територията на общината, в землището на с. Дълги дел има една вододайна зона, обявена с протокол от 05.03.1986 г. на комисия, назначена със заповед № РД-14-02-152/19.02.1986 г. на МССУ.

Река Дългоделска Огоста има дължина 29 km. Извира на северозапад от връх Камара в Берковска планина на 1790 m. До с. Говежда тече на север в дълбока и залесена долина. След това завива на североизток, приема отляво най-големия си приток – Копиловска река (Копиловска Огоста), а след село Меляне долината ѝ се разширява. Приема отляво притока си Помеждинска река и се влива отдясно в р. Огоста на 211 m надм. в. в близост до с. Гаврил Геново. Площта на водосборния басейн на реката е 249 km², което представлява 7,9 % от водосборния басейн на река Огоста. Средният многогодишен отток при село Говежда е 2,00 m³/s, като максимумът е през април, а минимумът през август.

Водните течения се използват за производство на електрическа енергия в две водноелектрически централи: ВЕЦ “Орион” (захранва се от водите на р. Дългоделска Огоста) и ВЕЦ “Трещена” (от водите на р. Трещена).

Община Монтана: Територията на община Монтана попада в три водосборни басейна – реките Огоста, Цибрица и Лом.

В Югоизточната част на общината е водосборът на река Огоста, която се влива в язовир Огоста. След изтичането си от язовира преди да напусне пределите на общината получава големия си десен приток река Шугавица.

Централната част на общината попада във водосборния басейн на р. Цибрица. Тя води началото си от Широка планина, югозападно от с. Смоляновци, минава през селата Клисурска и Безденица и североизточно от последното навлиза в община Якимово.

В северозападната част на община Монтана, през землището на с. Белотинци преминава част от горното течение на река Нечинска бара, която е десен приток на р. Лом.

Община Бойчиновци: Хидрологията на общината се определя от средното течение на р. Огоста, протичаща в землищата на с. Ерден, гр. Бойчиновци, с. Портитовци, с. Владимирово, с. Лехчево, с. Бели брод и долното течение на р. Ботуня (землището на с. Охрид). Североизточно от гр. Бойчиновци Огоста получава най-големия си приток – р. Ботуня. В Дунавската равнина, преди с. Бели брод, в нея се влива втори по-голям приток – р. Рибине.

Община Брусарци: Основни реки на общината са р. Лом и десният ѝ приток, р. Нечинска бара. Река Лом протича от запад-югозапад на изток-североизток през северната половина на общината с част от долното си течение в землищата на Княжева махала, Крива бара, Дондуково и Василевци. При село Дондуково в нея се влива река Нечинска бара. Двете реки протичат в широки, но сравнително дълбоки долини спрямо околния терен. На р. Нечинска бара, между с. Смирненски и Буковец, е изграден язовир „Христо Смирненски“, водите който се използват основно за напояване на обработваеми земи.

Община Вълчедръм: В пределите на община Вълчедръм се простира участък от 13 km от южния бряг на река Дунав (от 708 до 721 km). От юг на север през средата на общината преминава най-долното течение на река Цибрица. В източната част на община Вълчедръм, на границата с община Козлодуй е изграден язовир „Шишманов вал“, с водите на който се напояват обширни земеделски площи в Златията. В югоизточната част, в землищата на селата Бъзовец и Септемврийци са изградени два сравнително големи микроязовира („Бъзовец“ - 5,5 ha и „Септемврийци“ – 38,1 ha), водите на които също са включени в напоителни системи и са зарибени.

Община Медковец: В най-южната част на общината, в землището на с. Сливовик, на протежение от 4-5 km преминава малък участък от горното течение на река Цибър (ляв приток на Цибрица). В останалата ѝ част няма постоянно течащи води. На множеството сухи дерета, в които през пролетния сезон протичат временни водотоци са изградени няколко микроязовира („Червен бряг“, „Слатина“, „Козоровец“, „Сврача бара“, „Гръгоровото“, „Яза“ и др.), водите на които се използват за напояване.

Община Якимово: През общината протича част от средното течение на р. Цибрица. Отляво и отдясно в нея се включват малки и къси суходолия, в които има епизодичен отток. Най-големият ѝ приток югозападно от с. Долно Церовене е р. Цибър.

Община Лом: Хидроложките условия в района на общината се обуславят от водосборите на реките Лом и Цибрица, извиращи от Стара планина, в областта на долнодунавския басейн, както и от някои суходолия, които се вливат в р. Дунав. Водният дебит на реките Лом и Цибрица е непостоянен и зависи от количеството на дъждовните и снежните води.

Основни източници на почвена влага за горската растителност са главно водите свързани с пролетното прииждане на р. Дунав и падащите валежи. Максималният месечен отток на р. Дунав е през м. май и е свързан с пролетното прииждане на реката, което е във връзка с максималния отток на притоците в началото на пролетта. Високите пролетни води заливат островите в района на горското стопанство и речните тераси до дигите, като създадените върху тях култури остават под водата, а това от своя страна

влошава растежните условия. В години с по-продължителни валежи водите се задържат до м. август.

1.2.3. Геоложки строеж и петрографски състав

Областта е разположена в Стара планина и Дунавската равнина. В района се срещат скали от трите основни типа - масивни, седиментни и метаморфни.

Масивните (магмени) скали са представяни от андезити (палеогенни вулканити - средни) и риолити (палеогенни вулканити - кисели). Туфите и туфозните пясъчници са силно податливи на ерозия. Изветряването при тях е най-добре изразено, напукани са във всички посоки. Андезитите и риолитите са устойчиви на изветряване, нямат вертикални напуквания и при недостатъчна мощност на почвения профил, развитието на дървесната растителност се затруднява след достигане на корените до плътната основна скала.

Мраморите и варовиците са бели до светлосиви, сиви и виолетови. Те са силно напукани в хоризонтална и вертикална посока. Върху тях са формирани хумусно - карбонатните почви. Срещат се брекчии, конгломерати и пясъчници. Върху тези геоложки основи са развити хумусно-карбонатни или кафяви горски почви – преходни.

Седиментните (утаечни) скали са представени от пясъчници и конгломерати. Тези скали са силно податливи на ерозия, изветряването е силно изразено. Напукването е в различни посоки и при наличие на влага се създават добри условия за развитие на дървесната растителност. Почвообразуването при тях протича сравнително бързо.

Метаморфните скали са с най-голямо разпространение и са представени от гнайси, гранитогнайси, амфиболи и шисти. Тези скали са слабо податливи на ерозия, изветряването при тях е слабо, на места до средно. Имат вертикално напукване, което улеснява проникването на корените в дълбочина и благоприятства развитието на дървесната растителност. Гнайсите са силно нагънати с множество вертикални и хоризонтални пукнатини. Изветрели са по повърхността и представляват значителен източник на наносни материали.

Шистите са скали от долната серия на метаморфния комплекс. Характерно за тях е слоистостта им. Силно са нагънати, косо и вертикално напукани, което благоприятства развитието на горскодървесната растителност, дори и при по-плитки почви.

Характерът на основните скали оказват съществено влияние за формирането на почви с различен механичен състав и различна запасеност с хранителни вещества и минерални соли. Това разнообразие на почвите по типове и богатство, в комплекс с различните показатели на релефа, способстват за формирането на различни типове горски месторастения. Еднакви типове горски месторастения се срещат върху различни основни скали, под влияние и на климатичния фактор и растителността, като въздействащи фактори на почвообразуването.

Разнообразието на основните скали на територията на Стара планина, Предбалкана и Дунавската равнина е голямо.

В Старопланинската верига са разположени две формации: диабазфилитоидната формация (филитоидни и зелени шисти, кварцити, гранити и диорити) и формацията на старопланинските калциево-алкални интрузии (гранити и гранодиорити). Всички те образуват основата на северните склонове на планините Берковска и Козница от Централната старопланинска верига. Върху филитоидните и зелени шисти, старопланинските гранити, диорити и гранодиорити върху кафява горска почва са формирани високо производителни букови насаждения.

В хълмисто-предпланинския и част от равнинно-хълмистия подпояси се е формирала твърде разнолика платформа от средно до силно изветрели кварцити,

пясъчници, конгломерати (вкл. и богата гама от преходи между тях), както и от пясъчливи варовици и варовити пясъчници, лиски, гама от различни видове мергели и варовици. На образуваната върху тях сива и тъмносива горска почва са разпространени част високо и среднобонитетните издънкови насаждения от дъбове и цер. На отделни ограничени по площ места, основната скала излиза твърде близко до повърхността (често и по вторични причини), което е причина върху формиралата се светлосива почва естествената растителност да е в много лошо състояние. В единични случаи, когато основната скала е варовик се е обусловило образуването на хумусно-карбонатна почва върху която естествената растителност е в много лошо състояние.

В равнинно-хълмистия подпояс се е развила платформа от по-устойчиви варовици от долната и горната креда. На формиралата се върху нея тъмносива горска почва са разпространени високо и среднобонитетни, чисти и смесени издънкови насаждения от благун, цер и зимен дъб.

Варовиците са разпространени и на териториите, прилежащи към част от Предбалкана и Врачанска планина. Върху тази варовита платформа са се оформили както хумусно-карбонатна, така и кафява горска почва, чието богатство варира в зависимост от дълбочината на основната скала. Различен е и видовият състав, а състоянието на дървесната растителност е от много добро до много лошо. Така например, върху основа от рифови варовици има подотдели в които върху тъмнокафява горска почва се намират високобонитетни букови насаждения, а в други подотдели на същия район букът е в лошо състояние.

По течението на реките Златица, Бързия, както и някои от по-големите им притоци са формирани халоцен и кватерни речни тераси (наносни), предимно от пясъци и чакъл. Те обаче нямат практическо значение. Същото се отнася и за склоновите насипи получени в резултат на свличането на материали при активни в миналото ерозионни процеси.

Териториите, попадащи в Дунавската плоско наслоена плоча, образувани през младия миоцен, са разломно издигнати и разчленени от речни долини през кватернера. В северните части през периода на еоплейстоцена се развива денудационно-аккумуляционна повърхнина, която се издига слабо през кватернера.

Основните скали в района са льосови глини и льос. Льосовидните образувания припокриват варовиците. Мощността на льосовидния пласт е значителна от 10 до 45 метра, с хомогенен химичен и механичен състав. Състои се от дребни кварцови пясъчинки, примесени с фини глинести частици, слюди и други примеси с висок коефициент на уплътняване.

Льосът се характеризира с бледожълт цвят, вертикална цепителност и голяма порьозност и водопропускливост. На места в резултат на ветровата ерозия той е силно изтънял, деградира и се е превърнал в глинясъл льос (льосова глина). Най-дебела е льосовата покривка покрай брега на р. Дунав. Разпространен е по двата бряга на реките Лом и Цибрица и в околностите на селата Станево, Ковачица, Мокреш, Комошица и Расово.

Льосовите глини са в основата на льосовата покривка, те са субстрат върху който се развиват специфични форми, които са с малки размери и не се срещат при друга литоложка основа. Съставляват специфичният льосов морфоложки комплекс, към който се отнасят льосовите гърбици и блюдца. Льосовите „гърбици“ са акумулативни форми, разположени в съседство и успоредно на Дунавския бряг- възвишенията на селата Орсоя, Сливата, източно от Горни Цибър и Долно Линево. На много места завършват със стръмни откоси, които са вторично ерозирани. Друга интересна форма са т.н. фунии („кулаците“) - това са ровинни форми, пресичащи ръбовете на „гърбиците“.

Лъсовите „блюдца“ са разпространени в северните безотточни части на лъсовите плата и на високите дунавски тераси.

При обилни валежи и снеготопене лъсовите глини се активизират и се образуват свлачища. Такива свлачища се наблюдават над селата Орсоя, Сливата и източно от Горни Цибър.

Област Монтана не е богата на минерални суровинни източници. Разкритите при геоложките проучвания в миналото находища на полезни изкопаеми днес до голяма степен са загубили своето стопанско значение. Някои от находищата, които все още се експлоатират, са с регионално и местно значение. Те играят ролята основно на суровини за строителната индустрия. Това са кариери за добив на варовик, индустриални минерални суровини, гранит, диабаз. Находищата на черни и цветни метали на територията на община Чипровци на този етап са без промишлено значение. Като потенциал на територията, при наличието на нови технологии за дълбочинна преработка, те отново могат да бъдат използвани.

Подобни са и проблемите на находището на лигнитни въглища в Ломския въглищен басейн между реките Цибрица и Лом, на площ около 300 кв. км, които не се експлоатират, тъй като имат ниска калорична стойност и са разположени под водоносния хоризонт.

С определена икономическа значимост са залежите на качествени глини и на мергели. Находища на огнеупорни глини има при с. Клисурица и при с. Долна Рикса (община Монтана). На територията на областта функционират кариери за открит добив на строителни материали - варовик, пясък, глина, баластра.

1.3. Климатична характеристика на област Монтана – климатични промени

1.3.1. Климат

Област Монтана попада в горскорастителната област Мизия – Северна България. Климатът се определя изцяло от надморската височина и релефа (липса на котловинни полета, за разлика от Краищенско-Ихтиманската подобласт на Мизия).

Характеристиката на климатичните фактори оказват по-съществено влияние върху горската растителност. В зависимост от надморската височина влиянието на климата се диференцира. По-ниските части се характеризират с по-висока температура и по-голяма амплитуда на годишните температури, с по-неустойчива снежна покривка през зимния период, с по-ниска относителна влажност на въздуха и с по-слаби ветрове в сравнение с по-високите. Според класификацията на Л. Събев и Св. Станев (Климатичните райони на България и техният клима"- 1963 год.) територията на област Монтана се намира в Европейско-континенталната климатична област, Умерено-континенталната климатична подобласт. Обхваща два климатични района: Предпланински (припланински) климатичен район - Западна България; Планински климатичен район - Средноплаинска част.

Закономерните изменения на климата във вертикална посока водят до закономерни изменения във видовия състав, производителността на насажденията и типовете месторастения и очертават горскорастителните пояси и подпояси. Според горскорастителното райониране, районът на областта попада в Мизийската горскорастителна област (М), подобласт Северна България (СБ). Заема части от три пояса със съответните подпояси в него, а именно:

М-I- Долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори (от 0 до 600 м надм. в.)

- М-I-1. Подпояс на заливните и крайречни гори (от 0 до 600 м надм. в.)
- М-I-2. Подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори (от 0 до 400 м надм. в.)
- М-I-3. Хълмисто-предпланински подпояс на смесените широколистни гори (от 400 до 600 м надм. в.)

М-II- Среден планински пояс на горите от бук и иглолистни (от 600 до 1800 м надм. в.)

- М-II-1. Нископланински подпояс на горите от горун, бук и ела (от 600 до 1000 м надм. в.)
- М-II-2. Среднопланински подпояс на горите от бук, ела и смърч (от 1000 до 1500 м надм. в.)
- М-II-3. Горскопланински подпояс на смърчовите гори (от 1500 до 1800 м надм. в.)

М-III- Високопланински пояс (над 1800 м надм. в.)

- М-III-1. Подпояс на високопланинските гори от субалпийски смърч и мура (1800-2000 m надм. в.)

По-долу е направен анализ на климатичните особености в отделните стопански единици.

ДГС Берковица – В подпояса на равнинно-хълмистите дъбови гори (от 0 до 400 m надм. в.) попадат горски площи, разположени в най-ниските части на стопанството. Средните годишни температури се колебаят между 10,6° и 11,7°C, средният брой на дните с $t^{\circ} > 10^{\circ}\text{C}$ е между 194 и 210, средната януарска температура е отрицателна - между -0,3°C и -3,2°C. Абсолютните максимални температури достигат стойности между 38,5°C и 43,5°C, а минималните между -22,9°C и -35,5°C. Средната годишна сума на валежите е между 493 и 661 mm, а в отделни места достига до 851 mm с максимум главно през юни, а минимум през февруари и март. Снежната покривка се задържа от 41 до 63 дни. Дължината на вегетационния период е 6,5 до 7 месеца.

Хълмисто-предпланински подпояс на смесените широколистни гори (от 400 до 600 м надм. в.) обхваща горски площи, разположени в ниските, средновисоките и част от високите хълмисти райони на Предбалкана. Средната годишна температура се движи между 9,6°C и 10,6°C, средният брой на дните с $t^{\circ} > 10^{\circ}\text{C}$ е между 188 и 204, средната януарска температура е между 1,3°C и -2,5°C. Абсолютните максимални и минимални температури достигат съответно между 38,2°C и 40,6°C и -20,0°C и -33,7°C. Средният годишен валеж се движи от 562 до 910 mm с максимум през юни и минимум през февруари - март. Снежната покривка се запазва между 40 и 67 дни. Дължината на вегетационния период е 6 - 6,5 месеца.

В нископланинския подпояс на горите от горун, бук и ела (от 600 до 1000 m надм. в.) във високите части на Предбалкана и северните склонове на Стара планина средната годишна температура се движи между 7,5°C и 9,9°C, средният брой на дните с $t^{\circ} > 10^{\circ}\text{C}$ е между 161 и 195 дни, средната януарска температура е между -1,6 и -3,4°C. Абсолютните максимални и минимални температури са съответно от 34,9°C до 42,5°C и от -25,7°C до - 38,3°C. Средният годишен валеж варира от 570 до 672 mm с максимум през май или юни, а минимум през януари, февруари или март. Снежната покривка се задържа между 48 и 82 дни. Дължината на вегетационния период е между 5,5 и 6 месеца.

Среднопланинският подпояс на горите от бук, ела и смърч (от 1000 до 1500 m надм. в.) обхваща високите части на стопанството. Средната годишна температура се движи между 4,8°C и 7,0°C, средният брой на дните с $t^{\circ} > 10^{\circ}\text{C}$ е между 123 и 149,

средната януарска температура е между $-2,3^{\circ}\text{C}$ и $-5,2^{\circ}\text{C}$. Абсолютните максимални и минимални достигат стойности от $28,2^{\circ}\text{C}$ до $35,5^{\circ}\text{C}$ и $-22,2^{\circ}\text{C}$ до $-26,7^{\circ}\text{C}$. Средният годишен валеж се движи от 832 до 1296 mm, с максимум през юни, а минимум през януари - февруари или август - септември. Снежната покривка се задържа от 84 до 142 дни. Дължината на вегетационния период е 4-5 месеца.

Високопланинският подпояс на смърчовите гори (от 1500 до 1800 m надм. в.) е малък по площ и обхваща само най-високите части на стопанството, непосредствено под вр. Ком. Средната годишна температура се движи между $4,2^{\circ}\text{C}$ и $5,1^{\circ}\text{C}$, средният брой на дните с $t^{\circ} > 10^{\circ}\text{C}$ е между 99 и 110 дни, средната януарска температура е между $-4,1^{\circ}\text{C}$ и $-5,0^{\circ}\text{C}$. Абсолютните максимални и минимални температури достигат стойности от $29,9^{\circ}\text{C}$ до $32,0^{\circ}$ и от $-24,5^{\circ}\text{C}$ до $-24,7^{\circ}\text{C}$. Сумата на годишния валеж е от 1032 до 1269 mm с максимум през юни и минимум през март или октомври. Снежната покривка се задържа около 140 дни, а дължината на вегетационния период е около 3,5 - 4 месеца.

Валежите в района на стопанството варират от 982 до 1321 mm годишно.

Относителната влажност на въздуха варира от 75% до 82% от ниските към високите части на лесничейството. Първата снежна покривка се появява около 30 ноември за предпланинските части, около 21 октомври за планинските части, а средната дата на последната снежна покривка е съответно 21 март и 26 април. Средната ѝ дебелина е 10 cm, а за планинските части тя е значително по-голяма – 37 cm.

Преобладаващите ветрове в района на стопанството са западни и северозападни. В началото на пролетта се появява и силен южен вятър (фьон), който причинява пречупване на дървета и появата на ветровални петна, предимно в иглолистните култури.

УОГС Петрохан – В подпояса на равнинно-хълмистите дъбови гори (0-400 m надм. в.) средната януарска температура е отрицателна - между $-0,3^{\circ}\text{C}$ и $-3,2^{\circ}\text{C}$. Снежната покривка се задържа от 41 до 63 дни. Дължината на вегетационния период е 6,5 до 7 месеца.

В подпояса на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (400-600 m надм. в.) средната януарска температура е между $-1,3^{\circ}\text{C}$ и $-2,5^{\circ}\text{C}$. Снежната покривка се запазва между 40 и 67 дни. Дължината на вегетационния период е 6-6,5 месеца.

В подпояса на нископланинските гори от горун, бук и ела (600-1000 m надм. в.) средната януарска температура е между $-1,6$ и $-3,4^{\circ}\text{C}$. Снежната покривка се задържа между 48 и 82 дни. Дължината на вегетационния период е между 5,5 и 6 месеца.

В подпояса на среднопланинските гори от бук, ела и смърч (1000-1500 m надм. в.) снежната покривка се задържа от 84-142 дни. Дължината на вегетационния период е 4-5 месеца.

В подпояса на горнопланинските смърчови гори (1500-1800 m н.в.) януарска температура е между $-4,1$ и $-5,0^{\circ}\text{C}$. Снежната покривка се задържа около 140 дни, а дължината на вегетационния период е около 3,5-4 месеца.

ДГС Говежда – В подпоясите на заливните и крайречни гори (0-600 m надм. в.) и равнинно-хълмистите дъбови гори (0-400 m надм. в.), средната температура се колебае между $10,6^{\circ}\text{C}$ и $11,7^{\circ}\text{C}$, средният брой на дните с температура над $10,6^{\circ}\text{C}$ – между 194 и 210, а средната януарска температура – между $-0,3^{\circ}\text{C}$ и $-3,2^{\circ}\text{C}$. Средният годишен валеж е $493-661 \text{ mm/m}^2$ с максимум през юни и минимум през февруари или март. Снежната покривка се задържа от 41 до 63 дни. Дължината на вегетационния период е 6,5 до 7 месеца.

В подпояса на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (400-600 m надм. в.) средната температура се колебае между $9,6^{\circ}\text{C}$ и $10,6^{\circ}\text{C}$, средният брой

на дните с температура над $10,6^{\circ}\text{C}$ - между 188 и 204, а средната януарска температура между $-1,8^{\circ}\text{C}$ и $-2,5^{\circ}\text{C}$. Средният годишен валеж е $562-910\text{ mm/m}^2$. Снежната покривка се запазва между 40 и 67 дни. Дължината на вегетационния период е около 6-6,5 месеца.

В подпояса на нископланинските гори от горун, бук и ела (600-1000 m надм. в.) средната температура се колебае между $7,5^{\circ}\text{C}$ и $9,9^{\circ}\text{C}$, средният брой на дните с температура над $10,6^{\circ}\text{C}$ – между 161 и 195, а средната януарска температура варира между $-1,6^{\circ}\text{C}$ и $-3,4^{\circ}\text{C}$. Средният годишен валеж е $570-672\text{ mm/m}^2$. Снежната покривка се запазва между 48 и 82 дни. Дължината на вегетационния период е около 5,5-6,0 месеца.

В подпояса на среднопланинските гори от бук, ела и смърч (1000-1500 m надм. в.) средната температура се движи от $4,8^{\circ}\text{C}$ до $7,0^{\circ}\text{C}$, средният брой на дните с температура над $10,6^{\circ}\text{C}$ – от 123 до 149, а средната януарска температура - от $-2,3^{\circ}\text{C}$ до $-5,2^{\circ}\text{C}$. Средният годишен валеж варира от 832 до 1296 mm. Снежната покривка се задържа от 84 до 192 дни. Дължината на вегетационния период е около 4-5 месеца.

В подпояса на горнопланинските смърчови гори (1500-1800 m н.в.) средната температура се движи от $4,2^{\circ}\text{C}$ до $5,1^{\circ}\text{C}$, средният брой на дните с температура над $10,6^{\circ}\text{C}$ – от 99 до 110, а януарска температура – от $-4,1$ до $-7,0^{\circ}\text{C}$. Средният годишен валеж варира от 1032 до 1269 mm. Снежната покривка се задържа около 140 дни, а дължината на вегетационния период е около 3,5-4 месеца.

ДГС Чипровци – В подпояса на заливните и крайречни гори (0-600 m надм. в.), средните годишни температури се колебаят между 10,6 и 11,7 градуса, средният брой на дните с температура над 10 градуса - между 194 и 210, средната януарска температура е отрицателна – между $-0,3$ и $-3,2$ градуса. Абсолютните максимални и минимални температури достигат стойности между 38,5 и 43,5 градуса, съответно между $-22,9$ и $-35,5$ градуса. Средният годишен валеж възлиза между 493 и 662 mm, а в отделни места достига и до 851 mm с максимум главно през месец юни, а минимум през февруари и март. Снежната покривка се задържа от 41 до 63 дни. Общо от запад към изток на Дунавската равнина намалява годишния валеж и се сменят в известна степен абсолютните максимални и абсолютните минимални температура. Дължината на вегетационния период е 6,5-7 месеца.

В подпояса на равнинно-хълмистите дъбови гори (0-400 m надм. в.), средните годишни температури се колебаят между 10,6 и 11,7 $^{\circ}\text{C}$, средният брой на дните с температура над 10 градуса - между 194 и 210, средната януарска температура е отрицателна - между $-0,3$ и $-3,2^{\circ}\text{C}$. Абсолютните максимални и минимални температури достигат стойности между 38,5 и 43,5 градуса, съответно между $-22,9$ и $-35,5^{\circ}\text{C}$. Средният годишен валеж възлиза между 493 и 662 mm, а в отделни места достига и до 851 mm с максимум главно през месец юни, а минимум през февруари и март. Снежната покривка се задържа от 41 до 63 дни. Дължината на вегетационния период е 6,5-7 месеца.

В подпояса на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (400-600 m надм. в.) средната годишна температура се движи между 9,6 и $10,6^{\circ}\text{C}$, средният брой на дните с над 10°C - 188 и 204, средната януарска температура е отрицателна - между $-1,3$ и $-2,5^{\circ}\text{C}$. Абсолютните максимални и минимални температури достигат стойностите от 38,2 до $40,6^{\circ}\text{C}$, съответно от $-20,0$ до 33,7. Средният годишен валеж се движи от 562 до 910 mm с максимум през юни и минимум през февруари - март. Снежната покривка се запазва между 40 и 67 дни. Дължината на вегетационния период е около 6,5 месеца.

В подпояса на нископланинските гори от горун, бук и ела (600-1000 m надм. в.) средната годишна температура се колебае между 7,5 и $9,6^{\circ}\text{C}$ средният брой на дните с

температури над 10 градуса – 161 и 195, средната януарска температура е отрицателна - между -1,6 и -3,4°C. Средният годишен валеж се движи от 570 до 872 mm, с максимум през май или юни и минимум през януари, февруари или март. Снежната покривка се запазва между 48 и 82 дни. Дължината на вегетационния период е между 5,5 и 6 месеца.

Подпоясът на среднопланинските гори от бук, ела и смърч (1000-1500 m надм. в.) включва единствено горната граница на гората.

ДГС Монтана – В подпояса на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (400-600 m надм. в.), средната годишна температура се колебае между 10,6 и 11,7°C, средният брой на дните с температура по-висока от 10°C - между 194 и 210, средната януарска температура е отрицателна - между -0,3 и -3,2°C. Средният годишен валеж варира от 493 до 661 mm с максимум най-често през юни и минимум през февруари. Снежната покривка се задържа от 41 до 63 дни. Продължителността на вегетационния период е между 6,5 и 7 месеца.

В подпояса на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (400-600 m надм. в.) средната годишна температура се колебае между 9,6 и 10,6°C, средният брой на дните с температура по-висока от 10°C - между 188 и 204, средната януарска температура е отрицателна - между -1,8 и -2,5°C. Средният годишен валеж варира от 562 до 910 mm с максимум през юни и минимум през февруари или март. Снежната покривка се задържа от 40 до 67 дни. Продължителността на вегетационния период е около 6,0-6,5 месеца.

В подпояса на нископланинските гори от горун, бук и ела (600-1000 m надм. в.) средната годишна температура се колебае между 7,5 и 9,9°C, средният брой на дните с температура по-висока от 10°C - между 161 и 195, средната януарска температура е отрицателна - между -1,6 и -3,4°C. Средният годишен валеж варира от 570 до 672 mm с максимум най-често през юни и минимум през февруари. Снежната покривка се задържа от 48 до 82 дни. Продължителността на вегетационния период е между 5,5 и 6,0 месеца.

ДГС Лом – В подпояса на заливните и крайречни гори (0-600 m надм. в.), средната годишна температура е 8,8-9°C, броят на дните с температури над 10°C е 175-220, а средният валеж е 500 до 700 mm с максимум през юни и минимум септември. Снежната покривка се задържа от 43 до 62 дни. Дължината на вегетационния период е 6,5 месеца.

В подпояса на равнинно-хълмистите дъбови гори (0-400 m надм. в.), средната годишна температура е 10,8-11,9°C, броят на дните с температури над 10 °C е 190-220, средният валеж – 500-800 mm с максимум през юни и минимум септември. Снежната покривка се задържа от 41 до 63 дни. Дължината на вегетационния период е 6,5 месеца.

По отношение на главните особености на климата, общините в област Монтана могат да бъдат групирани в три категории (Таблица 6).

Таблица 6. Особености на климата в общините от област Монтана

Област Монтана	
Община	Климат
<ul style="list-style-type: none"> • Лом • Вълчедръм • Якимово • Брусарци • Бойчиновци • Медковец 	Общините попадат в нископланинската част на Предбалканския климатичен район. Климатът е умереноконтинентален. Средните годишни валежи варират между 515 и 610 mm, с максимум през есента и минимум през първото тримесечие на годината. Снежната покривка се задържа средно около 40-70 дни. Средният брой на дните с температура над 10°C е около 175. Пролетта настъпва рано, въпреки

	студената зима, поради малката надморска височина. Продължителността на вегетационният период е от 4,5 до 6 месеца.
<ul style="list-style-type: none"> • Монтана 	Горските територии на общините попадат в Предбалканския климатичен район и Планинския климатичен район. Зимата е студена и сравнително често падат валежи. Характерна особеност на района е образуването и задържането на температурни инверсии през зимния период (абсолютната минимална температура клони към $-23,2^{\circ}\text{C}$). Средната януарска температура е около $-2,2^{\circ}\text{C}$, но под влияние на релефа температурните условия са твърде различни, като в по-високите части са по-ниски. Снежната покривка се задържа относително дълго време - около 108 дни. Сумата на валежите през зимните месеци е 120-165 mm, като най-големи количества валежи падат през декември и януари, а най-малки през февруари. Пролетта е сравнително хладна, с много валежи - 175-285 mm. Настъпва в края на март, когато средната температура се задържа устойчиво над 5°C . Лятото топло, със средна юлска температура $21,2^{\circ}\text{C}$. Това е сезонът на най-големите валежни суми 220-350 mm. Есенните валежи са сравнително по-малко, като валежните суми се движат от 150 до 215 mm.
<ul style="list-style-type: none"> • Берковица • Вършец • Георги Дамяново • Чипровци 	<p>Териториите на общините попадат в две климатични области: с умерен континентален климат (до 1000 m) и с планински климат (над 1000 m).</p> <p>При умерения континентален климат средната годишна амплитуда има големи стойности - от $+25$ до $+26^{\circ}\text{C}$. Средната януарска температура е от -2 до -3°C, а средната юлска $25-26^{\circ}\text{C}$. В тази климатична област са отбелязани най-ниските зимни температури в България, както и много високи летни температури. Годишната сума на валежите от 500-600 mm в Дунавската равнина, достига до 800 mm в Предбалкана. Ясно изразена е тенденцията на нарастване в посока юг и във височина. Характеризират се със минимум през февруари и максимум през юни. Преобладават западните и северозападни ветрове, а през пролетта и зимата преобладаващи са източните ветрове. В Дунавската равнина те могат да бъдат с много висока скорост. Планинската климатична област се характеризира с по-ниски температури, малка температурна амплитуда, голяма облачност и валежи, продължителна и устойчива снежна покривка, ниско атмосферно налягане, висока относителна влажност, силни ветрове. Средногодишната температура е над 0°C, но над 2300 m надм. в. тя е отрицателна. Максималните средномесечни температури настъпват през август, а минималните – през февруари. Средните януарски температури на височина 1200-1300 m са от $-3,5^{\circ}\text{C}$ до $-4,5^{\circ}\text{C}$, а на височина 1180-1900 m – от -6°C до -7°C. В най-високите части на планините средните януарски температури достигат до -10°C. Средната годишна сума на валежите е 800-1000 mm., най-голяма през пролетта. Периодът със снежна покривка обхваща от 5 до 9 месеца. По билата на планините духат много силни ветрове със скорост до 30 m/c.</p>

1.3.2. Влияние на климатичните промени върху горскодървесната растителност – сценарии на област Монтана

Климатичните сценарии са създадени главно, за да се установи чувствителността на един или друг сектор (земеделие, животновъдство, гори, води и др.) към възможни изменения на климата. Тези сценарии се получават от модели, които не могат да обхванат многобройните сложни процеси и взаимодействия между отделните звена в климатичната система, както и социално-икономическите механизми, действащи в обществото. Въпреки това, по резултатите от климатичните сценарии може да се оцени влиянието на даден метеорологичен елемент, например върху горската растителност. Следователно с помощта на сценариите е възможно да се разбере какво може да бъде влиянието на променящия се климат и най-вече какви са рисковите моменти, симулирани, например за сектор горско стопанство. Това ще позволи да се предложат някои адаптационни мерки за смекчаване уязвимостта на горските екосистеми към изменението на климата.

Различията в географското положение, надморската височина, близостта до водни басейни и др. са определящи за голямата пъстрота в характеристиките на климатичните елементи на горските екосистеми. Общата закономерност е, че с намаляване на надморската височина и в посока север-юг намалява количеството на годишните валежи, а нараства температурата на приземния въздух. Глобалните климатични промени изострят още повече тези различия и в определени случаи те могат да доведат до фатален край за горските екосистеми на големи територии (Раев и др., 2011).

При разработване на „Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях“ през 2011 година е направен анализ на горските екосистеми в условията на започналите климатични промени у нас, възприети са климатични сценарии за очаквания климат в страната през 21-ви век (към 2020 г., 2050 г. и 2080 г.) и са очертани различните зони от картата на горите в България, в които горските екосистеми ще бъдат по-малко или повече уязвими на промените в климата. Мерките за адаптация са конкретизирани в 5 зони на уязвимост: Зона А – твърде висока степен на уязвимост; Зона Б – висока степен на уязвимост; Зона В – средна степен на уязвимост; Зона Г – ниска степен на уязвимост и Зона Д – твърде ниска степен на уязвимост. За всяка зона на уязвимост са дадени подходящи мерки за адаптация на горите към промените в климата в 6-те основни съставки на горските екосистеми: управление на водите, горски почви, горско биоразнообразие, горска биопродуктивност, улавяне на въглерода и природни рискове - горски пожари, вредители, болести (Приложение 7).

Програмата от мерки за адаптация на горите е адресирана към вземащите решения в горското ведомство на страната при разработване на подходяща стратегия за развитие на горския сектор в условия на климатични промени, както и към специалистите в регионалните дирекции по горите, държавните горски стопанства, държавните ловни стопанства и частните горовладелци. Тези мерки са подходящи за ползване при съставяне на 10-годишните лесоустройствени проекти или планове за развитие на горските територии, както и при разработване на различни други документи за управление на регионално и локално ниво.

Установява се, че за целите на горскостопанското производство у нас най-добре подхожда ползването на индекса на сухотата по де Мартон за дефиниране зоните на уязвимост, в зависимост от климатичните сценарии за температурата на въздуха и валежите през 2020, 2050 и 2080 г. Горските територии на област Монтана попадат в петте зони на уязвимост, в които стойностите на индексите и техният екологичен смисъл имат следните параметри (Приложение № 7):

- Зона А. Индексът на де Мартон е под 20. Характеризира се с траен дефицит във влагоосигуряването, водещ до разпад на горските екосистеми. При „съвременния климат“ (т.е. климата от периода 1961-1990 г.) тази зона липсва в област Монтана. През

2020 г., по реалистичен сценарий, тя се появява в значителна част от Североизточна България, вкл. Северното Черноморие. Този процес се засилва през 2050 г. с ивицата около р. Дунав до Свищов, а през 2080 г. се разширява от Черно море до Тутракан и от Свищов до Видин. При песимистичния сценарий през 2080 г. картината е твърде неблагоприятна: траен дефицит във влагоосигуряването настъпва в почти цяла Южна Добруджа, по-голямата част от Дунавската равнина. Зона А може да се окаже като най-опасна зона на уязвимост при бъдещи климатични промени.

- Зона Б. Индексът на де Мартон варира от 20 до 30. При тези условия има трайни смущения във влагоосигуряването. При съвременен климат тази зона включва значителни територии с надморска височина от 0 до 200 m надм. в., в т.ч. северната половина на Дунавската равнина, Южна Добруджа, част от Черноморието без Странджа. През 2020 г. зона Б покрива почти цялата Дунавска равнина, западната част на Добруджа, Южното Черноморие и други земи под 300 m н.в. През 2050 г. зона Б достига 600 m надм. в. и ще обхване Дунавската равнина и Добруджа. През 2080 г. тази зона обхваща голяма част от териториите от 200 до 900 m надм. в. При песимистичен сценарий за 2080 г. зона Б покрива всички територии в България от 200 до 1000 m надм. в.

- Зона В. Индексът на де Мартон варира от 30 до 40. Смущения във влагоосигуряването има само през отделни години. Понастоящем обхваща големи територии в диапазона от 200 до 800 m надм. в. в южната половина на Дунавската равнина, предпланините на Стара планина, Средна гора, високите полета на Западна България, долините на Струма и Места, Източните Родопи и Странджа. През 2020 г. покрива териториите от 300 до 900 m надм. в.; през 2050 г. – от 600 до 1000 m надм. в., а през 2080 г. – от 900 до 1500 m надм. в. При песимистичен сценарий към 2080 г. зона В се свива в диапазона 1000-1500 m надм. в., т.е. само в по-високите български планини.

- Зона Г. Индексът на де Мартон от 40 до 70. Това е зоната на оптимално горскостопанско производство в България с най-добро влагоосигуряване. Обхваща значителна част в планините от 800 до 2000 m надм. в. в Стара планина, Средна гора, Рило-Родопския масив и западните планини. През 2020 г. се очаква тази зона да започва от 900 m надм. в. и да достига до най-високите части на планините. През 2050 г. началото на зона Г се отмества на 1000 m надм. в., а през 2080 г. вероятно ще започва от 1500 m надм. в., т.е. ще остане в най-високите ни планини. В песимистичен сценарий към 2080 г. тази зона остава само в най-високите части на Рила и Пирин.

- Зона Д. Индексът на де Мартон е над 70. Това е зоната на преовлажняване, което е неблагоприятно за горските екосистеми. Тази зона съществува само в условията на съвременен климат. Обхваща най-високите части на планините с надморска височина над 2000 m.

Разпределението на дървопроизводствената площ на областта по зони на де Мартон, в настоящето (т.е. климата от периода 1961-1990 г.) и прогнозата по песимистичен сценарий към 2080 г., е дадено на Таблица 7, а съвременния видов състав на насажденията от естествен произход в областта за петте зони – в Таблица 8.

Понастоящем с 49% преобладава зона Г по Демартон, в която преобладават букът и дъбът. По песимистичен сценарий зоните ще се изместят нагоре, като преобладаваща ще стане зона В, за която са характерни дъбови гори. Промяната на климата ще предизвика експанзия на дъба в буковите гори и отстъпление на бука. Делът на зона А, която е с тенденция за остепняване, ще се увеличи от 7% на 33%. Поради голямата дълбочина на почвите в тази зона остепняването може да бъде избегнато чрез лесовъдски мерки (семенно възобновяване на издънковите гори и мерки за доброто им вкореняване).

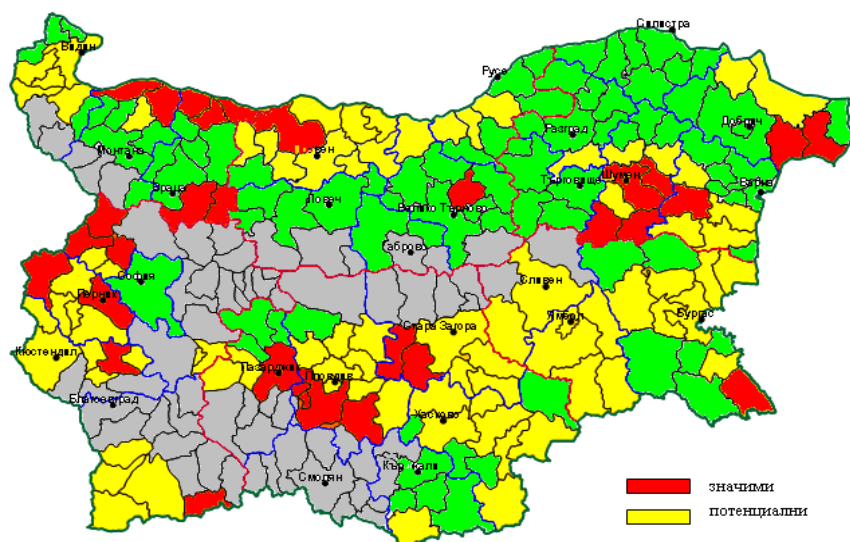
Таблица 7. Разпределение на залесената площ на областта по зони на Демартон, в настоящето и към 2080 г. по песимистичен сценарий

Зона	Индекс на Демартон	Понастоящем (климат за периода 1961-1990 г.), % по площ	Към 2080 г. (песимистичен сценарий), % по площ
А	под 20	7	33
Б	20-29	22	11
В	30-39	10	39
Г	40-69	49	17
Д	над 70	11	0

Таблица 8. Преобладаващи видове от естествен произход в зоните на Демартон, към 1990 г.

Зона	Преобладаващи видове	Процент от залесената площ
А, под 20 по Демартон	Келяв габър	36
	Зимен дъб	33
Б, 20-29 по Демартон	Цер	22
	Акация	19
	Благун	16
В, 30-39 по Демартон	Благун	25
	Келяв габър	19
	Зимен дъб	12
	Цер	12
Г, 40-69 по Демартон	Бук	35
	Зимен дъб	19
	Благун	11
Д, над 70 по Демартон	Бук	89

Почвеното засушаване се разглежда като почвена влага, недостатъчна за растежа на растенията и се оценява като влажност, която не може да компенсира загубите от изпарението (евапотранспирацията) в биологичните системи (WMO, 1975). При проучване пространственото разпределение на почвеното засушаване у нас, на база класификацията на почвите по FAO (Александров, 2006), е изготвена карто-схема на общините в България с условия или риск към почвено засушаване при воден дефицит. Чрез използване на разпространението на различните типове почви в страната и техните свойства, общините са разделени на две основни групи: общини със значими условия и общини с потенциални условия за почвено засушаване. Общини с повишен риск или такива с потенциални условия към почвено засушаване има и в района на област Монтана (Фиг. 4).

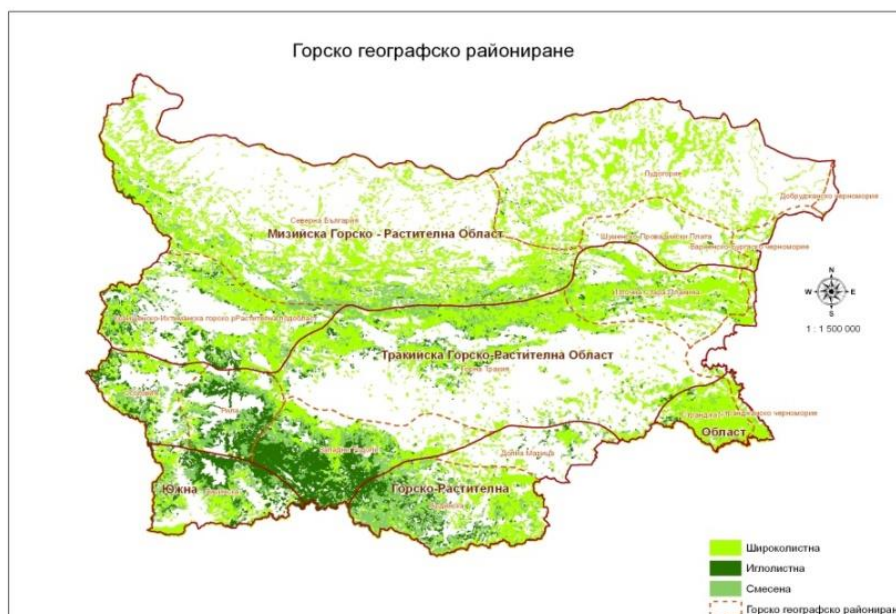
Фигура 4. Общини с условия за почвено засушаване (по Александров, 2006)

В зелен цвят на картата са общините, които имат почвени ресурси със слаб риск към засушаване, а в сив цвят са общините от планинските райони, където по принцип почвената влажност е по-висока.

Изследванията на Александров (2006) показват, че по песимистичен сценарий през 2080 г. значителна част от дървопроизводителната площ на област Монтана попада в зони А и Б, (индекс на де Мартон съответно под 20 и 20-30), при което условията се характеризират с траен воден дефицит и постепенно разпадане на горските екосистеми. Следователно, климатичните промени през 21^{ви} век ще доведат до ясно изразено влошаване във влагоосигуряването на българските гори, особено на по-малка надморска височина, което ще се отрази върху продуктивността и устойчивостта на горските екосистеми и водосбори.

1.3.3. Характеристика на горскорастителните пояси и подпояси в област Монтана (по ДГС и УОГС)

Особеното географско положение на страната, на прехода между Средноевропейската, Средиземноморската и Степната фитогеографска област и сложният ѝ релеф, са предпоставка за по-голямо климатично разнообразие в хоризонтална и вертикална посока. *В хоризонтално направление*, за нуждите на горското стопанство, при установяване на промените в климата, са възприети 3 основни горскорастителни области: Мизийска, Тракийска и Южна крайгранична (Захариев и др., 1979). Близките по горскорастителен ефект и съседни по местонахождение физикогеографски или флористични единици, за нуждите на горскорастителното райониране, са обединени в горскогеографски подобласти. *При вертикалното райониране* на промените в климата са възприети пояси (долен, среден, високопланински) и съответните подпоясни деления (Фиг. 5).

Фигура 5. Типове гори и горско-географски области и подобласти в България

По-долу следват обобщени характеристики на основните климатични фактори, оказващи влияние на дървесната растителност, направени по подпояси в Мизийската горскорастителна област, характерни за област Монтана.

М-I-1. Подпояс на заливните и крайречни гори (0-600 m надм. в.)

Обхваща островите на р. Дунав, крайречни тераси и отводнени блата. Средната годишна температура е 8,8-11,9°C, а броят на дните с температури над 10 °C - 175-220. Средната годишна сума на валежите варира между 500 и 700 mm, с максимум през юни и минимум септември. Снежната покривка се задържа от 43 до 62 дни. Индексът на сухотата е 25-35. Дължината на вегетационния период е 6,5 месеца.

М-I-2. Подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори (от 0 до 400 m надм. в.)

Обхваща горските площи, разположени в най-ниските части на областта. Средните годишни температури се колебаят между 10,6° и 11,7°C, средният брой на дните с температура над 10°C е между 194 и 210. Средната януарска температура е отрицателна - между -0,3°C и -3,2°C. Абсолютните максимални температури достигат стойности между 38,5°C и 43,5°C, а минималните между -22,9°C и -35,5°C. Средната годишна сума на валежите е между 493 и 661 mm (в отделни места достига до 851 mm), с максимум главно през юни и минимум през февруари и март. Снежната покривка се задържа от 41 до 63 дни. Дължината на вегетационния период е 6,5 до 7 месеца.

М-I-3. Хълмисто-предпланински подпояс на смесените широколистни гори (от 400 до 600 m надм. в.)

Обхваща горските площи, разположени в ниските, средновисоките и част от високите хълмисти райони на Предбалкана. Средната годишна температура се движи между 9,6°C и 10,6°C, а средният брой на дните с температура над 10°C е между 188 и 204. Средната януарска температура е между -1,3°C и -2,5°C. Абсолютните максимални и минимални температури достигат съответно между 38,2°C и 40,6°C и -20,0°C и -33,7°C. Средният годишен валеж се движи от 562 до 910 mm с максимум през юни и

минимум през февруари - март. Снежната покривка се запазва между 40 и 67 дни. Дължината на вегетационния период е 6-6,5 месеца.

М-II-1. Нископланински подпояс на горите от горун, бук и ела (от 600 до 1000 m надм. в.)

Включва горите, намиращи се във високите части на Предбалкана и северните склонове на Стара планина. Средната годишна температура се колебае между 7,5°C и 9,9°C, а средният брой на дните с температура 10°C е между 161 и 195. Средната януарска температура е между -1,6°C и -3,4°C. Абсолютните максимални и минимални температури са съответно от 34,9°C до 42,5°C и от -25,7°C до -38,3°C. Средният годишен валеж варира от 570 до 672 mm с максимум през май или юни, а минимум през януари, февруари или март. Снежната покривка се задържа между 48 и 82 дни. Дължината на вегетационния период е между 5,5 и 6 месеца.

М-II-2. Среднопланински подпояс на горите от бук, ела и смърч (от 1000 до 1500 m надм. в.)

Средната годишна температура се движи между 4,8°C и 7,0°C, а средният брой на дните с температура над 10°C е между 123 и 149. Средната януарска температура е между -2,3°C и -5,2°C. Абсолютните максимални и минимални температури достигат стойности от 28,2°C до 35,5°C и -22,2°C до -26,7°C. Средният годишен валеж се движи от 832 до 1296 mm, с максимум през юни, а минимум през януари - февруари или август - септември. Снежната покривка се задържа от 84-142 дни. Дължината на вегетационния период е 4-5 месеца.

М-II-3. Горнопланински подпояс на смърчовите гори (от 1500 до 1800 m надм. в.)

Средната годишна температура се движи между 4,2°C и 5,1°C, а средният брой на дните с температура над 10°C е между 99 и 110. Средната януарска температура е между -4,1°C и -5,0°C. Абсолютните максимални и минимални температури достигат стойности от 29,9°C до 32,0° и от -24,5°C до -24,7°C. Сумата на годишния валеж е от 1032 до 1269 mm с максимум през юни и минимум през март или октомври. Снежната покривка се задържа около 140 дни, а дължината на вегетационния период е около 3,5-4 месеца.

М-III-1. Подпояс на високопланинските гори от субалпийски смърч и мура (1800-2000 m надм. в.)

Обхваща най-високите части на област Монтана в ивицата на високопланинския климат, където липсват условия за развитието на високостъблена горска растителност. Температурите във височина се понижават по-силно през лятото и по-слабо през зимата, поради което планинският климат се характеризира с малка годишна амплитуда на температурата и увеличение на валежите.

В очертаните по-горе деления (подпояси) при горскорастителното райониране на област Монтана съществуват климатични, хидроложки и почвени различия, които определят значителното разнообразие на съществуващата в тях горска растителност.

В таблица 9 е показано разпределението на дървопроизводителната площ и запаса на горските територии по подпояси в област Монтана, според горскорастителното райониране на страната (Класификационна схема, 2011). Преобладаващата част (31%) от горските територии на областта се намират в подпояса на равнинно-хълмистите дъбови гори (от 0 до 400 m надм. в.). На второ място са горските територии в нископланинския подпояс на горите от горун, бук и ела (от 600 до 1000 m надм. в.)

(29%), следвани от териториите на хълмисто-предпланинския подпояс на смесените широколистни гори (от 400 до 600 m надм. в.) (24%), среднопланинския подпояс на горите от бук, ела и смърч (от 1000 до 1500 m надм. в.) (15%).

Таблица 9. Разпределение на площта и запаса по горскорастителни подпояси

Подпояс	Средна височина, m	Дървопроизводителна площ		Запас, m ³
		ha	%	
Заливно-крайречен	156	448	0,5	42659
Ксеротермичен	200	0	0,0	21
Равнинно-хълмист	253	27 234	30,9	2 591 211
Хълмисто-предпланински	527	21 069	23,9	2 980 510
Нископланински	787	25 546	29,0	5 369 652
Среднопланински	1237	12 835	14,6	3 195 402
Горнопланински	1580	868	1,0	125 795
Високопланински	1878	4	0,0	277
Всичко	630	88 004	100	14 305 527

Под 1% от горските територии в област Монтана попадат в подпояса на заливните и крайречни гори (0-600 m надм. в.) и горнопланинския подпояс на смърчовите гори (от 1500 до 1800 m надм. в.). Най-много запаси обаче има в нископланинския подпояс (5 369 652 m³), следвани от запасите в среднопланинския подпояс (3 195 402 m³), хълмисто-предпланинския подпояс (2 980 510 m³) и равнинно-хълмистия подпояс (2 591 211 m³).

1.4. Характеристика на почвите в област Монтана

Почвите в област Монтана са обусловени преди всичко от различията в надморската височина (0-2000 m), разнообразието на релефа и релефните форми, растителността и характера на почвообразуващите скали.

В горските територии в областта се срещат представители на няколко почвени класа в съответствие с класификацията по FAO (WRB 2006; 2014 Update 2015), а именно: Примитивни почви (*Leptosols*), Наносни почви (*Fluvisols*), Метаморфни (*Cambisols*), Лесивирани почви (*Luvissols*), Черноземни почви (*Chernozems*), Глееви (*Gleysols*) и Антропогенни (*Anthrosols*). Таксономичният списък на генетичните подразделения и площното им разпределение по отношение на общата дървопроизводителна площ на областта е дадено в Таблица 10.

Таблица 10. Таксономичен списък на почвите в горските територии на област Монтана (Национална класификационна схема, 1992 г.)

№	Почвен тип	Почвен вид	Дървопроизводителна площ (ha)	%
I.	Почвен клас Примитивни (Leptosols)			
4.	Рендзини (Rendzinas)		4 556	5,2
II.	Почвен клас Наносни (Fluvisols)			
5.	Алувиални (Alluvial Fluvisols)		1 193	1,4
III.	Почвен клас Метаморфни (Cambisols)			
7.	Кафяви горски Cambisols	(Dystric-Eutric Cambisols)	31 276	35,5

8.	Тъмноцветни горски (Umbric Cambisols)	52	0,1
IV. Почвен клас Лесивирани (Luvisols)			
10.	Сиви горски (Grey Luvisols)		
10.1.	Тъмни (Mollic)	9 079	10,3
10.2.	Светли (Albic)	3 875	4,4
10.3.	Обикновени (Haplic)	35 127	39,9
11.	Канелени горски (Chomic Luvisols)	9	-
VII.			
15.	Черноземи (Chernozems)	2 332	2,6
VIII.			
17.	Блатни (Gleysols)	241	0,3
IX.			
20.	Антропогенни (Anthrosols)	262	0,3
Всичко:		88 004	100,0

Най-голяма площ заемат обикновените сиви горски почви (39,9% от дървопроизводителната площ) и кафявите горски почви (35,5%), следвани от тъмносивите горски почви (10,3%), хумусно-карборатните почви (5,2%), светлосивите почви (4,4%), черноземите (2,6%) и алувиалните почви (1,4%). Останалите видове почви (тъмноцветни, блатни и антропогенни) участват с 0,1-0,3%.

Общо почвите в района на област Монтана са пясъчливи и глинесто-пясъчливи (съответно 12% и 78% от дървопроизводителната площ) и на отделни места пясъчливо-глинести (10%). Чистите глинести почви отсъстват почти напълно. Решаващ фактор за тяхното плодородие се явява основно количеството на почвената влага, дълбочината на почвата и степента на ерозиране.

Един от съществените морфологични признаци на почвите имащ решаващо значение за определяне на типа месторастене е дълбочината на почвата. В таблица 11 и 12 е показано разпределението дървопроизводителната и залесената площ по почвени видове. Преобладават среднодълбоките почви – 40,9% (Таблица 11), следвани от дълбоките (35,1%) и много дълбоките почви (10,9%). Плитките и много плитките почви са малко – съответно 10,5 и 2,6%.

Таблица 11. Разпределение на дървопроизводителната площ по почвени типове/видове и дълбочина на почвата за област Монтана

Почвени типове/видове	Тв. плитка	Плитка	Ср. Дълб.	Дълбока	Мн. Дълб.	Общо
	0-15cm	16-30 cm	31-60 cm	61-120 cm	над 120 cm	
Площ (ha)						
Алувиална	2			123	934	1059
Алувиално-ливадна				58	71	129
Ливадно-блатна				195	46	241
Алувиално-делувиална				5		5
Ливаден чернозем					1	1
Излужен			51	1468	811	2330

Сива горска обикновена	193	3486	15543	13629	2276	35127
Сива горска тъмна	0		1	4226	4852	9079
Сива горска светла	123	2391	1360	2		3876
Канелена типична		4				4
Канелена излужена		1	4			5
Кафява тъмна	1	4	181	10992	557	11735
Кафява преходна	33	38	17190	191	0	17452
Кафява светла		56				56
Планинска горска тъмна	178	1728	181			2087
Хумусно-карбонатна	1489	1583	1469	6	9	4556
Антропогенна	255			2	5	262
Площ (ha)	2274	9291	35980	30897	9562	88004
Площ (%)	2,6	10,5	40,9	35,1	10,9	100,0

Таблица 12. Разпределение на залесената площ по почвени типове/видове и дълбочина на почвата за област Монтана

Почвени типове/видове	Тв. плитка	Плитка	Ср. Дълб.	Дълбока	Мн. Дълб.	Общо
	0-15cm	16-30 cm	31-60 cm	61-120 cm	над 120 cm	
Площ (ha)						
Алувиална	2			91	807	900
Алувиално-ливадна				49	61	110
Ливадно-блатна				175	39	214
Алувиално-делувиална				6		6
Ливаден чернозем					1	1
Излужен чернозем			51	1441	813	2305
Сива горска обикновена	193	3387	15432	13539	2278	34828
Сива горска тъмна	0		1	4194	4813	9008
Сива горска светла	122	2292	1340	2		3756
Канелена типична		4				4
Канелена излужена		1	4			5
Кафява тъмна	2	4	180	10994	558	11737
Кафява преходна	33	39	17160	190	1	17422
Кафява светла	179	1642	181			2002
Планинска горска тъмна	9			44		52
Хумусно-карбонатна	1486	1528	1468	6	9	4497
Антропогенна	256			2	5	263
Площ (ha)	2281	8897	35817	30732	9382	87109
Площ (%)	2,6	10,2	41,1	35,3	10,8	100,0

Алувиалните почви са образувани край р. Дунав и по поречието на реките Лом, Огоста, Цибрица, Крива бара и други вътрешни рекички в резултат на периодичното им прииждане и отлагане на влачени материали. Отложени са предимно върху черноземи /кестеняви/. Нямаат генетично свързани почвени хоризонти, а в зависимост от силата на водното течение и повърхностния отток са отложени наноси, които формират почвени слоеве с различна дебелина. Почвите са много дълбоки, влажни или мокри в зависимост от продължителността на водните заливания и положението им спрямо средното ниво на р. Дунав. Сумата от фракциите, по-ситни от 0,01 mm, се движи в големи граници – от 3,2 до 53,2%, което се дължи на разнородните отлагани наноси. Имат слабо алкална реакция (6,5-7,93), хумусното съдържание не е високо и варира от 0,37 до 2,96 t/ha, слабо са запасени с общ азот (от 0,039 до 0,159 t/ha). Независимо от ниското съдържание на хранителни вещества тези почви са много плодородни, което се дължи на благоприятния им воден режим. Върху този почвен подтип се отглеждат високопроизводителни хибридни тополи. Естествената растителност тук е върбово-тополова, като на по-високите места са се настанили бял бряст и полски ясен.

Алувиално-ливадните почви са формирани след настаняване на тревисто-ливадна растителност върху алувиални почви. Срещат се по поречието на вътрешните реки. Почвите са дълбоки, влажни до мокри, средно запасени с хранителни вещества, песъчливо-глинести, плодородни с много добър воден режим. Подходящи са за отглеждане на култури от евроамерикански тополи.

Сивите горски почви са формирани под влиянието на типичната лесостепна растителност - дъбови и габърви комплекси, прекъсвани от тревни растителни формации. Почвообразуващите скали са твърде разнообразни. Сивите горски почви се срещат както на карбонатни скали - варовици и варовити мергели, така и на лъос и лъосовидни образувания. Почвата има пълен почвен профил (ABC), с ясно изразени особености в отделните подтипове. Характеризира се със значително уплътняване на В-хоризонт. Трите подтипа сиви горски почви се различават на базата на хумусното съдържание, от което зависи оцветяването на хумусно-акумулативния хоризонт.

Сивите горски (обикновени) почви са средно дълбоки до дълбоки, леко песъчливо-глинести до глинесто-песъчливи. Реакцията им е кисела до слабо алкална - рН се движи в границите между 4,33 и 7,84. Хумусното съдържание е различно за отделните почвени профили и варира в А-хоризонт от 1.53 до 2.03 t/ha, като сравнително равномерно намалява в дълбочина - за В-хоризонт от 0,48 до 0,81 t/ha и за С-хоризонт от 0,31 до 0,59 t/ha. Добре запасени са с общ азот - за А-хоризонт количеството му се движи от 0,097 до 0,178 t/ha, но в повечето почвени проби намалява равномерно в по-долните слоеве - за В-хоризонт до 0,041 t/ha и за С-хоризонт до 0,029 t/ha. Фосфорните окиси се движат в широк диапазон, като разпределението им в дълбочина е неравномерно - от следи до 1,10 kg/ha. Сивите горски почви са характерни за предимно средно богати месторастения. Върху тях добре се развиват както естествени насаждения от благун, зимен дъб, цер и други горскодървесни видове, така също и култури от черен бор, зелена дуглазка, акация и др.

Тъмносивите горски почви са формирани на сенчести изложения и се отличават с голяма обща мощност. Те са предимно дълбоки и много дълбоки, с добре изразен хумусно-акумулативен хоризонт, богати или средно богати до богати, тежко до средно песъчливоглинести, със слабо кисела до слабо алкална реакция - рН се колебае от 6,35 до 7,91. Много добре са запасени с хумус, който закономерно намалява в дълбочина - от 3,03 до 5,0 t/ha за А-хоризонт, от 2,50 до 3,12 t/ha за В-хоризонт и от 0,50 до 1,90 t/ha за С-хоризонт. Общият азот е в достатъчни количества: за А-хоризонт от 0,214 до 0,365 t/ha, като също равномерно намалява в по-долните хоризонти; за В-хоризонт от 0,106 до 0,229 t/ha; за С-хоризонт от 0,076 до 0,162 t/ha. Количеството на фосфорните окиси е от

1,50 до 2,22 kg/ha за А-хоризонт и от 0,32 до 1,42 kg/ha за С-хоризонт. Тъмносивите горски почви имат достатъчно запаси от хранителни вещества и висок капацитет активна влага. Това ги прави с високи лесорастителни свойства, върху които успешно могат да растат високопродуктивни чисти и смесени насаждения от зимен дъб, благуи и цер. Много добра производителност дават и създадените върху тях култури от черен бор, зелена дуглазка, орех, кестен и други.

Светлосивите горски почви се срещат ограничено, заедно с другите сиви почви, но главно на южни склонове или на стръмни и много стръмни наклони на терена. Те са общо взето маломощни, със скъсен хумусен хоризонт и наличие на много камъни. Предимно сухи до свежи, плитки, с ниски и средни лесорастителни показатели. Част от тях са ерозирани в една или друга степен. По механичен състав почвите са средно глинести до леко пясъчливо-глинести, с кисела до неутрална реакция (рН от 4,95 до 6,98). Хумусните вещества са в по-малко количество и за А-хоризонт варират от 1,07 до 1,70 t/ha, като в дълбочина рязко намаляват, а в С-хоризонт достигат до 0,28 t/ha. Общият азот е сравнително малко, за А-хоризонт се колебае от 0,067 до 0,085 t/ha, рязко намалява в дълбочина и за С-хоризонт достига до 0,036 t/ha. Фосфорните окиси също са малко, в А-хоризонт достигат до 1,10 kg/ha и рязко намаляват в дълбочина до следи. Върху светлосивите почви естествената растителност от зимен дъб, благуи, габър и други видове е с лош растеж и малка продуктивност, докато борвите култури се развиват по-добре.

Кафявите горски почви по абсолютни стойности са с добро съдържание на хумусни съединения и общ азот, но решаващи за определяне на лесорастителните им свойства се явяват мощността на почвения разрез и количеството на влагата. Кафявите горски почви са развити върху различни основни скали: южнобългарски гранит, риолит, гранито-гнайси, шисти, пясъчници, брекчии и конгломерати и под въздействието на дървесна растителност от бял бор, смърч, бук, ела, при надморска височина от 1300 до 1600 m. Имат пълен (А-С хоризонт) и ясно изразен почвен профил. Не са установени наличия на активни ерозионни процеси в границите на горската територия.

Кафявите горски преходни почви са широко разпространени в района на област Монтана. Разпространени са успоредно с тъмнокафявите горски почви, в трите подпояса на Среднопланинския пояс на горите от бук и иглолистни - М-II (600-800 m надм.в.). Заемат предимно източните, западните или смесените изложения. Хумусният им слой е по-светлокафяв на цвят и по-маломощен от този на тъмните. Формирали са се главно под букови гори. Те са средно дълбоки до дълбоки, глинесто пясъчливи до леко пясъчливоглинести, като в дълбочина значително се увеличават пясъчливите фракции. Реакцията им е кисела до неутрална - рН се движи в границите между 4,10 и 6,28. Хумусното съдържание е различно за отделните почвени профили и варира в А-хоризонт от 2,50 до 2,79 t/ha, като сравнително равномерно намалява в дълбочина - за В-хоризонт от 1,37 до 1,76 t/ha и за С-хоризонт от 0,50 до 1,89 t/ha. Добре запасени са с общ азот - за А-хоризонт количеството му се движи от 0,118 до 0,172 t/ha, но в повечето почвени проби намалява равномерно в по-долните слоеве - за В-хоризонт до 0,095 t/ha и за С-хоризонт до 0,028 t/ha. Фосфорните окиси се движат в широк диапазон, като разпределението им в дълбочина е неравномерно - от 0,09 до 0,54 kg/ha. Кафявите преходни горски почви обуславят предимно средно богати месторастения. Върху тях добре се развиват както естествени насаждения от бук, зимен дъб и габър, така и култури от бял бор, черен бор и други дървесни видове.

Кафявите горски тъмни почви са формирани предимно под букови насаждения с добра производителност. Отличават се с голяма обща мощност, добре изразен хумусно-аккумулятивен хоризонт и малка скелетност. Те са богати или средно

богати до богати, дълбоки и много дълбоки, глинесто-песъчливи до леко песъчливо-глинести, със силно до слабо кисела реакция - рН се движи от 3,96 до 5,78. Много добре са запасени с хумус - от 2,50 до 4,80 t/ha за А-хоризонт, който закономерно намалява в дълбочина, като за В-хоризонт се колебае от 1,48 до 2,78 t/ha и за С-хоризонт - 1,26 до 1,34 t/ha. Общият азот е в достатъчни количества - за А-хоризонт от 0,145 до 0,228 t/ha, като също равномерно намалява в по-долните хоризонти – за В-хоризонт е от 0,091 до 0,185 t/ha, а за С-хоризонт – от 0,090 до 0,120 t/ha. Количеството на фосфорните окиси показва твърде различни стойности от 1,70 до 3,50 kg/ha за А-хоризонт, от 0,23 до 1,25 kg/ha за В-хоризонт и от 0,23 до 1,77 kg/ha за С-хоризонт. Тъмните кафяви горски почви имат достатъчно запаси от хранителни вещества и висок капацитет активна влага. Отличавайки се с високи лесорастителни показатели, върху тях успешно растат високопродуктивни чисти и смесени насаждения от бук, явор и планински ясен. Създадените върху тях култури също имат много добра производителност (I-II бонитет).

Кафявите горски светли почви са предимно сухи до свежи, плитки, с ниски и средни лесорастителни показатели. Срещат се заедно с другите кафяви почви, но главно на южни склонове или на стръмни и урвести наклони на терена. Те са маломощни, със скъсен хумусен хоризонт и наличие на много камъни. Част от тях са ерозирани в различна степен. Хумусните вещества са в по-малко количество, за А-хоризонт варират от 0,64 до 0,78 t/ha, като в дълбочина рязко намаляват и в С-хоризонт достигат до 0,26 t/ha. Общият азот е сравнително малко, за А-хоризонт се движи от 0,051 до 0,056 t/ha, също рязко намалява в дълбочина и за С-хоризонт достига до 0,027 t/ha. Фосфорните окиси също са малко – в А-хоризонт достигат до 0,94 kg/ha, като рязко намалява в дълбочина до следи. Реакцията е слабо кисела - рН от 5,73 до 6,16. По механичен състав почвите са глинесто-песъчливи, до леко песъчливо-глинести. Върху кафявите светли почви естествената широколистна растителност от бук, габър и други е с лош растеж и ниска продуктивност, а боровите култури се развиват по-добре.

1.5. Типове горски месторастения

Горското месторастение е най-малката класификационна единица, относително еднородна по природни условия, в рамките на един подпояс на горкорастителната област (Инструкция за установяване и картиране на типовете горски месторастения и определяне състава на дендроценозите, 2011). То обхваща части със сходни климатични и почвени характеристики, а растителността е подвластна на условията, но същевременно им влияе и ги модифицира. Горските типове месторастения за област Монтана са определени на базата на относителната еднородност на климатичните, почвени, релефни и хидроложки условия. По този начин типът горско месторастение обединява относително еднородни по лесорастителния си ефект горски участъци, които обуславят и относителна еднородност по отношение на състава и производителността на дървесната растителност. При еднакви други условия, типовете горски месторастения се определят на базата на под типовото разнообразие на генетичния тип почва, а в отделни случаи и на базата на самия тип почва. Въздействието на изброените фактори за формирането на конкретните типове месторастения е комплексно и неделимо, както е комплексен и неделим ефектът, които тези фактори оказват върху развитието на определената горско-дървесна растителност. В резултат на тази взаимовръзка се формира една динамично развиваща се във времето и пространството съвкупност от биоценози и биотопи, каквато е всяка екосистема.

Физико-географските, хидроложки, геоложки, климатични, почвени и растителни условия в област Монтана обуславят голямо типово разнообразие на горските

месторастения. В областта са определени 57 типа горски месторастения (Таблица 13), всички мизийски. Преобладават богатите месторастения.

Таблица 13. Типове горски месторастения /съгласно Класификационната схема на типовете горски месторастения, ИАГ, 2011/

№ (код)	Наименование на горскорастителна област, пояс, подпояс и тип месторастение	Съкратено обозначение	Площ ha	%
	МИЗИЙСКА ГОРСКОРАСТИТЕЛНА ОБЛАСТ	М		
	ДОЛЕН РАВНИННО-ХЪЛМИСТ И ХЪЛМИСТО-ПРЕДПЛАНИНСКИ ПОЯС НА ДЪБОВИТЕ ГОРИ	М - I		
	Подпояс на заливните и крайречни гори (0-600 m надм. в.)	М - I - 1		
1	Заливно, много влажно на алувиална и алувиално-блатна почва	CD ₄	9	-
2	Заливно, влажно на ливадно-блатна почва	C ₃	50	0,1
3	Заливно, свежо до влажно на алувиална почва	D _{2,3}	482	0,5
4	Заливно, свежо на алувиална почва	C ₂	15	-
5	Отводнено, свежо на ливадно-блатна и блатна почва	D ₂	247	0,3
6	Крайречно, влажно на ливадно-блатна и алувиално-делувиална и ливадно-черноземна почва	C ₃	3	-
7	Крайречно, свежо на алувиално-делувиална и ливадно-черноземна почва	D ₂	94	0,1
8	Крайречно, свежо на алувиална почва	C ₂	133	0,2
9	Свежо, на алувиална, средно дълбока почва	B ₂	1	-
	Месторастения с интразонално разпространение		0	
6	Влажно, на алувиална дълбока почва, подпочвени води до 1 m	C ₃	6	-
7	Свежо, на алувиална дълбока почва, подпочвени води до 1-2 m	D ₂	80	0,1
8	Свежо, на алувиална дълбока почва, подпочвени води до 2-3 m	C ₂	312	0,3
9	Свежо, на алувиална средно дълбока почва, подпочвени води от 3 m	B ₂	1	-
	Всичко за подпояс М - I - 1		1 433	1,6
	Подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори (0-400 m надм. в.)	М - I - 2	0	
11	Долинно, свежо на излужен чернозем и тъмносива горска почва	D _{2,3}	54	0,1
12	Равнинно и на склонове, свежо на излужен чернозем и тъмносива горска почва	D ₂	2 275	2,6
13	Равнинно и на склонове, на излужен чернозем и тъмносива горска почва	D ₁	1 909	2,1
14	Свежо, на склонове, на излужен чернозем и тъмносива горска почва	CD ₂	14 468	16,5
15	Сухо, на склонове, на излужен чернозем и сива и светлосива горска почва	C ₁	5 051	5,7
138	Равнинно и на склонове, сухо на сива и светлосива горска почва	B ₁	2 036	2,3
	Всичко за подпояс М - I - 2		25 792	29,3
	Подпояс на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (400-600 m надм. в.)	М - I - 3	0	
16	Свежо до влажно, долинно на тъмносива и сива горска почва	D _{2,3}	7	-
17	Свежо, на обикновена сива и тъмна сива почва	CD ₂	3 102	3,5
18	Свежо, равнинно на светлосива оглеена горска почва	C ₂	6	-
19	Сухо на обикновена сива горска почва	C ₁	2 905	3,3
20	Свежо до сухо, на обикновена сива горска почва	C _{2,1}	7 984	9,1

21	Сухо до свежо, на светло сива горска почва	B _{1,2}	2 799	3,2
23	Бедно, сухо, на обикновена канелена горска почва	B ₁	1	-
139	Бедно до средно богато, на обикновена и светла сива горска почва	BC ₂	354	0,4
	Месторастения с интразонално разпространение		0	
121	Свежо, на излужена хумусно карбонатна почва	C ₂	326	0,4
122	Сухо до свежо и свежо, на средно или силно ерозирана почва	AB ₁	716	0,8
131	Сухо, на средно или силно ерозирана почва	B _{1,1,2,2}	77	0,1
132	Сухо, на средно или силно ерозирана почва	A _{0,1}	431	0,5
	Всичко за подпояс М - I - 3		18 709	21,3
	СРЕДЕН ПЛАНИНСКИ ПОЯС НА ГОРИТЕ ОТ БУК И ИГЛОЛИСТНИ (600-1800 m надм. в.)	М - II	0	
	Подпояс на нископланинските гори от горун, бук и ела (600-1000 m надм. в.)	М - II - 1	0	
27	Средно богато, свежо, на обикновена сива горска почва	C ₂	4 332	4,9
28	Бедно, сухо, на обикновена сива горска почва	B ₁	1 809	2,1
29	Средно богато до богато, свежо до влажно, на кафява горска почва	CD _{2,3}	6 103	6,9
30	Средно богато, свежо, на кафява горска почва	C ₂	10 779	12,2
31	Бедно, сухо до свежо, на ненаситена кафява горска почва	B _{1,2}	1 466	1,7
33	Бедно, сухо на обикновена канелена почва	B ₁	4	-
136	Крайречно, свежо до влажно, алувиална ненаситена почва	BC _{2,3}	0	-
	Месторастения с интразонално разпространение		0	
130	Каменливи и скални склонове, много бедни до бедни сухи почви	A ₁ , AB ₁	19	-
133	Слабо или средно ерозирани почви, бедно, сухо до свежо	B _{1,1,2,2}	15	-
134	Средно или средно до силно ерозирани почви, много бедни, сухи до свежи	A _{1,2}	188	0,3
	Всичко за подпояс М - II - 1		24 715	28,1
	Подпояс на среднопланинските гори от бук, ела и смърч (1000-1500 m надм. в.)	М - II - 2	0	
34	Богато, свежо, на кафява горска почва	D ₂	1 145	1,3
35	Средно богато до богато, свежо до влажно, на кафява горска почва	CD _{2,3}	4 250	4,8
36	Средно богато, свежо, на кафява горска почва	C ₂	6 492	7,3
37	Влажно, на преходна кафява горска почва	C ₃	153	0,2
38	Бедно, сухо до свежо, на ненаситена кафява почва	B _{1,2}	419	0,5
	Всичко за подпояс М - II - 2		12 459	14,1
	Подпояс на горнопланинските смърчови гори (1500-1800 m надм. в.)	М - II - 3	0	
39	Средно богато до богато, свежо до 1600 m, на кафява почва	CD ₂	180	0,2
40	Влажно, на тъмнокафява горска почва	CD ₃	61	0,1
41	Средно богато, свежо до 1600 m, на кафява почва	C ₂	441	0,5
42	Средно богато, влажно над 1600 m, на кафява почва	C ₃	96	0,1
43	Бедно, сухо до свежо, на ненаситена кафява почва	B _{1,2}	135	0,2
44	Средно богато, влажно, на тъмноцветни горски почви	CD ₃	40	-
	Всичко за подпояс М - II - 3		953	1,1
	ВИСОКОПЛАНИНСКИ ПОЯС (НАД 1800 m надм. в.)	М - III	0	
	Подпояс на високопланинските гори от субалпийски смърч и мура (1800-2000 m надм. в.)	М - III - 1	0	
46	Средно богато до богато, влажно, на тъмноцветни горски почви	C ₃	4	-
	Всичко за подпояс М - III - 1		4	-

	Месторастения с интразонално разпространение		0	
121	Средно богато до свежо	C ₂	383	0,5
122	Много бедно до бедно, сухо	AB ₁	297	0,3
123	Много бедно, много сухо до сухо	A _{0,1}	661	0,7
124	Средно богато, свежо	C ₂	563	0,6
125	Бедно, сухо до свежо	B _{1,2}	520	0,6
126	Много бедно, много сухо до сухо	A _{0,1}	3	-
130	Много бедно до бедно, сухо	A ₁ , AB ₁	339	0,4
131	Слабо или средно ерозирани почви, бедно, сухо до свежо	B _{1,1,2,2}	703	0,8
132	Средно или силно ерозирани почви, много бедно, много сухо до сухо	A ₀ , A ₁	96	0,1
133	Слабо или средно ерозирани почви, бедно, сухо до свежо	B _{1,1,2,2}	224	0,3
134	Средно или средно до силно ерозирани почви, много бедно, сухо до свежо	A _{1,2}	88	0,1
143	Средно богато, свежо	C ₂	59	0,1
145	Бедно, сухо до свежо	B _{1,2}	4	-
	Всичко за интразонални месторастения		3 939	4,5
	Общо за стопанството		88 004	100,0

Най-голяма площ имат месторастенията в подпояс М-I-2 (29,3%), следвани от месторастенията в подпояс М-II-1 (28,1%), М-I-3 (21,3%), М-II-2 (14,1%), М-I-1 (1,6%) и М-II-3 (1,1%). Има и интерзонални типове месторастения, които са силно ерозирани и бедни. Част от тях са картирани към отделни подпояси, а 4,5% са отнесени общо към горските територии.

Таблица 14. Разпределение на дървопроизводителната площ и общия дървесен запас по типове горски месторастения за област Монтана

Месторастене	Дървопроизводителна площ		Запас, м ³
	ha	%	
1, М-I-1 CD-4	9	-	330
2, М-I-1 C-3	50	0,1	2442
3, М-I-1 D-2,3	482	0,5	18290
4, М-I-1 C-2	15	-	1269
5, М-I-1 D-2	247	0,3	5528
6, М-I-1 C-3	9	-	525
7, М-I-1 D-2	174	0,2	16454
8, М-I-1 C-2	445	0,5	40333
9, М-I-1 B-2	2	-	406
11, М-I-2 D-2,3	54	0,1	3791
12, М-I-2 D-2	2 274	2,6	250381
13, М-I-2 D-1	1 907	2,2	177934
14, М-I-2 CD-2	14 459	16,8	1241116
15, М-I-2 C-1	5 048	5,7	374340
16, М-I-3 D-2,3	7	-	1274
17, М-I-3 CD-2	2 985	3,4	614069
18, М-I-3 C-2	2	-	109
19, М-I-3 C-1	2 898	3,3	404476
20, М-I-3 C-2,1	7 873	8,9	1182417
21, М-I-3 B-1,2	2 791	3,2	209514
23, М-I-3 B-1	1	-	6
26, М-I-3 C-1	4	-	73
27, М-II-1 C-2	4 332	4,9	713196

28, M-II-1 B-1	1 808	2,1	151716
29, M-II-1 CD-2,3	6 120	7,0	1758293
30, M-II-1 C-2	10 287	11,7	2251214
31, M-II-1 B-1,2	1 460	1,7	163405
33, M-II-1 B-1	4	-	425
34, M-II-2 D-2	1 144	1,3	315588
35, M-II-2 CD-2,3	4 235	4,8	1409626
36, M-II-2 C-2	6 320	7,2	2015633
37, M-II-2 C-3	173	0,2	72491
38, M-II-2 B-1,2	323	0,4	49421
39, M-II-3 CD-2	151	0,2	50574
40, M-II-3 CD-3	35	-	15602
41, M-II-3 C-2	470	0,5	133547
42, M-II-3 C-3	93	0,1	29821
43, M-II-3 B-2	13	-	2596
44, M-II-3 CD-3	40	-	15129
45, M-II-3 B-2	366	0,4	17095
46, M-III-1 C-3	3	-	237
121, МТЮ-I C-2	710	0,8	83744
122, МТЮ-I АВ-1	1 013	1,2	42209
123, МТЮ-I А-0,1	1 500	1,7	41663
124, МТЮ-II C-2	563	0,6	149052
125, МТЮ-II В-1,2	443	0,5	22857
126, МТЮ-II А-0,1	25	-	413
130, II,III А,АВ-1	365	0,4	32575
131, МТЮ-I В-1,12,2	776	0,9	49282
132, МТЮ-I А-0,А-1	527	0,6	16755
133, МТЮ-II В-1,12,2	239	0,3	14225
134, МТЮ-II А-1,2	276	0,3	10956
136, М-II-1 ВС-2,3	0	-	6
138, М-I-2 В-1	2 036	2,3	71002
139, М-I-3 ВС-2	354	0,4	40947
143, МТЮ-II C-2	59	0,1	18939
145, МТЮ-II В-1,2	4	-	218
Всичко	88 004	100,0	14 305 527

Кратка характеристика на по-важните типове месторастения в горските територии на област Монтана:

СД4 (1). Заливно, много влажно на алувиална/ненаситена/ или блатна/наситена/ почва (върбово-тополово). Заема само 8,9 ha по островите на р. Дунав и на брега, в близост до водното и течение. Попада в зоната на продължителните заливания, с период от 4 до 6 месеца. Спрямо средното ниво на р. Дунав е разположено на 0 и +1 метровите изолинии. Почвите са алувиална или блатна, много дълбоки, мокри и много влажни, средно пясъчливо-глинести, добре запасени с хумус и азот. Месторастенето е средно богато до богато, много влажно, заливно - типично върбово. Потенциалното богатство на почвата е трудно усвоимо, поради прекомерното му овлажняване и тежкия механичен състав. Върху месторастенето са се настанили смесени и чисти насаждения от бяла и тритичинкова върба и храсти от аморфа, с процент на покритие 70-100%. При тези лесорастителни

условия е целесъобразно и в бъдеще да се отглеждат клонове върби (Бг-2/64, R-202 и R-204) при схема 3 x 3 m, с потенциален II-III бонитет. По бреговата ивица е предвидено запазване на естествената растителност, с брегозащитна цел, която ще се стопанисва главосечно в зависимост от нивото на р. Дунав.

С3 (2). Заливно, много влажно на блатна/наситена/ почва (върбово-тополово). Среща се върху 49,9 ha по островите на р. Дунав и на брега в близост до водното течение. Попада в зоната на продължителните заливания, с период от 2 до 4 месеца. Спрямо средното ниво на р. Дунав е разположено на +1 и +2 метровите изолинии. Почвата е блатна /наситена/ и през по-голямата част от годината почвообразователният процес протича при анаеробни условия. Почвата е средно пясъчливо-глинеста, средно дълбока, слабо каменлива, със слабо алкална реакция, средно богата на хумус, азот и фосфор. Месторастенето е средно богато, заливно, преовлажнено - преходно върбово-тополово. Върху месторастенето са се настанили бяла и тритичинкова върба с единично участие на бяла и черна топола, бял бряст и полски ясен, под чийто склоп се е настанила аморфа с голям процент на покритие - 60-100%. Бъдещото стопанисване е насочено към запазване на естествените насаждения, с брегозащитна цел и запазване на естествения генетичен фонд.

Д2,3 (3). Заливно, свежо до влажно на алувиална/наситена/ почва (типично тополово). Заема 482,3 ha, или 0,5% от дървопроизводителната площ на областта. Среща се по островите и бреговата ивица на р. Дунав в близост до водното течение (ивицата дига-бряг). Попада в зоната на краткотрайните заливания, с период от 1-2 месеца, като спрямо средното ниво на р. Дунав е разположено от +2 до +3 метровите изолинии. Почвата е алувиална /наситена/, по-лека от предходните два типа, влажна, много богата и дълбока, със слаба алкална реакция. Месторастенето е заливно, богато, свежо до влажно - типично тополово. Естествената растителност е представена от бяла и черна топола, бял бряст, полски ясен, вардимски дъб, клен, която е подменена постепенно с хибридни тополи от различни клонове (*I-214, Agathe, BL, Bachelieri* и др.) Бъдещото стопанисване ще бъде насочено към отглеждане на подходящи клонове от хибридни тополи за производство на едра строителна дървесина.

С2 (4). Заливно, свежо до влажно на алувиална/наситена/ почва (типично тополово). Месторастенето е заливно, средно богато, свежо до влажно - типично тополово. Обхваща терени, разположени между +3 и +5 метровите изолинии спрямо средното ниво на р. Дунав. Заема незначителна площ (15.1 ha) и няма стопанско значение. Естествената растителност е представена от бяла и черна топола, бял бряст, полски ясен, вардимски дъб, клен, която е подменена постепенно с хибридни тополи от различни клонове (*I-214, Agathe, BL, Bachelieri* и др.).

Д2 (5). Отводнено, свежо на блатна/наситена/ почва (отводнени блата). Среща се върху отводнени блата при селата Орсоя, Сливата, Станево и Долни Цибър върху 247,7 ha. Положението му спрямо средното ниво на река Дунав е +3 метра, не се залива от течащи води, но поради преустановеното отводняване на блатата, ниските подпочвени води често го заливат и заблатяват вторично. Голяма част от създадените култури от хибридни тополи са възстановени на частни лица, изсечени и възобновени издънково. Държавната горска територия е подходяща за отглеждане на хибридни тополи, като *I-214, Agathe, BL, Bachelieri* и др.

С3 (6). Крайречно, върбово тополово влажно на блатна/наситена/ и алувиална /ненаситена/ и ливадно-черноземна почва. Формирало се е върху блатна /наситена/ покрай вътрешните реки. Богато месторастене, с много дълбоки почви, влажни, песъчливо-глинести до глинесто-песъчливи. През лятото дълбочината на подпочвените води пада до 1 m.

Д2 (7). Крайречно, свежо на алувиална/наситена/ почва (дренирано тополово). Формирало се е върху алувиална /наситена/ почва покрай вътрешните реки Лом, Цибрица, Крива бара и др. Богато месторастене с много дълбоки почви, свежи, песъчливо-глинести до глинесто-песъчливи. През лятото дълбочината на подпочвените води пада до 1-2 m. Върху него са се настанили естествени насаждения от черна елша или са създадени култури от хибридни тополи, които в бъдеще се запазват.

С2 (8). Крайречно, свежо на алувиална/ненаситен/ почва (дренирано тополово). Месторастенето се е формирало на алувиална /ненаситена/ почва по вътрешните реки, като е по-бедно от предходното. Средно богато месторастене с много дълбоки почви, свежи, песъчливо-глинести до глинесто-песъчливи. Дълбочината на подпочвените води пада в края на лятото до 2-3 m. Преобладаващата растителност е представена предимно от култури от евроамерикански тополи (*I-214* от II и III бонитет) и акация. От естествената растителност се среща черна елша, летен дъб, бяла върба, бяла топола, клен и др. Подходящи за създаване на нови култури са клонове топола *I-214*, *I-37/61* и *BL* с производителност I-II бонитет.

Д2,3 (11). Долинно богато, свежо до влажно на чернозем/обикновен/ или тъмносива горска почва. Разпространено е на сенчести изложения при полегати терени, върху обикновен чернозем. Почвите са много дълбоки, слабо каменливи, добре запасени с хранителни вещества. Естествената растителност е представена от чисти и смесените насаждения, с издънков произход от зимен дъб, благуи и цер. Очаквана производителност на бъдещите дървостои е I-II бонитет, като състава на насажденията се променя незначително - увеличено е участието на летен дъб.

Д2 (12). Равнинно и на склонове, на черноземи/обикновени/ и /кестеняви/ или сива горска почва /тъмна/. То е разпространено на сенчести и неориентирани изложения при равни и полегати терени, върху обикновен чернозем или тъмносива горска почва. Почвите са много дълбоки, слабо каменливи, добре запасени с хранителни вещества, което определя месторастенето като богато. Естествената растителност е представена от чисти и смесените насаждения, с издънков произход от зимен дъб, цер, благуи, сребролистна липа и акация. Културите са от орех, сребролистна липа, планински ясен, летен дъб и акация. Производителност на насажденията - III бонитет. Очаквана производителност на бъдещите дървостои е I-II бонитет, като състава на насажденията се променя незначително - увеличено е участието на зимния и летен дъб.

Д1 (13). Равнинно и на склонове, сухо, на черноземи /обикновени/ или сива горска почва /тъмна/. Среща се на равни до наклонени терени, на припечни изложения. Почвите са обикновен чернозем или тъмносиви горски, средно дълбоки до дълбоки, богати, сухи и средно каменливи. Месторастенето се характеризира като богато и сухо. Върху него са се настанили чисти и смесени насаждения от цер, благуи, зимен дъб, полски бряст, акация и култури от орех и акация. В състава на насажденията участват и сребролистна липа, клен, мъждрян, мекиш и др.

СД2 (14). Свежо, на склонове, на черноземи /обикновени/ или сива горска /обикновена/ и /тъмна/ почва. Най-често срещаното месторастене в района на област Монтана. Заема площ 14471,5 ha или 16,8% от дървопроизводителната площ. Разположено е на полегати до стръмни склонове със сенчесто изложение. Почвата е дълбока, средно каменлива. От заложените почвени профили се определя, че има добра запасеност с хумус и азот. Реакцията на почвите е алкална. Механичният им състав ги определя като средно до тежко пясъчливо-глинести. Върху почвите са се настанили широколистни дървостои от издънков произход с доминиращо участие на цер, благун, зимен дъб, липа, акация, гледичия и др. Създадени са култури от орех, червен дъб, сребролистна липа и черен бор. Предвидено е в бъдещия състав тази растителност да се запази, като е засилено участието на благуна, летния и зимен дъб. Очакваемата производителност е I-III бонитет.

С1 (15). Сухо, на склонове, на обикновен чернозем или сива горска /обикновена/ и сива горска /тъмна/ почва. Разпространено е както на сива горска /обикновена/ и /тъмна/ почви, така и на обикновени черноземни. Почвите са средно дълбоки. Механичният състав е различен при сивите почви и черноземните. При обикновения чернозем той е по-тежък, а водно-въздушният режим - по-лош. Запасеността на почвите с усвоими микроелементи обуславя средно богато месторастене. Естествената растителност, настанила се на това месторастене е главно от смесени издънкови насаждения от благун, цер и акация. Стопанисването е насочено към запазване и увеличаване участието на типичната за района широколистна растителност. Очакваната производителност е II- III бонитет.

СД2 (17). Равнинно и на склонове, свежо, на тъмносива и сива горска почва. Почвата е тъмносива или сива горска, дълбока и много дълбока, слабо каменлива, на сенчести изложения, на равни и наклонени терени. Естествената растителност е представена от чисти и смесени издънкови насаждения от зимен дъб, цер, акация и бук от I - IV бонитет в добро състояние и добра производителност. Останалата част са иглолистни култури, чисти и с преобладание на черен и бял бор. В оптималния бъдещ състав, освен изброените широколистни видове, на места е предвидено и участие на сребролистна липа.

С1 (19). Равнинно и на склонове, сухо, на сива горска почва. Почвата е сива горска, средно дълбока до дълбока, средно каменлива, на различни изложения, на равни, наклонени и стръмни терени. Естествената растителност е представена от чисти и смесени благунови, зимен дъбови, акациев и келяв габърви насаждения от III до V бонитет. Преобладаващият бонитет е IV. Останалата част са чисти и смесени иглолистни култури с преобладание на черния бор в бъдещия състав се предвиждат смесени насаждения от зимен дъб, сребролистна липа, благун, цер и черен бор.

С2,1 (20). Свежо, до сухо, на склонове, на сива горска почва. Почвата е сива горска, средно дълбока до дълбока, слабо каменлива, изложенията са различни, на полегати, наклонени и стръмни терени. Естествената растителност е представена предимно от чисти и смесени издънкови насаждения от благун, зимен дъб, акация, цер, космат дъб и келяв габър от II - V бонитет, заемащи 85% от залесената площ на месторастенето. Насажденията са с добра правостъбленост и в сравнително добро състояние. Останалата част е заета от чисти и смесени иглолистни култури с

преобладание на черен и бял бор. В оптималния бъдещ състав се предвиждат смесени дъбови насаждения с участие на сребролистна липа.

B1,2 (21). Сухо до свежо, на склонове, на светлосива горска почва. Почвата е светла сива горска, средно дълбока, средно каменлива, изложенията са припечни, на полегати, наклонени и стръмни терени. Естествената растителност е представена предимно от чисти и смесени издънкови насаждения от благун, зимен дъб, акация, цер, космат дъб и келяв габър от IV - V бонитет. По-голямата част от насажденията са разстроени и в лошо състояние. Останалата част е заета от чисти и смесени иглолистни култури с преобладание на черен бор. Участието на белия бор и акацията е минимално. В оптималния бъдещ състав се предвижда участието на черния бор с превес на участие на зимен дъб, благун, сребролистна липа.

C2 (27). Средно богато, свежо, на обикновена сива горска почва. Почвата е сива горска, дълбока, предимно па сенчести изложения, на наклонени и стръмни терени. Естествената растителност е представена от чисти и смесени насаждения от зимен дъб, бук, габър, сребролистна липа, трепетлика, акация и келяв габър от II до V бонитет. Останалата част е заета от чисти и смесени иглолистни култури с преобладание на черния и бял бор. Насажденията са с добра производителност. В оптималния бъдещ състав е дадено предимство на насажденията от зимен дъб, с участието на бук, ясен, явор и сребролистна липа.

B1 (28). Бедно, сухо, на обикновена сива горска почва. Почвата е сива горска, плитка, до среднодълбока на припечни изложения, на наклонени и стръмни наклони. Естествената растителност е представена от чисти и с преобладание на бук, габър, зимен дъб, келяв габър и акация. Насажденията са предимно от IV-V бонитет. Останалата част са чисти и смесени белборови и черен борови култури. В оптималния бъдещ състав се предвиждат насаждения от черен бор, с участие на сребролистна липа, благун, зимен дъб, бук.

СД2,3 (29) Средно богато до богато, свежо до влажно, на кафява горска почва. Месторастенето заема 6125,0 ha или 7,0 % от дървопроизводителната площ. Почвата е кафява горска, дълбока, слабо каменлива, на сенчести изложения, на полегати и наклонени до стръмни терени. Естествената растителност е изключително от бук и по-малко от зимен дъб в добро състояние, с участие предимно на бялборови култури и по-малко на култури от зелената дуглазка и смърч. В оптималния състав се дава предимство на бука, в смес с явор, смърч и ела.

C2 (30). Средно богато, свежо, на преходна кафява горска почва. Това месторастене е на второ място, заемайки 10295,2 ha или 11,7% от дървопроизводителната площ областта. Почвата е кафява горска, средно дълбока до дълбока, на различни изложения, на наклонени, стръмни и много стръмни терени. Естествената растителност е представена предимно от чисти и смесени насаждения от бук, зимен дъб, габър, трепетлика от II до IV бонитет в добро състояние и с добра производителност. Преобладаващите иглолистни култури са от бял бор - малко е участието на черния бор и смърча, оптималния бъдещ състав следва да се запази бука, в смес със смърч и бял бор.

B1,2 (31). Бедно, сухо до свежо, на ненаситена кафява горска почва. Това месторастене заема 1461,2 ha, или 1,7% от дървопроизводителната площ на областта.

Почвата е кафява ненаситена, плитка, до средно дълбока, силно каменлива, на припечни изложения, на наклонени, стръмни и много стръмни терени. Естествената растителност е представена от чисти и с преобладание на бук и зимен дъб насаждения IV и V бонитет в лошо състояние. В структурата на насажденията участват още габър, акация и келяв габър. Останалата част от площта е заета от култури на бял и черен бор. В оптималния състав се дава предимство на белия бор с участие на бреза, бук и габър.

Д2 (34). Свежо на наситена кафява горска почва. Заема 1145,3 ha, или 1,3% от залесената площ. Много богато, с много дълбоки почви, със слаба каменливост на северни изложения. Срещат се букови насаждения с висока производителност (II бонитет), които се запазват в оптималния състав.

СД2,3 (35). Свежо до влажно, на наситена кафява горска почва. Често срещано месторастене, заема 4238,6 ha, или 4,8% от залесената площ. Богато, с дълбока почва, слабо каменлива на сенчести изложения. Формира чисти насаждения с висока производителност (I-II бонитет). Създадените иглолистни култури са с много нисък процент на участие. Проектираният оптимален подходящ състав цели запазването на доминиращата роля на бука в подпояса.

С2 (36). Свежо на наситена кафява горска почва. Едно от най-често срещаните месторастения, заемащо 6325,7 ha, или 7,2 % от залесената площ. Средно богато, почвата е среднодълбока, среднокаменлива, наклонът на терена - стръмен, на различни изложения. Преобладаващ дървесен вид е букът, следван от изкуствено внесените смърч и бял бор, чието процентно участие е ниско. Букът формира чисти насаждения със средна производителност (III бонитет), които се запазват в оптималния подходящ състав.

С3 (37). Влажно на наситена кафява горска почва. Заема 173,3 ha, или 0,2% от дървопроизводителната площ. Средно богато месторастене, върху което са се формирали чисти букови насаждения с висока производителност (II бонитет), които се запазват в оптималния бъдещ състав.

В1,2 (38). Сухо до свежо на ненаситена кафява горска почва. Заема 323,3 ha, или 0,4% от залесената площ. Бедно месторастене със средно дълбока и силно каменлива почва. Естествените букови насаждения, настанили се върху този тип месторастене са нископродуктивни, докато създадените култури от бял бор са със средна производителност. Целта на бъдещото стопанисване е създаване на по-високо продуктивни бялборови-букови насаждения.

СД2 (39). Свежо на ненаситена кафява горска почва. Среща се рядко, заема 151,3 ha, или 0,2% от залесената площ. Богато месторастене, с дълбока и слабо каменлива почва. Формиралите се върху него чисти букови насаждения са с висока производителност (II бонитет) и се запазват в оптималния бъдещ състав.

СД3 (40). Влажно на ненаситена кафява горска почва. Среща се рядко, заема само 35,4 ha. Среднобогато до богато месторастене, с дълбока и слабо каменлива почва. Формиралите се върху него чисти букови насаждения са с висока производителност (II бонитет) се запазват в оптималния подходящ състав.

C2 (41). Свежо на ненаситена кафява горска почва. Заема 470,0 ha, или 0,5% от залесената площ. Средно богато месторастене на кафява горска ненаситена почва, средно дълбока, средно каменлива. Върху него са се формирали чисти букови насаждения със средна производителност (III бонитет). Чистите смърчови насаждения и култури са с нисък процент на участие. При оптималния подходящ състав се запазва състоянието между дървесните видове.

C3 (42). Влажно на ненаситена кафява горска почва. Заема 0,1% от залесената площ. Средно богато месторастене със средно дълбоки и средно каменливи почви, на източни и западни изложения. Върху него са се формирали чисти смърчови насаждения с ниска производителност (IV бонитет) и чисто букови, със средна производителност (III бонитет).

B2 (43). Сухо до свежо на ненаситена кафява горска почва. Заема само 13,4 ha. Бедно месторастене, с плитка и силно каменлива почва. Формиралите се върху този тип месторастене чисти букови насаждения са нископродуктивни (IV-V бонитет).

C3 (46). Влажно на кафява горска ненаситена горска почва. Без стопанско значение, заема едва 3,3 ha от залесената площ. Върху този тип месторастене са създадени смесени иглолистни култури от смърч и бяла мура, с цел повишаване горната граница на гората.

A, AB1 (130). Месторастене на каменливи и скални склонове. Среща се в два подпояса: на среднопланинските гори от бук, ела и смърч и подпояса на горнопланинските смърчови гори. Разпространението му е ограничено, заема 365,7 ha, или 0,9% от залесената площ, върху терени с голям наклон и значителна нелесопригодност. Запазва се съществуващата дървесна и храстова растителност.

B1, B1.2, B2 (131). Група сухи, сухи до свежи и свежи месторастения на слабо или средно ерозирана почва. Тези месторастения са установени върху 776,9 ha, или 0,9% от дървопроизводителната площ в областта. Почвите са сиви горски, кафяви горски, рендзини, средно дълбоки, слабо и средно каменливи, ерозирани в I-II-III степен, предимно на сенчести изложения, на наклонени и много стръмни терени. Дървесната растителност е представена предимно от келавгабърви и зимендъбови насаждения. В оптималния бъдещ състав се предвиждат запазване на естествената растителност.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА НА СОБСТВЕНОСТТА НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ

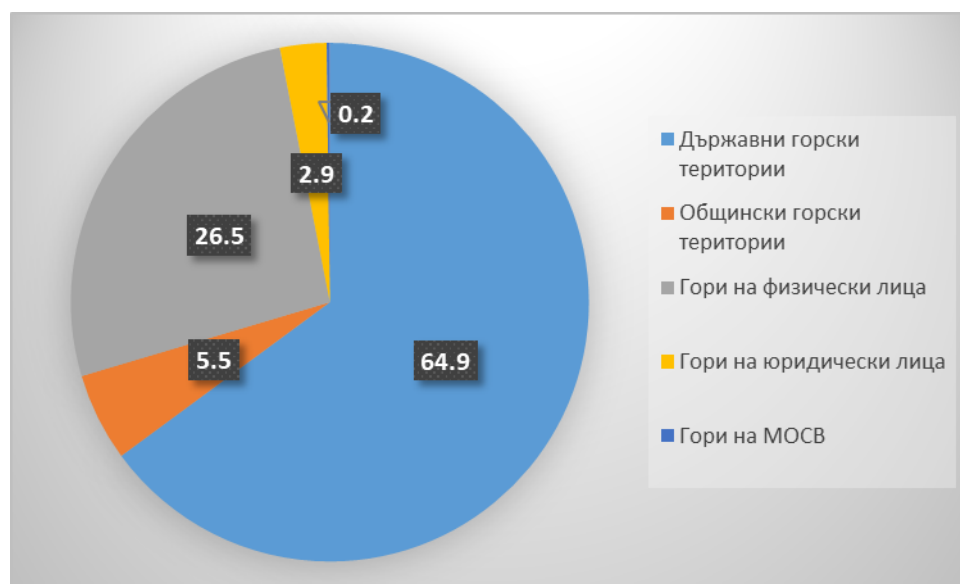
Горите в област Монтана се контролират от РДГ Берковица. Горските територии на областта се стопанисват и управляват от Северозападното Държавно Предприятие (СЗДП) с център във Враца и Лесотехнически университет към МОН (за УОГС „Петрохан“). На територията на областта работят следните териториални поделения на СЗДП: Берковица, Говежда, Лом, Монтана, Чипровци.

Разпределението на площта на горските територии в област Монтана по вид собственост е дадено спрямо отчета на горските територии към 2015 година в Таблица 15.

Таблица 15. Разпределение на горската площ по вид на собствеността (ОГТ 2015)

Горски територии	Обща площ	
	ha	%
Държавни горски територии	59833	64,9
Общински горски територии	5057	5,5
Гори на физически лица	24486	26,5
Гори на юридически лица	2707	2,9
Гори на МОСВ	195	0,2
Всичко	92 278	100,0

Преобладават държавните горски територии – 59 833 ha, което представлява 64,9% от общата горска площ на областта. Горите на частни физически лица заемат 26,5% (24 486 ha). Общинските гори (5 057 ha) заемат 5,5% от общата горска площ, а на юридическите лица (2 707 ha) – 2,9%. Горите на МОСВ (195 ha) имат незначително участие – 0,2% (Фиг. 6).

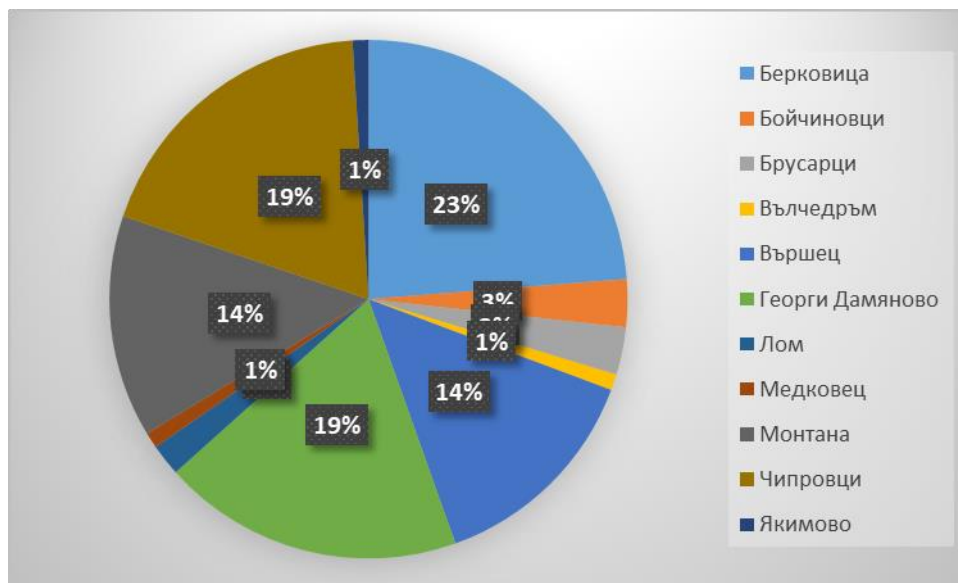
Фигура 6. Разпределение на горите по видове собственост

В таблица 16 е показано разпределението на залесената площ по общини. Голяма залесена площ имат планинските общини Берковица, Чипровци, Вършец и Георги Дамяново. Полските общини имат малко горски територии.

Таблица 16. Разпределение на залесената площ по общини в област Монтана (ОГТ 2015)

Община	Залесена площ	
	ha	%
Берковица	21158	24
Бойчиновци	2753	3
Брусарци	2216	3

Вълчедръм	1009	1
Вършец	11769	14
Георги Дамяново	16362	19
Лом	1556	2
Медковец	534	1
Монтана	12591	14
Чипровци	16402	19
Якимово	759	1
Всичко	87109	100

Фигура 7. Разпределение на общата горска площ по общини

3. СЪЩЕСТВУВАЩА СТРУКТУРА НА УПРАВЛЕНИЕ НА ГОРИТЕ. КРАТКА ИСТОРИЯ НА ГОРСКОТО И ЛОВНОТО СТОПАНСТВО В РАЙОНА

Общата площ на горските територии (ГТ) в област Монтана е 92 278 ха. В областта има пет Държавни горски стопанства, принадлежащи към Северозападно държавно предприятие – гр. Враца: Териториално поделение (ТП) ДГС Берковица (обхваща общини Берковица и Вършец), ТП ДГС Говежда (обхваща община Георги Дамяново), ТП ДГС Монтана (община Монтана и община Бойчиновци), ТП ДГС Лом (обхваща общини Брусарци, Вълчедръм, Лом, Медковец и Якимово), ТП ДГС Чипровци (община Чипровци) и едно УОГС „Петрохан” (обхваща част от община Берковица), с площ 7290,4 ха.

Пет ловни сдружения стопанисват 15309,8 ха от горските територии. Три от тях – ЛС Берковица, ЛС Лом и ЛС Монтана – са членове на НЛРС СЛРБ, с 3616 ловци. Две не са членове на НЛРС – ЛС „Ботуня“ (гр. Вършец), което е на териториите на ловностопански район (ЛСР) на ловна дружина (ЛД) Вършец, ЛСР на ЛД Долна бела речка и ЛСР на ЛД Долно Озирово, с ориентировъчен членски състав около 200 души; и ЛС Свидня – с. Говежда, в което са включени териториите на ЛСР на ЛД Бели Брег, ЛСР на ЛД Георги Дамяново – Помеждин, ЛСР на ЛД Гаврил Геново, ЛСР на ЛД Главановци, ЛСР на ЛД Говежда, ЛСР на ЛД Дива Слатина, ЛСР на ЛД Дълги дел, ЛСР на ЛД Еловица, ЛСР на ЛД Каменна Рикса, ЛСР на ЛД Копиловци, ЛСР на ЛД Меляне и ЛСР на ЛД Портитовци.

Общият брой на ловците в областта през 2017г. е 4412. Разпределението им по стопански единици е: ТП ДГС Лом (1483 ловци); ТП ДГС Монтана (1318); ТП ДГС Берковица (814); ТП ДГС Говежда (421); ТП ДГС Чипровци (336); УОГС (70).

3.1. Структура на управление на горите в област Монтана

ТП ДГС „Берковица“

Държавно горско стопанство „Берковица“ носи името на главния административен център на района, в който се намира и седалището му - гр. Берковица.

Територията на стопанството се намира в Северозападна България и попада в югозападната част на област Монтана, община Берковица.

Съседни стопанства са, както следва: на изток то граничи с ДГС “Враца”, на юг с ДГС “Своге” (Софийска област) и УОГС “Петрохан”; на югозапад с високопланински пасища, отвъд които е границата с Република Сърбия, на запад с ДГС “Говежда” и на север с ДГС “Монтана”.

Площта на стопанството е разположена в землищата на следните населени места: Община Берковица - гр. Берковица, с. Бальовица, с. Бисрилица, с. Бокиловци, с. Боровци, с. Гаганица, с. Замфирово, с. Комарево, с. Костенци, с. Котеновци, с. Лесковец, с. Мездрей, с. Песочница, с.Пърличево, с. Рашовица и с. Черешовица; Община Вършец - гр. Вършец, с. Драганица, с. Спанчевци, с. Стояново, с. Долно Озирово, с. Горно Озирово, с. Черкаски, с. Горна Бела речка и с. Долна Бела речка.

Територията на стопанството се намира между 43°07' - 43°23' северна ширина и 22°57' - 23°26' източна дължина по Гринуич, върху част от северните склонове на Западна Стара планина и Западен Предбалкан. На юг то обхваща горските комплекси по северните дялове на планините Берковска планина (от границата с ДГС “Говежда” до тази с УОГС “Петрохан”) и Козница (от Тодорини кукли до дефилето и пътя за гара

Лакатник). В източната си част е разположено върху западните и югозападни дялове на Врачанската планина.

Територията включва водосборите на реките Златица, Бързия (с приток Берковска река) и Ботуня (с приток р. Черна).

Очертанията на граничната линия образуват неправилна бърбековидна форма. Средната дължина (по права линия) в посока северозапад-югоизток е около 37 km, а в посока североизток-югозапад - 26 km. Най-голямото разстояние между две крайни точки е 38 km, а най-малкото 13 km.

Част от територията е разположена по дяловете на Главната старопланинска верига е накъсана от множество работни земи, а тази в Предпланинието се състои от отделни комплекси с по-голяма или по-малка, често незначителна площ, разпръсната сред селскостопанския фонд.

Общата площ на горските територии в района на ДГС „Берковица“ възлиза на 27 463,0 ha. Залесената площ е 21 159,4 ha или 77,0% от общата площ на стопанството.

Според възприетото Горскорастително райониране на България, територията на ДГС „Берковица“ попада в Мизийската горскорастителна област, подобласт Северна България.

ТП ДГС „Говежда“

Държавно горско стопанство „Говежда“ носи името на селото (Говежда), в който се намира неговото седалище.

Територията на стопанството на север граничи с ДГС „Чипровци“, на изток и североизток – с ДГС „Монтана“, на запад и югозапад достига до голите площи над горната граница на гората на Западна Стара планина, през която преминава държавната граница на Република България с Република Сърбия, а на юг и югоизток граничи с ДГС „Берковица“.

Територията на ДГС „Говежда“ обхваща землищата на Община Георги Дамяново - с. Видлица, с. Гаврил Геново, с. Георги Дамяново, с. Главановци, с. Говежда, с. Дива Слатина, с. Дълги дел, с. Еловица, с. Каменна Рикса, с. Копиловци, с. Меляне, с. Помеждин, с. Чемиш.

ДГС „Говежда“ се намира между 43°11' - 43°25' северна ширина и 22°50' - 23°05' източна дължина по Гринуич, върху хълмисто-предпланинската част и северните склонове на Западна Стара планина. Обхваща част от водосборния басейн на р. Дългоделска Огоста.

Стопанството има неправилна форма с най-голяма дължина от север на юг около 15 km и от изток на запад - 20 km. Най-голямото разстояние между две крайни точки е 38 km, а най-малкото 13 km.

Релефът е типично планински с добре оформени била, дълбоко връзващи се долове със стръмни и много стръмни склонове.

Общата площ на горските територии в района на ДГС „Говежда“ възлиза на 17 084,0 ha.

ТП ДГС „Монтана“

Държавно горско стопанство „Монтана“ носи името на гр. Монтана, в който се намира административното седалище на стопанството и на горскостопанските участъци.

На запад стопанството граничи с ДГС „Чипровци“, на север и североизток – с държавни горски стопанства „Лом“ и „Оряхово“, на изток и югоизток - с ДГС „Враца“, а на юг - с държавни горски стопанства „Берковица“ и „Говежда“.

В границите на стопанството попадат изцяло територията на община Монтана и община Бойчиновци, Монтанска област, в т.ч. землищата на следните кметства: Белотинци, Смоляновци, Долна Рикса, Клисурица, Славотин, Винощице, Доктор Йосифово, Студено Буче, Войници, Габровница, Вирове, Безденица, Лехчево, Бели брод, Громшин, Владимирово, Мълчево, Мадан, Кобиляк, Беле брег, Охрид, Портитовци, Пали лула, кв. Огоста, Стубел, Липен, Сумер, Трифоново, Крапчене, Николово, Долно белотинци, Благово, Мала Кутловица, Живовци, Монтана, Долна Вереница, Кошарник, Ерден, Бойчиновци, Горно Церовене.

ДГС „Монтана“ се намира между 43°11' и 43°25' северна ширина и 22°50' и 23°05' източна дължина по Гринуич. Територията му е разположена на част от Западния Предбалкан - хълмисто-предпланинската част на Стара Планина и Дунавската хълмиста равнина, в част от долния водосборен басейн на река Огоста.

Стопанството има неправилна форма с най-голяма дължина от север на юг около 40 km и най-голяма ширина от изток на запад около 70 km.

Релефът на ДГС „Монтана“ е полупланински и от части равнинен, отличаващ се със заоблени форми и на места има ясно изразен хълмист характер. Навсякъде той е с добре очертани била и оформена долинна мрежа. Най-ниската точка на стопанството е 60 m надм. в. в землището на с. Бели брод, а най-високата точка е с 850 m надм. в. в района на с. Смоляновци.

Общата площ на горските територии в района на ДГС „Монтана“ е 16 498,0 ha.

ТП ДГС „Лом“

Държавно горско стопанство „Лом“ е разположено в Северозападна България, в Западната част на Дунавската хълмиста равнина. Заема част от територията на област Враца и обхваща част от землищата, разположени на територията на общините Лом (с. Добри дол, с. Долно Линево, с. Замфир, с. Ковачица, гр. Лом, кв. Младеново, кв. Момин брод, с. Орсоя, с. Сливата, с. Сталийска махала, с. Станево, с. Трайково), Брусарци (гр. Брусарци, с. Буковец, с. Василковци, с. Дондуково, с. Дъбова махала, с. Киселево, с. Крива бара, с. Одоровци, с. Смирненски, с. Княжевска махала), Медковец (с. Аспарухово, с. Медковец, с. Пишурка, с. Расово, с. Сливовик), Вълчедръм (с. Ботево, с. Бъзовец, гр. Вълчедръм, с. Горни Цибър, с. Долни Цибър, с. Златия, с. Мокреш, с. Разград, с. Септемврийци, с. Игнатово, с. Черни връх) и Якимово (с. Долно Церовене, с. Дългоделци, с. Комощица, с. Якимово).

Стопанството носи наименованието си от гр. Лом, който се намира на територията му и в който се намира административното седалище. На север граничи с р. Дунав - държавна граница на Р България с Р Румъния, на изток с ДГС „Оряхово“, на юг с ДГС „Монтана“ и на запад с ДГС „Видин“ и ДГС „Белоградчик“. Границите преминават през горски комплекси и земеделски земи.

ДГС „Лом“ се намира в Западната част на Дунавската хълмиста равнина, като се състои от много на брой комплекси, разпръснати върху значителна територия. Териториалният обхват образува приблизително правоъгълна фигура със средни размери 25 km в посока север-юг и 42 km в посока изток-запад. По-големите горски комплекси са разположени по островите на р. Дунав - Добриня (Керкенеза), Цибър и Скомен (Ковачев), в ивицата „дига-бряг“ по поречието на р. Дунав и хълмисти части

над селата Киселево, Буковец, Смирненски и Крива бара. Останалите горски площи са пръснати в обработваемите земи на района.

Релефът на ДГС „Лом“ е равнинно-хълмист, като над 70% от дървопроизводителната площ е разположена върху склонове. Общата площ на горските територии е 7 034,7 ha.

ТП ДГС „Чипровци“

Държавно горско стопанство „Чипровци“ носи името на гр.Чипровци, разположен в подножието на едноименната част от Западна Стара планина, където се намира и административното седалище.

Стопанството е разположено в северното подножие на Западна Стара планина и обхваща югозападната част на област Монтана. Гората е разпръсната на големи и малки комплекси върху землищата на 9 населени места (гр.Чипровци, с. Превала, с. Горна Лука, с. Митровци, с. Бели Мел, с. Челюстница, с. Горна Ковачица, с. Равна, с. Мартиново, с. Железна). Оградено е от вододелните била на р. Лом, р. Лопушанска Огоста и централното било на Чипровска планина. На североизток от Предбалкана го загражда Широка планина. Включва горните поречия на реките Превалска, Чипровска и Лопушанска Огоста.

Формата на ДГС „Чипровци“ е неправилно закръглена, със средна дължина около 20 km в посока изток-запад и средна широчина 30 km в посока север-юг. На север граничи с ДГС „Монтана“, на изток и югоизток с ДГС „Говежда“, на юг с високопланинското пасище до главното било на Стара планина, където минава и държавната граница с Р Сърбия, на запад с ДГС „Чупрене“, а на северозапад – с ДГС „Белоградчик“.

Най-ниската точка в района на стопанството (250 m надм. в.) е в землището на с. Горна Ковачица край р. Огоста, а най-високата (1700 m) – под вр. Мартинова чука. Превишението от 1450 m обуславя значителното разнообразие в конфигурацията на терена. Северните склонове на Западна Стара планина имат типичен планински релеф с високи, ясно изразени била, стръмни склонове и дълбоко врязани реки и долове. Главните върхове на Чипровска планина са Миджур (2168 m), Мартинова чука (2011 m), Голяма чука (1967 m), Копрен (1964 m), Три чуки (1938 m) и Вража глава (1936 m).

Широка планина се простира почти успоредно на Западна Стара планина от хребета на Салашко-Превалското понижение, което навлиза в района на стопанството в землището на с. Превала и свършва чрез Веренишкото бърдо при яз. Огоста. Цялата е изтъкана от варовити възвишения, почти съвсем оголени, обрасли предимно с келявгабърова растителност.

Общата площ на горските територии е 17 385,0 ha.

УОГС „Петрохан“

Учебно-опитно горско стопанство „Петрохан“ носи наименованието си от едноименния проход „Петрохан“ между Северозападна и Югозападна България. Разположено е върху североизточните склонове на Западна Стара планина (Берковски Балкан). Намира се между 23°04' и 23°13' източна дължина по Гринуич и 43°14' северна ширина. Територията му има форма на правоъгълник с дължина 15 km в посока север-юг и ширина 12,5 km в посока изток-запад.

На северозапад и изток УОГС „Петрохан“ граничи с ДГС „Берковица“, а на юг и югозапад – с ДГС „Годеч“. В района на стопанството се намират следните населени места: с. Бързия, с. Ягодово, с. Слатина и с. Цветкова бара, които административно се отнасят към община Берковица.

Релефът на стопанството е типично планински, стръмен, с дълбоко врязани речни долини и стръмни второстепенни била, по-изразени от които са: Малък Ком - Щърковец - Кърлаково било; Заслонът - Гарище - Дебели рът; Зелена глава - Шилегарника; Тодорини кукли - Луканица - Ширине; Гроба - Манастирски ливади - Чуката. Най-ниската точка в района на стопанството е в близост до с. Слатина (350 m надм. в.), а най-високата се намира под в. Малък Ком, с надморска височина 1900 m. Превишението между двете точки е 1550 m. По-характерни възвишения са Козница (1734 m надм. в.), Гола глава (1598 m надм. в.), Зелена глава (1653 m надм. в.) и Берберска чука (1225 m надм. в.).

Общата площ на УОГС „Петрохан“ е 7290,4 ha.

В Таблица 17 е представено разпределението на общо горски и земеделски територии, придобили характеристика на гори, в обхвата на област Монтана, по вид на земите и вид на горите (по данни от ГСП).

Таблица 17. Разпределение на общата горска площ по вид на земите и вид на горите (по данни от ГСП)

Вид на земите	Игло- листни	Широко листни високо- стъблени	Издън- кови за превръ- щане	Ниско- стъблени	ОБЩО	%
Естествени насаждения	596	21736	35669	14577	72578	78,7
Култури склопени	9721	1359	261	295	11636	12,6
Култури несклопени	60	168		27	255	0,3
Всичко с пълн. 0.41.0	10377	23263	35930	14899	84469	91,5
Естеств. редини	14	986	939	382	2321	2,5
Изредени култури	78	172		44	294	0,3
Всичко с пълн. 0.10.3	92	1158	939	426	2615	2,8
Всичко залесена площ	10469	24421	36869	15325	87084	94,4
Клек	25				25	0,0
Всичко залесена площ плюс клек	10494	24421	36869	15325	87109	94,4
Пожарища	7	41			48	0,1
Голини	77	122	234	231	664	0,7
Сечища	16	146	21		183	0,2
Всичко гола дървопроизводителна	100	309	255	231	895	1,0
Обработ. площ		1	8		9	0,0
Ливади		1	16	2	19	0,0
Поляни	138	743	430	202	1513	1,6
Разсадници	1	48	1		50	0,1
Пътища, просеки	72	167	236	67	542	0,6
скали, реки сипеи и пр.	181	1027	114	819	2141	2,3

Всичко гола недървопроизводителна	392	1987	805	1090	4274	4,6
Обща площ	10986	26717	37929	16646	92278	100

Залесената площ на горските територии е общо 87109 ha, което представлява 94,4% от общата горска площ в област Монтана. По отношение на вида на горите в залесената площ, преобладаващо участие имат издънковите гори за превръщане с 37929 ha или 41,1% от общата залесена площ, следвани от високостъблените гори с 26717 ha (29,0%), нискостъблените гори с 16646 ha (18,0%) и иглолистните гори с 10986 ha (11,9%).

По отношение на вида на земите в залесената площ, преобладаващо участие имат земите, причислени към ест.пр. 0,4-1,0 с 84469 ha (91,5%), от които по вид на горите преобладават издънковите за превръщане с 35930 ha (38,9%), следвани широколистните високостъблени с 23263 ha (25,2%) и нискостъблените с 14899 ha (16,1%). Второ място по вид на земите в залесената площ на областта заемат склопените култури с 11636 ha (12,6%), които са основно иглолистни с 9721 ha (10,5%), следвани от широколистните високостъблени с 1359 ha (1,5%) и нискостъблените с 295 ha (0,3%). Изредените култури и насаждения (вкл. с пълнота от 0,1 до 0,3) заемат 2615 ha, или 2,8% от общата горска площ.

Незалесената дървопроизводителна площ (сечища, пожарища, голини) е 895 ha, или 1,0%.

Недървопроизводителната горска площ (поляни, нелесопригодни голини, дивечови ниви, обработваеми земи, просеки и др.) е 4274 ha, което представлява 4,6% от общата горска площ.

3.2. Кратка история на горското и ловното стопанство в област Монтана

ТП ДГС „Берковица“

Всички гори в границите на бивша Берковска околия първоначално са влизали в района на Врачанското административно лесничейство. Горите са били стопанисвани от две лесничейства - административно и реверно, които през 1948 г. се обединяват в едно държавно горско стопанство. През 1951 г. стопанството е разделено на две отделни горски стопанства, които се обединяват в едно през 1961 г. В тези си граници и приблизително със същата площ, то съществува и до днес.

Отначало е извършвано устройство на отделни части или единици от гората. През 1932 г. е устроена общинската гора на гр. Берковица, а през 1945 г. е извършена повторна, вече лесоустройствена ревизия на същата гора. През 1940 год. е устроена горскостопанската единица “Малкия Ком” (1281 ha), а през 1943 година - горскостопанската единица “Тодорини кукли” (2473 ha).

През 1954 год. се устройват почти всички гори в района на стопанството, с изключение на бившата общинска гора на гр. Берковица, бившата училищна гора в местностите “Равно буче” и “Самарите” и на бившите частни кестенови гори над гр. Берковица. Тези гори се устройват през 1959 г., с което се завършва цялостното устройство на горите в района на горското стопанство.

При първото цялостно устройство на горите през 1954 г. горското стопанство е било разделено на два технически участъка - “Берковски” и “Вършечки”. Гората е била разделена на четири стопански части (категории гори): курортни гори, защитно-водоохранни гори, поройни горски земи и защитно-промишлени гори. Обособени са

били и два стопански класа - високостъблен с турнус на сеч 120 години и нискостъблен с турнус на сеч 20 години.

Следващото, второ по ред устройство на горско стопанство “Берковица” е извършено през 1967-1968 г. Горското стопанство е било разделено за първи път на три технически участъка: “Черешовица”, “Берковица” и “Вършец”. Гората е била разделена на две групи: група гори със стопанско предназначение със седем стопански класа и група гори със специално предназначение.

Трето по ред цялостно устройство на ДГС “Берковица” се извършва през 1977-1978 г. При това устройство са използвани за основа топографски карти в М 1:10000 (за около 95% от площта на лесничейството, те са репродукция от карти в М 1:5000, а за останалата част от М 1:25000). За цялата площ са ползвани аерофотоснимки с цел отразяване промените в горската територия. Площта на стопанството е установена на 22995,7 ха. Запазват се трите горскостопански участъка. Според предназначението си горите са отнесени към: група гори със стопанско предназначение (обособени в девет стопански класа) и група гори със специално предназначение. Общият запас (с клони) е установен на 3 012 840 m³. През ревизионния период са били реконструирани 591 ха малоценни гори, а общо е извършено залесяване на площ от 729,7 ха.

Четвъртото по ред цялостно устройство на ДГС “Берковица” е извършено през 1987-1988 г. Картирането на обекта е извършено на основа топографски карти в М 1:10000 (репродукция от карти в М 1:5000). За уточняване подробности по границите на ГФ са ползвани топографски карти в М 1:5000 от 1986 г. Площта на стопанството възлиза на 22993,8 ха. Стопанството е разположено изцяло на територията на две общини - гр. Берковица и гр. Вършец. Запазват се съществуващите горскостопански участъци: I ГСУ “Черешовица, II ГСУ “Берковица” и III ГСУ “Вършец”. Приложен е комбинираният лесоустройствен метод. Зрелите насаждения са били таксирани чрез пълно клупиране и по метода на Битерлих. За една малка част запасът е установен чрез преизчисляване на стари сборни листове. За всички останали насаждения с естествен и изкуствен произход таксацията е по окомерно – табличния метод, въз основа на опитни таблици. Горите на ДГС “Берковица” са били разделени на група гори със стопанско предназначение с площ 15 049,2 ха (65,5%) и група гори със специално предназначение с площ 6 746,1 ха (29,3%). Останалите 1 198,5 ха (5,2%) са горски пасища. В групата гори със стопанско предназначение са били обособени 13 стопански класа. Общият запас (с клони) установен през 1987 г. е бил 3 533 780 m³, при реализирано ползване за периода 1978-1987 г. включително 308 120 m³ стояща маса.

В отделни проекти са устроени горите на АПК “Ком” - гр. Берковица и АПК “23 септември” - гр. Вършец с обща площ 2643,2 ха, от която 2555,0 ха предоставени от ДГТ и 88,2 ха гори създадени върху земи от селскостопанския фонд (ССФ). Извършено е картиране на изключените от ДГТ, но неизкоренени гори.

Петото по ред лесоустройство на ДГС “Берковица (ДЛ “Берковица”) е извършено през 1998-1999 г. Площта на стопанството възлиза на 26450,7 ха. Разположението на стопанството се запазва изцяло на територията на двете общини - Берковица и Вършец. Запазват се съществуващите три горскостопански участъци: I ГСУ “Черешовица, II ГСУ “Берковица” и III ГСУ “Вършец”. Запасите на зрелите насаждения са били определени, чрез пълно клупиране или по метода на Битерлих. За всички останали насаждения с естествен и изкуствен произход е определен по окомерно - табличния метод, въз основа на опитни таблици. Горите на ДГС “Берковица” са били разделени на група гори с дървопроизводителни и средообразуващи функции с площ 15644,7ха (36,6

%) и група гори със специални функции (с площ 9 016,4 ha (63,4 %). Общият запас (с клонови) установен 1998-1999 г. е 4 622 600 m³. При устройството са били обособени 13 стопански класове. Съгласно Инструкцията за устройство на горите в България (1993), на територията на ДГС “Берковица” са обособени 17 стопански класове, приети на ЕТИС на НУГ с протокол от 31.05.1999 година. През десетилетието в насажденията и културите на ДГС “Берковица” е било проектирано да се водят сечи на площ 15 744,9 ha. В горите с основно дървопроизводителни и средообразуващи функции преобладаваща е краткосрочно-постепенната сеч, а за горите СпФ - групово-изборната. Освен тях са били проектирани още: постепенна сеч на малки площи, гола и гола на малки площи.

След обособяването на НП “Врачански Балкан” със заповед №1449/21.12.1989 г. на КОПС, заемащ 3907,9 ха от площта на стопанството, се е появила нужда от обособяването на частта му в самостоятелен горскостопански участък. Това е било взето предвид при изготвяне на лесоустройствения проект.

През 2006 година е направена инвентаризация на ПП ”Врачански балкан”, за което е изработен отделен план за управление на парка. Съгласно лесоустройствения проект на територията на стопанството са били обособени 14 охранителни участъка. Предвид нарушенията броят им се е завишил на 18. Отделно за горите от селскостопанския фонд в района, е изработен отделен лесоустройствен проект. Били са обособени общо 33 отдела от 401 до 433 включително. Общата площ на горите в ССФ е била 158,6 ha, а общият запас (с клонови) – 9050 m³. Картирането на обекта е извършено на основа топографски карти в М 1:10000 (репродукция от карти в М 1:5000). За уточняване подробности по границите на ГТ са ползвани топографски карти в М 1:5000 от 1986 година.

ТП ДГС „Говежда“

Първото лесоустройство на част от горската територия (Дивослатинската държавна гора) в района на с. Говежда е направено през 1893 г.

През 1914 г. е изработен първият стопански план на двете държавни гори – Дългоделска и Дивослатинска. В него е била предвидена да се води постоянна сеч при 100 годишен турнус и 11 241 m³ годишно ползване. До 1939 г. Дългоделската и Дивослатинската държавни гори са управлявани и стопанисвани от Берковското административно лесничейство.

През 1939 г. на Дългоделската държавна гора е направен нов план в резултат на устройството от 1938 г. Годишното ползване в него е определено на 13 775 m³ от главна сеч и 4500 m³ от отгледни сечи. Този план обаче не е бил одобрен. Същата гора е била устройвана през 1946 г., като годишното ползване е било определено на 40 000 m³.

През 1950 г. ГС „Говежда“ е било устроено, като тогавашните му граници почти се припокриват с тези на ДГС „Говежда“ към настоящия момент. За картна основа са били използвани пантографиранни карти в М 1:25 000 и 1:10 000.

През 1960 г. е направено второто поредно устройство на горското стопанство. За по-голямата (югозападна) част за картна основа са използвани топографски карти, увеличени по фотомеханичен път от М 1:25 000 до 1:10 000 и бусолни измервания. Във всички останали части на стопанството горите са измерени бусолно, като са свързани с наличната триангулационна мрежа.

През 1973 г. е извършено третото, през 1986 г. четвъртото, през 1998 г. петото, а през 2008 г. – шестото лесоустройство на ГС „Говежда“. При изработването на

лесоустройствения проект от 1998 г. са използвани топографски карти в М 1:10 000, получени по фотомеханичен път от М 1:5 000, които са покривали изцяло територията на стопанството. Общата площ е била 14 702,7 ха. Основната насока на стопанисване в групата гори със стопанско предназначение е била да се организира непрекъснато производство на висококачествена строителна дървесина, а паралелно с това да се поддържат и подобряват социалните функции на гората. Съобразно с така поставената цел са били обособени 15 стопански класа, за които са били проектирани и специфични комплекси от лесовъдски мероприятия. В групата гори със специално предназначение ползването на дървесина е било проектирано като приоритет е даван на запазването и поддържането на жизнеността на естествените биоценози, като дървопроизводителните цели са поставени на втори план.

ТП ДГС „Монтана“

Държавно горско стопанство „Монтана“ е създадено през 1937 г., като административно стопанство на територията на бившата Михайловградска околия. След 1951 г. се образува Държавно горско стопанство със седалище в гр. Монтана, обединено през 1960 г. с Промислено горско стопанство в гр. Чипровци.

Горите в Чипровската горскостопанска единица (по-късно ГСУ “Чипровци”) са устроени за първи път през 1949-1950 г., а тези в Михайловградска горскостопанска единица – през 1950-1951 г.

През 1968-1969 г. е изготвен общ лесоустройствен проект за горско стопанство „Михайловград“, като са били обособени три горскостопански участъци: “Чипровци”, “Бели Мел” и “Михайловград”. В този проект горите са разделени на две групи: група гори със стопанско предназначение и група гори със специално предназначение. Горите със стопанско предназначение са разпределени в осем стопански класа. За буковите високостъблени гори е бил приет турнус на сеч 100 години.

Повторно лесоустройство на територията на стопанството се извършва през 1978-1979 г., при което буковите високостъблени гори се обособяват в два стопански класа – среднобонитетен с турнус 120 г. и нискобонитетен с турнус 100 г. Стопанските класове и възприетите турнуса са били съобразени с лесоустройствената инструкция от 1975 г. Преобладаваща главна сеч е била постепенната сеч с подходяща интензивност. По лесоустройствен проект е било предвидено да се залеси с иглолистни дървесни видове 62,5% и с широколистни 37,5% от предвидената площ за залесяване.

През 1985 г. е бил изготвен проект с пет годишен срок, за обособеното тополово стопанство.

Поредното устройство на горите е извършено през 1991-1992 г., когато е направена главна лесоустройствена ревизия на ДЛ „Монтана“.

Със заповед № К-711 от 07.04.1997 г. на бившия Комитет по горите (КГ) е отделена като самостоятелно стопанство територията на ГСУ “Чипровци”, при което настъпва промяна в границите и площта на ДЛ “Монтана”.

В ЛУП от 1992 г. залесената площ на ДЛ “Монтана” е била разпределена в 14 стопански класа, а в последния, изготвен през 2001-2002 г. те стават 16. Горите с основно дървопроизводителни и средообразуващи функции, съгласно действащия по това време закон за горите, са имали площен дял 96,3%, а групата защитни и рекреационни гори и гори в защитените територии - 3,7%.

Поради преминаването на семенните букови насаждения на територията на ДГС “Чипровци”, буковите стопански класове отпадат, като същевременно са обособени и

нови класове. Запазени са следните стопански класове: иглолистни култури; церов за превръщане; тополов; акациев; реконструкция. Площите на тези стопански класове претърпяват значителни промени в резултат, както на общата промяна на горската територия, така също и от изискванията на новата нормативна уредба. Горите за прерастване от издънковите дървостои са отнесени към горите за превръщане (високобонитетни или средно и нискобонитетни). При формирането на класа за реконструкция са спазени изискванията на писмо № 36-00-95/28.06.1996 г. на КГ. Стопански клас иглолистни култури намалява площта си поради преоценка на част от създадените в миналото култури, които в зависимост от преобладаващия дървесен вид са причислени към съответните стопански класове. Широколистният стопански клас е обособен от една малка част букови семенни насаждения и от създадените широколистни култури от червен дъб, липи, зимен дъб, благун, ясен и др. Стопанските класове за превръщане са обособени от бившите класове за прерастване и превръщане. Към тези класове са причислени и издънковите насаждения върху средно богати и богати месторастения, които при миналото устройство са били към класа за реконструкция. Нискостъбленият стопански клас е новообособен от насаждения, съгласно нормативната уредба. Тополовият стопански клас е намалял значително, поради изсечените и невъзобновени площи. Акациевият стопански клас много малко увеличава площта си. Насажденията от стопанския клас за реконструкция са преоценени и преразпределени съгласно Указанията от Хисаря през 2008 г.

В предпоследния ЛУП на ДГС „Монтана” е било предвидено да се водят следните възобновителни сечи на обща площ 3157,3 ха: постепенна – 1425,6 ха (в т.ч. 34,7 ха окончателна фаза), постепенно-котловинна – 218,2 ха, гола сеч – 1466,5 ха и гола сеч на малки площи – 47,0 ха. Предвидените възобновителни сечи са изведени на площ 328,0 ха, или 10,4% от предвиденото. По данни от стопанството, изпълнението на отгледните сечи по площ възлиза на 604,0 ха, или 18,4 % от предвидените по лесоустройствен проект. Сравнително недостатъчна е площта на изведените общо отгледни сечи, чиято интензивност е под предвидената по лесоустройствения проект. Изведени са санитарни сечи на площ 98,0 ха, с различна интензивност – от 5 до 100%, в дъбови издънкови насаждения, в които е констатирано съхнене и в иглолистни култури, пострадали главно от снеговали.

ТП ДГС „Лом“

ДГС „Лом” е създадено през 1951 г. До 1946 г. горите в този район са управлявани от Лесничейството в гр. Монтана. През 1946 г. е създадена Ломска секция по залесяване и укрепване на пороищата, която през 1951 г. след национализацията на всички гори става Държавно горско стопанство – Лом.

През 1955 г. е извършено първото устройство на всички гори на ГС „Лом” и са обособени три стопански класа: високостъблен тополов (с турнус 20 години); нискостъблен (с турнуси 15, 20 и 25 години); акациев (с турнус 20 години).

През 1953 г., съгласно 731 ПМС (ДВ бр. 93/1953 г.) за безвъзмездно ползване се предават на ТКЗС 412,3 ха.

През 1971 г. се извършва повторно устройство на всички гори. Въведена е единна номерация на отделите, като са обособени следните стопански класове: високостъблен с турнус 100 години; превръщателен с турнус 60 години; акациев с турнус 20 години; липов с турнус 60 години; тополов с турнус 15 години; за реконструкция (с период 15 години); група гори със специално предназначение. Проектирани са главни сечи върху

площ от 1334,4 ha, предимно голи, обусловени от вида на горите - тополови и нискостъблени. Изпълнението на главните сечи е по-ниско от предвиденото (високостъблени – 54,3%; нискостъблени – 90%; за реконструкция – 30%). От предвидените отгледни сечи по площ са изпълнени 7%.

През 1982-1983 г. е извършено трето пълно лесоустройство. Картирането на насажденията е извършено въз основа на топографски карти в М 1:10 000 и на типологична основа. Обособени са следните стопански класове: смесен широколистен с турнус 80 години; тополов с турнус 15 години; дъбов за прерастване с турнус 100 години; церов за прерастване с турнус 60 години; за превръщане на издънкови гори в семенни с турнус 60 години; липов с турнус 80 години; горскоплоден с турнус 100 години; акациев с турнус 20 години; за реконструкция (с период 10 години); група гори със специално предназначение. Общият годишен размер на ползването е 21 530 m³ (без клоно), като изпълнението е 75% (средногодишно са добивани по 17810 m³). Изпълнението на проектираните сечи по площ е 12 % (главни - 72% и отгледни 146%).

През 1995-1996 г. е извършена четвърта главна лесоустройствена ревизия на горската територия. Определени са 9 стопански класа и група гори със специално предназначение: тополов типичен с турнус на сеч 15 години; липов високобонитетен с турнус на сеч 80 години; горскоплоден с турнус добив на плодове; зимендъбов средно и нискобонитетен за превръщане с турнус на сеч 50 години; благунов средно и нискобонитетен за превръщане с турнус на сеч 50 години; церов за превръщане с турнус на сеч 40 години; смесен средно и нискобонитетен за превръщане с турнус на сеч 50 години; акациев с турнус на сеч 20 години; за реконструкция с турнус на сеч 10 години; група гори със специално предназначение. В горите със специално предназначение са определени условни стопански класове, аналогични на гореспоменатите.

През 2005-2006 г. е извършена пета главна лесоустройствена ревизия на горската територия. Определени са 9 стопански класа и група гори със специално предназначение: широколистен високостъблен с турнус на сеч 80, 50, 120 години; тополов на типични месторастения с турнус на сеч 15 години, а за върбите – 20 години; високобонитетен за превръщане на издънкови в семенни с турнус на сеч 80 години; средно и нискобонитетен за превръщане на издънкови в семенни с турнус на сеч 50 години; церов за превръщане с турнус на сеч 30, 60 години; акациев (период на реконструкция 10 години); група гори със защитни и рекреационни функции. Лесоустройственият проект от 2006 г. предвижда общо ползване 75 625 m³.

ТП ДГС „Чипровци“

ДГС „Чипровци“ е обособено в сегашните си граници през 1949-1950 г. Преди това горите му са били държавни, общински и частни и са стопанисвани от Чипровската административна единица. Одържавени са в края на 1950 г. След 1951 г. се образуват две стопанства върху една и съща територия, но с различна дейности „Държавно горско стопанство“ и „Промислено-горско стопанство“, и двете със седалище в гр. Михайловград. По-късно седалището на Промисленото горско стопанство се премества в гр. Чипровци, в чиито гори дърводобивът е бил много интензивен. Обединението на двете стопанства става през 1960 г. като Горско стопанство със седалище гр. Михайловград. В зависимост от нуждите на отделните служби през различни периоди е било извършвано лесоустройство на различни стопански единици от територията на стопанството. През 1949-1950 г. са устроени за

първи път горите и горските площи в границите на бившата „Чипровска“ горскостопанска единица. Това са бившите общински, обществени и частни гори в землищата на гр. Чипровци и селата Превала, Горна Лука, Митровци, Бели мел, Ковачица, Равна, Железна и Мартиново. Стопанисването е ставало по годишни планове, изработвани от Михайловградското държавно горско стопанство, с изключение на горите в землищата на селата Равна и Ковачица, стопанисването на които е ставало от Горско стопанство „Говежда“. Площта на цялата горскостопанска единица е възлизала на 16 347,1 ha.

При устройството през 1949-1950 г. в гората на горскостопанска единица „Чипровци“ са били обособени четири стопански класа: високостъблен; възстановителен; нискостъблен и пасищен. Високостъбленият клас е бил обособен на териториален принцип при което в него са били включени всички високостъблени насаждения и някои нискостъблени съседни на тях. Номерирането на този клас е било отделно. Нискостъбленият стопански клас е бил обособен за всяко селище по отделно и номериран по вериги. За високостъбленият клас е приет турнус на сеч 100 години, а за нискостъбленият - 25 години. При тези устройства за картна основа са били използвани топографски карти в М: 1:25 000, скици по чл. 20 от бившия закон за горите, както и някои бусолни измервания. При устройството през 1968-1969 г. горите и горските площи на стопанството са били обособени в три горскостопански участъка: „Чипровци“, „Бели мел“, „Михайловград“. Обособени са две групи гори: група гори със стопанско предназначение и група гори със специално предназначение. В групата гори със стопанско предназначение са били обособени осем стопански класа: буков високобонитетен с турнус 100 години; буков за прерастване с турнус 80 години; иглолистен (без турнус на сеч); превръщателен с турнус 60 години; акациев с турнус 20 години; тополов с турнус 80 години; горскоплоден; реконструкция (с период 25 години). За картна основа са били използвани топографски карти в М 1:10 000 (репродукция от М 1:5 000 – 80% и М 1:25 000 - 20%). За цялата територия са били използвани аерофотоснимки.

През 1978-1979 г. се извършва повторно лесоустройство на горите и горските площи на територията на стопанство „Михайловград“. В организационно отношение се запазват обособените участъци в същите им граници от устройството през 1969 г., а именно „Чипровци“, „Бели мел“ и „Михайловград“. За картна основа са използвани топографски карти в М 1:10 000, репродукция от М 1:5 000 и 1:25 000. На 40% от територията е имало покритие с аерофотоснимки. Запасът на зрелите насаждения е определен чрез пълно клупиране или други възприети математико-статистически методи. Запасът на останалите дървостои е определен с помощта на опитни таблици. Обособени са две групи гори - със стопанско предназначение и със специално предназначение.

През 1992 г. се извършва следващото лесоустройство на ДГС „Михайловград“. Общата площ на стопанството е възлизала на 26 502,9 ha, от която залесена 22070,1 ha, незалесена – 2036,2 ha и 2396,6 ha горски пасища. В организационно отношение стопанството е било разделено на три горскостопански участъка: „Чипровци“, „Михайловград“ и „Бойчиновци“. Чипровският горскостопански участък в тази си граница е имал обща площ 14 734,7 ha, вт.ч. 762,5 ha горски пасища. Със заповед № К-711/07.04.1997 г. на КГ се образува Държавно лесничество „Чипровци“ с обща площ 15 550,4 ha. Общо за горите със стопанско предназначение на територията на стопанството са били обособени 14 стопански класа.

През 2002 и 2012 г. се извършват следващите планирания на стопанството. Общата площ възлиза на 16 539,0 ha, от която залесена 15 280,7 ha и незалесена – 1 258,3 ha. В организационно отношение стопанството е било разделено на три горскостопански участъка: „Чипровци“, „Превала“ и „Бели мел“. Общо за горите със стопанско предназначение на територията на стопанството са били обособени 15 стопански класа.

УОГС „Петрохан“ – с. Бързия

Гората под наименование „Петрохански проход“, наименувана на едноименния проход, е записана в списъците на държавните гори през 1881 г. Същата е била причислена за стопанисване към Клисурското ревирно стопанство, в чиито район попада. Съгласно предписание № 16724 от 9 май 1891 г. на Финансово Министерство е сформирана комисия, която установява границите на държавна гора „Петрохански проход“, отразени в протокол от 9 август 1891 г.

За първи път гората е измерена и устроена през 1893 г. Според изработения стопански план, тя е била разделена на два дяла: „Петрохански“ и „Клисурски“.

За втори път гората е устроена през 1919 г. и ревизионният период започва да тече от 1920 г. Площта възлиза на 5569,9 ha. През 1923 г. горите от местностите „Митериза“, „Батешница“, „Околчестата поляна“, „Локви“, „Вречка“, „Калето“ и „Чуките-Дран дол“, водени от незапомнени времена за балталък на с. Клисурска, както и гората „Балталък“ са предадени за балталък на с. Клисурска.

От 1928 г. започва ползването на горите като учебно-опитни при Агрономо-лесовъдския факултет - гр. София. След това за известно време горите са били под ръководството на Научно-изследователския институт за горите, след което преминават под ръководството на Агрономо-лесовъдския факултет.

Третото устройство е извършено през 1931 г. Новият план под наименованието Провизорен стопански план на държавна гора „Петрохански проход“ е изработен и утвърден през 1936 г. Държавната гора „Петрохански проход“ се обособява като самостоятелно горско стопанство съгласно Постановление № 2280 от 21.02.1936 г. по чл. 20 от Закона за горите (ДВ бр. 41/22.02.1936 г.) с точно определени граници и площ 4316,2 ha, като горите от балталъка остават извън границите на стопанството. Площта се разпределя както следва: залесена - 4145,1 ha; незалесена дървопроизводителна - 143,7 ha; недървопроизводителна - 22,6 ha; обработваеми земи - 4,75 ha.

За горите от балталъка през 1940 г. е съставен отделен план под наименованието „Дефинитивен стопански план на общинската гора на с. Клисурска, Берковска околия, Клисурско ревирно стопанство“. През 1941 г. Секцията по измерване на горите изготвя скица на Манастирските гори с площ 346,0 ha, които в последствие са включени в границите на горското стопанство. Същите са собственост на Клисурския манастир от 20.12.1895 г.

През 1943 г. се изработва Стопански план на Държавното учебно и опитно горско стопанство „Петрохански проход“, утвърден с Указ № 805 от 30.08.1945 г. Към горската територия на новообособеното УОГС се включват: държавно пасище „Стопански соват“; държавна гора „Магарешник“; държавна гора над опитния кантон при 60-ти километър по шосето София-Лом. Заедно с тях площта на стопанството възлиза на 5108,2 ha.

За пети път стопанството е устроено през 1954 г. Изработеният Проект за перспективен план за организация на ГС „Петрохански проход“ е одобрен на

12.01.1956 г. Границите на стопанството са определени с Постановление № 127 от 07.03.1954 г. С постановление на МС П-103 от 28.02.1953 г. от горската територия е изключен стопански клас "Д" - високопланинско пасище с площ 546,0 ха. Общата площ при това устройство е 4 563,3 ха, от която 4427,4 ха дървопроизводителна и 135,9 ха - недървопроизводителна. Тя е разделена на две категории гори, съгласно Постановление № 1171 от 21.09.1961 г. - резервати 58,9 ха (1,3%) и защитно-водоохранни - 4504,4 ха (98,7%).

През 1966 г. е извършено шесто поред устройство. За първи път се прилага участъковият лесоустройствен метод. Изработеният проект, наречен „Горскостопански план на горско стопанство „Бързия“ е одобрен на 14.11.1966 г. Площта на стопанството възлиза на 6359,2 ха, от която 5820,4 ха (91,5%) е залесена, 66,9 ха - незалесена дървопроизводителна, 293,4 ха - недървопроизводителна и 178,5 ха - горски пасища. Увеличението на площта е за сметка на включване на нови площи от ГС „Берковица“. По категории гори площта се разпределя както следва: гори със стопанско предназначение - 1052,7 ха; гори със специално предназначение - 5128,0 ха.

С разпореждане на МС 461 от 24.12.1968 г. стопанството отново се обособява като Учебно-опитно горско стопанство „Петрохан“ под ръководство на ВЛТИ гр. София.

Седмото устройство на стопанството се извършва през 1973 г. При него площта възлиза на 7108,9 ха и се разпределя по групи, както следва: гори със стопанско предназначение - 1736,0 ха (25%); гори със специално предназначение - 5193,8 ха (75%). Горските пасища са с площ - 178,5 ха.

При осмото устройство на стопанството през 1983-1984 г. площта възлиза на 7234,9 ха. Увеличението със 126,0 ха се дължи предимно на новоустроени гори. Залесената площ е 6748,7 ха (93,3%), незалесена дървопроизводителна - 55,2 ха (0,8%), недървопроизводителна - 306,8 ха (4,2%) и горски пасища - 124,2 ха (1,7%). По предназначение площта се разпределя, както следва: гори със стопанско предназначение - 1684,2 ха (23,3%); гори със специално предназначение - 5426,5 ха (75,0%); горски пасища - 124,2 ха (1,7%).

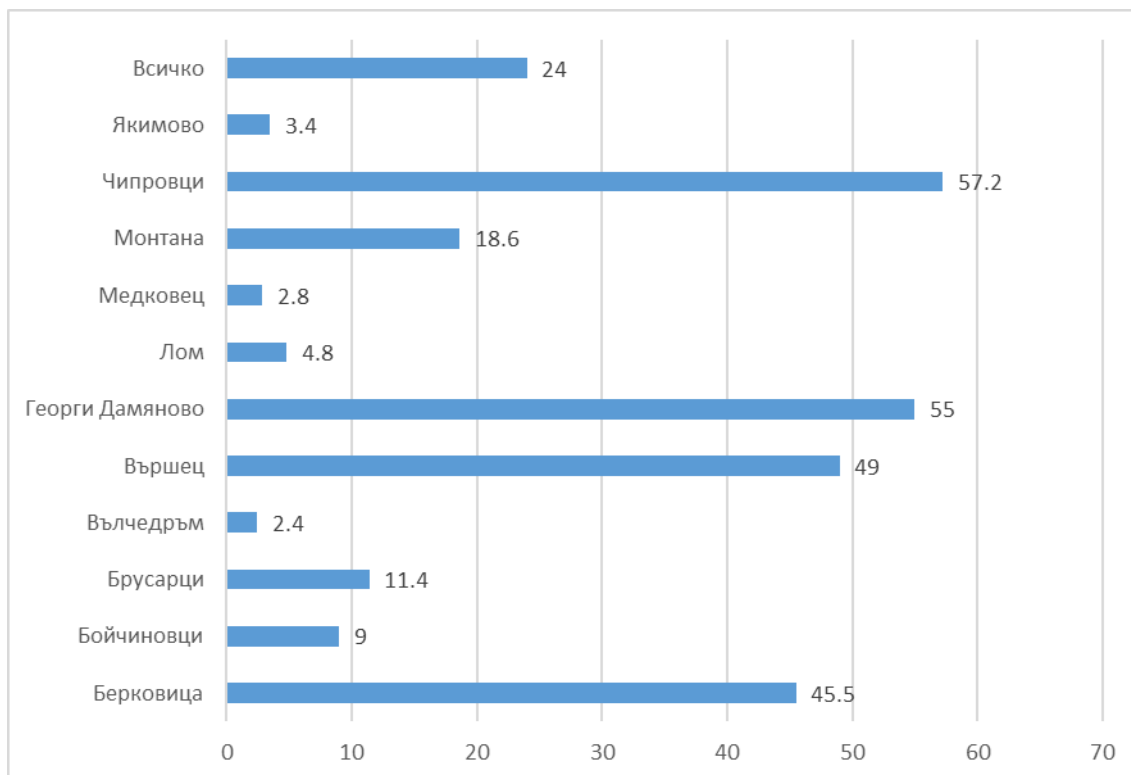
4. ЛЕСИСТОСТ НА ОБЛАСТТА И ОБЩИНИТЕ

Общата площ на област Монтана е 363 298,4 ха (3 632,98 km²) (Таблица 18). Горските територии на областта възлизат на 92 278 ха, а залесената (лесопокрита) площ – 87 109 ха (Таблица 18). Горските територии в Монтана съставляват 25,4% от общата площ на областта, а средната ѝ лесистост е 24,0% (Таблица 18).

Таблица 18. Лесистост по общини в област Монтана (ОГТ 2015)

Община		Залесена площ	
Име	Територия* (ха)	в ха	в % от тази на областта
Берковица	46 504,3	21158	45,5
Бойчиновци	30 732,1	2753	9,0
Брусарци	19 460,0	2216	11,4
Вълчедръм	42 900,0	1009	2,4
Вършец	24 011,0	11769	49,0

Георги Дамяново	29 759,0	16362	55,0
Лом	32 388,0	1556	4,8
Медковец	19 109,0	534	2,8
Монтана	67 572,0	12591	18,6
Чипровци	28 680,0	16402	57,2
Якимово	22 200,0	759	3,4
Всичко	363 298,4	87109	24,0

Фигура 8. Лесистост по общини

Четири планински общини имат по-голяма лесистост от средната за страната: Чипровци (57,2%), Георги Дамяново (55,0%), Вършец (49,0%) и Берковица (45,5%). Лесистостта на останалите общини варира от 18,6% (Монтана) до 2,4% (Вълчедръм).

5. АНАЛИЗ НА ПОТЕНЦИАЛА НА ГОРСКИТЕ И ЛОВНИТЕ РЕСУРСИ

5.1. Анализ на потенциала на горските ресурси

Потенциалът на горските ресурси в област Монтана включва дървесни и недървесни горски ресурси, ловни ресурси и нематериални ползи. Анализът е направен въз основа на данните от последните приети инвентаризации на горските територии и залесени земи. Разпределението на запаса (в m^3) по дървесни видове и класове на възраст, за категориите високостъблени, издънкови за превръщане и нискостъблени гори (към 2015 г.) е показано в Таблицы 19 и 20.

При високостъблените гори общият запас е 9 488 902 m³. Запасът на иглолистните дървесни видове е 3 099 038 m³, а на широколистните – 6 389 864 m³.

Близо половината от запаса на иглолистните (1 505 355 m³) се формира от бял бор, предимно във възраст от 21 до 60 години, т.е. II и III клас на възраст. На второ място са запасите от черен бор, следвани от смърч и други иглолистни видове.

В широколистните високостъблени гори запасът достига 6 389 864 m³ (Таблица 19). Около 90% от този запас (5 751 993 m³) е от бук, предимно във възраст над 100 години. На следващо място са запасите от дъб, топола, габър и други високостъблени широколистни видове.

Запасът на издънковите широколистни гори е 4 816 625 m³, а общият запас на високостъблените (иглолистни и широколистни) и издънковите широколистни гори е 14 305 527 m³ (Таблица 19).

Запасът на издънковите гори за превръщане е 4 310 853 m³, който се формира главно от дъб (1 976 794 m³) и бук (1 070 738 m³) (Таблица 20). Запасът на нискостъблените гори (505 772 m³) се формира основно от акация (196 272 m³) и келяв габър (114 348 m³).

Таблица 19. Разпределение на запаса по дървесни видове и класове на възраст, високостъблени гори и общо в област Монтана, 2015 г.

Дървесни видове	Общо	1-20 г.	21-40 г.	41-60 г.	61-80 г.	81-100 г.	101-120 г.	121-140 г.	над 140 г.	Надлесни
I. Иглолистни	3 099 038	74 325	1 134 822	1 575 349	102 144	31 904	33 340	82 227	64 714	213
Бял бор	1 505 355	42 907	698 620	717 407	39 437	6 869	40	40		35
Смърч	364 975	1 105	100 675	145 665	22 434	19 690	20 670	31 452	23 164	120
Черен бор	927 345	28 848	237 004	623 606	37 529	300				58
Ела	116 345		3 605	2 580	460	4 785	12 630	50 735	41 550	
Бяла мура	1 985	25	280	1 680						
Черна мура	70			70						
Дугласка	97 175	975	45 645	48 605	1 950					
Лиственица	11 120		3 016	7 985	119					
Други (общо)	74 668	465	45 977	27 751	215	260				
II. Широколистни високостъблени	6 389 864	149 451	610 353	899 256	456 938	646 054	535 701	842 230	2 243 526	6 355
Бук	5 751 993	40 847	437 263	737 617	372 648	598 122	497 751	830 469	2 231 003	6 273
Дъб	167 808	6 096	27 764	34 237	37 311	27 434	25 403	6 217	3 319	27
Цер	15 171	1 412	3 061	6 308	2 560	175	1 069	563	23	
Габър	101 221	3 846	25 275	32 808	13 002	15 714	6 739	2 721	1 111	5
Бряст	10 248		9 213	1 015	20					
Ясен	20 664	90	6 329	8 710	2 150	455	975	365	1 590	
Липи	81 752	510	29 645	25 338	22 218	1 736	1 660	585	25	35
Топола	123 577	85 493	28 679	9 405						
Трепетлика	15 057	2 627	4 861	5 153	1 848	90	420	58		
Явор	54 659	1 159	19 904	22 101	3 275	515	600	750	6 355	
Бреза	22 705	4 630	8 829	8 161	580	365	10	35	90	5
Кестен	10 496	635	2 660	5 486	330	850	530			5
Орех	2 444		1 445	419	315	60		205		
Други (общо)	12 069	2 106	5 425	2 498	681	538	544	262	10	5
Всичко широкол. високостъбл.	6 389 864	149 451	610 353	899 256	456 938	646 054	535 701	842 230	2 243 526	6 355
Всичко високостъблени	9 488 902	223 776	1 745 175	2 474 605	559 082	677 958	569 041	924 457	2 308 240	6 568
Всичко издънкови	4 816 625	238 717	412 627	2 155 830	2 008 007	0	0	0	0	1 444
Всичко	14 305 527	462 493	2 157 802	4 630 435	2 568 533	677 958	569 041	924 457	2 308 240	6 568

Таблица 20. Разпределение на запаса по дървесни видове и класове на възраст, издънкови гори в област Монтана, 2015 г.

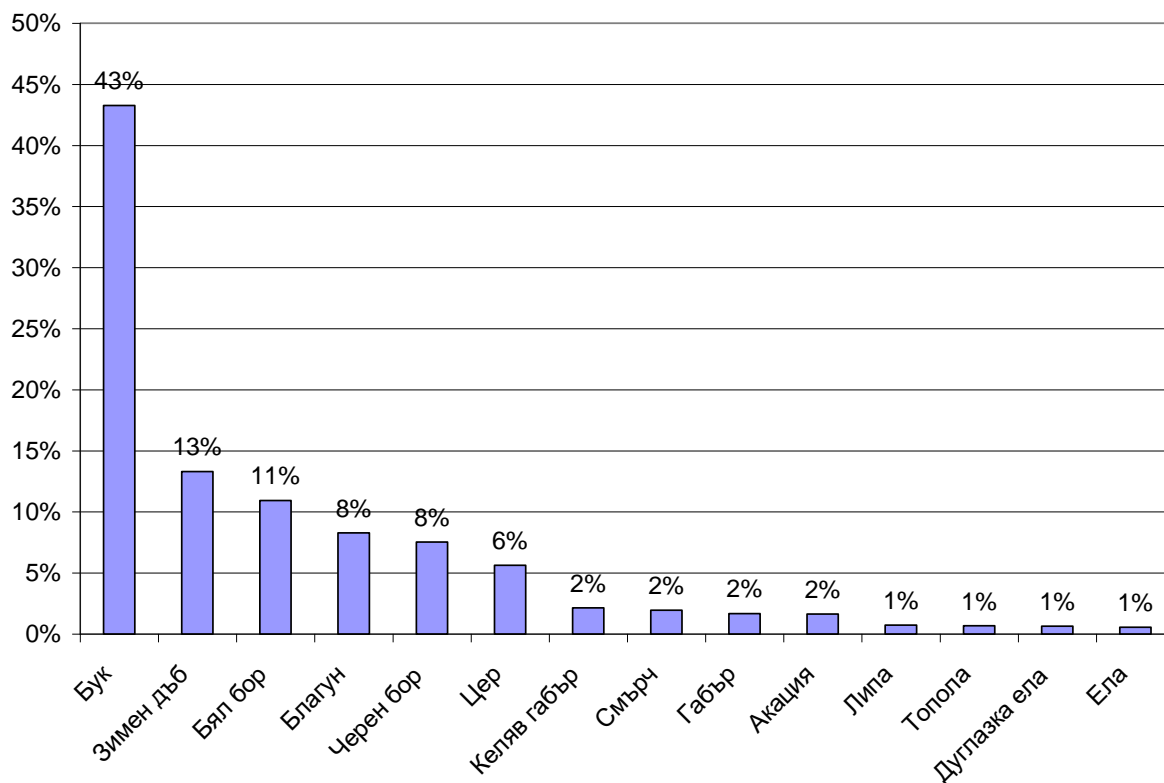
Дървесни видове	Общо	1-5 г.	6-10 г.	11-15 г.	16-20 г.	21-25 г.	26-30 г.	31-35 г.	36-40 г.	41-45 г.	46-50 г.	51-55 г.	56-60 г.	над 61 г.	Надлесни
V. Издънкови за превръщане	4 310 853	1 440	6 880	15 454	40 916	42 299	62 791	84 517	137 010	198 578	479 820	599 928	715 907	1 923 923	1 390
Дъб	1 976 794	730	3 141	8 016	21 923	18 381	30 614	31 668	53 233	86 271	268 149	323 626	399 070	731 367	605
Цер	791 612	645	3 280	3 476	6 186	6 353	15 040	16 770	36 103	70 123	141 550	177 129	136 947	177 745	265
Бук	1 070 738		34	2 262	4 808	6 408	6 142	15 531	26 546	24 601	26 333	45 674	114 580	797 304	515
Габър	406 317	30	120	1 120	6 671	8 867	9 302	17 333	16 088	13 807	36 788	46 234	57 181	192 776	
Липи	6 835		25	260	180	390	15	135	1 055	240	1 320	420	120	2 670	5
Други (общо)	58 557	35	280	320	1 148	1 900	1 678	3 080	3 985	3 536	5 680	6 845	8 009	22 061	
VI. Нискостъблени всичко	505 772	9 373	35 604	71 079	57 971	24 993	17 756	23 216	20 045	22 675	35 041	45 569	58 312	84 084	54
Дъб	93 137	120	1 140	1 858	2 217	1 915	3 932	3 446	4 514	4 288	12 917	10 960	21 163	24 667	
Цер	35 286	320	850	888	1 425	1 565	2 185	3 810	2 175	2 980	4 450	4 183	3 223	7 222	10
Бук	12 749		75	225	160	150	30	75	60	585	530	1 885	3 708	5 266	
Акация	196 272	8 078	31 431	63 299	49 595	18 353	5 172	5 345	3 574	4 747	3 091	2 140	538	904	5
Габър	14 550		180	632	890	105	995	525	685	890	559	3 253	1 158	4 678	
Келяв габър	114 348	735	1 215	1 520	2 089	1 765	3 150	6 340	6 092	6 355	10 576	15 409	24 215	34 887	
Липи	365				70							65	230		
Други (общо)	39 065	120	713	2 657	1 525	1 140	2 292	3 675	2 945	2 830	2 918	7 674	4 077	6 460	39
Всичко (в т.ч. тополи)	104 761	1 720	17 613	23 994	27 074	24 895	1 460	345	460	2 340		4 760	100		

В горите на област Монтана са регистрирани 37 главни вида (Таблица 21). Сред тях букът има най-голяма залесена площ (26 022 ha), запас (7 286 265 m³) и ползване (554 204 m³). По площ след него се нареждат зимният дъб (13 178 ha), благуният (10 629 ha), церът (7 510 ha) и белият бор (5 291 ha), по запас – зимният дъб (1 640 973 m³), белият бор (1 333 893 m³) и благуният (1 009 808 m³), а по ползване – зимният дъб (158 209 m³), белият бор (151785 m³) и акацията (145 506 m³).

Таблица 21. Разпределение на залесената площ и общия запас по дървесни видове

Главен дървесен вид	%	Възраст	Залесена площ, ha	Запас, m ³	Десетгодишно ползване, m ³
Бял бор	6,07	42	5291	1333893	151785
Смърч	1,04	69	905	256367	24592
Черен бор	3,71	47	3233	919905	81237
Ела	0,17	134	145	72745	0
Бяла мура	0,00	36	2	236	24
Дуглазка ела	0,27	41	236	77968	6937
Лиственица	0,01	47	13	3660	157
Други иглолистни	0,03	40	28	6472	887
Бук	29,87	114	26022	7286265	554204
Червен дъб	0,12	36	104	10867	470
Зимен дъб	15,13	63	13178	1640973	158209
Летен дъб	0,01	100	9	418	0
Благун	12,20	52	10629	1009808	63358
Цер	8,62	55	7510	688453	40365
Габър	2,06	57	1793	258507	14350
Бряст	0,61	26	535	18029	1526
Ясен	0,08	38	69	7224	706
Липа	0,60	64	525	89647	4023
Топола	1,07	21	933	82499	88203
Трепетлика	0,13	36	115	11570	133
Явор	0,03	44	22	4109	127
Бреза	0,18	32	159	15738	404
Мъждрян	0,17	38	152	6367	434
Орех	0,13	42	109	4499	525
Акация	6,34	17	5521	199447	145506
Космат дъб	0,07	33	64	1594	18
Келяв габър	10,66	55	9284	260672	5284
Други широколистни	0,04	43	39	1202	181
Кипарис	0,00	45	1	388	0
Клек	0,03	0	25	0	0
Айлант	0,01	8	8	90	0
Брекина	0,00	25	1	73	0
Върба	0,25	24	221	11068	3734
Гледичия	0,03	20	24	539	18
Елша	0,06	44	50	5070	6
Кестен	0,15	67	127	17798	1080
Клен	0,03	30	27	1368	0
Всичко	100	81	87109	14305527	1348480

Четиринадесет дървесни вида (Фиг. 9) образуват 99% от запаса. На първо място е букът с 43%, следван от зимен дъб (13%), бял бор (11%), благун (8%), черен бор (8%), цер (6%) и др. дървесни видове, с участие в запаса от 1-2%. Същите заемат и почти цялата залесена площ – 97%. Площите и запасите на останалите видове са от значение за отделните собственици, но като цяло за областта са незначителни.

Фигура 9. Разпределение на запаса по дървесни видове

Запасът на горите в областта от 14 305 527 m³ стояща маса с клони (по ОГТ 2015) съответства на 10 067 161 m³ стояща маса без клони (по лесоустройствените проекти). Масата от 4 238 366 m³ на клоните е несигурна, защото те досега не са имали стопанско значение и са определяни с по-малко старание от стъблениа запас. Навлизането на технологията за дробене може да мобилизира тази маса като местен възобновяем източник на енергия.

Само 22% от запаса е от иглолистни, които са почти изключително култури. Повечето култури в областта (60% от площта им) са извън естествения ареал на иглолистните, където иглолистните култури са неустойчиви и не доживяват до турнуса си (възраст за сеч) – 80 години. Материалът на съхнещите култури е използваем. Напоследък преобладава стремеж те да се възобновяват с естествената широколистна растителност.

Разпределението на залесената площ, запасите и ползването в горските територии на област Монтана показва закономерности по отношение на обособените стопански класове (Таблица 22). По площ преобладаващи са 10 класа, които формират близо три четвърти (73,4%) от горската територия на областта: зимен дъб, средно и нискобонитетен за превръщане (9960 ha), иглолистни култури (8330 ha), буков,

среднобонитетен (8317 ha), благунов, средно и нискобонитетен за превръщане (7800 ha), смесен, средно и нискобонитетен за превръщане (7058 ha), нискостъблен (6372 ha), буков, високостъблен (5561 ha), акациев (5368 ha) и церов за превръщане (5199 ha).

Таблица 22. Разпределение на залесената площ, общия дървесен запас и десетгодишното ползване по стопански класове

Стопански клас	Залесена площ, ha	Процент по площ	Запас		Ползване, m ³
			m ³	възраст, год.	
Зимендъбов СрН П	9960	11,43	1510305	61	131554
Иглол. култури	8330	9,56	858625	44	58490
Буков Ср	8317	9,55	2551493	124	191901
Благунов СрН П	7800	8,95	966052	53	47632
Смесен СрН П	7058	8,10	689734	53	45460
Нискостъблен	6372	7,32	205314	54	4482
Буков В	5561	6,38	2080286	106	227854
Акациев	5368	6,16	227248	17	144439
Церов П	5199	5,97	538749	56	29004
Буков В П	4073	4,68	1067100	70	92464
Дъб пр. на корк	3542	4,07	135998	54	2570
Бялборови култури	3002	3,45	875100	41	87988
Черборови култури	2001	2,30	688870	48	61512
Буков СрН П	1742	2,00	286888	61	30186
Широколистен	1537	1,76	195741	80	11745
Буков Н	1388	1,59	261565	121	13476
Смесен Игл. СрН	805	0,92	335500	79	22863
Смес. Игл.Шир. култури	671	0,77	159977	45	19913
Дъбов СрН	633	0,73	79029	87	5182
Тополов типичен	601	0,69	49244	25	66085
Дъбов СрН П	570	0,65	29027	54	6400
Смесен Игл.Шир.	525	0,60	190763	51	14876
Смесен Широкол.	483	0,55	54439	76	2552
Церов В П	465	0,53	88138	51	1279
Тополов	381	0,44	50673	19	22181
Смесен В П	372	0,43	83584	61	3607
Габъров СрН П	203	0,23	31689	41	1731
Кестенов	82	0,09	12178	62	609
Горскоплоден	70	0,08	2220	44	446
Всичко	87109	100	14305527	81	1348480

По отношение на запаса, пет вида формират над половината (50,4%) от ресурсния потенциал на горите в областта: зимен дъб, средно и нискобонитетен за превръщане (1 062 840 m³), буков, среднобонитетен (1 795 550 m³), буков, високостъблен (1 463 950 m³) и буков, високобонитетен за превръщане (750 945 m³). Що се отнася до ползването, обаче, само три вида определят над 40% от ресурсните възможности на горите в областта: зимен дъб, средно и нискобонитетен за превръщане (109 040 m³), буков, среднобонитетен (159 060 m³) и буков, високостъблен (188 860 m³).

Разпределението на площта и запаса по групи и функции гори показва, че преобладават горите с други защитни функции (43 263 ha), следвани от защитени

природни територии (22 379 ha) и горите с дърводобивна и средообразуваща функция (21 032 ha) (Таблица 23). Прави впечатление големият дял на горите, попадащи в зоните по Natura 2000 (43 050 ha), което надвишава 90% от всички гори с други защитни функции. От горите със защитни функции (5 344) преобладават водоохранните (2 317 ha), следвани от противоерозионните гори (2 201 ha).

В Таблица 24 е показан потенциала на ползването от горските територии по общини в област Монтана. Общият потенциал в областта се оценява на 114 262 плътни m³. Най-голям ресурсен потенциал имат общини Берковица (33 205 m³), Георги Дамяново (27 960 m³) и Чипровци (18 559 m³), а най-малък – Брусарци (326 m³), Якимово (671 m³) и Медковец (2 147 m³).

Таблица 23. Разпределение на площта и запаса по групи гори и функции (стопанско и специално предназначение) в област Монтана към 31.12.2015 г по ОГТ4

Групи гори	Всичко			Иглолистни			Широколистни		
	Обща площ, ha	Залесена площ, ha	Запас, m ³	Обща площ, ha	Залесена площ, ha	Запас, m ³	Обща площ, ha	Залесена площ, ha	Запас, m ³
С дърводобивна и средообразуваща функции	21 032	19 884	196 7309	895	832	26 4320	20 137	19 052	170 2989
в т.ч. интензивни култури		33	6 600					33	6 600
1. Защитни	5 344	4 895	796 535	289	280	71 780	5 055	4 615	724 755
в т.ч. водоохранни	2 317	2 176	495 560	214	210	50 940	2 103	1 966	444 620
противоерозионни	2 201	2 053	250 985	73	68	20 550	2128	1985	230 435
мелиоративни	826	666	49 990	2	2	290	824	664	49 700
2. Рекреационни	260	253	43 305	56	56	17 420	204	197	25 885
в т.ч. курортни гори	144	144	34 180	54	54	16 795	90	90	17 385
зелени зони и системи	49	45	3 930	1	1	200	48	44	3 730
извънселищни паркове и др.	67	64	5 195	1	1	425	66	63	4 770
3. Защитени природни територии	22 379	20 981	3 314 598	3 588	3 455	1 021 136	18 791	17 526	2 293 462
в т.ч. природни резервати	161	146	52 860	73	59	35 060	88	87	17 800
национални паркове									
природни забележителности	14	14	3745	7	7	2330	7	7	1415
защитени местности и ландшафти	17 999	16 917	2 698 183	2 942	2 828	860 571	15 057	14 089	1 837 612
природни паркове	4 171	3 880	554 150	566	561	123 175	3 605	3 319	430 975
поддържани резервати	34	24	5 660				34	24	5 660
4. Други защитни	43 263	41 096	8 183 780	6 158	5 871	1 763 114	37 105	35 225	6 420 666
в т.ч. разсадници	39	8		1			38	8	
паметници на културата									
ловностопански територии	16	16	4 685	3	3	1 880	13	13	2 805
семепроизводствени насаждения	128	128	27 420	13	13	2 935	115	115	24 485
дендрариуми и географски култур	24	21	7075	21	21	7075	3		
буферни зони	6	6	1350	2	2	800	4	4	550
Натура 2000 без др. спец. функция	43 050	40 917	81 43250	6 118	5 832	1 750 424	36 932	35 085	6 392 826
Защитни, рекреационни и в защитени пр.	71 246	67 225	12 338 218	10 091	9 662	2 873 450	61 155	57 563	9 464 768
Всичко гори, независимо от функцията	92 278	87 109	14 305 527	10 986	10 494	3 137 770	81 292	76 615	11 167 757
в т.ч. по натура 2000	70 704	66816	12 160 081	9 815	9 397	2788691	60889	57419	9371390

Таблица 24. Планирано годишно ползване (плътни куб. м) от горските територии по общини в област Монтана /по ОГТ 2015/

Сортименти и видове Общини	Берковица	Бойчиновци	Брусарци	Вълчедръм	Вършец	Г.Дамяново	Лом	Медковец	Якимово	Монтана	Чипровци	Всичко
едра												
ШИРОКОЛИСТНИ	9929	939	52	2240	2874	2342	2222			689	816	22103
ИГЛОЛИСТНИ	604				207	351				79	1645	2886
В С И Ч К О	10533	939	52	2240	3081	2693	2222			768	2461	24989
средна												
ШИРОКОЛИСТНИ	4556	315	100	372	2867	4333	477			1320	1359	15699
ИГЛОЛИСТНИ	1600				928	3737				218	2748	9231
В С И Ч К О	6156	315	100	372	3795	8070	477			1538	4107	24930
дребна												
ШИРОКОЛИСТНИ	1843	64	85	361	1243	2322	551			796	1226	8491
ИГЛОЛИСТНИ	886				493	839				276	1934	4428
В С И Ч К О	2729	64	85	361	1736	3161	551			1072	3160	12919
дърва												
ШИРОКОЛИСТНИ	11237	937	89	183	4863	11929	362	2147	671	3800	6094	42312
ИГЛОЛИСТНИ	542				431	744				96	1108	2921
В С И Ч К О	11779	937	89	183	5294	12673	362	2147	671	3896	7202	45233
лежаща маса												
ШИРОКОЛИСТНИ	29284	2255	326	3156	12839	21775	3612	2147	671	6605	10557	93227
ИГЛОЛИСТНИ	3921				2258	6185				669	8002	21035
В С И Ч К О	33205	2255	326	3156	15097	27960	3612	2147	671	7274	18559	114262

В таблици 25-29 е показано разпределението на залесената площ, запаса, прираста и ползването за областта по вид на горите и класове на възраст.

Таблица 25. Разпределение на залесената площ, запаса, средния прираст и десетгодишното ползване по класове на възраст (иглолистни)

Възраст, год.	Залесена площ		Запас		Прираст	Ползване
	ha	%	m ³	m ³ /ha	m ³ /ha	m ³
1-20 г.	686	6,8	74325	108	10,8	
21-40 г.	3874	38,5	1134822	293	9,8	29955
41-60 г.	4760	47,3	1575349	331	6,6	243006
61-80 г.	317	3,1	102144	322	4,6	22096
81-100 г.	63	0,6	31904	506	5,6	910
101-120 г.	77	0,8	33340	433	3,9	
121-140 г.	156	1,5	82227	527	4,1	2663
над 140 г.	133	1,3	64714	487	3,2	489
Надлесни			213			
Общо	10066	100,0	3099038	308	7,1	299120

При иглолистните преобладават горите от 41-60 и 21-40 години – съответно 4 760 ha и 3 874 ha залесена площ (Таблица 25). С най-голям запас са иглолистните гори в същата възраст - 1 575 349 m³ и 1 134 822 m³, съответно Ползването е най-голямо при горите на възраст 41-60 години (243 006 m³), следвани от тези на възраст 21-40 години (29 955m³) и 61-80 години (22 096 m³).

При широколистните високостъблени най-голяма залесена площ имат горите във възраст над 140 г. (6 808 ha), следвани от горите във възраст 41-60 години (3 574 ha), 21-40 години (3 439 ha), 121-140 години (2 774 ha) и 1-20 години (2 266 ha) (Таблица 26). С най-голям запас са горите във възраст над 140 години (2 243 526 m³), следвани от горите във възраст 41-60 години (899 256 m³), 121-140 години (842 230 m³), 81-100 години (646 054m³) и 21-40 години (610 353m³). Ползването е най-голямо при горите на възраст над 140 години (273 577 m³), следвани от горите възраст 41-60 години (128 474 m³) и горите във възраст 121-140 години (104 506 m³).

Таблица 26. Разпределение на залесената площ, запаса, средния прираст и десетгодишното ползване по класове на възраст (широколистни високостъблени, в това число топола)

Възраст, год.	Залесена площ		Запас		Прираст	Ползване
	ha	%	m ³	m ³ /ha	m ³ /ha	m ³
1-20 г.	2266	9,1	149451	66	6,6	436
21-40г.	3439	13,8	610353	177	5,9	15092
41-60 г.	3574	14,4	899256	252	5,0	128474
61-80 г.	1776	7,1	456938	257	3,7	40736
81-100 г.	2254	9,1	646054	287	3,2	33456
101-120 г.	1987	8,0	535701	270	2,5	57643
121-140 г.	2774	11,2	842230	304	2,3	104506
над 140 г.	6808	27,4	2243526	330	2,2	273577
Надлесни			6355			
Общо	24878	100	6389864	257	2,9	653920

При стопански клас издънков за превръщане преобладават горите във възраст над 60 години (12 043 ha), които имат и най-голям запас и ползване – 1 923 923 m³ и 225 845 m³, съответно (Таблица 27). На следваща позиция са горите във възраст 56-60 години – 5 673 ha залесена площ, 715 907 m³ запас и 36 769 m³ ползване.

Таблица 27. Разпределение на залесената площ, запаса, средния прираст и десетгодишното ползване по класове на възраст (издънкови за превръщане)

Възраст, год.	Залесена площ		Запас		Прираст	Ползване
	ha	%	m ³	m ³ /ha	m ³ /ha	m ³
1-5 г.	150	0,4	1440	10	3,2	
6-10 г.	312	0,9	6880	22	2,8	
11-15 г.	419	1,1	15454	37	2,8	847
16-20 г.	668	1,8	40916	61	3,4	653
21-25 г.	654	1,8	42299	65	2,8	1542
26-30 г.	926	2,5	62791	68	2,4	2390
31-35 г.	1094	3,0	84517	77	2,3	3774
36-40 г.	1933	5,3	137010	71	1,9	4806
41-45 г.	2416	6,6	198578	82	1,9	7091
46-50 г.	5025	13,7	479820	95	2,0	11649
51-55 г.	5387	14,7	599928	111	2,1	43043
56-60 г.	5673	15,5	715907	126	2,2	36769
над 60 г.	12043	32,8	1923923	160	2,5	225845
Надлесни			1390			
Общо	36700	100	4310853	117	2,3	338410

В тополовите култури най-голяма залесена площ (230 ha) има при възраст 6-10 години (Таблица 28). Най-големи запаси има в насажденията във възраст 16-20 години (27 074 m³), следвани от насажденията във възрастовите класове между 21-25 и 11-15 години – съответно 24 895 и 23 994 m³. Най-голямо ползване има в културите във възраст 16-20 и 11-15 години – 40 861 и 26 544 m³, съответно.

Таблица 28. Разпределение на залесената площ, запаса, средния прираст и десетгодишното ползване по класове на възраст (тополови)

Възраст, год.	Залесена площ		Запас		Прираст	Ползване
	ha	%	m ³	m ³ /ha	m ³ /ha	m ³
1-5 г.	112	14,1	1720	15	5,1	
6-10 г.	230	29,0	17613	77	9,6	446
11-15 г.	154	19,4	23994	156	12,0	26544
16-20 г.	181	22,9	27074	150	8,3	40861
21-25 г.	56	7,1	24895	445	19,3	6349
26-30 г.	16	2,0	1460	91	3,3	11531
31-35 г.	19	2,4	345	18	0,6	3984
36-40 г.	6	0,8	460	77	2,0	1418
41-45 г.	11	1,4	2340	213	4,9	599
46-50 г.						
51-55 г.	7	0,9	4860	2380	44,9	1259
56-60 г.						
Общо	792	100	104761	132	9,7	92990

В нискостъблениа, средно и нискобонитетен клас най-големи залесени площи има във възрастовите класове над 61 (2 562 ha) и 56-60 години (2 400 ha), които имат и най-големи запаси – съответно 84 084 и 58 312 m³ (Таблица 29). Най-голямо ползване има в класа 11-15 години (17 061 m³), следван от 16-20 години (15 930 m³) и 21-25 години (10 951 m³).

Таблица 29. Разпределение на залесената площ, запаса, средния прираст и десетгодишното ползване по класове на възраст (нискостъблени)

Възраст, год.	Залесена площ		Запас		Прираст	Ползване
	ha	%	m ³	m ³ /ha	m ³ /ha	m ³
1-5 г.	581	3,8	9373	16	5,4	0
6-10 г.	1205	7,8	35604	30	3,7	98
11-15 г.	1660	10,8	71079	43	3,3	17061
16-20 г.	1195	7,7	57971	49	2,7	15930
21-25 г.	535	3,5	24993	47	2,0	10951
26-30 г.	652	4,2	17756	27	1,0	4082
31-35 г.	643	4,2	23216	36	1,1	3484
36-40 г.	609	3,9	20045	33	0,9	1455
41-45 г.	796	5,2	22675	28	0,7	2012
46-50 г.	1104	7,2	35041	32	0,7	771
51-55 г.	1498	9,7	45569	30	0,6	712
56-60 г.	2400	15,5	58312	24	0,4	341
над 61 г.	2562	16,6	84084	33	0,5	134
Надлесни		0,0	54			
Общо	15440	100	505772	33	0,8	57030

В Таблица 30 е показан делът на отгледните сечи в отделните стопански класове. Той варира в широки граници (0-100%) и най-високи стойности при сухата и паднала маса (70%) и санитарните сечи (69%).

Таблица 30. Процент на възможно ползване от отгледни сечи от Стопански гори, Защитни гори и гори със Специални функции в областта (ОГТ 2015)

Ползване	Общо главни и отгледни сечи, м ³	Отгледни сечи, м ³	Дял на отгледните сечи от лежащата маса, %
ВИСОКОСТЪБЛЕН ДЪБ			
По лесоустройствен проект	1333	744	56
Действително отсечено	776	398	51
в т.ч. пром. дърводобив	533	398	75
ВИСОКОБОНИТЕТЕН БУК			
По лесоустройствен проект	42 950	15 256	36
Действително отсечено	47 499	23 525	50
в т.ч. пром. дърводобив	38 983	19 026	49
ТОПОЛИ			
По лесоустройствен проект	8 060	5	0
Действително отсечено	9 616		0
в т.ч. пром. дърводобив	7 625		0
ДРУГИ ШИРОКОЛИСТНИ, ВИСОКОСТЪБЛЕНИ			
По лесоустройствен проект	2 464	1 657	67
Действително отсечено	34	34	100
в т.ч. пром. дърводобив			0
ИЗДЪНКОВИ ЗА ПРЕВРЪЩАНЕ			
По лесоустройствен проект	28 530	6 214	22
Действително отсечено	49 854	10 356	21
в т.ч. пром. дърводобив	33 752	6 936	21
НИСКОСТЪБЛЕНИ			
По лесоустройствен проект	4 828		0
Действително отсечено	3 286		0
в т.ч. пром. дърводобив	1 835		0
ШИРОКОЛИСТНИ ОБЩО			
По лесоустройствен проект	88 165	23876	27
Действително отсечено	111 065	34313	31
в т.ч. пром. дърводобив	82 728	26360	32
в т.ч. суха и паднала маса	147		0
в т.ч. от санитарни сечи	50 706	29436	58
ИГЛОЛИСТНИ			
По лесоустройствен проект	21 035	20798	99
Действително отсечено	45 710	40669	89
в т.ч. пром. дърводобив	36 805	34663	94
в т.ч. суха и паднала маса	346	346	100
в т.ч. от санитарни сечи	34 607	29551	85
ВСИЧКО			
По лесоустройствен проект	109 200	44674	41
Действително отсечено	156 775	74982	48
в т.ч. пром. дърводобив	119 533	61023	51
в т.ч. суха и паднала маса	493	346	70
в т.ч. от санитарни сечи	85 313	58 987	69

От годни насам ползването от отгледни сечи в България е по-голямо от ползването от главни сечи. Това национално съотношение се проявява сравнително слабо в областта. От добитата маса от отгледни сечи са средно 48%, при иглолистните 89%, но при широколистните само 31%. Високият процент на отгледните сечи при иглолистните се дължи на това, че те са главно култури, които в условията на областта се ползват принудително преди да достигнат зряла възраст. При тополите и нискостъблените гори процентът на отгледните сечи е 0, понеже при тях няма отгледни сечи с материален добив.

Общото ползване от горите в област Монтана ($156\,775\text{ m}^3$) е по-високо от предвиденото по ГСП ($109\,200\text{ m}^3$) (Таблица 31). По-високо ползване има при високостъблени бук (предвидени $42\,950\text{ m}^3$ /отсечени $47\,499\text{ m}^3$), издънковите за превръщане ($28\,530\text{ m}^3/49\,854\text{ m}^3$), иглолистните ($21\,035\text{ m}^3/45\,710\text{ m}^3$) и тополите ($8\,060\text{ m}^3/9\,616\text{ m}^3$). Ползването е по-ниско от предвиденото по ГСП при високостъблени дъб (предвидени $1\,333\text{ m}^3$ /отсечени 776 m^3), при други високостъблени широколистни ($2\,464\text{ m}^3/34\text{ m}^3$) и при нискостъблените широколистни ($4\,828\text{ m}^3/3\,286\text{ m}^3$).

По-високото ползване е основно за сметка на добива от главни и отгледни сечи при високостъблени бук. По отношение на иглолистните насаждения значително по-високото от предвиденото ползване по ГСП е обусловено от необходимостта от извеждане на спешни санитарни сечи, предвид влошеното им здравословно състояние.

Горските запаси в област Монтана са $4\,629\,399\text{ m}^3$, а общото ползване при отделните видове сечи възлиза на $944\,220\text{ m}^3$ (Таблица 32).

Разчетът на ползването по формулните методи е направен само за ползването от възобновителните сечи във високостъблени насаждения със стопанска функция. За целите на този разчет към горите със стопанска функция се отнасят и горите, попадащи в зоните по Натура 2000. Останалото ползване е направено по състояние и данните за него са взети от ГСП (Таблица 33). В горските територии на област Монтана има всичко $29\,437,8\text{ ha}$, които се третират по формулните методи. Най-подходящият метод е „по възраст” с годишно площно сечище около 399 ha , за да се избегне престаряване на запасите. Той е близък до ползването по ГСП ($393,5\text{ ha}$ годишно = $3935/10$) и до коригираното нормално площно сечище по Щотцер ($356,6\text{ ha}$) и е под ползването „по зрелост” (526 ha).

в т.ч. от санитарни сечи	7 222				10 386	7 512			323	9 164	34 607
В С И Ч К О По ГСП	33 205		326	3 156	15 097	27 960	3 612	11	7 274	18 559	109 200
Действително отсечено	54 476	2 255	1 597	3 272	26 647	24 726	3 405	11	12 575	27 811	156 775
в т.ч. пром. дърводобив	42 943	2 203	432	3 180	15 336	23 176	2 952		6 241	23 070	119 533
в т.ч. суха и паднала маса	493										493
в т.ч. от санитарни сечи	29 808		42		16 698	14 471			3 904	20 390	85 313

Таблица 32. Анализ на ползването от горските територии по вид на горите (ОГТ5 от 2015 г)

Вид на горите	Главн и сечи с естест вено възоб- новя- ване	В това число в окон- чател- на фаза	Главн и сечи с изкуст вено възоб- новя- ване	В това число с изси- чане до голо	Отгле дни сечи	Едра строи- телна дърве- сина	Сред- на строи- телна дърве- сина	Дреб- на строи- телна дърве- сина	Всичк о строи- телна дърве- сина	Дърва	Вър- шина	Лежаща маса	Стояща маса
	хектари					плътни кубически метри							
ВИСОКОСТЪБЛЕН ДЪБ по ГСП	17	2			22	149	271	227	647	621	65	1333	1651
Действително отсечено	5				9	173	87	114	374	402		776	670
втч пром. дърводобив							87	114	201	332		533	670
ВИСОКОБОНИТЕТЕН БУК по ГСП	415	13	1		411	14074	5491	3267	22832	17745	2373	42950	51364
Действително отсечено	369			2	498	20462	1494	376	22332	25149	18	47499	52672
втч пром. дърводобив						17421	1401	331	19153	19830		38983	47533
ТОПОЛИ по ГСП			46	39	1	5098	1463	890	7451	604	5	8060	9299
Действително отсечено			38	37		6778	1153	94	8025	1591		9616	11074
втч пром. дърводобив						5300	1005	79	6384	1241		7625	8893
ДРУГИ ШИР. ВИС. по ГСП	10	1	3		48	213	450	550	1213	1063	188	2464	3078
Действително отсечено					2	21	8	3	32	2		34	
втч пром. дърводобив													
ИЗД. ЗА ПРЕВРЪЩАНЕ По ГСП	712	7	2		290	1604	7148	2393	11145	15491	1894	28530	33841
Действително отсечено	1297	2			323	1597	2559	434	4590	45150	114	49854	54993
втч пром. дърводобив						1236	2463	395	4094	29658		33752	43798
НИСКОСТЪБЛЕНИ по ГСП	112				2	26	561	1100	1687	3044	97	4828	5703
Действително отсечено	54			10		7	190	74	271	2992	23	3286	3940
втч пром. дърводобив						7	190	74	271	1564		1835	2358

Таблица 33. Разпределение на залесената площ, запаса и размера на ползването по функционални групи (по ГСП и формулни методи)

Група функции	Вид сеч	Групи гори	Възраст/по площ	Залес.площ	Запас	Ползване	Метод
дървопроизв. и Н 2000	възобновителна	високостъблени	141.595	3935	1219505	177175	формулни методи
дървопроизв. и Н 2000	възобновителна	нискостъблени и топола	60.1742	7857.6	892918	281990	по състояние
дървопроизв. и Н 2000	отгледна или санитарна	високостъблени	47.8639	8113.9	1744404	293050	по състояние
дървопроизв. и Н 2000	отгледна или санитарна	нискостъблени и топола	49.9206	3378.9	420742	84685	по състояние
защитни, ЗПТ, курортни	възобновителна	високостъблени	147.7178	685.3	174390	65830	по състояние
защитни, ЗПТ, курортни	възобновителна	нискостъблени и топола	46.927	110.9	12348	7790	по състояние
защитни, ЗПТ, курортни	отгледна или санитарна	високостъблени	47.5446	775.6	148262	30700	по състояние
защитни, ЗПТ, курортни	отгледна или санитарна	нискостъблени и топола	57.3957	110.7	16830	3000	по състояние
Общо				24 967.9	4 629 399	944 220	по състояние

* Определяне по формули означава: ползване контролирано с формулни методи

** Определяне по състояние означава: ползване в отделните насаждения, съобразно тяхното състояние (по данни от ГСП)

5.2. Анализ на потенциала на ловните ресурси

Област Монтана обхваща централната част на Северозападна България и включва части от Дунавската хълмиста равнина, Предбалкана и Западна Стара планина. Релефът е предимно хълмист, в северните части равнинен, а южните са по-високите хребети на Чипровско-Берковската планина и Козница. В резултат на това в областта има голямо разнообразие на дивечови местообитания, което е предпоставка за видовото разнообразие.

Благоприятните климатични условия, разнообразната конфигурация на терена, богатството и многообразието от дървесна, храстова и тревна растителност създават необходимите предпоставки за успешно развитие на ловното стопанство.

На територията на областта има 5 държавни горски стопанства и 1 Учебно-опитно горско стопанство (УОГС), няма Държавни ловни стопанства (ДЛС). В областта има 5 ловни сдружения.

Задача на плана е определяне на екосистемните услуги/ползи и възможностите за възмездното им ползване. В този смисъл ще бъдат набелязани целите за развитие на ловното стопанство и начините за тяхното постигане. Набелязаните цели ще бъдат консултирани със заинтересованите страни – собствениците на горите и ползвателите на горските ресурси. Ще се посочат и индикатори за напредъка на дейностите.

В област Монтана основен вид едър дивеч са сърната (*Capreolus capreolus*) и дивата свиня (*Sus scrofa*). Срещат се също така благороден елен (*Cervus elaphus*) и вълк (*Canis lupus*). В ДГС Говежда през последните две години е установена мечка (*Ursus arctos*).

Дребният дивеч е представен от див заек (*Lepus europaeus*), яребица (*Perdix perdix*), фазан (*Phasianus colchicus*), планински кеклик (*Alectoris graeca*), тракийски кеклик (*Alectoris chukar*), гривяк (*Columba palumbus*), гугутка (*Streptopelia decaocto*), а прелетният – от гургулица (*Streptopelia turtur*), пъдпъдък (*Coturnix coturnix*), а по крайбрежието на Дунав – голямо разнообразие от водоплаващи птици. От хищниците се срещат вълк (*Canis lupus*), лисица (*Vulpes vulpes*), язовец (*Meles meles*), видра (*Lutra lutra*), бялка (*Martes foina*), черен пор (*Mustela putorius*), дива котка (*Felis silvestris*), чакал (*Canis aureus*) и рядко – инвазивния вид енотовидно куче (*Nyctereutes procyonoides*). Дивата котка е защитен вид, включен в приложение №3 на ЗБР.

Запасите по видове дивеч и ползването/отстрелът в областта за периода 2013-2017 г. са показани в Таблици 35-37.

Запасът на благородния елен в област Монтана варира от 209 до 301 екземпляра (средно 257 екземпляра, или 0,28 екз./100 ha) (Таблица 35). За целия период на проучването са отстреляни едва 3 екземпляра.

Средните запаси на основните видове едър дивеч в областта – сърната и дивата свиня – през тези 5 години са 3357 при сърната и 2143 при дивата свиня, съответно 3,62 екз./100 ha и 2,31 екз./100 ha.

Таблица 35. Запас и отстрел на едър дивеч в област Монтана за периода 2013-2017 г.

Година	Едър дивеч							
	Благороден елен		Елен лопатар		Сърна		Дива свиня	
	запас	отстрел	запас	отстрел	запас	отстрел	запас	отстрел
2013	209	0	86	43	2870	130	1710	653
2014	218	1	80	28	2894	124	1774	704
2015	301	1	60	14	3138	190	2040	873
2016	271	0	30	5	3935	233	2625	841
2017	287	1	40	4	3946	246	2566	1058
Средно годишно	257	0,6	59	19	3357	185	2143	826
Отстрел, %		1,2		32,2		5,5		38,5
Запас на 100 ха	0,28		0,06		3,62		2,31	

Таблица 36. Запас и отстрел на дребен дивеч в област Монтана за периода 2013-2017 г.

Година	Дребен дивеч					
	Див заек		Фазан		Яребица	
	запас	отстрел	запас	отстрел	запас	отстрел
2013	5580	94	6404	845	6854	439
2014	5248	97	4893	847	6498	380
2015	5904	94	5398	846	8808	392
2016	6643	89	6908	762	10251	444
2017	7551	132	8419	1248	11856	486
Средно годишно	6185	101	6404	910	8853	428
Отстрел, %		1,6		14,2		4,8
Запас на 100 ха	6,67		6,90		9,54	

Таблица 37. Запас и отстрел на хищници в област Монтана за периода 2013-2017 г.

Година	Хищници											
	Вълк		Чакал		Лисица		Скитащи кучета и котки		Бялка		Врани и свраки	
	запас	отстрел	запас	отстрел	запас	отстрел	запас	отстрел	запас	отстрел	запас	отстрел
2013	133	11	959	752	1541	965	1122	386	879	230	3120	2065
2014	107	17	883	738	1211	1018	1126	637	892	234	2569	1798
2015	137	27	960	591	1358	888	1289	564	572	155	2663	1182
2016	133	17	930	600	1361	998	1345	700	1040	226	2461	677
2017	107	9	992	592	1410	923	1336	464	1095	155	1870	1186
Средно год.	123	16	945	655	1376	958	1244	550	896	200	2537	1382
Отстрел, %		13,0		69,3		69,6		44,2		22,3		54,5
Запас на 100 ха	0,13		1,02		1,48		1,34		0,97		2,74	

Анализът на средните запаси показва, че числеността на сърната е твърде ниска, като покрива допустимия запас за вида едва за IV бонитет на обитанията. Ползването при този вид е ниско – около 5,5% от пролетните запаси годишно. В същото време числеността на сърната не нараства в съответствие с репродуктивните възможности на

вида и се колебае около 3 350 индивида. Числеността на дивата свиня е 2 пъти над допустимия запас, дори за първи бонитет. Средногодишното ползване е 38,5% от пролетните запаси, което е далеч под теоретично възможното. В същото време числеността не се увеличава и се задържа около 2 150 екземпляра.

Елен лопатар се отглежда само в УОГС „Петрохан“. Числеността му се колебае около 60 индивида/год. (средно 59 екз.) а ползването е твърде неравномерно, от 4 до 43 екз./годишно (средно 32,2%).

Запасът от див заек е средно 6185 екземпляра (Таблица 36). Разпространението му е повсеместно, но ползване отчитат само ДГС Берковица – 8,6% и УОГС Петрохан – 15,1% от запаса. При нашите условия една зайкиня ражда 3-4 пъти годишно по 2-5 малки. Въпреки високия размножителен потенциал и ниското ползване, запасът не се увеличава. Подобно е положението при фазана и яребицата – стабилни, но ниски запаси при малко или никакво ползване.

Твърде голямата разлика между запасите и теоретичното ползване, от една страна и отстрела, от друга, може да се дължи на много фактори, напр. неточна таксация, нерегламентиран отстрел, големи загуби от хищниците, респективно - недостатъчен контрол на разпространението и числеността им и др. Затова запасът трябва да се обвърже с ползването – при неизпълнение на плана за отстрел, запасът се редуцира с коефициент, получен от частното на реалното ползване върху планираното.

Хищните бозайници, които имат пряко влияние върху ловната фауна са вълка, чакала, лисицата и бялката. В ДГС Говежда е отчетена една мечка, но няма трайно присъствие.

Числеността на вълка средно за периода е 123 индивида (0,13/100 ha), при чакала е 945 екз. (1,02 екз./100 ha), при лисицата – 1 376 екз. (1,48 екз./100 ha) и при бялката 896 екз. (0,97 екз./100 ha) (Таблица 37).

Скитащите кучета и котки са 1 122-1 345 (средно 1 244 екземпляра) – 1,34 екз./100 ha. Въпреки ловното усилие, тяхната численост остава висока. Препоръката е да се дадат достатъчни стимули на ловците за намаляване числеността на хищниците, особено на скитащите кучета, защото те ловуват на глутници и щетите от тях са твърде големи.

6. РОЛЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА ГОРСКОТО И ЛОВНОТО СТОПАНСТВО ЗА ИКОНОМИКАТА НА ОБЛАСТТА

6.1. Роля и значение на горското стопанство

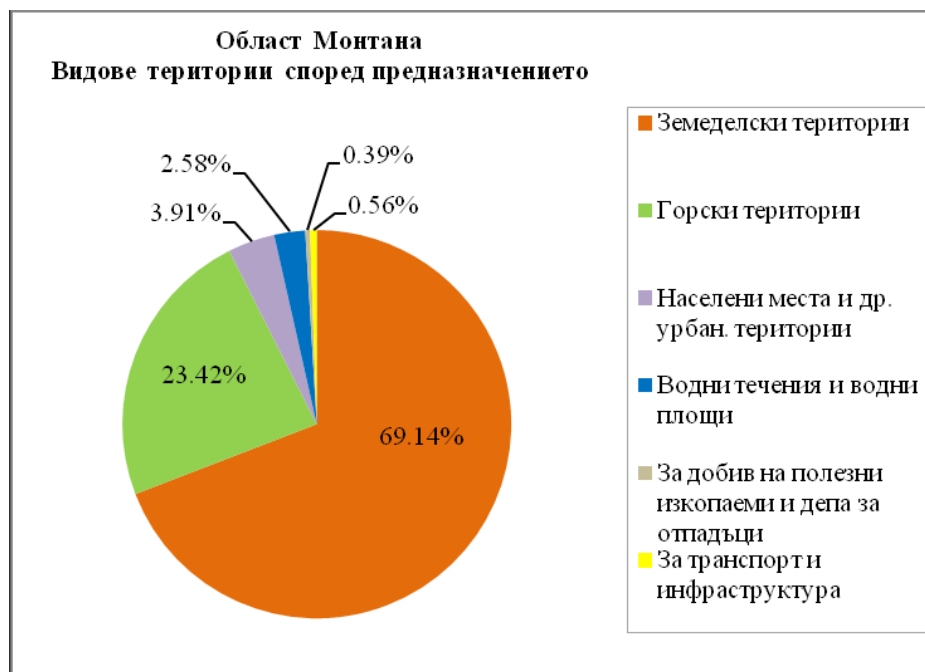
Горскостопанската дейност в област Монтана се осъществява в петте Държавни горски стопанства – Берковица, Говежда, Лом, Монтана, Чипровци и Учебно опитно горско стопанство Петрохан.

Горскостопанският сектор има голямо значение за развитието на местната икономика в област Монтана, и по-специално дървопроизводствените функции на горите от областта. Общо стопанисваната дървопроизводителна площ възлиза на 88 077,8 ha, което представлява около 24% от общата площ на областта (Фиг. 10). От тях 64% са държавни горски територии.

По данни на НСИ, към 2011 г., земеделските земи в област Монтана са 3 635 575 dka. Обработваемите земеделски площи са 2 104 292 dka, или около 58% от общата територия на областта. Голяма част от селскостопанските земи на област Монтана се

намират в равнинната и равнинно-хълмистата част на Дунавската равнина и позволяват използване на механизация при внедряване на нови технологии за създаване и отглеждане на интензивни култури за производство на биомаса за енергийни цели.

Фигура 10. Разпределение на площта на област Монтана по видове територия (Областна стратегия за развитие на област Монтана 2014-2020 г.)

Основните представители на дървесната растителност в района са бук, зимен дъб, благун, цер, явор, келяв габър, мъждрян, кестен и други, а от иглолистните – бял бор, черен бор, смърч, обикновена ела, дуглазка и др. Интразоналната растителност е представена най-добре от крайречни гори, главно тополи, върби и черна елша.

Залесителните дейности в област Монтана са свързани основно с изпълнение на лесоустройствените планове. Като цяло те са незначителни, варирайки годишно от 24 до 107 ha.

Горските територии имат голямо значение за икономическата база на областта, главно като суровинен източник на дървен материал, за развитие на дивечовото стопанство, за събиране на диворастящи плодове, гъби, билки и др. недървесни горски продукти. Горите имат важно значение за икономиката на селищата в района не само като източник на строителна и технологична суровина, но и с техните защитни и рекреационни функции. Ето защо от особено голямо значение е планирането и прилагането на целенасочени действия за опазването, развитието и защитата на горските територии в региона.

Физикогеографските условия в област Монтана (преобладаващия планински характер на релефа), структурата на ресурсите, както и регулираната горскостопанска дейност, са важни фактори за развитието на горското стопанство в региона. Горското стопанство се характеризира със запазен относителен дял в развитието на икономиката на областта, главно поради запазените държавни структури. Дърводобивът се извършва

по утвърдени лесоустройствени планове и се възлага на лицензирани предприятия по процедури, които са нормативно уредени.

Ресурсните възможности за производство на дървесина в област Монтана надхвърлят 90 000 плътни m³. Въпреки благоприятните възможности за развитие на дърводобива и най-вече преработката на дървесина, значителна част от нея се изнася извън областта, което намалява възможностите за създаване на малки дървопреработвателни предприятия и съответно за алтернативна заетост на местното население в дървопреработването, транспорта и търговията с дървен материал и дървени изделия. В горско-стопанската дейност са заети под 150 души, като в този брой не влизат временно наетите по различни програми по заетостта.

Като цяло се наблюдава тенденция за увеличаване на продажните цени на дървесина от склад, основно поради засиленото търсене на дървесина и достигнатите значително по-високи цени при провеждане на търговете. Най-ниски са средните продажни цени в стопанствата с преобладаваща средна и дребна строителна дървесина (ДГС Монтана, ДГС Лом). По-високите средни цени в останалите стопанства се дължат на това, че в тях се добива и продава по-едра и по-ценна дървесина, чиято единична цена е по-висока.

Стопанското значение на горите не се изчерпва само с дърводобива и дървопреработването. Горската територия е източник на различни странични ползвания, задоволяващи предимно нуждите на местното население. Полупланинският и планински релеф са предпоставка за силно развитото пасищно животновъдство в миналото и условие за високопланинско животновъдство и в настоящия момент. Екологично чистите ливадни треви и лечебни растения са предпоставка за нарастващо развитие на пчеларството. Съотношението на тревни площи към ниви до голяма степен определят екстензивния характер на земеделието и специализацията в говедовъдство, овцевъдство и козевъдство, базирани на производството на сено от естествените ливади и ползване на значителния размер мери и пасища. Броят на животните драстично е намалял през последните години и повечето стопани отглеждат животни предимно за собствени нужди.

Наличието на горски плодове (глог, шипка, боровинки, малини, къпини, диви ягоди, дренки и др), билки (кантарион, мащерка, невен, риган, лайка, коприва, иглика и др.) и диворастващи гъби (манатарка, пачи крак, сърнела и др.) е възможност за осигуряване на допълнителни доходи за част от населението на областта. Освен допълнителни доходи за голяма част от местното население, реализирането на страничните ползвания от горите носи допълнителни доходи и на стопанствата като се отразява положително върху икономическия ефект на тяхната работа.

Освен стопанското значение на горите, една от основните им функции е и тяхната средообразуваща роля, а със специален статут са горите със защитно-водоохранна, почвообразуваща и противоерозионна роля. Водоохранната им роля се състои основно в съхранението, пречистването и освобождаването на вода към повърхностните водни обекти и подпочвените водоносни слоеве. Тяхната пречистваща роля, заедно с тази на горските почви, се състои в разлагане и поглъщане на по-голямата част от пренасяните с дъжда замърсители във въздуха. От друга страна горските почви служат като буфер за големи количества вода, като по този начин намаляват риска от наводнения.

Горските територии допринасят за съхраняване на пейзажа и за повишаване плодородието на почвите. Горите предотвратяват ерозията на почвите и опустиняването, особено в планинските или в полусухите райони, най-вече като

намаляват оттока и понижават скоростта на ветровете. Те също така обогатяват и увеличават дълбочината на почвите, като подобряват процесите на разлагане и увеличаване на почвената органична материя, което допринася за повишаване на тяхното плодородие и производителност и за поглъщането на въглерода.

Ролята на горите като важно звено от глобалния цикъл на въглерода се състои в способността им да извличат CO₂ от атмосферата и да го задържат в своята биомаса и почва, изпълнявайки по този начин ролята на погълтател. Техният прираст неутрализира нарастващата концентрация на парникови газове в атмосферата. От друга страна, деградацията на горските територии и/или промяната в земеползването (преустройството ѝ в земи с други цели) може да причини значителни емисии на парникови газове поради възможността от възникване на пожари, загниване на биомасата и/или минерализация на почвената органична материя.

Немалка е ролята на горите за циркулацията на въздуха и кръговрата на водата на сушата, което може да окаже значително влияние върху смекчаването на последиците от изменението на регионалния климат, процесите на опустиняване и проблемите с осигуряването на прясна питейна вода.

Рекреационната роля на горските територии също е от съществено значение за развитието на областта. Голямо е значението за развитието на селищата от региона обявените в околностите им курортни гори, зелени зони и системи и извънселищни паркове, служещи за краткотраен отдих и рекреация на жителите и техните гости. Това е предпоставка за увеличаване на туристическия поток в региона, което е свързано с изграждането и предоставянето на къщи за гости, което допринася за увеличаване доходите на местното население и повишаване на икономическия ефект на горските територии.

Горскостопанските планове на стопанствата предвиждат в бъдеще да се разчита основно на естествено възобновяване на горските територии. Това ще допринесе за повишаване качеството и продуктивността на горските насаждения, както и за подобряване на останалите полезни функции на горските екосистеми в района. При правилно, навременно и компетентно провеждане на лесовъдските мероприятия ще се осъществи по-пълно и рационално използване на съществуващите растежни условия за производството на дървесина. Съставът на гората и биологичната устойчивост на насажденията ще се подобри значително, което ще спомогне за подобряване на екологичната обстановка в района.

Ролята и значението на горските територии несъмнено е голямо както за икономическото развитие на област Монтана, така и за повишаване благосъстоянието на местното население. Наличната природна база в областта е благоприятна за развитието на дърводобива, което съвместно с почти пълната липса на алтернативен поминък на населението от региона, дава основание да се прогнозира, че и занапред икономическият облик на областта ще бъде свързан с този отрасъл.

Бъдещето на района е пряко свързано с начините на стопанисване и управление на горите. Устойчивото стопанисване на горите е най-добрата концепция за управление на горските територии в региона. Това означава управление и използване на горите по начини, осигуряващи поддържане на тяхното биологично разнообразие, продуктивност, възобновителен капацитет и жизненост.

В резултатите от проведените анкетни проучвания върху експертното мнение на тематични фокус групи (Приложение № 4) с отношение към Областния план за развитие на горските територии в област Монтана, респондентите посочват като

значими горски ресурси с преобладаващо използване от местното население за лични цели „ресурси за добив на етерични масла“ и използването на „иглолистна дървесина“. Експертите посочват като необходими водещи горски ресурси още „фуражни ресурси“, „генетични ресурси (семена и размножителни материали)“ „лечебни растения“ и „други дървесни ресурси – (вкл. с декоративни функции) кора, съчки и др.“. По отношение на горските ресурси, преобладаващо използвани от общината за стопански цели, експертното мнение отделя внимание на „ресурси за добив на етерични масла“, „други дървесни ресурси – (вкл. с декоративни функции) кора, съчки и др.“ и „генетични ресурси (семена и размножителни материали)“.

С цел изготвяне на анализ за ролята и значението на горското стопанство за икономиката на областта бе отправено искане към общинските администрации за предоставяне на конкретна информация за период от пет години (2013-2017 г.), засягаща следните аспекти: заети (брой) лица в горскостопанския сектор в общината; регистрирани стопански субекти в горскодобивната и преработвателна промишленост на територията на общината; извършени разходи, свързани с провеждане на горскостопански мероприятия в общината през последните 5 години; леглова база и ценови диапазон, както и брой туристи, посетили общината през тези 5 години.

Анализът на информацията на част от общините (липсват отговори за общини Бойчиновци, Вълчедръм, Лом и Чипровци) показва:

- В областта на сектор „Горско стопанство“ в администрацията в община Берковица работят двама служители, а в община Георги Дамяново заетостта в това направление е половин длъжност;
- Регистрираните стопански субекти в горскодобивната и преработвателна промишленост на територията на община Берковица са 15, но не е предоставена информация за тяхната дейност.
- По отношение на направени разходи, свързани с провеждане на горскостопански мероприятия се установи, че: Община Монтана отчита разходи за залесяване през 2015 г. в размер на 799 604 лв. и за попълване и отглеждане на култури през 2016 г. в размер на 103 100 лв.; Община Берковица е извършила разходи по възлагане и извършване на лесоустроуствен проект и ежегодни разходи по инвентаризация на създадените култури; Община Вършец има договор по програма за развитие на селските райони 2007-2013 г., Мярка 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи“. Останалите администрации не поддържат регистри и нямат налични документи, които да съдържат горепосочената информация.
- По отношение на легловата база е получена следната детайлна информация: Община Берковица разполага с около 700 легла в места за подслон и настаняване, категоризирани с 1-3 звезди (къщи за гости, семейни хотели, почивни станции, мотели, хотели), при ценови диапазон 15-120 лв. на легло. В периода 2012-2016 г. са регистрирани общо 48 509 бр. нощувки; В община Вършец има 841 бр. легла, но няма данни за ценовия диапазон на категоризираните туристически обекти. Броят на туристите през 5-те години е 234 000; В община Георги Дамяново в регистрираните къщи за гости и туристически хижи има 122 легла, в които са извършени 1901 нощувки. Цените не са известни. Половината от регистрирани къщи за гости не предоставят информация и не плащат туристически данък.

В таблица 38 е дадена информация, по стопанства, за извършените през периода 2012-2016г. горскостопански дейности върху горските територии на област Монтана и получените приходи и направени разходи от реализацията на тези дейности, по данни от самите стопанства.

Таблица 38. Приходи и разходи от реализирани дейности за периода 2012-2016 г.

ТП ДГС	Година	Реализиран дърводобив (в m ³)	Приходи (в лв.)	Разходи лесокултурни дейности (в лв.)
ДГС Монтана	2012	6 140	432 553	65 100
	2013	6 590	350 666	76 961
	2014	5 202	277 739	48 726
	2015	8 448	484 050	75 286
	2016	6 301	316 270	93 149
Общо:		32 681	1 861 278	359 222
ДГС Берковица	2012	27 527	1 546 696	63 438
	2013	29 409	2 003 121	69 104
	2014	26 542	1 912 090	50 516
	2015	37 849	2 230 836	69 923
	2016	31 633	1 839 412	76 852
Общо:		152 960	9 532 155	329 833
ДГС Лом	2012	7 013	435 545	134 570
	2013	7 871	440 622	227 567
	2014	7 810	390 481	125 118
	2015	7 932	493 234	170 658
	2016	6 265	383 608	169 103
Общо:		36 891	2 143 490	827 016
ДГС Говежда	2013	18 695	985 893	14 700
	2014	22 775	1 299 152	12 829
	2015	19 319	1 095 405	55 917
	2016	23 633	1 314 271	53 928
	2017	24 212	1 175 960	59 519
Общо:		108 634	5 870 681	196 893
ДГС Чипровци	2013	11 686	592 489	13 620
	2014	14 162	592 079	21 245
	2015	12 683	558 104	42 086
	2016	21 894	877 731	45 281
	2017	18 442	744 900	78 654
Общо:		78 867	3 365 303	200 886
УОГС Петрохан	2012	23 081	1 592 524	287 733
	2013	19 775	1 490 905	285 807
	2014	16 028	1 316 698	322 911
	2015	25 147	1 518 572	285 168
	2016	20 330	1 247 893	287 354
Общо:		104 361	7 166 592	1 468 973
Всичко:		514 394	29 939 499	3 382 823

Източник: Налична информация от ТП ДГС/УОГС в област Монтана

Реализираният от териториалните поделения дърводобив в област Монтана за последните пет години е 514 394 m³, със значителни различия в отделните стопанства – от 32 681 m³ в ДГС Монтана до 152 960 m³ в ДГС Берковица. Получените приходи от дърводобив в областта са 29 939 499 лв. и варират от 1 861 278 лв. (ДГС Монтана) до 9 532 155 лв. (ДГС Берковица). Направените разходи при изпълнение на различните лесокултурни мероприятия в стопанствата възлизат на 3 382 823 лв. и са най-високи в

УОГС Петрохан (1 468 973 лв.), а най-ниски – в ДГС Говежда (196 893 лв.) и ДГС Чипровци (200 886 лв.).

6.2. Роля и значение на ловното стопанство

Ролята и значение на ловното стопанство за икономиката на област Монтана може да се разглежда в две направления.

От една страна, ловностопанската дейност създава работни места, като броят на служителите в Държавните горски стопанства, заети в това направление обикновено е повече от един човек на ДГС.

Голямо е значението на ловното стопанство за ловците. На територията на област Монтана има пет ловни сдружения. Броят на хората, които практикуват този спорт в областта през 2017 г. е 4 400. Освен социалното измерение, тази дейност носи и значителни приходи от ловни билети, разрешителни за лов, членски карти, както и отчисления за подобряване стопанисването на дивеча, които всъщност са косвени данъци.

6.3. Развитие на отдиха и туризма в горите

Област Монтана разполага с разнообразни природни дадености от крайбрежието и островите на р. Дунав, до планинските територии на общините Чипровци, Георги Дамяново, Берковица и Вършец и връх Ком с височина 2016 m. Чистата и съхранена природна среда на областта създава възможности за развитие на различни видове туризъм – ваканционен, селски, планински, ски-спортове, лов и риболов, водни спортове, балнеология.

Природните забележителности са много атрактивни и имат значителен рекреационен потенциал. В областта се намира част от Природен парк „Врачански Балкан” и резерватите „Горната кория” и „Ибиша”. Пещерата „Мишин камък” до с. Горна Лука е природна забележителност с подземни езера и рядко красиви сталактити и сталагмити. Чипровският водопад се намира в изключително живописна местност и е особено красив през пролетта. Защитената местност „Копрен - Равно буче – Деяница - Калиманица” обединява четири живописни местности в Копиловския дял на Западна Стара планина. В град Монтана са изградени три парка, а язовир “Огоста” е на 2 км от центъра на града. На него се намира най-големият открит воден комплекс в Северозападна България – спортно-развлекателен комплекс “Аугуста”. Минералните извори във Вършец, Спанчевци, Берковица, Бързия и Дългоделци осигуряват отлична възможност за отдих и балнеолечение.

На територията на област Монтана има над 600 паметници на културата с национално и местно значение, което е допълнителна предпоставка за развитие на туризма в района. Наличието на четири от най-красивите манастирски комплекси в страната (Клисурски, Чипровски, Лопушански, Добридолски) прави района атрактивна туристическа дестинация.

По данни на НСИ, в област Монтана ежегодно се извършват между 4 300 и 6 400 нощувки на български и чуждестранни туристи. Над половината (55%) от приходите се реализират в община Вършец. Икономическата криза през 2009 г. прекъсна тенденцията на стабилно развитие на туризма в района, но през последните години има индикации за увеличаване на туристическите пътувания.

Горският ландшафт с неговите уникални насаждения се характеризират с изключително богатство на растителни и животински видове и стопанисването им като такива е най-добрия начин за запазване на генетичните ресурси. Богати са горските масиви и горските паркове в крайградските територии по крайбрежието и във вътрешността на областта и представляват незаменим ресурс за развитието на рекреацията и отдиха на местните жители.

Защитените територии в областта, лесопарковете, курортните гори и зоните с разнообразен релеф и красиви природни дадености във вътрешността са предпоставка за практикуване на екотуризъм във всички негови форми – от семейната почивка до специализирания туризъм с наблюдения и фотографиране на птици и растения, на научно-познавателен туризъм. Тези дадености правят територията на област Монтана привлекателна и за развитие на конен туризъм, велотуризм и др. Така, освен познавателната си стойност, те са ресурс и на активен отдих на населението.

Ловният туризъм, при наличното голямото разнообразие на едър и дребен дивеч в района, е друга форма на туризъм с известно самостоятелно и специфично местно развитие, с принос за осигуряване на заетост, с приходи в местната икономика, когато се съчетае с други икономически дейности, подкрепящи туризма като цяло. Основният ползвател на ресурса по туристическа линия е Съюзът на ловците и риболовците в България чрез договори с тур-оператори. Престоите са краткотрайни (2-5 дни) и с ясно изразена сезонност в зависимост от ловните сезони. Организира се лов на благороден елен, елен-лопатар, дива свиня, сърна, заек, фазан, пъдпъдък, бекас, патици и гъски, както и отстрел на хищници – чакал и лисица. Предлагаането на другите видове туризъм, в съчетание с ловния, почти не се практикува.

6.4. Роля и значение на дървата за огрев

Основен източник на електроенергия за област Монтана е националната електроенергийна система, посредством една от системните подстанции на преносната електроенергийна мрежа на страната - подстанция “Бойчиновци” 220/110/20 кV, което е предпоставка за по-сигурно и качествено електроснабдяване. През територията на областта преминават преносни електропроводи 220 кV, които захванват ел.подстанция “Бойчиновци”, а също така и преносни електропроводи 400 кV от “АЕЦ Козлодуй” към вътрешността на страната, които обаче преминават транзитно и нямат отношение към захранването на областта.

Прякото електроснабдяване на областта се осъществява от националната електроенергийна система, посредством 7 броя трансформаторни подстанции 110/20 кV, разположени в общините Монтана (2), Лом (1), Берковица (1), Брусарци (1), Вълчедръм (1) и Чипровци (п/ст Мартиново), където са съсредоточени основните товари за областта.

За производството на алтернативна електрическа енергия се използват главно водна, вятърна и слънчева енергия. В област Монтана съществуват много добри условия за изграждане на водноелектрически централи - ВЕЦ, които са усвоени почти напълно. Изградени са много ВЕЦ, като ВЕЦ “Бързия”, ВЕЦ “Клисура” и ВЕЦ “Петрохан“ на територията на община Берковица са включени в системата 110 кV, а останалите работят на 20 кV.

В процес на развитие е оползотворяването на другите видове ВЕИ, предимно слънчевата енергия, тъй като условията за използване на ветрогенератори на тази

територия не са особено благоприятни. Изграждат се предимно малки ВЕЦ и фотоволтаични централи, като почти във всяка от общините на област Монтана се оползотворяват максимално.

Разпределението на слънчевата радиация в област Монтана и в отделните общини отчита добри възможности и перспективи за ползване на този източник за отопление (топла вода), така и за производство на електроенергия. Към момента има изградени около 10 фотоелектрически централи в общини Берковица, Вълчедръм, Лом, Медковец, Монтана и Чипровци. Има заявки за изграждане на нови мощности и предвид политиките за интензификация на ВЕИ и енергийна ефективност се очаква по-голям дял на фотоволтаиците в бъдеще.

Ветровата енергия не е сред приоритетните енергийни източници за област Монтана, но има благоприятни условия за изграждане и присъединяване на нови електроцентрали на биомаса. Вече има изградени мощности в общини Лом и Якимово и има очаквания за изграждане на друга в община Медковец.

В област Монтана е газоснабден областният град чрез газопроводи на „Овергаз“ и „Булгаргаз“. На територията на град Монтана изградената газоразпределителна мрежа, и са запазени с газ обществени консуматори - училища, детски градини, здравни заведения и др. Битовата газификация също се разширява чрез включване на нови битови потребители.

На областно ниво горските територии заемат значителен дял, което предопределя наличието на значителни ресурси на биомаса за енергийни цели във вид на дърва и дървесни отпадъци.

Горска биомаса

В област Монтана количествата отпадъчна биомаса са значителни и могат да бъдат основен енергиен източник за повечето общини на територията на областта. За обработката им могат да се прилагат различни технологии, изгарящи дърва, трески, пелети, брикети. Препятствие пред по-широкото използване на биомасата може да представлява само замърсяването на въздуха при използване на по-примитивни отоплителни уреди с ниска ефективност.

Обновяването на енергийните уреди на населението трябва да стане чрез провеждане на информационни кампании и използване на възможни финансови механизми за замяна на старите печки и огнища с камини и котлета с малка мощност и висока ефективност. Демонстрирането на такава техника може да стане в обществените и промишлените сгради, където понастоящем биомасата се използва съвсем ограничено. Отоплението на по-големите училища може да става чрез използване на автоматични котли, изгарящи пелети или енергийни трески.

Според съществуващите данни е трудно да се проследи определена тенденция в използването на дървата за огрев, но може да се отбележи, че на областно ниво, предвид наличието на горскодървесни ресурси, могат да бъдат задоволени нуждите от дърва за горене. Комплектованото ползване на дървесина в държавните горски стопанства на област Монтана към 2015 г. е 192 136 плътни кубични метри, от които 53,6% (102 934 m³) са дърва за огрев, а 45,9% (88 268 m³) и 0,5% (934 m³) – съответно строителна дървесина и вършина (Таблица 39).

Таблица 39. Разпределение на дървесината в област Монтана, в т.ч. дърва за огрев (към 2015 г.)

Категория	Количество, м ³	Участие, %
СТРОИТЕЛНА ДЪРВЕСИНА	88 268	45,9
в т.ч. едра	44 768	23,3
в т.ч. средна	35 456	18,4
в т.ч. дребна	8 044	4,2
ДЪРВА	102 934	53,6
ВЪРШИНА	934	0,5
ВСИЧКО	192 136	100,0

Отпадъци от селското стопанство

Отпадъците от селското стопанство в равнинната, селскостопанска част на област Монтана, са обект на стопански интерес. Енергията, произведена от тях в бъдеще има потенциал да нараства в енергийния баланс на областта.

Биогаз

Източник на биогаз може да бъдат органичните отпадъци от бита и селското стопанство. Животновъдството в областта е сравнително слабо развито, а възможностите на сметищата за битови отпадъци е необходимо да бъдат детайлно проучени.

ЧАСТ ПЪРВА - ЕДИННА ГОРСКОСТОПАНСКА КАРТНА ОСНОВА НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ

Единната горскостопанска картна основа е създадена чрез използване на обединените цифрови модели от актуалната инвентаризация на горите, които са във формат ZEM 2.10. Пространствените данни са трансформирани в координатна система БГС 2005.

Топологично обработените пространствени данни са сравнени с актуалната карта на възстановената собственост /кадастрална карта и актуалната ортофотокарта/. След сравнението е изготвен списък на обектите, представен като Приложение № I.1, за които са идентифицирани несъответствия.

Единната горскостопанска картна основа се предава на Възложителя във вид и формат, описани в Наредбата по чл. 13, ал. 13 от Закона за горите, и се съдържа в Приложение 6 и Карта 1.

ЧАСТ ВТОРА - ФУНКЦИОНАЛНО ЗОНИРАНЕ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ

Функционалното зонироване е определено на базата на съществуваща информация, информация, събрана в процеса на изготвяне на ОПРГТ, решения на общините и проучване на общественото мнение.

I. АКТУАЛИЗАЦИЯ НА КАТЕГОРИИТЕ И ФУНКЦИОНАЛНАТА ПРИНАДЛЕЖНОСТ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ

Предвид резултатите от проведените анкетни проучвания върху експертното мнение на тематични фокус групи (Приложение № 4) с отношение към развитието и управлението на горските територии в областта, 54,5% от респондентите в област Монтана изразяват положителната си нагласа към съвременната функционална категоризация на горските територии (защитни гори, специални гори, стопански гори) и я определят като „умерено ефективна“. Други 27,3% от респондентите изразяват мнението си, че тази категоризация е „слабо ефективна, а 9,1% от експертното мнение я отрича с определението „неефективна“.

В таблиците по-долу са представени категориите и функционалната принадлежност на горските територии в област Монтана, както и информация за разпределението им по общини. В Приложение № II.1, в пълен обхват, е посочена площта на отделите и подотделите, отчитайки принадлежността им към съответното териториално поделение или община, в годината на приемането на ГСП и годината на изготвянето на настоящия ОПРГТ.

А) Защитни гори

(1) Горските територии за защита на почвата са с обща площ 21 097,2 ха, от която 19 847,3 ха залесена и 1 249,9 ха незалесена (Таблица 40), разпределена по общини:

Таблица 40. Горски територии за защита на почвите

А – ЗАЩИТНИ ГОРИ			
А (1) Горски територии за защита на почвите			
Община	Залесена площ (ха)	Незалесена площ (ха)	Площ (ха)
Берковица	2824,2	92,1	2916,3
Бойчиновци	649,5	108,8	758,3
Брусарци	39,7	1,9	41,5
Вълчедръм	206,2	30,8	237,0
Вършец	2 556,8	271,3	2 828,1
Георги Дамяново	4 994,9	230,9	5 225,8
Лом	537,3	20,4	557,8
Медковец	3,1	0,0	3,1
Монтана	2 192,5	169,6	2 362,1
Чипровци	5 752,7	320,7	6 073,4
Якимово	90,5	3,4	93,9
Общо	19 847,3	1 249,9	21 097,2

(2) Горските територии за защита на водите са с обща площ 21077,6 ха, от която 19763,6 ха залесена и 1314,0 ха незалесена (Таблица 41), разпределена по общини:

Таблица 41. Горски територии за защита на водите

А – ЗАЩИТНИ ГОРИ			
А (2) Горски територии за защита на водите			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	9511,3	532,1	10043,4
Бойчиновци	385,1	46,3	431,4
Брусарци	269,8	42,0	311,8
Вълчедръм	104,0	0,0	104,0
Вършец	3205,1	326,6	3531,6
Георги Дамяново	1277,4	94,3	1371,7
Лом	42,9	13,5	56,4
Медковец	64,3	0,0	64,3
Монтана	831,0	42,2	873,3
Чипровци	4069,1	217,0	4286,2
Якимово	3,5	0,0	3,5
Общо	19763,6	1314,0	21077,6

(3) Горските територии за защита на урбанизираните територии са с обща площ 2 225,7 ха, от която 2 086,0 ха залесена и 139,6 ха незалесена (Таблица 42), разпределена по общини:

Таблица 42. Горски територии за защита на урбанизираните територии

А – ЗАЩИТНИ ГОРИ			
А (3) – Горски територии за защита на урбанизираните територии			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	669,5	22,7	692,2
Бойчиновци	190,7	12,7	203,4
Брусарци	43,2	6,8	50,0
Вълчедръм	66,5	33,6	100,2
Вършец	139,6	4,1	143,7
Георги Дамяново	292,3	3,9	296,2
Лом	172,6	26,2	198,8
Медковец	1,4	0,0	1,4
Монтана	379,7	16,8	396,5
Чипровци	122,5	12,7	135,2
Якимово	8,1	0,0	8,1
Общо	2 086,0	139,6	2 225,7

(4) Горските територии за защита на сградите и обектите на техническата инфраструктура са с обща площ 8015,7 ha (Таблица 43), от която 7382,5 ha залесена и 633,2 ha незалесена, разпределена по общини:

Таблица 43. Горски територии за защита на сградите и обектите на техническата инфраструктура

А – ЗАЩИТНИ ГОРИ			
А (4) – Горски територии за защита на сградите и обектите на техническата инфраструктура			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	3237,8	133,6	3371,3
Бойчиновци	357,1	83,5	440,5
Брусарци	114,2	36,4	150,5
Вълчедръм	95,4	57,9	153,3
Вършец	395,5	126,2	521,7
Георги Дамяново	995,9	33,9	1029,8
Лом	209,8	7,9	217,7
Медковец	18,9	0,0	18,9
Монтана	1072,6	74,0	1146,6
Чипровци	789,4	75,3	864,7
Якимово	96,1	4,6	100,6
Общо	7382,5	633,2	8015,7

(5) Горски територии от горната граница на гората - ивици с широчина 100-200 m от границите на гората с високопланинските пасища или клековите формации, са с обща площ 1 843,8 ha, от която 1 770,4 ha залесена и 73,4 ha незалесена (Таблица 44), разпределена по общини:

Таблица 44. Територии от горната граница на гората

А – ЗАЩИТНИ ГОРИ			
А (5) – Територии от горната граница на гората			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	524,0	36,0	560,1
Бойчиновци	0,0	0,0	0,0
Брусарци	0,0	0,0	0,0
Вълчедръм	0,0	0,0	0,0
Вършец	35,8	0,0	35,8
Георги Дамяново	719,9	33,0	752,9
Лом	0,0	0,0	0,0
Медковец	0,0	0,0	0,0
Монтана	0,0	0,0	0,0
Чипровци	490,6	4,3	494,9
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	1 770,4	73,4	1 843,8

(6) *Защитни горски пояси* са с обща площ 19,3 ха (Таблица 45), която е цялата е залесена и разпределена по общини:

Таблица 45. Защитни горски пояси

А – ЗАЩИТНИ ГОРИ			
А (6) – Защитни горски пояси			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	0,0	0,0	0,0
Бойчиновци	0,0	0,0	0,0
Брусарци	0,0	0,0	0,0
Вълчедръм	9,3	0,0	9,3
Вършец	0,0	0,0	0,0
Георги Дамяново	0,0	0,0	0,0
Лом	0,0	0,0	0,0
Медковец	6,7	0,0	6,7
Монтана	0,0	0,0	0,0
Чипровци	0,0	0,0	0,0
Якимово	3,3	0,0	3,3
Общо	19,3	0,0	19,3

(7) *Създадените по технически проекти за борба с ерозията горски територии*, включени в обхвата на технически проекти за борба с ерозията са с обща площ 1 293,3 ха (Таблица 46), изцяло върху залесена площ, разпределена по общини:

Таблица 46. Горски територии, създадени по технически проекти за борба с ерозията

А – ЗАЩИТНИ ГОРИ			
А(7) – Горски територии, създадени по технически проекти за борба с ерозията			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	0,0	0,0	0,0
Бойчиновци	0,0	0,0	0,0
Брусарци	0,0	0,0	0,0
Вълчедръм	0,0	0,0	0,0
Вършец	0,0	0,0	0,0
Георги Дамяново	1 293,3	0,0	1 293,3
Лом	0,0	0,0	0,0
Медковец	0,0	0,0	0,0
Монтана	3,6	0,0	3,6
Чипровци	0,0	0,0	0,0
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	1 293,3	0,0	1 293,3

Б) Специални горски територии

(1) Включени в границите на защитените територии по смисъла на Закона за защитените територии са с обща площ 5 485,5 ха, от която 5 215,8 ха залесена и 269,7 ха незалесена (Таблица 47), разпределена по общини:

Таблица 47. Горски територии, включени в границите на защитените територии по смисъла на ЗЗТ

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б(1) – Включени в границите на защитените територии по смисъла на ЗЗТ			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	201,9	8,2	210,1
Бойчиновци	0,0	0,0	0,0
Брусарци	0,0	0,0	0,0
Вълчедръм	64,4	16,8	81,1
Вършец	3 985,5	111,3	4 096,8
Георги Дамяново	474,9	109,7	584,6
Лом	15,8	0,2	16,1
Медковец	0,3	0,0	0,3
Монтана	97,7	15,8	113,5
Чипровци	375,3	7,7	383
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	5 215,8	269,7	5 485,5

(2) Включени в защитените зони, по смисъла на Закона за биологичното разнообразие са с обща площ 85694,7 ха, от която 82461,5 ха залесена и 3233,2 ха незалесена (Таблица 48), разпределена по общини:

Таблица 48. Горски територии, включени в защитените зони, по смисъла на ЗБР

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б(2) – Включени в защитените зони, по смисъла на ЗБР			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	20604,3	659,2	21263,5
Бойчиновци	2173,1	85,2	2258,3
Брусарци	1759,0	15,7	1774,7
Вълчедръм	793,2	127,1	920,3
Вършец	11337,2	513,9	11851,1
Георги Дамяново	16449,4	573,0	17022,4
Лом	1341,3	56,0	1397,3
Медковец	286,7	0,0	286,7
Монтана	10677,9	513,0	11190,8
Чипровци	16686,6	678,0	17364,5
Якимово	352,7	12,2	364,9
Общо	82461,5	3233,2	85694,7

Стопанисването на защитените зони се извършва съгласно Закона за биологичното разнообразие, Заповедите за обявяване, плановете за управлението им и с “Ръководство за устойчиво управление на горите в Натура 2000”, с разписани режими за устойчиво управление на горите в мрежата Натура 2000, които са разгледани и приети на заседание на Националния съвет за биологично разнообразие“ (НСБР), проведено на 08.06.2010 г. и са залегнали в Наредба № 8 от 05.08.2011 г. за сечите в горите (обн. ДВ, бр. 64/2011 г., изм. и доп.).

(3) Други специални горски територии, върху които по реда на други закони са определени и въведени особени статут и режими са с обща площ 59,4 ха, от която 57,0 ха залесена и 2,4 ха незалесена площ (Таблица 49), разпределена по общини:

Таблица 49. Други специални горски територии, върху които по реда на други закони са определени и въведени особени статут и режими

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б(3) – Други специални горски територии, върху които по реда на други закони са определени и въведени особени статут и режими			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	19,4	0,3	19,7
Бойчиновци	2,0	1,1	3,1
Брусарци	16,6	0,2	16,8
Вълчедръм	0,0	0,0	0,0
Вършец	0,0	0,0	0,0
Георги Дамяново	0,0	0,0	0,0
Лом	9,3	0,0	9,3
Медковец	0,0	0,0	0,0
Монтана	1,5	0,2	1,8
Чипровци	8,2	0,5	8,7
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	57,0	2,4	59,4

(4) Семепроизводствени насаждения и градини са с обща площ 683,2 ха (Таблица 50), от която цялата е залесена и разпределена по общини:

Таблица 50. Семепроизводствени насаждения и градини

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б(4) – Семепроизводствени насаждения и градини			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	408	0,0	408
Бойчиновци	0,0	0,0	0
Брусарци	0,0	0,0	0
Вълчедръм	0,0	0,0	0
Вършец	131,6	0,0	131,6
Георги Дамяново	143,6	0,0	143,6
Лом	0,0	0,0	0
Медковец	0,0	0,0	0
Монтана	0,0	0,0	0
Чипровци	0,0	0,0	0
Якимово	0,0	0,0	0
Общо	683,2	0,0	683,2

(5) Горски разсадници са с обща площ 48,9 ха (Таблица 51), разпределена по общини:

Таблица 51. Горски разсадници

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б(5) – Горски разсадници			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	1,4	8,8	10,2
Бойчиновци	0,0	8,7	8,7
Брусарци	0,0	30,0	30,0
Вълчедръм	0,0	0,0	0,0
Вършец	0,0	0,0	0,0
Георги Дамяново	0,0	0,0	0,0
Лом	0,0	0,0	0,0
Медковец	0,0	0,0	0,0
Монтана	0,0	0,0	0,0
Чипровци	0,0	0,0	0,0
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	1,4	47,6	48,9

Данните, представени в таблицата относно функционална категория Б(5) – Горски разсадници, са базирани на действащата инвентаризация на горите.

В границите на област Монтана са разположени общи 5 разсадника (3 от които са регистрирани съгласно Наредба № 4 от 2012г. за условията и реда за регистрация на горски разсадници – държавна собственост):

- Горски разсадник „Ашиклар“ – регистриран с Удостоверение № 3 от 29.03.2013г., в землището на гр. Берковица, община Берковица;

- Горски разсадник „Мърчево“ – регистриран с Удостоверение № 4 от 16.05.2013г., в землището на с. Мърчево, община Бойчиновци;
- Горски разсадник „Широка поляна“ – регистриран с Удостоверение № 5 от 03.07.2013г., в землището на с. Бързия, община Берковица;
- Горски разсадник в имот с номер 097001 в землището на с. Василковци, община Брусарци;
- Горски разсадник в имот с номер 81390.50.301 в местност „Андровица“, землището на гр. Чипровци, община Чипровци.

Извън данните по действащата инвентаризация на горските територии е **разсадник в гр. Чипровци, местност „Андровица“**. Съгласно кадастралната карта и кадастралните регистри, одобрени със Заповед РД-18-26/21.05.2010г., поземленият имот е с идентификатор 81390.50.301, трайно предназначение на територията е Горска, а начин на трайно ползване – Разсадник. Площта на разсадника е 14999 кв.м (14,99 дка). В графичния материал и базата данни към ОПРГТ разсадникът е включен. Следва при разработване на последваща актуализация за тази територия, той да бъде включен в действащата инвентаризация. По-долу е представена скица на разсадника:

Един от разсадниците – „Широка поляна“, разположен в границите на УОГС „Петрохан“, е с площ 2,700 дка, съгласно Удостоверение № 5 от 03.07.2013г. за регистрация. В действащата инвентаризация, той няма отделен подотдел, а попада в отдел 48, подотдел 2 с обща площ 0,8 ха, което е причина за по-голямата представена площ на териториите, категоризирани в Б(5) – Горски разсадници в областта и по конкретно – община Берковица. Скица е представена по-долу:

В областта има още два регистрирани разсадника:

- **Разсадник „Мърчево“** – регистриран с Удостоверение № 4 от 16.05.2013г., с кадастрален номер 000020 на имота по КВС, разположен в землището на с. Мърчево, община Бойчиновци, с площ 80 дка, в т.ч. 70 дка производствена.
- **Разсадник „Ашиклар“** – регистриран с Удостоверение № 3 от 29.03.2013г. с кадастрален номер на имота 03928.42.102; 03928.42.119 и 03928.42.107, разположен в землището на гр. Берковица, община Берковица, с площ 83,40 дка, в т.ч. 67,40 дка производствена.

В областта има още един разсадник, съгласно кадастрални данни, които не е регистриран в публичния регистър по чл. 5, ал. 2 от ЗГ, но е с начин на трайно ползване Горски разсадник и е отразен в действащата инвентаризация на горските територии и има отделен подотдел с площ 300.001 дка (30 ха). Разположен е в имот с кадастрален номер 097001 в землището на с. **Василовци**, община Брусарци.

б) Опитни и географски култури от горски дървесни и храстови видове са с обща площ 35,7 ха (Таблица 52), която цялата е залесена и се намира на територията на община Берковица - 27,9 ха, на община Вършец - 2,6 ха и на община Монтана - 5,3 ха.

Таблица 52. Опитни и географски култури от горски дървесни и храстови видове

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б (6) - Опитни и географски култури от горски дървесни и храстови видове			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	27,9	0,0	27,9
Бойчиновци	0,0	0,0	0,0
Брусарци	0,0	0,0	0,0
Вълчедръм	0,0	0,0	0,0
Вършец	2,6	0,0	2,6
Георги Дамяново	0,0	0,0	0,0
Лом	0,0	0,0	0,0
Медковец	0,0	0,0	0,0
Монтана	5,3	0,0	5,3
Чипровци	0,0	0,0	0,0
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	35,7	0,0	35,7

(7) Дендрариуми се намират в община Берковица върху 3,1 ха (Таблица 53) незалесена площ.

Таблица 53. Дендрариуми

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б (7) - Дендрариуми			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	0.0	3.1	3.1
Бойчиновци	0.0	0.0	0.0
Брусарци	0.0	0.0	0.0
Вълчедръм	0.0	0.0	0.0
Вършец	0.0	0.0	0.0
Георги Дамяново	0.0	0.0	0.0
Лом	0.0	0.0	0.0
Медковец	0.0	0.0	0.0
Монтана	0.0	0.0	0.0
Чипровци	0.0	0.0	0.0
Якимово	0.0	0.0	0.0
Общо	0.0	3.1	3.1

(8) Научноизследователски и учебно-опитни гори са налични на територията на област Монтана в община Берковица са 7 293,7 ха върху 6 803,6 ха залесена площ и върху 490,1 ха незалесена площ (Таблица 54).

Таблица 54. Научноизследователски и учебно-опитни гори

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б (8) - Научноизследователски и учебно-опитни гори			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	6 803,6	490,1	7 293,7
Бойчиновци	0,0	0,0	0,0
Брусарци	0,0	0,0	0,0
Вълчедръм	0,0	0,0	0,0
Вършец	0,0	0,0	0,0
Георги Дамяново	0,0	0,0	0,0
Лом	0,0	0,0	0,0
Медковец	0,0	0,0	0,0
Монтана	0,0	0,0	0,0
Чипровци	0,0	0,0	0,0
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	6 803,6	490,1	7 293,7

(9) До 200 м около туристическите хижи, категоризирани по Закона за туризма и обекти с религиозно значение са с обща площ 251,2 ха, от която 237,6 ха залесена и 13,6 ха незалесена (Таблица 55), разпределена по общини:

Таблица 55. Горски територии до 200 м около туристически хижи, категоризирани по ЗТ и обекти с религиозно значение

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б (9) - До 200 м около туристически хижи, категоризирани по ЗТ и обекти с религиозно значение			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	113,8	10,7	124,5
Бойчиновци	0,0	0,0	0,0
Брусарци	22,3	1,3	23,7
Вълчедръм	0,0	0,0	0,0
Вършец	3,8	0,0	3,8
Георги Дамяново	35,6	0,5	36,1
Лом	0,0	0,0	0,0
Медковец	0,0	0,0	0,0
Монтана	0,0	0,0	0,0
Чипровци	62,1	1,0	63,1
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	237,6	13,6	251,2

(10) Бази за интензивно стопанисване на дивеча, съгласно регистъра на ИАГ, дирекция „Ловно стопанство” са с обща площ 191,2 ха, от която 181,5 ха залесена и 9,7 ха незалесена (Таблица 56), разпределена по общини:

Таблица 56. Бази за интензивно стопанисване на дивеча, съгласно регистъра на ИАГ, дирекция „Ловно стопанство“

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б(10) – Бази за интензивно стопанисване на дивеча, съгласно регистъра на ИАГ, дирекция „Ловно стопанство“			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	181,5	9,7	191,2
Бойчиновци	0,0	0,0	0,0
Брусарци	0,0	0,0	0,0
Вълчедръм	0,0	0,0	0,0
Вършец	0,0	0,0	0,0
Георги Дамяново	0,0	0,0	0,0
Лом	0,0	0,0	0,0
Медковец	0,0	0,0	0,0
Монтана	0,0	0,0	0,0
Чипровци	0,0	0,0	0,0
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	181,5	9,7	191,2

Ловната площ на област Монтана по закон (чл. 6. от ЗГ) включва всички земи, гори и водни площи, които са обитавани от дивеч или в които има условия за съществуването му, извън населените места, определени с общи и подробни градоустройствени планове или с околоръстни полигони. В горските територии, съгласно чл. 11 от Закона за горите, могат да се обособяват бази за интензивно стопанисване на дивеча.

Единствената дивечова ограда с площ 191,2 ха се намира на територията на община Берковица в УОГС „Петрохан“ – с. Бързия.

(11) С рекреационно значение гори са с обща площ 2 381,2 ха, от която 2 306,2 а залесена и 75,0 ха незалесена (Таблица 57), разпределена по общини:

Таблица 57. Горски територии с рекреационно значение

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б(11) – С рекреационно значение			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	435	16,1	451,1
Бойчиновци	0,2	0,0	0,2
Брусарци	0,0	0,0	0,0
Вълчедръм	0,0	0,0	0,0
Вършец	1 739,8	57,8	1 797,6
Георги Дамяново	28,3	0,0	28,3
Лом	0,0	0,0	0,0
Медковец	10,9	0,0	10,9
Монтана	2,1	0,0	2,1
Чипровци	89,9	1,1	91
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	2 306,2	75,0	2 381,2

(12) За поддържане на ландшафта са с обща площ 6338,0 ха, от която 6135,9 ха залесена и 202,1 ха незалесена (Таблица 58), разпределена по общини:

Таблица 58. Горски територии за поддържане на ландшафта

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б(12) – За поддържане на ландшафта			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	1453,3	46,2	1499,6
Бойчиновци	0,0	0,0	0,0
Брусарци	0,0	0,0	0,0
Вълчедръм	0,0	0,0	0,0
Вършец	1217,3	51,7	1269,0
Георги Дамяново	1478,4	36,4	1514,9
Лом	0,0	0,0	0,0
Медковец	0,0	0,0	0,0
Монтана	458,6	12,4	471,0
Чипровци	1528,2	55,3	1583,5
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	6135,9	202,1	6338,0

Настоящият документ се придържа към най-добрите традиции на световните географски школи и интерпретира понятието „ландшафт“ като географски индивидуум - физическа реалност с визуална цялост, обединяваща отличителните характеристики на региона (Humboldt, 1849; Берг, 1915; Sauer, 1963; Troll, 1968). Формирането на ландшафтите е резултат от продължително във времето взаимодействие и взаимосвързано развитие на природни абиотични, биотични и антропогенни процеси (Neef, 1967; Müncher, 2010). В пространствено отношение ландшафтът е определян като хетерогенен ареал от земната повърхност, съставен от близки по форма и взаимодействащи си екосистеми (Forman and Godron, 1986). Границите на ландшафта са системно-функционална, а не толкова негова морфологична характеристика (Реймерс, 1991).

В традициите на европейските изследвания за опазване и управление на биоразнообразието, природния капитал и екосистемните услуги, „ландшафтът“ има значението на пространствена единица с ранга на „регион“, която в структурно-йерархично отношение е съставена от характерни екосистеми, хабитати и видове. Подобно разбиране се проследява и в български стратегически и планови документи като Националната стратегия за опазване на биологичното разнообразие и Националния план за опазване на биологичното разнообразие 2005-2010 година.

В методическо отношение установяването на ландшафтите се свързва с открояването на представителни пространствени единици в горските територии с висока степен на сходство по отношение на геоложки строеж, форми на релефа, повърхностни и подземни води, микроклимат, почвени разновидности, фито- и зооценози.

За определяне на приоритетните за опазване ландшафти тук е използвано Практическото ръководство за определяне на гори с висока консервационна стойност (2016) в част ВКС 2 - Значими горски територии, формиращи ландшафт с регионално и национално значение. Съгласно Ръководството първи критерий за определяне на такива гори е категорията „естественост“. По отношение на ландшафтите този критерий може да се приложи, като се използва информацията на ниво подтип ландшафти, отговарящо

на диагностичен критерий за определяне на съвременните ландшафти - естествена растителност в рамките на типа ландшафти. За територията на област Монтана на базата класификационните схеми, разработени за територията на страната (Петров, 1997; Велчев и др. 2003) можем да приемем, че за планинската част на областта преобладаващи са ландшафтите в буковия горски пояс. За идентифициране на съвременните ландшафти е използвана информацията от базата данни CORINE Land Cover за територията на страната като от нея са селектирани класовете широколистни и смесени гори. От тях е оформен слой, който представлява естествените горски ландшафти в рамките на буковия горски пояс.

Вторият критерий в Ръководството е „фрагментираност“, дефиниран като „определяне на процента на антропогенни ландшафти в границата на описваната територия и тяхното пространствено разположение“. В ландшафтната екология под „фрагментация“ се разбира пространствено нарушаване на целостта на екосистеми и участъци в ландшафта с характерен тип земеползване на по-малки дискретни ареали. Това означава, че първо трябва да се идентифицира ландшафтът, спрямо който да се приложи критерия за фрагментираност. В конкретния случай това са ландшафтите с естествени букови гори, определени по посочения по-горе подход. За да се определи тяхната фрагментираност се прилага метод за анализ на фрагментацията, при който се определят четири категории: петна (patches), периферия (edge), перфорация (perforated) и ядро (core). Първите три категории се отнасят към територии с висока степен на фрагментация, а ядрото се отличава с хомогенност, т.е. ниска фрагментация. За ландшафтите, попадащи в тази категория, се приема, че се определят като приоритетни по критерия „фрагментираност“. Този подход е приложен спрямо оформената по описания по-горе начин информационна база за естествените горски ландшафти.

На основание на посоченото до тук, за създаването на информационния слой в ГИС базата данни са реализирани следните стъпки: 1. Определени са приоритетните ландшафти от базата данни за ландшафтите (по описания подход, произтичащ от регионалните ландшафтно-екологични класификации) – формиран е „слой ландшафти“, който е съотнесен пространствено към наличната информация за горите с Висока консервационна стойност (ВКС-2/ - „Значими горски територии, формиращи ландшафт с регионално и национално значение“); 2. Открити са подотделите със съответния тип гора от ГСП – селектирани са полигоните от категория семенно насаждение – формиран е слой „семенни насаждения“; 3. Финалният информационен слой е получен чрез интерсект между двата слоя.

(13) С висока консервационна стойност с обща площ 75463,8 ха, от която 72017,9 ха залесена и 3445,9 ха незалесена (Таблица 59), разпределена по общини:

Таблица 59. Горски територии с висока консервационна стойност

Б – СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ			
Б(13) – С висока консервационна стойност			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	19226,6	696,2	19922,8
Бойчиновци	914,2	170,1	1084,4
Брусарци	177,0	18,0	195,0
Вълчедръм	783,7	132,8	916,5
Вършец	10151,5	520,0	10671,5
Георги Дамяново	16495,2	579,1	17074,3
Лом	508,0	65,6	573,6
Медковец	127,1	0,0	127,1
Монтана	6588,3	566,7	7155,0
Чипровци	16743,9	679,8	17423,8
Якимово	302,3	17,7	320,0
Общо	72017,9	3445,9	75463,8

Всички ГВКС (от 1 до 6), съгласно Практическото ръководство за Определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България са представени в табличен вид в ПРИЛОЖЕНИЕ № II.1 Функционални категории, Таблицы подкатегории към настоящия план.

В) Стопански горски територии са с обща площ 3462,4 ха, от която 3137,0 ха залесена и 325,4 ха незалесена (Таблица 60), разпределена по общини:

Таблица 60. Стопански гори

По категория В. Стопански гори			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	229,4	27,7	257,0
Бойчиновци	381,1	70,0	451,1
Брусарци	508,8	30,7	539,5
Вълчедръм	65,4	2,3	67,8
Вършец	216,2	28,9	245,1
Георги Дамяново	0,0	0,0	0,0
Лом	277,0	32,4	309,4
Медковец	205,1	0,0	205,1
Монтана	967,2	109,0	1076,2
Чипровци	0,0	0,0	0,0
Якимово	286,7	24,5	311,2
Общо	3137,0	325,4	3462,4

Г) Зони за защита от урбанизация са: с обща площ 5482,7 ха, от която 5354,2 ха залесена и 128,5 ха незалесена (Таблица 61), разпределена по общини:

Таблица 61. Зони за защита от урбанизация

Г – ЗОНИ ЗА ЗАЩИТА ОТ УРБАНИЗАЦИЯ			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	1848,2	34,7	1882,8
Бойчиновци	1,3	0,0	1,3
Брусарци	3,9	0,0	3,9
Вълчедръм	20,0	0,0	20,0
Вършец	946,4	11,3	957,7
Георги Дамяново	1434,7	80,2	1514,9
Лом	15,8	0,0	15,8
Медковец	0,0	0,0	0,0
Монтана	38,5	0,0	38,5
Чипровци	1043,8	2,4	1046,2
Якимово	1,7	0,0	1,7
Общо	5354,2	128,5	5482,7

Настоящият документ прилага понятието "Зона за защита от урбанизация" (ЗЗУ) по смисъла на Закона за горите (ЗГ, §1, т. 25 от Допълнителните разпоредби).

Към идентифицирането на „Зони за защита от урбанизация“ е подходено с разбирането, че основания за въвеждане на ограничения с подобен характер могат да произтичат при следните обстоятелства: 1) Ако обществено полезните функции на горските територии надхвърлят ползите, произтичащи от застрояването на територията, и 2) Ако опазването на горските функции е съвременна необходимост за: съхраняването на генофонда, екологичното състояние на горите в района/водосбора и структурната устойчивост на ландшафтите. Приемаме, че при подобни обстоятелства поддържането на горскостопанските функции на територията е приоритет.

На това основание, за целите на настоящия Областен план, за ЗЗУ са предложени горски територии, в които, въз основа на прецизирана критерийна база (Приложение № 8), е установено **свръхосигуряване** на „обществени екосистемни ползи“ от горите. Подобно решение подчертава новаторските елементи на ЗГ и на пилотните Областни планове – горите като носители на обществени екосистемни ползи, и напълно съответства на съвременната европейска политика (ЕК, Стратегия за биоразнообразие 2020, Дейност 5) за практическото разгръщане на дейности за усвояване и поддържане на „Природния капитал“ - устойчиво мултифункционално оползотворяване на природните активи в подкрепа на човешкото благополучие.

Методиката (Приложение № 8) по определянето на принадлежността на горски територии към функционалната категория „Г) Зони за защита от урбанизация“, вкл. дефинирането на техния конкретен териториален обхват, се основава на съгласуван анализ на резултатите от:

- ✓ изработената единна горскостопанска картна основа (част Първа на Плана),
- ✓ функционалното зонироване на горските територии (част Втора, т. I)
- ✓ и идентифицирането на горските територии, предоставящи екосистемни ползи (част Втора, т. II).

В обхвата на действие на настоящия Областен план за „Зони за защита от урбанизация“ се предлагат 5,91 % (5482,73 ха) от горските територии (Таблица № 61). Резултатите са визуализирани в КАРТА № 5 Горски територии по избрани категории гори в област Монтана - зони за защита от урбанизация, Приложение № П.1 Функционални категории на горските територии. Оконтуряването е съобразено с актуалните ОУП на всички общини в областта към момента на разработване на ОПРГТ.

При формирането на критериите за определяне на „Зоните за защита от урбанизация“ са взети предвид и резултатите от проведените анкетни проучвания върху експертното мнение на тематични фокус групи (Приложение № 4) с отношение към Областния план за развитие на горските територии в област Монтана.

Респондентите виждат ползите от горите, свързани с „осигуряване на условия за рекреация и туризъм“ като необходим водещ критерий при потенциално обособяване на „Зони за защита от урбанизация“ в област Монтана (72,73% от отговорите, без поставяни ограничения в броя на възможните отговори, Приложение № 4). Експертите отделят подчертано внимание и на участието в критерийната база на функциите на горите (и свързаните с тях производни екосистемни ползи) за „защита от наводнения, лавини и други природни бедствия“ (63,64% от отговорите) и „обезпечаването на количеството и качеството на водните ресурси“ (63,64%). В близо 55% от случаите експертното мнение вижда като значими критерии още: „регулацията на микроклимата, екранирането и поглъщането на шум и замърсители“, „защита от ерозия на почвата“, както и „поддържането на традиционния ландшафт (съхраняване на функциите и разнообразието на естествените за района местообитания)“. Видимо, определящо значение за респондентите при потенциално обявяване на „зони за защита от урбанизация“ имат културните функции на горите, подкрепени от поддържащите и регулиращите екосистемни услуги.

При низходящо административно планиране в горските територии, и при тясно съгласуване с новоразработваните ОУП, за обособяването на „Зони за защита от урбанизация“ е допустимо да се прилагат и допълнителни критерии, отразяващи конкретните географски условия на горския терен, вкл. по отношение на: екологична уязвимост на високи водосбори, на вододелни повърхнини или на приустиеви терени, както и възможен критичен процент на запечатване на горските територии при наличните микроклиматични условия.

Д) Зони за изграждане на ски писти и съоръженията към тях са: с обща площ 36,4 ха, от която 33,0 ха залесена и 3,4 ха незалесена (Таблица 62), като са разположени в границите на община Берковица (ски-зона Ком):

Таблица 62. Зони за изграждане на ски писти и съоръженията към тях

Д – ЗОНИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА СКИ ПИСТИ И СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ			
Община	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
Берковица	33,0	3,4	36.4
Бойчиновци	0,0	0,0	0,0
Брусарци	0,0	0,0	0,0
Вълчедръм	0,0	0,0	0,0
Вършец	0,0	0,0	0,0
Георги Дамяново	0,0	0,0	0,0
Лом	0,0	0,0	0,0
Медковец	0,0	0,0	0,0
Монтана	0,0	0,0	0,0
Чипровци	0,0	0,0	0,0
Якимово	0,0	0,0	0,0
Общо	33,0	3.4	36.4

II. ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ, ПРЕДОСТАВЯЩИ ЕКОСИСТЕМНИ ПОЛЗИ

Настоящият план прилага понятието „обществени екосистемни ползи“ (Приложение № 2) със значението на услуги, осигурявани от екосистемите (MAES, 2013), които имат положителен принос към общественото благосъстояние (ТЕЕВ, 2010) и екологичната сигурност (Barnett, 2001). Те са интерпретирани като директен или индиректен резултат от функционирането на горските екосистеми (ТЕЕВ, 2010) и на специализираните дейности по управлението на горските територии (Закон за горите, чл.248, 1).

Процесът по идентифицирането на горските територии, предоставящи екосистемни ползи, е съобразен с: Европейската методологична рамка на оценка и картографиране на екосистемни услуги (MAES, 2013), Международната класификация на екосистемните услуги – част Биотични услуги (Haines-Young and Potschin, 2018, последна версия – CICES 5.1, приложение № 3), Методиката за оценка и картиране на състоянието на горите и горските екосистеми и техните услуги в България (Костов и кол., 2017) – неразделна част от Методологичната рамка за оценка и картиране на състоянието на екосистемите и екосистемните услуги в България, Практическото ръководство за прилагането на съоръжения и методи за ограничаване на ерозията в горските територии (Маринов, 2007), както и Анализа и оценката на риска и уязвимостта на секторите в българската икономика от климатичните промени (МОСВ, 2013).

Процедурата по открояването на видовете „обществени екосистемни ползи“ от конкретни горски територии в областта е тясно обвързана с процедурата по функционалното зонироване на горските територии (по част Втора, т. I от настоящия план). Приложената методика, вкл. критерийната база за създаването на придружаващата ГИС база данни, са изложени подробно в Приложение № 8. Тяхната основна цел е високо информационно осигуряване - открояването на оптимално възможен брой видове „обществени екосистемни ползи“ от горските територии на областта. Резултатите са насочени към вземащите решения, в подкрепа на гъвкавостта

на техните практически инициативи и устойчивостта в управлението на горските територии. Практическото оползотворяване на така установените „обществени екосистемни ползи“ или тяхното селективно приоритизиране според на водещите функции на горските територии, е в правомощията на изпълнителите на настоящия план.

В изпълнение на изискванията на Закона за горите и за целите на Областния план за управление на горите са идентифицирани и оконтурени горските територии, предоставящи следните „обществени екосистемни ползи“:

1. Защита срещу ерозия на почвата от лавини и наводнения (Карта № 6)
2. Обезпечаване на количеството и качеството на водата (Карта № 7)
3. Поддържане на биологичното разнообразие (Карта № 8)
4. Екраниране, поглъщане на шум и замърсители, поддържане на микроклимат (Карта № 9)
5. Осигуряване на условия за рекреация и туризъм (Карта № 10)
6. Поддържане на традиционния ландшафт (Карта № 11)
7. Защита на природното и културното наследство (Карта № 12)
8. Защита на инфраструктурни обекти и съоръжения (Карта № 13)
9. Забавяне и регулиране на въздействията от промените на климата (Карта № 14)

Оптималният брой от „обществени екосистемни ползи“, предоставяни едновременно от горските територии на областта, е отразен в „Карта № 15 Карта на горските територии, предоставящи обществени екосистемни ползи – обзорна“.

ЧАСТ ТРЕТА - ВЪЗМЕЗДНО ПОЛЗВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИ ЕКОСИСТЕМНИ ПОЛЗИ

За целите на управлението на горските територии и на ловното стопанство (Част Четвърта) и въз основа на задълбочения предварителен анализ на обективните природни, стопански и социо-културни предпоставки и основания за възмездно ползване на обществени екосистемни ползи от горите в областта (Въведение, т.1 на настоящия план), вкл. съобразно посоченото влияние на климатичните промени върху горско-дървесната растителност (Въведение, т.1.3.2) и тенденциите на климатична уязвимост на горската растителност (МОСВ, 2013), планът разпознава както следва: 1. Стопански дейности, за които се дължи плащане за обществени екосистемни ползи от горските територии в териториалния обхват на действие на Областния план за развитие; 2. Стопански субекти в териториалния обхват на действие на Областния план за развитие, чиято дейност се благоприятства от обществените екосистемни ползи от горските територии; 3. Предложения за горски територии и зоните извън тях, в които ползването на обществени екосистемни ползи е възмездно.

В методическо отношение, определянето на горските територии, в които се предлага възмездно ползване на обществени екосистемни ползи, е обвързано с

резултатите от актуализираната функционална принадлежност на горските територии, по част Втора, т. I от настоящия план (Приложение № 8).

В процеса на разпознаване на стопанските дейности, облагодетелствани от горите, и съответно – на горските територии, за които се предлага възмездно ползване на обществени екосистемни ползи, са взети предвид и резултатите от проведените анкетни проучвания върху експертното мнение на тематични фокус групи (Приложение № 4) с отношение към развитието и управлението на горските територии в областта. Над 50% (54,55% от отговорите) от респондентите в област Монтана категорично изразяват положителната си нагласа към потенциалното въвеждане на възмездно ползване на обществените екосистемни ползи от горите, подкрепени от 45,54%, които имат „по-скоро позитивно“ отношение в тази посока (Приложение № 4). Експертите открояват „водохващането за стопански цели“ (72,73% от отговорите, без ограничения в броя на възможните отговори) като стопанска дейност, трайно облагодетелствана от функциите на горите. Данните (над 45% от подадените отговори) посочват още следните водещи дейности, провеждани на територията на горите в областта, за които би следвало да се прилага принципът за възмездно ползване: „лов“, „риболов“, „добив на диворастващи гъби“, „енергийна инфраструктура“ (Приложение № 4).

1. Стопански дейности, за които се дължи плащане за обществени екосистемни ползи от горските територии в териториалния обхват на действие на Областния план за развитие

В изпълнение на чл. 249. (2) т.2. от Закона за горите, настоящият документ разпознава следните видове активности като стопански дейности, за които се дължи плащане за обществени екосистемни ползи от горските територии в териториалния обхват на действие на Областния план за развитие (*Забележка* – Приложеният списък е съобразен с класификатора на икономическите дейности на НСИ):

- a. Стопански дейности, които се благоприятстват от екосистемната полза „**защита срещу ерозия на почвата от лавини и наводнения**“:
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в транспорта
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в туризма, рекреацията и спорта
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в енергетиката
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в строителството
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в селското стопанство (растениевъдство и спомагателни дейности), вкл. върху терени, прилежащи на горски територии от функционална категория А(1), А(7), Б(13)

- b. Стопански дейности, които се благоприятстват от екосистемната полза „**обезпечаване на количеството и качеството на водата**“:

- Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в енергетиката (ВЕЦ, води за охлаждане)
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в направление водоземане и водоснабдяване
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в направление рибно стопанство – риболов, развъждане и отглеждане на риба и други водни организми
- c. Стопански дейности, които се благоприятстват от екосистемната полза **„поддържане на биологичното разнообразие“**:
- Горско стопанство - дърводобив
  - Събиране на диворастящи и недървесни продукти в горски територии - диворастящи гъби, горски плодове, лечебни и ароматни растения или части от тях от горските територии – за търговия или за производство в химическата (в частност козметична и фармацевтична промишленост) и в хранително-вкусовата промишленост
  - Събиране на генетични ресурси (семена и размножителни материали от горски растения и животни) за търговски и производствени цели
  - Събиране на растения и части от растения за фураж
  - Събиране на растения и части от растения и производство на производни продукти с декоративни качества, вкл. производство на изделия от корк, слама и материали за плетене
  - Лов
  - Селско стопанство - Животновъдство в горски територии или върху терени, прилежащи на горски територии от функционална категория Б(13)
- d. Стопански дейности, които се благоприятстват от екосистемната полза **„екраниране, поглъщане на шум и замърсители, поддържане на микроклимат“**:
- Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в транспорта
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в промишлеността – източници на емисии, вкл. добивна промишленост, металургия, химическа промишленост, машиностроене, ХВП
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в енергетиката (ТЕЦ)
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в строителството
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в сектора управление на отпадъци
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в туризма, рекреацията и спорта
- e. Стопански дейности, които се благоприятстват от екосистемната полза **„осигуряване на условия за рекреация и туризъм“**:

- Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в туризма, рекреацията и спорта
- f. Стопански дейности, които се благоприятстват от екосистемната полза **„поддържане на традиционния ландшафт“**:
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в туризма, рекреацията и спорта
- g. Стопански дейности, които се благоприятстват от екосистемната полза **„защита на природното и културното наследство“**:
  - Събиране на генетични ресурси (семена и размножителни материали от горски растения и животни) за търговски и производствени цели, вкл. възпроизводство на гори и дивечовъдна дейност
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в туризма, рекреацията и спорта
  - Дейности в направление Образование
  - Научноизследователска и развойна дейност
- h. Стопански дейности, които се благоприятстват от екосистемната полза **„защита на инфраструктурни обекти и съоръжения“**:
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в направление водоземане и водоснабдяване
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в транспорта
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в енергетиката
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в строителството
  - Обекти, дейности и съпътстваща инфраструктура в туризма, рекреацията и спорта
- i. Стопански дейности, които се благоприятстват от екосистемната полза **„забавяне и регулиране на въздействията от промените на климата“**:
  - Селско стопанство - растениевъдство върху терени, прилежащи на гори от функционална категория Б(13)
  - Селско стопанство - животновъдство в горски територии или върху терени, прилежащи на горски територии от функционална категория Б(13)
  - Горско стопанство

2. Стопански субекти в териториалния обхват на действие на Областния план за развитие, чиято дейност се благоприятства от обществените екосистемни ползи от горските територии

Приложение № III.1 концентрира данни от публично достъпните, и налични към периода на разработване на настоящия план, информационни регистри на активни стопански обекти/субекти в областта и други официални информационни източници

(без обективна възможност за изчерпателност). Приложението има за цел да постави **отправната точка** в изпълнението на задачите на Областния план в частта „Възмездно ползване на обществени екосистемни ползи“.

Идентифицирането на ползватели на обществени ползи от горите (**в и извън** горските територии) изисква целенасочено разработване на **платформа** за събиране и систематизиране (вкл. с пространствени референции) на релевантна и верифицирана информация, която по своята същност е част от комуникационните механизми на междуинституционално ниво и не е предмет на настоящия план.

Опирайки се на постановката на ЗГ (чл. 249), съгласно която общините играят ролята на институция, която събира обезщетенията за съответните обществени екосистемни ползи от лицата, извършващи стопанска дейност по ал. 1 в горските територии и зони (чл.249, ал.3) и разпределя постъпилите средства от обезщетения между собствениците на горски територии, държавните горски стопанства и държавните ловни стопанства (чл.249, ал.4), настоящият Областен план **предлага** Общините, в сътрудничество със съответните институции, съдържатели на подобна информация (ДГС, Басейнови дирекции, РИОСВ, Държавни агенции и др.) **да формират и обновяват ежегодно регистър** относно видове и брой стопански дейности (обекти и субекти) в и извън горските територии, облагодетелстващи се от екосистемните ползи от горите.

При прилагането на плана следва да се съблюдават условията на чл.250 от Закона за горите.

Настоящият Областен план **не коментира** размера на потенциално дължимите плащания за конкретни възмездни екосистемни ползи. Към периода на неговото разработване няма въведена необходимата за това Методика (в изпълнение на Наредбата по чл. 249, ал. 8 от Закона за горите).

3. Предложения за горски територии и зоните извън тях, в които ползването на обществени екосистемни ползи е възмездно

Определянето на горските територии, в териториалния обхват на които настоящият Областен план **предлага** въвеждане на възмездно ползване за обществените екосистемни ползи, осигурявани от същите гори, е обвързано с резултатите от:

- ✓ актуалната инвентаризация на горите (част Първа на Плана),
- ✓ функционалното зонироване на горските територии (част Втора, т. I)
- ✓ и идентифицирането на горските територии, предоставящи екосистемни ползи (част Втора, т. II).

Всяка горска територия, независимо от характера на собствеността, която осигурява обществена екосистемна полза, пряко произтичаща от функционалната ѝ принадлежност, и с това облагодетелства реализирането на конкретна стопанска активност, провеждана в или извън нейния пространствен обхват, е обект на възмездно ползване. Всяка горска територия може да бъде носител на една или повече възмездни

екосистемни ползи. Резултатите за областта са обобщени в Таблица 63. Методическата процедура по формулирането на посочените резултати е пояснена в Приложение № 8.

Таблица 63. Горски територии в област Монтана, в които ползването на обществени екосистемни ползи е възмездно

Предложения за горски територии в област МОНТАНА, в които ползването на обществени екосистемни ползи е възмездно				
ЕКОСИСТЕМНА ПОЛЗА по чл. 248, ал. 2 от Закона за горите	Полигони*		Площи*	
	Брой	% от общия брой полигони в областта	ха	% от общата площ на полигоните в областта
1. защита срещу ерозия на почвата от лавини и наводнения	9171	21.8%	30166	32.53%
2. обезпечаване на количеството и качеството на водата	11842	28.2%	37707.6	40.66%
3. поддържане на биологичното разнообразие	29001	69%	72761.4	78.5%
4. екраниране, поглъщане на шум и замърсители, поддържане на микроклимат	15254	36.3%	44148.8	47.6%
5. осигуряване на условия за рекреация и туризъм	7751	18.4%	29547.1	31.9%
6. поддържане на традиционния ландшафт	3129	7,4%	6338	6.8%
7. защита на природното и културното наследство	29022	69.1%	72729.3	78.4%
8. защита на инфраструктурни обекти и съоръжения	15975	38%	45877	49.47%
9. забавяне и регулиране на въздействията от промените на климата	29384	69.9%	73015.5	78.73%
*завишените стойности се обясняват с допустимото припокриване на ползи, при което един полигон може да е носител на повече от една екосистемна полза				

На основание чл. 249. (2) т.1. от Закона за горите, настоящият план за развитие на горските територии определя следните горски територии, от които ползването на обществени екосистемни ползи е възмездно - Приложение № III.2 и от Карта № 16 до Карта № 24. Установяването на ползвателите на обществени екосистемни ползи от горите **извън** териториалния обхват на горските територии, е предмет на дейност на изпълнителите на настоящия план в сътрудничество със съответните общински структури в областта. То изцяло зависи от конкретните условия и наличието на стопанска активност - посочена в т.1 и идентифицирана по т.2 на настоящата глава, в територии, извън горските.

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА - ЦЕЛИ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ И НА ЛОВНОТО СТОПАНСТВО

1. Цели на управление по функционална принадлежност на горските територии

Съгласно Закона за горите, горските територии, в съответствие с преобладаващите им функции, се разделят на три категории: 1. Защитни; 2. Специални; 3. Стопански, пред които следва да бъдат поставени различни цели.

За всички функционални горски категории следва да се прилагат следните насоки за управление, забрани и ограничения:

- За защите от ерозия, залесяването на речните брегове приоритетно да се извършва с видове, формиращи специфични местообитания: черна елша (*Alnus glutinosa*), върби (*Salix alba* и *Salix fragilis* и др.) и тополи (*Populus nigra* и *Populus alba*);
- За запазване естественото състояние на речните легла, брегове и крайбрежните заливаеми ивици, при залесяването на крайречните зони и заливаемите тераси да се използват подходящи дървесни видове;
- Във високите части на речните водосборни зони на горските територии да се прилагат следните специфични мерки: Провеждане на залесителни мероприятия за увеличаване лесистостта на водосбора при отчитане характеристиките на местообитанията и потенциалното въздействие на залесяването върху природозащитното им състояние; Използване с предимство на лесовъдски системи, за естествено възобновяване във водосбора с гора, с цел намаляване повърхностния воден отток; Подпомагане създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;
- Забрана за нови залесявания, създаване на защитни горски пояси, зелени зони, медоносни култури в естествени и полуестествени тревни съобщества (пасища, ливади, мери, изоставени ниви, голини, поляни, горски земи и др.);
- Да не се използват за залесяване неместни видове, включени в списъка на инвазивните чужди видове на интернет страницата на МОСВ: <https://www.moew.government.bg/bg/priroda/biologichno-raznoobrazie/nemestni-i-invazivni-chujdi-vidove/invazivni-chujdi-vidove/>;

1.1. ЗАЩИТНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ

Целите на управление при защитните горски територии се определят от преобладаващата функция, която те изпълняват, като за отделните защитни функции тя може да бъде различна: подобряване защитата на почвите от ерозия, защитата на водите, урбанизираните територии, обектите на техническата инфраструктура и др.

А(1) В горските територии за защита на почвата основна цел на управление е запазване и подобряване на защитната им функция, свързана със защита на почвата, овладяването на ерозията, свлачищата, пороите, стабилизиране на бреговете ивици на големите реки. Защитата на почвата се залага като цел на всички провеждани лесовъдски мероприятия както при планирането им, така и при избора на конкретни технологии за тяхното изпълнение. Под защита на почвата се разбират всички възможни въздействия на горите за ограничаване на ерозията и други процеси на деградация на почвите. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория е сравнението на

площите на горските територии по вид и степен на ерозия, в началото и след изпълнение на настоящия план.

Насоки за управление, забрани и ограничения:

Насоките за управление се изразяват в използването на минимални въздействия върху горските територии, посредством планирани сечи, залесявания и технологиите за тяхното изпълнение:

- ✓ регулиране пашата на домашни животни във възобновителни участъци, горски култури и противоерозионни гори;
- ✓ адаптиране и внедряване на нови технологии за възстановяване на увредени от пожари горски почви;
- ✓ продължаване на залесителните дейности и създаване на култури върху голите площи, а също и със залесяване в изредени насаждения и култури;
- ✓ при сечта вършината на стръмните терени трябва да се събира по хоризонталите за задръстване на застрашените от ерозия долове;
- ✓ за предотвратяването на ерозията от голямо значение е правилното извеждане на възобновителните и отгледни сечи и начина на почистване на сечищата;
- ✓ основен дял в борбата с ерозията и за в бъдеще ще заема укрепването чрез залесяване на застрашените от развитие на ерозионни процеси терени, като с предимство се използва коренната горскодървесна растителност;
- ✓ прилагане на терасиране и други противоерозионни технологии за почвоподготовка при залесяване на стръмни горски терени;
- ✓ в случаите, когато възобновяването на насаждението е затруднено от подлес, може да се прилага мероприятията - изсичане на подлеса;
- ✓ използване с предимство на лесовъдски системи с естествено възобновяване на горските територии;
- ✓ навременно извеждане на отгледните мероприятия, особено в горските култури, за осигуряване жизнеността и устойчивостта на насажденията;
- ✓ подпомагане създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;
- ✓ при извеждането на сечи да се използват техника и технологии, с които в минимална степен се нарушава растителната покривка и почвената повърхност;
- ✓ при необходимост да се провеждат залесителни мероприятия, като с предимство се използва местна горскодървесна растителност;
- ✓ в места с активни ерозионни процеси или потенциал за развитие на ерозия да се прилагат мерки за защита и/или стабилизиране на почвата;
- ✓ провеждане на мероприятията за подпомагане на допълнително настаняване на растителност;
- ✓ възстановяване и поддържане на полезащитните горски пояси и извършване на нови противоерозионни залесявания;
- ✓ затревяване на склонови земи с наклон под 10° за стабилизиране на почвата и използване на ефекта на мулчирането в засушливи райони;
- ✓ въвеждане и адаптиране на добри практики за устойчиво управление на почвите в условия на климатични промени, които да допринесат за ограничаване и/или намаляване уврежданията на почвите до безрискови нива за околната среда;
- ✓ да се водят предимно отгледни и санитарни сечи;
- ✓ след провеждане на дърводобивни дейности да се извършват необходимите възстановителни мероприятия, съобразно нарушенията на терена;
- ✓ в насаждения от лесно възобновяващи се издънково дървесни видове се допуска сеч за подмладяване на растителността;

- ✓ залесяванията са възможни единствено в съответствие с утвърдени горскостопански планове и програми;
- ✓ залесяването на стръмни склонове с нестабилни почви да се провежда с използване на допълнителни инженерни съоръжения, които укрепват склона;

А(2) В горските територии за защита на водите основна цел на управление е запазване и подобряване на защитната им функция, свързана с опазване на водоизточниците от замърсяване и водоемите, които снабдяват селищата с питейна вода, регулиране на водния отток и максимално акумулиране на водните количества от горите, т.е. техните водоохранни и водозащитни функции и подобряване водния баланс на дадена територия. Защитата на водите се подпомага от горите, които са разположени около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване; около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди; както и във водосбори на водохващания за стопански цели, вкл. язовири, напояване, рибарство и аквакултури, производство на енергия. Подпомагаща цел е и защитата на техническите съоръжения, осигуряващи водоползването от дадена територия. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория е сравнението на общите площи на горските територии по класове на възраст (не се допуска намаление на площите), както и сравнение на възрастовата структура (не се допуска увеличение на младите и средновъзрастни класове за сметка на зрелите и презрели класове).

Насоки за управление, забрани и ограничения:

Насоките за управление се изразяват в използването на минимални въздействия върху горските територии, посредством планирани сечи и залесявания и технологиите за тяхното изпълнение:

- ✓ увеличаване на видовото разнообразие и гарантиране на разновъзрастна структура на насажденията;
- ✓ да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии във водосбора с гора;
- ✓ във водосборите с гора, за намаляване на повърхностния воден отток да се използват лесовъдски системи с предимство на естественото възобновяване;
- ✓ забрана за прилагане на голи сечи във водосбора на водохващания от повърхностни води, предназначени за питейно битово водоснабдяване, с изключение на интензивните горски култури;
- ✓ своевременно превръщане на издънковите гори в семенни с цел повишаване на тяхната устойчивост и подобрене на хидрологичната им ефективност;
- ✓ прилагане на отгледни сечи с диференцирана интензивност, гарантираща оптимална склопеност за осигуряване достъпа на валежите до почвата, по-добра устойчивост и по-висока продуктивност;
- ✓ осигуряване/гарантиране на по-сложна пространствена структура на насажденията (структурно хетерогенни насаждения), което ще подобри тяхната механична стабилност и опазването на екосистемните им функции;
- ✓ при нужда се провеждат залесителни мероприятия за увеличаване на лесистостта на водосбора;
- ✓ стимулиране на естественото възобновяване и своевременно залесяване на горите, пострадали от природни бедствия;
- ✓ включване/инкорпориране на съществуващата растителност в новосъздадените крайречни системи, тъй като някои очаквани ползи като стабилизиране на брега и намаляване на ерозията при почвите се максимизират с израстването на дървесната растителност;

- ✓ изграждане на многовидови крайречни буферни системи/защитни пояси, които имат съществени предимства: създават възможност за многофункционално стопанисване при бъдещи климатични промени, имат висок водорегулиращ ефект, влияят за ограничаване на ерозионните процеси, предпазват от наводнения;
- ✓ спазване на забраните и ограниченията в санитарно-охранителните зони на водоизточниците, използвани за питейно-битово водоснабдяване и водоизточници на минерална вода, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни цели и съобразяване с тях в горските територии около такива водоизточници, за които все още няма определени санитарно-охранителните зони;
- ✓ препоръчва се в крайречните гори да не се планират и провеждат стопански мероприятия, а само мероприятия за възстановяване на крайречните горски съобщества;
- ✓ използване на технологични схеми и техника за дърводобив с минимални въздействия върху почвената покривка.

А(3) В горските територии за защита на урбанизираните територии основна цел на управление е запазване и подобряване на защитните функции на горите, които те изпълняват за защита на урбанизираните територии и подобряване на микроклимата на населените места. Те изпълняват ролята на буферна зона, която редуцира шума, праха и преноса на емисии от различни по своя произход вредни замърсители. *Индикатор* за оценка на тази подкатегория е сравняването на териториите по обща площ (не се допуска намаление при оценката в края на периода).

Насоки за управление, забрани и ограничения:

Насоките за управление се изразяват в запазване на постоянно горско присъствие за тези територии. За изпълнението на целите се препоръчва:

- ✓ използване на отгледни сечи с минимални интензивности и възобновителни сечи с предварително възобновяване и максимално удължен възобновителен период;
- ✓ поддържане на по-висок процент лесистост в тази функционална подкатегория чрез залесяване на изоставени земи и ограничаване превръщането на гори в земеделски земи;
- ✓ препоръчително е залесяване на незалесените горски територии в тази подкатегория.

А(4) В горските територии за защита на сгради и обекти на техническата инфраструктура основна цел на управление е запазване и подобряване на защитните функции на горите, които те изпълняват за защита на инфраструктурни обекти и намаляване на отрицателното влияние от сградите и обектите на техническата инфраструктура (пътища, магистрали, железопътни линии). Тези територии предпазват пътищата от снегонавяване, повишават безопасността на движението, способстват за равномерното разпределение на снежната покривка, подобряват водния режим на почвата през пролетта, изпълняват ролята на естествен филтър за вредните емисии, отделяни от автомобилния транспорт, предпазват земеделските култури от въздушно и почвено замърсяване. Като *индикатор* за оценка на тази подкатегория се препоръчва сравнението на площите в периода на действие на настоящия план.

Насоки за управление, забрани и ограничения:

Насоките за управление се изразяват в запазване на постоянно горско присъствие за тези територии, за изпълнението на което ще се използват:

- ✓ отгледни сечи с умерени до минимални интензивности (целящи подобряване на санитарното състояние);

- ✓ възобновителни сечи с предварително възобновяване и плавен преход между старото и новото поколение гора, който да не намалява съществено защитните ѝ функции;
- ✓ сечи с максимално удължен възобновителен период;
- ✓ забраните и ограниченията са свързани с използването на голи сечи.

А(5) В горските територии от горната граница на гората, представляващи ивици с широчина 100 – 200 m на границите с високопланинските пасища или клековите формации, основната цел на управление е запазване и възстановяване на горната граница на гората. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория е сравняването на териториите по обща площ (не се допуска намаление при оценката в края на периода), по класове на възраст и възрастовата структура (не се допуска увеличение на младите и средновъзрастни класове за сметка на зрелите и престарели гори).

Насоки за управление, забрани и ограничения:

- ✓ прилагане на адекватни лесовъдски мероприятия, съобразени със състоянието на тези уязвими горски екосистеми;
- ✓ в насажденията от клек да не се планират и провеждат стопански мероприятия;
- ✓ в горските територии от горната граница на гората (ивици от гора с широчина 200 м) се забраняват сечи, с изключение на санитарни и отгледни;
- ✓ подобряване на санитарното състояние на насажденията с оглед превенция на развитие на каламитети на насекомни вредители и епифитотии на гъбни патогени;
- ✓ бързо усвояване на свежоповредена от абиотични въздействия иглолистна дървесина за недопускане на размножаване на високоагресивни ксилофаги;
- ✓ недопускане на залесяване на естествени открити пространства от горната граница на гората, с изключение на случаите, при които има вероятност от развитие на ерозионни процеси или след големи природни нарушения (ветровали, снеговали, пожари и каламитети).

А(6) Защитните горски пояси се управляват с основна цел защита на почвите на земеделските територии, опазване функционирането на технически мрежи и инженерни съоръжения, благоприятстване живота на хората в урбанизирани територии (вилни зони, единични имоти), подобряване на микроклимата чрез включване на горски територии в регулация, защита от шум, въздействието на промишлените предприятия. Благоприятното влияние на защитните горски пояси се проявява в различни направления: ветрозащитен ефект; изменения в относителната влажност на въздуха; запазване на снежната покривка от отвяване; увеличаване количеството на валежите; влияние върху нивото на подпочвените води, температурния режим и почвеното плодородие. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория е сравняване на общата площ на защитните горски пояси по време на действие на настоящия план (не се допуска намаление при оценката в края на периода).

Насоки за управление, забрани и ограничения:

Насоките за управление се изразяват в използването на минимални въздействия върху горските територии, посредством планирани сечи и залесявания и технологиите за тяхното изпълнение:

- ✓ прилагане на спешни действия за увеличаване на площта и обхвата на полезащитните пояси или ивици дървета (възстановяване на унищожените, създаване на планираните и неизпълнени, планиране на нови защитни пояси и ивици), използване на сухоустойчиви видове и иновативни технологии;
- ✓ осигуряване и удължаване ефективния период на въздействие на защитните горски пояси чрез правилен подбор на схема на засаждане, избор на подходяща

- гъстота (съобразена с височината на използваните дървесни видове) и намаляване конкуренцията по отношение на почвената влага;
- ✓ създаване на противовеетрова защита от горски лентови пояси (линейни залесявания) край границите на земеделските имоти, канали, пътища и др.;
  - ✓ подобряване състоянието на защитните горски пояси, които служат като естествени коридори за миграцията на различни видове и създават микросреда, различаваща се от околните агроландшафти и подходяща за редица редки и защитени видове;
  - ✓ залесяване на пустеещи и непригодни за земеделие земи (със силно деградирала почва, ниско естествено плодородие);
  - ✓ препоръчва се прилагане на противодефлационни техники и технологии за обработка на почвата с цел ограничаване на прашните бури и редуцирането на повърхностния почвен слой, както и намаляване въздействието на деградационните процеси;
  - ✓ препоръчва се създаването на нови защитни пояси от ажурен (продухваем) тип чрез формиране на дървесен (горен) етаж и храстов (долен) етаж, като ажурността по цялата височина е не по-малка от 50% при равномерно разположение по дължина;
  - ✓ препоръчва се залесяване на невъзобновени сечища, голи горски площи и изоставени земеделски земи с подходящи дървесни видове адаптивни към климатичните промени. Широколистните видове следва да се предпочитат при бъдещите залесявания в ниската лесорастителна зона.

А(7) В създадените по технически проекти за борба с ерозията горски територии, включени в обхвата на тези проекти, основна цел на управление е запазване и възстановяване на противоерозионните горски насаждения. Целта на противоерозионните залесявания се определя в отделните технически проекти и включва възстановяване на растителността в поройни горски земи, осигуряване на необходимата стабилност на терена, укрепяване на ровини и др. (НАРЕДБА № 4 от 19.02.2013 г. за защита на горските територии срещу ерозия и порои и строеж на укрепителни съоръжения). *Индикатор* за оценка на тази подкатегория е сравнението на площите на възстановените горски територии и състоянието им (не се допуска влошаване на състоянието им) по време на изпълнение на настоящия план.

Насоки за управление, забрани и ограничения:

За управление на горите в тази категория се използват насоките, забраните и ограниченията, разработени за категорията А(1) Горски територии за защита на почвата. Те се изразяват в използването на минимални въздействия върху горските територии, посредством планирани сечи и залесявания и технологиите за тяхното изпълнение. За изпълнението на целите е необходимо да се следват описаните в техническия проект за борба с ерозията лесокултурни мероприятия и да се прилагат адекватни лесовъдски намеси, съобразени със състоянието на тези горски екосистеми.

1.2. СПЕЦИАЛНИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ

Б(1). Включени в границите на защитените територии по смисъла на Закона за защитените територии

Защитените територии са обявени с цел опазването и съхраняването им като национално и общочовешко богатство и достойние и като специална форма на опазване на природата, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието

на обществото. Опазването на природата в защитените територии има предимство пред другите дейности в тях.

Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи. Предназначението на защитените територии не може да се променя. Опазването и ползването на лечебните растения в защитените територии се уреждат с отделен закон (Закон за лечебните растения, 2000).

Категориите, съгласно Закона за защитените територии в област Монтана, са: Резерват, Поддържан резерват, Природна забележителност, Защитена местност и Природен парк.

На територията на област Монтана се намират един резерват, един поддържан резерват, 5 природни забележителности и 13 защитени местности. В община Вършец се намира част от Природен парк „Врачански Балкан“.

Управлението на защитените територии се извършва съгласно Закона за защитените територии, заповедите за обявяване и планове за управлението им (при наличие на такива).

1. Резерват „Горната Кория“. Обявен със Заповед № 508/28.03.1968 г. (ДВ бр. 76/1968 г.) на Министерство на горите и горската промишленост (МГГП), видоизменен със Заповед № 15/08.01.1981 г. (ДВ бр. 17/1981 г.) на Комитет по опазване на околната среда (КОПС) и актуализиран на основание чл. 42, ал. 6 от Закона за защитените територии (ЗЗТ) със Заповед № РД-562/12.07.2007 г. (ДВ бр. 72/2007 г.) на Министъра на околната среда и водите. на МГГП, видоизменен със заповед №15/8.01.1981 год. на КОПС, с обща площ 161,71 ха.

Резерват „Горната Кория“ е създаден с цел „запазване девствения характер и красотата на редките за Стара планина смърчови и смърчово-елови гори, типичната растителност и като обиталище на глухари“. На неговата територия е формиран комплекс от ценози, типични за умерения пояс на Северното полукълбо. Установено е значително разнообразие (16 групи) на флорни елементи: Бореални – 35 вида (32.11%); Субмедитерански – 15 вида (13.76%); Европейски – 12 вида (11.01%); Евроазиатски – 11 вида (10.09%); Евромедитерански – 8 вида (7.33%); Алпо-Карпато-Балкански – 6 вида (5.50%); Балкански – 5 вида (4.58%); Космополитни – 4 вида (3.66%); Балкано-Карпатски – 3 вида (2.75%); Суббореални – 3 вида (2.75%); Понтийско-Медитерански – 1 вид (1.83%); Понтийски – 1 вид (0.91%); Алпийско-Медитерански – 1 вид (0.91%); Карпато-Балкански – 1 вид (0.91%); Медитерански – 1 вид (0.91%); Арктоалпийски – 1 вид (0.91%). Съобществата са обединени в 11 групи асоциации, от които 8 коренни и 3 производни. На относително малката площ на резервата са установени 8 типа природни местообитания включени в Приложение 1 на ЗБР, като 5 от тях са включени в Червената книга на РБ. Независимо от малката площ в резервата на приоритетно местообитание 4070 „Храстови съобщество от *Pinus mugo*“, заедно с площта на същото местообитание в съседната Защитена местност „Самарите“, резерватът има съществено значение за неговото опазване.

Животинското разнообразие включва 19 вида бозайници от 5 разряда и 10 семейства (над 35% от всички видове в страната). При прилепите от общо 33 вида, разделени в 2 разряда, на територията на резервата са регистрирани 8 вида (24% от всички видове в страната). За относително малката площ на резервата са установени 76 гнездящи вида птици. От сухоземните безгръбначни един вид (*Helix pomatia*) е в Червения списък на Международния съюз за опазване на природата и природните ресурси IUCN Red List of Threatened Species. Както и в Приложение V на ЕЕС

Директива за хабитатите 92/43 в списъка на животински видове от интерес за общността, чието взимане от дивата природа и експлоатация могат да бъдат предмет на мерки за управление.

Цели на управление: Запазване на редките за Западна Стара планина иглолистни гори, характерни местообитания и биологичното разнообразие в тях.

2. Поддържан резерват „Ибиша“. Обявен е за резерват със Заповед № 794/08.10.1984 г., ДВ бр. 71/1984 г., за защита на характерни дунавски островни съобщества - заливни гори и блата, обитавани от защитени видове растения и животни. Намира се в община Вълчедръм, с. Долни Цибър. Попада на територията на РИОСВ Монтана, РДГ Берковица, ДГС Лом. Част е от о. Цибър (или Ибиша), който е разположен от 716 до 719 km по течението на реката. Площта на целия остров е 0,9 km², която му отрежда 23-то място по големина сред българските дунавски острови. Прекатегоризиран е в поддържан резерват със Заповед № РД-394/15.10.1999 г. (ДВ бр. 99/1999 г.) на Министъра на околната среда и водите. Актуализиран на основание чл. 42, ал. 6 от Закона за защитените територии (ЗЗТ) със Заповед № 602/15.06.2010 (ДВ бр. 77/2010 г.) на Министъра на околната среда и водите. На основание чл. 3 от Наредба № 4 на Комитета за опазване на природната среда (ДВ, бр. 77/1980 г.) със Заповед № 794/10.08.1984 г. е обявена буферна зона около резервата. На основание чл. 39, във връзка с чл. 33, ал. 1 от Закона за защитените територии, с цел опазване на местообитания за гнездене, зимуване и почивка по време на миграция на защитени видове птици (речна рибарка, малка белочела рибарка, стридояд, къдроглав пеликан, смесена чаплова колония и др.) е обявена защитена местност „Острови Цибър“, включваща комплекс от три острова. Общата площ на резервата е 34,47 ha.

От създаването през 1984 г. до 1998 г. (приемането на ЗЗТ), територията на поддържаният резерват е била стопанисвана и охранявана от ДГС „Лом“. Управлението и контролните функции са се осъществявали от МОСВ и ДАГ (сега ИАГ към МЗХГ), съответно техните регионални поделения – РИОСВ-Монтана и РДГ Берковица. След 1998 г. всички функции се поемат от МОСВ и РИОСВ-Монтана.

Растителният комплекс не съдържа редки и ценни видове. Основните структурни елементи са широко разпространени видове тополи, върба и бряст. В подлеса доминира адвентивната и космополитна *Amorpha fruticosa*. Няма редки, реликтни и ендемични видове.

При бозайниците повечето видове се срещат повсеместно при наличие на подходящи местообитания. Един вид - видра (*Lutra lutra*) – е отнесен в Червената книга в категория „уязвим“.

От безгръбначните животни е установен един много рядък вид - Паяк-рибар (*Dolomedes plantarius*), включен в Червената книга на България с категория „изчезнал“. Поддържаният резерват сега се явява третото му находище в България. Видът е с висока степен на рядкост и е включен в списъка на застрашените животни, за които е необходимо провеждане на мониторинг, а също изготвяне и прилагане на планове за действие.

По отношение на орнитофауната в резервата е установен един вид (белоока потапница, *Aythya nyroca*), който може да се определи като рядък, както на национално, така и на европейско и световно ниво. В Червената книга на България в категорията „критично застрашен“ фигурират два вида: голяма бяла чапла (*Ardea alba*) и лопатарка (*Platalea leucorodia*). В приложенията на Бернската конвенция са включени 20 вида, във Вашингтонската - 5 и в Бонската - 6 вида.

Цели на управление: Защита на характерни дунавски островни съобщества - заливни гори и блата, обитавани от защитени видове растения и животни.

В поддържан Резерват "Ибиша" се разрешава извършване на дейности по поддържане условията на местообитанието. За запазването му положителна роля имат следните забранителни дейности, формулирани в Заповедта за обявяване на резервата:

- ✓ Ловуване на птици, обект на лов;
- ✓ Палене на огън и опожаряване на растителността;
- ✓ Косене през гнездовия период на птиците (01 февруари-31 август);
- ✓ Риболов във временни или постоянни затони;
- ✓ Добив на инертни материали;
- ✓ Извеждане на сечи в насаждения с гнездови колонии, както и сечи през гнездовия период на птиците;
- ✓ Залесяване в пясъчните коси и затоните на отдел 60, подотдели: 1,2,3,4,5,11,12; по ЛУП на ДГС „Лом“ от 2006 г.

3. Природен парк „Врачански Балкан“. Обявен със заповед № 1449/21.12.1989 г. на КОПС, с обща площ 30 129,9 ха, от която държавни горски територии с площ 3 907,9 ха. Частта му към ДГС „Берковица“ на територията на община Вършец е с площ 4 101,4 ха, от която 3805,5 ха залесена и 295,9 ха незалесена.

Флората на ПП „Врачански Балкан“ включва около 1100 вида висши растения, което е 28% от българската флора. Географското положение, геоложките и климатичните особености, както и голямото хабитатно разнообразие предопределят значително видово богатство.

На територията на ПП „Врачански Балкан“ са разпространени български и балкански ендемични видове с висока консервационна значимост: йорданова камбанка (*Campanula jordanovii*), келереров центрантус (*Centranthus kellereri*), ковачев зановец (*Chamaecytisus kovacevii*), велчево плюскавиче (*Silene velcevii*), балкански стражник (*Acanthus balcanicus*), скален равнец (*Achillea ageratifolia*), румелийско лъжичниче (*Armeria rumelica*), златистолюспеста метличина (*Centaurea chrysolepis*), жълта звездоглавка (*Cephalaria flava*), мизийски рожец (*Cerastium moesiaticum*), планински минзухар (*Crocus veluchensis*), осилест карамфил (*Dianthus cruentus*), зеленоцветен напръстник (*Digitalis viridiflora*), качулата боянка (*Erysimum comatum*), българска тинтявка (*Gentianella bulgarica*), райхенбахова перуника (*Iris reichenbachii*), жълт планински крем (*Lilium jankae*), гризобахово пропадниче (*Pedicularis grisebachii*), благбъзова самодивска трева (*Peucedanum aegopodioides*), широколистна гъжда (*Sesleria latifolia*), сендтнерово плюскавиче (*Silene sendtneri*), отсеченолистна глушина (*Vicia truncatula*).

Много от растенията са редки и защитени. Защитени от Закона за биологично разнообразие са 35 вида. Сред тях са някои от видовете орхидеи - обикновената пърчовка (*Himantoglossum carpinum*), пеперудоцветният салеп (*Orchis papilionacea*), двурогата пчелица (*Ophrys cornuta*) и др., както и розовият божур (*Paeonia mascula*), люспестото изтравниче (*Asplenium lepidum*), лавровото бясно дърво (*Daphne laureola*), маслиноподобното бясно дърво (*Daphne oleoides*) и българските ендемити. В Червената книга на Р България (Том 1 - Растения и гъби, 2011) са включени 13 вида: люспесто изтравниче (*Asplenium lepidum*), розов божур (*Paeonia mascula*), обикновен тис (*Taxus baccata*), келереров центрантус (*Centranthus kellereri*), ковачев зановец (*Chamaecytisus kovacevii*) и др.

Уникалното природно богатство на природния парк е част от международната мрежа Натура 2000 по Директивата за местообитанията и Директивата за птиците, както и Важно място за растения.

По отношение на бозайната фауна Природен парк „Врачански Балкан” се отличава с относително голямо видово богатство, което може да се обясни с височинния градиент и най-вече с наличието на разнообразни местообитания: влажни и сухи широколистни гори, скални разкрития, карстови терени, ливади, пасища, крайбрежия на реки и др. От общо 36 вида бозайници, 9 са защитени на национално ниво (Червена книга на България, Закон за биологично разнообразие), 20 на европейско и 9 на световно ниво, някои от които са: горски сънливец, белогръд таралеж, язовец, видра, черен пор, дива котка, сърна и др.

На територията на парка се намират част от най-забележителните прилепни пещери в България. Старите широколистни гори на парка са най-важното местообитание на редките Бехщайнов нощник и Широкоух прилеп. Досега са установени 22 вида прилепи от общо 33 вида за България. От тях два вида са включени в Червената книга на България 1985, като редки; 20 вида са включени в “Червения списък на застрашените видове на Международния съюз за защита на природата”(IUCN); Местообитанията на всички подковоноси са приоритетни за опазване според Приложение 2 на ЗБР. Защитени от Закона за опазване на биологичното разнообразие са 21 вида.

Орнитофауната на парка включва над 180 вида птици, от които 157 вида са защитени от Закона за биологичното разнообразие, а 38 вида са включени в Червената книга на България. Врачански Балкан е важно място за гнездене на 120 вида птици, някои от които с висока плътност на популациите: черен щъркел (*Ciconia nigra*), белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), скален орел (*Aquila chrysaetos*), обикновена ветрушка (*Falco tinnunculus*), чухал (*Otus scops*), зелен кълвач (*Picus viridis*), полска чучулига (*Alauda arvensis*), пъстър скален дрозд (*Monticola saxatilis*), червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), кос (*Turdus merula*), поен дрозд (*Turdus philomelos*), имелов дрозд (*Turdus viscivorus*) и др.

Земноводните са зависими от наличието на вода за размножаване, а в някои случаи и като среда на живот. Влечугите са значително по-често срещани по слънчеви, топли склонове, обрасли с храстова или рядка дървесна растителност. Представителите и на Земноводните и Влечугите са важна хранителна база за много видове хищни бозайници, водоплаващи и хищни птици. До момента на територията на ПП Врачански Балкан са установени 11 вида земноводни и 15 вида влечуги, сред които дъждовник (*Salamandra salamandra*), голям гребенест тритон (*Triturus cristatus*), обикновен тритон (*Triturus vulgaris*), жаба дървесница (*Hyla arborea*), кафява крастава жаба (*Bufo bufo*), шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*), шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*), зелен гушер (*Lacerta viridis*), голям стрелец (*Coluber jugularis*), медянка (*Coronella austriaca*), пепелянка (*Vipera amodytes*) и др. Двадесет вида са защитени от закона за биологично разнообразие, всички видове са включени в Бернската конвенция, 20 вида са защитени по Директива 92/43 на ЕЕС и 2 вида са под защита на Конвенцията по международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна. Местообитанията на северния и южния гребенест тритон, жълтокоремната бумка, двата вида сухоземни костенурки, както и обикновената блатна костенурка са приоритетни за опазване според Приложение 2 за Закона за биологичното разнообразие.

На територията на парка са установени 1231 вида безгръбначни животни, като степента на проученост е определена като слаба предвид общото богатство на групите, благоприятните условия, разнообразните местообитания и липсата на целенасочени проучвания. Ендемичните видове са общо 58 вида, от които 28 балкански и 18 вида са локални ендемити. Ендемичният комплекс от видове придава висока степен на уникалност на фауната във Врачанска планина.

На територията на Природен парк Врачански Балкан са открити и проучени над 500 пещери и пропасти, които са уникални със своята пещерна фауна. От всичките пещерни видове открити тук: 17 са индикатори, 37 са български ендемити, 28 са балкански ендемити, 36 са редки и 9 са северно-егейдни и палео-егейдни реликти. Поради голямото видово разнообразие, високото ниво на локален и регионален ендемизъм, както и силната уязвимост от антропогенна намеса, опазването на пещерната безгръбначна фауна на територията на резервата и на парка, като цяло е от изключително значение.

Цели на управление: Опазване на уникалните природни дадености и голямото биологично и ландшафтно разнообразие. Управлението е свързано с реализацията на следните конкретни задачи:

- ✓ Опазване в национален и международен план на уникално богатата пещерна фауна с множество оригинални елементи (локални, български и балкански ендемити);
- ✓ Опазване популациите на около 125 вида консервационно значими безгръбначни животни (мекотели, многоножки, паякообразни, пеперуди, твърдокрили насекоми и др.), които са редки за страната или са защитени от националното и международно законодателство.
- ✓ Поддържане на популационния резерв от едри грабливи птици, които обитават тази част на страната. Това е една от най-важните и представителни територии в България по отношение на гнездящите видове от скалния орнитокомплекс (петрофилни видове).
- ✓ В ПП „Врачански Балкан“ се забранява паркирането на моторни превозни средства, късането на цветя и ловуването извън определените с устройствения проект райони.
- ✓ Мерките за премахване или намаляване на въздействието на фактори, водещи до нестабилност на хабитати или популации на видове са:
- ✓ Ограничаване на туристическия поток в близост до находищата на консервационно значими видове; Мониторинг на водите;
- ✓ Реинтродуктивни дейности от страна на ДПП и РИОСВ за видове в критично състояние;
- ✓ Недопускане на човешко присъствие и безпокойство по времена размножителния период в пещерите и скалните ландшафти;
- ✓ Засилен контрол и превантивни действия през пожароопасния период за територията на ПП;
- ✓ Засилен контрол и ефикасни санкции срещу браконьерството на територията на ПП;
- ✓ Широка разяснителна и информационна дейност за защитния режим и забраните в ПП;
- ✓ Обособяване на територии с висока биологична значимост, в районите с концентрация на консервационно значими видове;
- ✓ Въвеждане на ограничителен режим за всякаква човешка дейност и безпокойство по време на размножаване на хищните и петрофилни видове, в районите около гнездовите находища.

4. Природни забележителности

1. Природна забележителност „Мраморната пещера“. Обявена със заповед № 995/21.04.1971 г. на МГГП. Местоположение: землището на гр. Берковица, община Берковица, област Монтана. Обща площ 16,22 ha. Цели на управление: опазване на пещера и вековни дървета от питомен кестен.

Режим на дейности:

- ✓ Забраняват се всякакви действия, с които се уврежда тяхното природно състояние и облик
- ✓ Забранява се откриването на кариери, къртене, копане и драскане по скалите
- ✓ Забранява се отбиване на водните течения
- ✓ Забранява се сечене или чупене на дървета и храсти, изкореняване или бране на цветя и др.

2. Природна забележителност „Хайдушките водопади“. Обявена със заповед № 995/21.04.1971 г. на МГГП. Местоположение: землището на гр. Берковица, община Берковица, област Монтана. Обща площ 1,04 ha. Цели на управление: опазване на водопади.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се разкриването на кариери, къртене на камъни, копане на пръст и пясък;
- ✓ Забранява се риболова, ловуването, както и гърменето с всякакви оръжия и експлозиви;
- ✓ Забранява се прокарването на пътища, строеж на сгради, изменението или замърсяването на водните течения;
- ✓ Забранява се косенето на тревата, късането на цветята и събирането на билки и горски плодове;
- ✓ Забранява се палене на огън, замърсяването на района с отпадъци от храна, както и всякакви действия, които замърсяват или рушат красивия пейзаж около водопада;
- ✓ Разрешава се да се провеждат залесителни мероприятия за подобряване на ландшафта около тях;
- ✓ Разрешава се в горите да се провеждат санитарна, изборна или групово-изборна сечи, с оглед подобряване украсните и защитни функции на гората;
- ✓ Разрешава се прокарването на пътища и алеи и строителството на сгради, необходими за правилното ползване и стопанисване на защитените природни обекти.

3. Природна забележителност „Мишин камък“. Обявена със заповед № 2634/21.09.1962 г. на ГУГ-София. Местоположение: землището на с. Превала, община Чипровци, област Монтана. Обща площ 0,5 ha. Цели на управление: опазване на пещера.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се изменението, повреждането и разрушаването на защитения природен обект;
- ✓ Забраняват се всякакви промени в пещерата, нарушаващи естествения и самобитен характер на природата, които биха се наложили в бъдеще, да стават само с разрешение на Главното управление на горите след съгласуване с БАН;
- ✓ Разрешава се цялостното проучване на пещерата да се извършва под ръководството и контрола на БАН.

4. Природна забележителност „Дуришин водопад“. Обявена със заповед № 282/04.05.1979 г. на КОПС. Местоположение: с. Копиловци, община Георги Дамяново, област Монтана. Обща площ 0,06 ha. Цели на управление: опазване на водопади.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се кастренето и повреждането на дърветата;
- ✓ Забранява се късането или изкореняването на растенията;
- ✓ Забранява се пашата на домашни животни;
- ✓ Забранява се безпокоенето на диви животни и вземането на техните малки или яйцата им, както и разрушаване на гнездата и леговищата;
- ✓ Забранява се разкриването на кариери, провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които се поврежда или изменя както естествения облик на местността, така и на водния и режим;
- ✓ Забранява се извеждането на сечи, освен отгледни и санитарни;
- ✓ Забранява се повреждането на скалните образувания и драскането по стените на пещерите;
- ✓ Забранява се безконтролното посещение на пещерите;
- ✓ Забранява се извеждането на сечи, освен отгледни и санитарни.

5. Природна забележителност „Водния скок“. Обявена със заповед № 233/04.04.1980 г. на КОПС. Местоположение: с. Копиловци, община Георги Дамяново, област Монтана. Обща площ 0.14 ха. Цели на управление: опазване на водопади.

Режим на дейности:

- ✓ Забраняват се всякакви действия, като нараняване на стъблата, кастрене, чупене на клоните и други, които биха довели до повреждане на дърветата;
- ✓ Забранява се влизането, преминаването и паркирането на моторни превозни средства;
- ✓ Забранява се късането или изкореняването на растенията;
- ✓ Забранява се пашата на домашни животни;
- ✓ Забранява се безпокоенето на диви животни и вземането на техните малки или яйцата им, както и разрушаване на гнездата и леговищата;
- ✓ Забранява се разкриването на кариери, провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които се поврежда или изменя както естествения облик на местността, така и на водния и режим;
- ✓ Забранява се извеждането на сечи, освен ландшафтни, след съгласуване със съответната регионална инспекция за опазване на природната среда;
- ✓ Забранява се всякакво строителство, освен в случаите, когато такова е предвидено в устройствения проект на природната забележителност.

5. Защитени местности

1. Защитена местност „Копрен-Равно буче-Калиманица-Деяница“. Обявена със заповед № 3751/10.11.1973 г. на МГПП. Местоположение: землищата на с. Копиловци (община Георги Дамяново) и гр. Чипровци (община Чипровци), област Монтана. Обща площ 575,51 ха. Цели на управление: опазване на характерен ландшафт.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се сечене, чупене, изкореняване, обелване на цели дървета или части от тях, дълбаене подписи, засичане, боядисване, забиване на гвоздеи, както и всякакви действия, които водят до повреждане или унищожение на растителността;
- ✓ Забранява се пашата на добитък от всякакъв вид и през всякакво време;
- ✓ Забранява се палене на огън извън определените за тази цел места;
- ✓ Забранява се преследване, ловене и убиване на всякакви животни, а така също събиране и унищожаване яйцата на птиците и повреждане гнездата им;
- ✓ Забранява се ловуването и гърменето с огнестрелно оръжие и други средства;

- ✓ Забранява се замърсяване на водите в изворите, реките, езерата и изкуствените басейни;
- ✓ Забранява се повреждането или разрушаване чрез къртене, копаене, драскане по скалите или скалните образувания, намиращи се на границите на обекта;
- ✓ Забранява се повреждане на съществуващите пътища, или отваряне на нови такива, както и преминаването на каквито и да било превозни средства по алеите определени за пешеходци;
- ✓ Забранява се копаене и вадене на пясък, глина и събиране на почвената покривка;
- ✓ Забранява се повреждането по какъвто и да е начин на съществуващите държавни и обществени постройки;
- ✓ Забранява се строеж на сгради и пътища, извън местата определени за тази цел с плана за благоустрояването на защитените местности;
- ✓ Забранява се повреждането и унищожаването по какъвто и да е начин служебните надписи, табели, пътеводни знаци и други съоръжения, както и поставянето на нови такива без разрешението на съответните горски стопанства;
- ✓ Разрешава се залесяване на голите площи;
- ✓ Разрешава се бране на някои растения с научна цел;
- ✓ Разрешава се провеждане на санитарна сеч в горите;
- ✓ Разрешава се във вечозелените насаждения на горите да се извеждат изборна и групово-изборна сечи.

2. Защитена местност „Ускето“. Обявена със Заповед № 802/23.10.1992 г. на МОС. Местоположение: землището на с. Дълги дел, община Георги Дамяново, област Монтана. Обща площ 1,91 ха. Цели на управление: опазване на естествена смърчова гора в Стара планина.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се всякакво строителство и друго нарушаване на терена;
- ✓ Забранява се сечи освен санитарни и отгледни;
- ✓ Забранява се залесяване с неприсъщи за обектите видове;
- ✓ Забранява се събиране на диви животни и растения, смолодобив;
- ✓ Забранява се паша на домашни животни;
- ✓ Забранява се ловуване в периода март-юли.

3. Защитена местност „Глухарчевидна жълтица“. Обявена със Заповед № РД-643/14.08.2012 г.(ДВ бр. 75/2012 г.). Местоположение: землището на гр. Вършец, община Вършец, област Монтана. Обща площ 0,8 ха. Цели на управление: опазване на растителен вид глухарчевидна жълтица (*Leontodon saxatilis Lam.*) и неговото местообитание.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се промяна в предназначението и начина на трайно ползване на земята;
- ✓ Забранява се строителство;
- ✓ Забранява се търсене, проучване и добив на подземни богатства;
- ✓ Забранява се внасяне на неместни растителни видове.

4. Защитена местност „Китката“. Обявена със Заповед № РД-206 от 23.03.1981 г. (ДВ бр. 34/1981 г.). Местоположение: землището на с. Вирове, община Монтана, област Монтана. Обща площ 1,46 ха. Цели на управление: опазване на уязвими и редки растителни съобщества - вековна гора от летен дъб.

Режим на дейности:

- ✓ Забраняват се всякакви действия, като нараняване на стъблата, кастрене, чупене на клоните и други, които биха довели до повреждане на дърветата;
- ✓ Забранява се влизането, преминаването и паркирането на моторни превозни средства;
- ✓ Забранява се късането или изкореняването на растенията;
- ✓ Забранява се пашата на домашни животни;
- ✓ Забранява се безпокоенето на диви животни и вземането на техните малки или яйцата им, както и разрушаване на гнездата и леговищата;
- ✓ Забранява се безконтролното посещение на пещерите;
- ✓ Забранява се повреждането на пещерните образувания по какъвто и да било начин;
- ✓ Забранява се разкриването на кариери, провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които се поврежда или изменя както естествения облик на местността, така и на водния и режим;
- ✓ Забранява се извеждането на сечи, освен санитарни;
- ✓ Забранява се всякакво строителство, освен в случаите, когато такова е предвидено в устройствения проект на природната забележителност.

5. Защитена местност „Коритата“. Обявена със Заповед № РД-834 от 14.11.2011 г. (ДВ бр. 101/2011 г.). Местоположение: землището на гр. Вършец, община Вършец, област Монтана. Обща площ 0,88 ха. Цели на управление: запазване на растителен вид напластена трихоколеа (*Trichocolea tomentella*) и нейното местообитание.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се промяна на предназначението и начина на трайно ползване на земята;
- ✓ Забранява се строителство;
- ✓ Забранява се търсене, проучване и добив на подземни богатства;
- ✓ Забранява се внасяне на неместни видове;
- ✓ Забранява се извеждане на голи сечи в отдели 217/б и 218/а;
- ✓ Забранява се намаляване на склопеността на насажденията под 0.6;
- ✓ Забранява се промяна в хидрологичния режим на десния приток на река Стара река в границите на защитената територия.

6. Защитена местност „Остров Цибър“. Обявена със Заповед № РД-292 от 10.04.2007 г. (ДВ бр. 49/2007 г.). Местоположение: с. Горни Цибър и с. Долни Цибър, община Вълчедръм, област Монтана. Обща площ 101,48 ха. Цели на управление: опазване на местообитания за гнездене, зимуване и почивка по време на миграция на защитени видове птици (речна рибарка, малка белочела рибарка, стридояд, къдроглав пеликан, смесена чаплова колония и др.):

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се ловуване на птици - обект на лов;
- ✓ Забранява се палене на огън и опожаряване на растителността;
- ✓ Забранява се косене през гнездовия период на птиците (1 февруари - 31 август);
- ✓ Забранява се риболов във временни или постоянни затони;
- ✓ Забранява се добив на инертни материали;
- ✓ Забранява се извеждане на сечи в насажденията с гнездови колонии, както и сечи през гнездовия период на птиците;
- ✓ Забранява се залесяване в пясъчните коси и затоните.

7. Защитена местност „Равненско градище“. Обявена със Заповед № РД-565 от 02.06.2005 г. (ДВ бр. 62/2005 г.). Местоположение: с. Равна, община Чипровци, област Монтана. Обща площ 186,03 ха. Цели на управление: запазване на характерен ландшафт, опазване и поддържане на условията на местообитанията на защитени растителни видове (лаврово бясно дърво) и уязвими растителни видове (самодивско цвете, бодлив залист) и предоставяне на възможности за развитие на екотуризъм.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се внасяне на неприсъщи за района растителни и животински видове;
- ✓ Забранява се добив на подземни богатства по открит способ;
- ✓ Забранява се събиране на вкаменелости и минерали;
- ✓ Забранява се увреждане на скалните образувания;
- ✓ Забранява се замърсяване с битови, строителни, промишлени и опасни отпадъци;
- ✓ Забранява се палене на огън извън определените за целта места;
- ✓ Забранява се увреждане и унищожаване на дървесната и храстовата растителност.

8. Защитена местност „Рибарници Орсоя“. Обявена със Заповед № РД-898 от 22.11.2001 г. (ДВ бр. 110/2001 г.). Местоположение: землището на с. Орсоя, община Лом, област Монтана. Обща площ 147,18 ха. Цели на управление: опазване и поддържане на популациите и местообитанията на защитени, редки и уязвими видове от флората и фауната.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се лова и спортния риболов;
- ✓ Забранява се пашата и отглеждането на домашни животни;
- ✓ Забранява се косенето на тръстиковите масиви в периферията на басейните по време на размножителния период на птиците (15.02-15.08);
- ✓ Забранява се използването на хербициди и пестициди;
- ✓ Забранява се добива на невъзобновими природни ресурси;
- ✓ Забранява се събирането, унищожаването и увреждането на екземпляри от дивата флора и фауна, като и увреждане на техните местообитания;
- ✓ Забранява се прокарването на нови и разширяването на съществуващите пътеки.

9. Защитена местност „Самарите“. Обявена със Заповед № РД-887 от 02.10.1986 г. (ДВ бр. 83/1986 г.). Местоположение: землището на гр. Берковица, община Берковица, област Монтана. Обща площ 107,15 ха. Цели на управление: опазване и поддържане на популациите и местообитанията на защитени, редки и уязвими видове от флората и фауната.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се строителството на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа;
- ✓ Забранява се разкриване на кариери, промяна на водния режим и на естествения облик на местността;
- ✓ Забранява се използване на химически средства за растителна защита;
- ✓ Забранява се лагеруване и палене на огън извън определените места;
- ✓ Забранява се ловуване;
- ✓ Забранява се залесяването с неприсъщи за района дървесни видове;
- ✓ Разрешава се извеждане на сечи, предвидени в горите със специално предназначение;
- ✓ Разрешава се провеждане на ловностопански мероприятия;

- ✓ Разрешава се паша на домашни животни /без кози/ в определените с лесоустройствения проект пасищни площи;
- ✓ Разрешава се паша на домашни животни /без кози/ в определените с лесоустройствения проект.

10. Защитена местност „Сто овци“. Обявена със Заповед № РД-926 от 24.10.2005 г. (ДВ бр. 94/2005 г.). Местоположение: землищата на с. Смоляновци (община Монтана) и с. Превала (община Чипровци), област: Монтана. Обща площ 289,84 ха. Цели на управление: опазване на местообитания на защитени видове растения (снежно кокиче, петров кръст) и животни (шипоопашата костенурка, скален орел и др.), скални съобщества и характерен ландшафт.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се внасяне на неместни растителни и животински видове;
- ✓ Забранява се добив на подземни богатства по открит способ;
- ✓ Забранява се увреждане на скални образувания;
- ✓ Забранява се замърсяване с битови, строителни, промишлени и опасни отпадъци;
- ✓ Забранява се палене на огън извън определените за целта места.

11. Защитена местност „Уручник“. Обявена със Заповед № 358 от 09.02.1973 г. (ДВ бр. 21/1973 г.). Местоположение: землището на с. Бързия, община Берковица, област Монтана. Обща площ 51,23 ха. Цели на управление: опазване на естествени смърчови, буково-смърчови и букови насаждения в горната планинска зона на Стара планина.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се всякакво строителство и друго нарушаване на терена;
- ✓ Забранява се сечи освен санитарни и отгледни;
- ✓ Забранява се залесяване с неприсъщи за обектите видове;
- ✓ Забранява се събиране на диви животни и растения, смолодобив;
- ✓ Забранява се паша на домашни животни;
- ✓ Забранява се ловуване в периода март-юли.

12. Защитена местност „Шабовица“. Обявена със Заповед № РД-642 от 14.08.2012 г. (ДВ бр. 75/2012 г.). Местоположение: землището на гр. Берковица, община Берковица, област Монтана. Обща площ 6,69 ха. Цели на управление: опазване на растителен вид напластена трихоколеа (*Trichocolea tomentella*) и неговото местообитание.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се промяна в предназначението и начина на трайно ползване на земята;
- ✓ Забранява се строителство;
- ✓ Забранява се търсене, проучване и добив на подземни богатства;
- ✓ Забранява се внасяне на неместни видове;
- ✓ Забранява се провеждане на горскостопански мероприятия, които водят до намаляване на горския склоп под 0,8;
- ✓ Забранява се промяна в хидроложкия режим на територията.

13. Защитена местност „Шумака“. Обявена със Заповед № РД-899 от 22.11.2001 г. (ДВ бр. 110/2001 г.). Местоположение: землището на с. Сливовик, община Медковец, област Монтана. Обща площ 0,5 ха. Цели на управление: опазване на характерни местообитанията и популациите на растителни видове с ограничено

разпространение в природата и опазване на редкия растителен вид полско котенце *Pulsatilla pratensis*.

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се промяна в режима на стопанисване;
- ✓ Забранява се паленето на суха трева;
- ✓ Забранява се пашата преди 15 юни;
- ✓ Забранява се брането на цветя, събирането на билки, както и изкореняване или увреждане по какъвто и да било начин на екземплярите на защитения вид полско котенце.

НАСОКИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ

От гледна точка на биоразнообразието и уникалността на видовете, защитените територии от област Монтана заемат значимо място в общата мозайка от защитени територии на страната.

1. За защитените територии в границите на област Монтана, с изключение на резерват „Горната кория“, поддържан резерват „Ибиша“ и Природен парк „Врачански Балкан“, няма изготвени и приети планове за управление. До тяхното изготвяне, стопанисването и управлението да се извършва съгласно Закона за защитените територии, заповедта за обявяване и заповедите за прекатегоризация, като са в сила следните допълнителни ограничения:

- ✓ Забрана за подмяна на основния дървесен вид;
- ✓ Забрана за водене на санитарни сечи и изваждане на мъртва дървесина и стари дървета, с изключение на случаите на големи природни нарушения (ветровали, снеговали, пожари) или каламитети.

2. Прилаганите лесовъдски мероприятия следва да се съобразяват с естествената динамика на горските екосистеми и сукцесионните процеси.

3. При извършване на горскостопанските дейности в защитените територии, в установените им граници от запаса на насажденията на 1 ha да се оставят минимално 5 бр. биотопни дървета и поддържане на мъртва дървесина не по-малко от 8% от запаса на насажденията, с изключение на горите с висока степен на пожарна опасност, с цел защита на различни видове сапроксилни насекоми, безгръбначни, земноводни, влечуги, птици и бозайници, които са предмет на опазване.

4. Да се проверява периодично за създаването на нови защитени територии или зони, или за предложения за създаването им, които потенциално могат да бъдат повлияни от горскостопанските дейности.

Б(2). Включени в защитените зони, по смисъла на Закона за биологичното разнообразие

Натура 2000 е общоевропейска мрежа, съставена от защитени зони, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие. Местата, попадащи в екологичната мрежа се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) и Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците). Съгласно ЗБР, мрежата от защитени зони (ЗЗ) включва:

- Защитени зони за опазване на дивите птици;

- Защитени зони за опазване на природните местообитания (хабитати) и на дивата фауна и флора, установяването на които протича по различни процедури.

Въз основана на него в страната се обявяват защитени зони като част от националната екологична мрежа. Това са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове, и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивата за хабитатите. Изградената Национална екологична мрежа (защитени зони, защитени територии, Корине места, Рамсарски места, важни места за растенията и орнитологично важни места) покрива около 34 % от територията на страната. Над 55 % от защитените зони по „Натура 2000“ попадат в горските територии.

В границите на защитените зони са включени всички горски територии, независимо от вида на собствеността. При планиране и провеждане на лесовъдски мероприятия в защитени зони по ЗБР, те се извършват съгласно изискванията на ЗБР и наредбата по чл. 101, ал. 3 от ЗГ. Горските територии, попадащи в защитените зони по Директива 92/43/ЕЕС се стопанисват съгласно „Система от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горски типове природни местообитания“. За определяне на типовете природни местообитания и тяхната площ в обхвата на област Монтана е ползвано „Ръководство на определяне на местообитания от европейска значимост в България“ от 2005 г.

Защитените зони (по чл. 3, ал. 1, т. 1 от ЗБР) са предназначени за опазване или възстановяване на благоприятното състояние на включените в тях природни местообитания, както и на видовете в техния естествен район на разпространение. Общите цели за опазване на защитените зони (съгласно чл. 8, ал. 1, т.2 на ЗБР) са:

1. Стопанисването на защитените зони се извършва съгласно Закона за биологичното разнообразие, Заповедите за обявяване, плановете за управлението им и с "Ръководство за устойчиво управление на горите в Натура 2000", с разписани режими за устойчиво управление на горите в мрежата Натура 2000, които са разгледани и приети на заседание на Националния съвет за биологично разнообразие" (НСБР), проведено на 08.06.2010 година и са залегнали в Наредба № 8 от 05.08.2011 г. за сечите в горите (обн. ДВ, бр. 64/2011 г., изм. и доп.).

2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Провеждането на лесовъдски мероприятия в защитените зони следва да е съобразено с гореуказаните цели.

В подотделите или имотите с установени гнездови находища/гнезда на редки и защитени видове птици или места за размножаване на бозайници, провеждането на сечи се извършва след размножителния период (1 април – 15 юни), освен в случаите на природни нарушения или ситуации, застрашаващи здравето и живота на хората.

Всички горски местообитания, попадащи в защитените зони по Директива 92/43/ЕИО, се стопанисват съгласно система от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горски типове природни местообитания, съгласно "Ръководство за устойчиво управление на горите в Натура 2000" (2011г., МЗХ).

Всяка защитена зона по Директивите на „Натура 2000“ (за местообитанията и за птиците), попадаща на територията на областта, е разработена поотделно и съдържа

информация за наименованието, кода, по коя от директивите е обявена, обща площ, таксационни показатели, планирани лесовъдски мероприятия и др.

А. Защитените зони, обявени по Директива 92/43/ЕЕС за запазването на природните местообитания на дивата флора и фауна (наричана за кратко Директива за хабитатите) в област Монтана са тринадесет.

Цели на опазване на отделните зони са:

- ✓ Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона;
- ✓ Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.
- ✓ Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

1. Защитена зона „Билерниците“, код. BG0000593. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Актуализирана със Заповед № РД-374/15.05.2020 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 50/2020 г.). Площ: 64,91 ha.

Предмет на опазване:

На територията на зоната има определени 6 типа природни местообитания, от които едно е приоритетно по Директива 92/43/ЕЕС: 6240 - Субпанонски степни тревни съобщества. Защитената зона има за цел подобряване на местообитанията на видовете голям нощник (*Myotis myotis*), остроух нощник (*Myotis blythii*), дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*), шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*), шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*) и обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*).

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0000593&siteType=HabitatDirective>

2. Защитена зона „Врачански Балкан“, код BG0000166. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Площ: 36025,45 ha, предимно на територията на област Враца.

Предмет на опазване:

На територията на зоната има определени 23 типа природни местообитания, от които 7 са приоритетни по Директива 92/43/ЕЕС: 6110 - Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi*; 6210 - Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*); 7220 - Извори с твърда вода с туфести формации (*Cratoneurion*); 9180 - Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове; 9530 - Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор; 91G0 - Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*; 91H0 - Панонски гори с *Quercus pubescens*. Местообитанията са приоритетни за 5 вида: *Canis lupus*, *Austropotamobius torrentium*, *Callimorpha quadripunctaria*, *Osmoderma eremita*, *Rosalia alpina*.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0000166&siteType=HabitatDirective>

3. Защитена зона „Долно Линево“, код BG0000526. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Площ: 1,4 ha (залесена - 1,3 ha, незалесена - 0,1 ha). Общ запас на включените насаждения: 30 m³ (без клони).

Предмет на опазване:

На територията на зоната е определено едно природно местообитание, приоритетно по Директива 92/43/ЕЕС: 6250 - Панонски льосови степни тревни съобщества.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0000526&siteType=HabitatDirective>

4. Защитена зона „Западна Стара планина и Предбалкан“, код BG0001040. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Площ: 219753,27 ha, на територията на три области – Видин, Монтана и София.

Предмет на опазване:

На територията на зоната има определени 38 типа природни местообитания, от които 12 са приоритетни по Директива 92/43/ЕЕС: 91E0 - Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Pandion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*); 4070 - Храстови съобщества с *Pinus mugo*; 6110 - Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi*; 6210 - Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*); 6230 - Богати на видове картълови съобщества върху силикатен терен в планините; 6240 - Субпанонски степни тревни съобщества; 7220 - Извори с твърда вода с туфести формации (*Cratoneurion*); 9180 - Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове; 9530 - Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор; 40A0 - Субконтинентални пери-панонски храстови съобщества; 91G0 - Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*; 91H0 - Панонски гори с *Quercus pubescens*. Местообитанията са приоритетни за 6 вида: *Canis lupus*, кафява мечка (*Ursus arctos*), *Austropotamobius torrentium*, *Callimorpha quadripunctaria*, *Osmoderma eremita*, *Rosalia alpina*.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0001040&siteType=HabitatDirective>

5. Защитена зона „Златия“, код BG0000336. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Площ: 98,2 ha (залесена - 100%). Общ запас на включените насаждения: 2195 m³ (без клони).

Предмет на опазване:

На територията на зоната е определено едно природно местообитание, приоритетно по Директива 92/43/ЕЕС: 6250 - Панонски льосови степни тревни съобщества.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0000336&siteType=HabitatDirective>

6. Защитена зона „Козлодуй“, код BG0000527. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Площ: 117,8 ha (залесена - 112,1 ha, незалесена – 5,7 ha). Общ запас на включените насаждения: 3605 m³ (без клони).

Предмет на опазване:

На територията на зоната е определено едно природно местообитание, приоритетно по Директива 92/43/ЕЕС: 6250 - Панонски льосови степни тревни съобщества.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0000527&siteType=HabitatDirective>

7. Защитена зона „Моминбродско блато“, код BG0000519. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Площ: 26,61 ha. Местоположение: землището на с. Замфир, община Лом, област Монтана.

Предмет на опазване:

На територията на зоната е определено едно природно местообитание: 3150 - Естествени еутрофни езера с растителност от типа Magnopotamion или Hydrocharition.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0000519&siteType=HabitatDirective>

8. Защитена зона „Орсоя“, код BG0000182. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Площ: 311,8 ha (залесена - 311,8 ha, незалесена - 70,7 ha). Общ запас на включените насаждения: 29855 m³ (без клони).

Предмет на опазване:

На територията на зоната има определени 8 типа природни местообитания, от които 3 са приоритетни по Директива 92/43/ЕЕС: 91E0 - Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae); 2340 - Панонски вътрешноконтинентални дюни; 6250 - Панонски льосови степни тревни съобщества.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0000182&siteType=HabitatDirective>

9. Защитена зона „Портитовци – Владимирово“, код BG0000517. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Площ: 664,38 ha, на територията на общини Монтана и Враца.

Предмет на опазване:

На територията на зоната има определени 7 типа природни местообитания, от които 3 са приоритетни по Директива 92/43/ЕЕС: 91E0 - Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae); 6110 - Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Alysso-Sedion albi; 91H0 - Панонски гори с *Quercus pubescens*. Местообитанията са приоритетни за 1 вид: *Rosalia alpina*.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0000517&siteType=HabitatDirective>

10. Защитена зона „Пъстрина“, код BG0001037. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Площ: 3551,58 ha. Местоположение: с. Долно Белотинци, с. Крапчене, с. Липен, с. Николово, с. Стубел (община Монтана), гр. Бойчиновци, с. Охрид, с. Палилула (община Бойчиновци), област Монтана.

Предмет на опазване:

На територията на зоната има определени 7 типа природни местообитания, от които 5 са приоритетни по Директива 92/43/ЕЕС: 91E0 - Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae); 6110 - Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Alysso-Sedion albi; 6210 - Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia); 6240 - Субпанонски степни тревни съобщества; 91H0 - Панонски гори с *Quercus pubescens*. Местообитанията са приоритетни за 1 вид: *Canis lupus*.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0001037&siteType=HabitatDirective>

11. Защитена зона „Река Лом“, код BG0000503. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Площ: 144,4 ha (залесена - 114,9 ha, незалесена – 29,5 ha). Общият запас на включените насаждения е 11995 m³ (без клоно).

Предмет на опазване:

На територията на зоната има определени 6 типа природни местообитания, от които 2 са приоритетни по Директива 92/43/ЕЕС: 91E0 - Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae); 91G0 - Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*. Местообитанията са приоритетни за 2 вида: *Canis lupus*, *Rosalia alpina*.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0000503&siteType=HabitatDirective>

12. Защитена зона „Цибрица“, код BG0000509. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Площ: 237,0 ha (залесена - 227,4 ha, незалесена - 9,6 ha). Общ запас на включените насаждения: 7890 m³ (без клоно).

Предмет на опазване:

На територията на зоната има определени 7 типа природни местообитания, от които 6 са приоритетни по Директива 92/43/ЕЕС: 91E0 - Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae); 6250 - Панонски льосови степни тревни съобщества; 6260 - Панонски пясъчни степи; 91G0 - Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*; 91H0 - Панонски гори с *Quercus pubescens*; 91I0 - Евро-сибирски степни гори с *Quercus* spp. Местообитанията са приоритетни за 1 вид: *Rosalia alpina*.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0000509&siteType=HabitatDirective>

13. Защитена зона „Цибър“, код BG0000199. Обявена с Решение № 122 от 02.03.2007 г. на МС за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (ДВ бр. 21/2007 г.). Актуализирана със Заповед № РД-697/25.08.2020 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 81/2020 г.). Площ: 2971,79 ha. Местоположение: с. Горни Цибър, с. Долни Цибър, с. Златия (община Вълчедръм), с. Станево (община Лом), област: Монтана.

Предмет на опазване:

На територията на зоната има определени 9 типа природни местообитания, от които 4 са приоритетни по Директива 92/43/ЕЕС: 1530 - Панонски солени степи и солени блата; 2340 - Панонски вътрешноконтинентални дюни; 6250 - Панонски льосови степни тревни съобщества; 91E0 - Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae). Защитената зона има за цел подобряване на местообитанията на видовете подобряване на местообитанията на видовете обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*) и шипоопаша костенурка (*Testudo hermanni*).

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0000199&siteType=HabitatDirective>

Защитени зони по директивата за птиците

1. Защитена зона „Берковица“, код BG0002090. Обявена със Заповед № РД-842 от 17.11.2008 г. на МОСВ (ДВ бр. 1/2009 г.). Площ: 2799,83 ha. Собственост: държавна (19%); общинска (34%); частна (47%).

Предмет на опазване: полска бърбрица (*Anthus campestris*), сив кълвач (*Picus canus*), ливаден дърдавец (*Crex crex*), червеногърба сврачка (*Lanius collurio*).

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива;

- ✓ Забранява се залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- ✓ Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- ✓ Забранява се косенето на ливадите преди 1 юли, както и косене от периферията към центъра

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0002090&siteType=BirdsDirective>

2. Защитена зона „Врачански Балкан“, код BG0002053. Обявена със Заповед № РД-801 от 04.11.2008 г. на МОСВ (ДВ бр. 105/2008 г.). Площ: 30879,8 ha. Собственост: държавна (54%); общинска (24%); частна (22%).

Предмет на опазване: черен щъркел (*Ciconia nigra*), степен блатар (*Circus macrourus*), тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*), орел змияр (*Circaetus gallicus*), египетски лешояд (*Neophron percnopterus*), черна каня (*Milvus migrans*), малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), бял щъркел (*Ciconia ciconia*), голяма бяла чапла (*Egretta alba*), малък креслив орел (*Aquila pomarina*), скален орел (*Aquila chrysaetos*), осояд (*Pernis apivorus*), белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos*), планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*), полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), градинска овесарка (*Emberiza hortulana*), черночела сврачка (*Lanius minor*), ловен сокол (*Falco cherrug*), червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), ястребогушо коприварче (*Sylvia nisoria*), горска чучулига (*Lullula arborea*), ливаден блатар (*Circus pygargus*), дебелоклюна чучулига (*Melanocorypha calandra*), уралска улулица (*Strix uralensis*), среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*).

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета), при ползването на земеделските земи като такива;
- ✓ Забранява се залесяването на ливади, пасища, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- ✓ Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- ✓ Забранява се изграждането на съоръжения за производство на електроенергия посредством силата на вятъра.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0002002&siteType=BirdsDirective>

3. Защитена зона „Западен Балкан“, код BG0002002. Обявена със Заповед № РД-119 от 09.02.2012 г. на МОСВ (ДВ бр. 20/2012 г.). Площ: 146820,48 ha. Собственост: държавна (49%); общинска (31%); частна (20%).

Предмет на опазване: осояд (*Pernis apivorus*), късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), черен кълвач (*Dryocopus martius*), среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*), белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos*), горска чучулига (*Lullula arborea*), полска бърбрица (*Anthus campestris*), ястребогушо коприварче (*Sylvia nisoria*), сив кълвач (*Picus canus*), градинска овесарка (*Emberiza hortulana*), червеногуша мухоловка (*Ficedula parva*), белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), кръстат (царски) орел (*Aquila*

heliaca), сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), планински кеклик (*Alectoris graeca graeca*), черен щъркел (*Ciconia nigra*), ловен сокол (*Falco cherrug*), червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), египетски лешояд (*Neophron percnopterus*), черночела сврачка (*Lanius minor*), черна каня (*Milvus migrans*), синявица (*Coracias garrulus*), орел змияр (*Circaetus gallicus*), уралска улулица (*Strix uralensis*), малък креслив орел (*Aquila pomarina*), скален орел (*Aquila chrysaetos*).

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- ✓ Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- ✓ Забранява се косенето на ливадите преди 15 юни, както и от периферията към центъра;
- ✓ Забранява се изграждането на вятърни генератори за производство на електроенергия в горната граница на гората (над 800 м н.в.) с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник“ има започната процедура или са съгласувани по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие. Режимът не се прилага за вятърни генератори, използвани като собствени източници на електрическа енергия.
- ✓ Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите в селското стопанство.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0002002&siteType=BirdsDirective>

4. Защитена зона „Златията“, код BG0002009. Обявена със Заповед № РД-548 от 05.09.2008 г. на МОСВ (ДВ бр. 83/2008 г.). Площ: 98,2 ха (залесена - 98.2 ха и незалесена 0.0 ха). Общият запас на включените насаждения е 2195 куб.м (без клоно). Собственост: държавна (3%); общинска (9%); частна (88%).

Предмет на опазване: червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), синявица (*Coracias garrulus*), сив кълвач (*Picus canus*), късопръста чучулига (*Calandrella brachydactyla*), полска бърбрица (*Anthus campestris*), ястребогушо коприварче (*Sylvia nisoria*), черночела сврачка (*Lanius minor*), градинска овесарка (*Emberiza hortulana*), късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), ловен сокол (*Falco cherrug*), дебелоклюна чучулига (*Melanocorypha calandra*), горска чучулига (*Lullula arborea*), малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), ръждива чапла (*Ardea purpurea*), бял щъркел (*Ciconia ciconia*), козодой (*Caprimulgus europaeus*), малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), черна каня (*Milvus migrans*), орел змияр (*Circaetus gallicus*), тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*), полски блатар (*Circus cyaneus*), сокол скитник (*Falco peregrinus*), осояд (*Pernis apivorus*), степен блатар (*Circus macrourus*), сив жерав (*Grus grus*), дропла (*Otis tarda*), малка белочела гъска (*Anser erythropus*), малък сокол (*Falco columbarius*), голям воден бик (*Botaurus stellaris*), вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), малък креслив орел (*Aquila pomarina*), ливаден блатар (*Circus pygargus*).

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета, защитни горски пояси, каменни огради и живи плетове) при ползването на земеделските земи като такива;
- ✓ Забранява се залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- ✓ Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- ✓ Забранява се косенето на ливадите от периферията към центъра с бързоподвижна техника и преди 15 юли;
- ✓ Забранява се извършването на дейности, свързани с отводняване или пресушаване на мочурища, ливади и естествени водни обекти;
- ✓ Забранява се подмяната на крайречните гори от местни дървесни видове с неместни такива на разстояние до 50 м от границите на водните обекти.
- ✓ Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите в селското стопанство.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0002009&siteType=BirdsDirective>

5. Защитена зона „Остров до Горни Цибър“, код BG0002008. Обявена със Заповед № РД-552 от 05.09.2008 г. на МОСВ (ДВ бр. 83/2008 г.). Площ: 21,7 ha (залесена – 10,1 ha и незалесена 11,6 ha). Общ запас на включените насаждения - 640 м³ (без клони). Собственост: държавна (100%).

Предмет на опазване: белоока потапница (*Aythya nyroca*), бяла лопатарка (*Platalea leucorodia*), малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*), малък корморан (*Phalacrocorax pygmeus*).

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се строителството на нови сгради и временни постройки, пристанища, терминали и промишлени предприятия;
- ✓ Забранява се унищожаването на островни образувания;
- ✓ Забранява се добиването на подземни богатства;
- ✓ Забранява се депонирането и временното съхранение на отпадъци;
- ✓ Забранява се извършването на дейности, свързани с пресушаване или промяна на хидрологичния режим, освен при изпълнение на такива, свързани с подобряване състоянието на водните екосистеми и местообитанията;
- ✓ Забранява се извършването на сечи през периода 1 март - 30 септември;
- ✓ Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите по горите.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0002008&siteType=BirdsDirective>

6. Защитена зона „Остров Ибиша“, код BG0002007. Обявена със Заповед № РД-514 от 22.08.2008 г. на МОСВ (ДВ бр. 78/2008 г.). Площ: 399,31 ha. Собственост: държавна (100%).

Предмет на опазване: поен лебед (*Cygnus cygnus*), сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), сив кълвач (*Picus canus*), земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), речна рибарка (*Sterna hirundo*), малък корморан (*Phalacrocorax pygmeus*), нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), бяла лопатарка (*Platalea leucorodia*), черен щъркел (*Ciconia nigra*), ръждива чапла (*Ardea purpurea*), малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), гривеста чапла (*Ardeola ralloides*), вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*), къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*), розов пеликан (*Pelecanus onocrotalus*).

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се строителството на нови сгради и временни постройките, пристанища, терминали и промишлени предприятия;
- ✓ Забранява се унищожаването на островни образувания;
- ✓ Забранява се добиването на подземни богатства;
- ✓ Забранява се депонирането и временното съхранение на отпадъци;
- ✓ Забранява се извършването на дейности, свързани с отводняване, пресушаване или промяна на водния режим на затони, мочурища и естествени водни обекти, освен при изпълнение на дейности, свързани с подобряване състоянието на водните екосистеми и местообитания;
- ✓ Забранява се извършването на сечи в горите от местни видове, които водят до намаляване на тяхното площно разпространение или до смяна на видовете;
- ✓ Забранява се извършването на сечи в радиус 300 м около гнездови колонии на чапли и корморани през периода на гнездене (март - юли);
- ✓ Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите по горите.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0002007&siteType=BirdsDirective>

7. Защитена зона „Рибарници Орсоя“, код BG0002006. Обявена със Заповед № РД-565 от 05.09.2008 г. на МОСВ (ДВ бр. 84/2008 г.). Площ: 74,7 ха (залесена – 65,9 ха, незалесена 8,8 ха). Общият запас на включените насаждения е 8140 m³ (без клони). Собственост: държавна (53%); общинска (8%); частна (39%).

Предмет на опазване: бойник (*Philomachus pugnax*), белобуза рибарка (*Chlidonias hybridus*), речна рибарка (*Sterna hirundo*), каспийска рибарка (*Sterna caspia*), дългоклюна чайка (*Larus genei*), малка чайка (*Larus minutus*), голяма бекасина (*Gallinago media*), малък горски водобегач (*Tringa glareola*), земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), дебелоклюна чучулига (*Melanocorypha calandra*), горска чучулига (*Lullula arborea*), червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), черночела сврачка (*Lanius minor*), късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), златистопер дъждосвирец (*Pluvialis apricaria*), сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), черна рибарка (*Chlidonias niger*), белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), черен щъркел (*Ciconia nigra*), кокилобегач (*Himantopus himantopus*), малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), голям воден бик (*Botaurus stellaris*), черногуш гмуркач (*Gavia arctica*), нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), гривеста чапла (*Ardeola ralloides*), малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), синявица (*Coracias garrulus*).

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се лова и спортния риболов;
- ✓ Забранява се пашата и отглеждането на домашни животни;

- ✓ Забранява се косенето на тръстиковите масиви в периферията на басейните по време на размножителния период на птиците (15.02 - 15.08);
- ✓ Забранява се използването на хербициди и пестициди;
- ✓ Забранява се добива на невъзобновими природни ресурси;
- ✓ Забранява се събирането, унищожаването и увреждането на екземпляри от дивата флора и фауна, като и увреждане на техните местообитания;
- ✓ Забранява се прокарването на нови и разширяването на съществуващите пътеки.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0002006&siteType=BirdsDirective>

8. Защитена зона „Цибърско блато“, код BG0002104. Обявена със Заповед № РД-558 от 05.09.2008 г. на МОСВ (ДВ бр. 84/2008 г.). Площ: 126,5 ha - залесена (115,2 ha), незалесена (11,3 ha). Общият запасът на включените насаждения е 2615 m³ (без клони). Собственост: държавна (33%); общинска (23%); частна (44%).

Предмет на опазване: голям воден бик (*Botaurus stellaris*), белобуза рибарка (*Chlidonias hybridus*), белоока потапница (*Aythya nyroca*), малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), ръждива чапла (*Ardea purpurea*).

Режим на дейности:

- ✓ Забранява се залесяването на ливадите и пасищата, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- ✓ Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива;
- ✓ Забранява се използването на пестициди (включително второ поколение родентициди) и торове (с изключение на оборски тор) в пасища и ливади;
- ✓ Забранява се извършването на дейности, свързани с пресушаване или промяна на хидрологичния режим, освен при изпълнение на такива, свързани с подобряване състоянието на водните екосистеми и местообитанията;
- ✓ Забранява се паленето на тръстикови масиви и крайбрежна растителност;
- ✓ Забранява се косенето на тръстика, папур и плаваща водна растителност в каналите по бреговете и дигите в периода от 1 март до 15 август.

Стандартният формуляр за зоната със списък на местообитанията и видовете, е на уебстраница:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0002104&siteType=BirdsDirective>

Б(3). Други специални горски територии, върху които по реда на други закони са определени и въведени особени статутни и режими

Културните обекти от Областна стратегия на Монтана са:

- Лapidариум – гр. Монтана, на площ от 700 кв.м в парка на Попската градина;
- Антична крепост „Калето“ или „Градището“, в югозападния край на Монтана;
- Манастири в областта – Клисурски, Лопушански, Чипровски.

Обектите, със статут на недвижими културни ценности и паметници на културата, с категория „Национално значение“ на територията на област Монтана са представени в Таблица 64.

Таблица 64. Списък на обектите със статут на недвижими културни ценности и паметници на културата, с категория „Национално значение“ на територията на област Монтана

/Данни от Националния регистър на недвижимите културни ценности, в който се вписват актовете на органите по чл. 65 и Публичния регистър на издадените по чл. 59, ал. 1 декларационни актове и на актовете за прекратяване на временния режим/

№	Населено място	Наименование на НКЦ	Вид /според научната и културната област, към която се отнасят, съгл. чл. 47 от ЗКН/	Документ за предоставяне на статут
1.	с. Бойчиновци	<u>Място на сражение, м. „Чукара“</u>	Исторически	ДВ бр. 5/1973 г.
2.	с. Бързия	<u>Място на сражение, м. „Петрохан“</u>	Исторически	ДВ бр. 5/1973 г.
3.	с. Септември	<u>Лобно място на септемврийци, м. „Черновръшки шумак“, 7 км северозападно</u>	Исторически	ДВ бр. 5/ 1973 г.
4.	с. Горни Цибър	<u>Антична крепост Камистра, м. „Келер баир“, 5-6 км източно</u>	Археологически	ДВ бр. 98/1971 г.
5.	с. Дълги дел	<u>Праисторическо пещерно селище, над селото</u>	Археологически	ДВ бр. 98/ 1971 г.
6.	с. Замфирово	<u>Лобно място на Замфир Попов и Тодор Благоев, м. „Чъртаво“, 4 км северно</u>	Исторически	ДВ бр. 5/ 1973 г.
7.	с. Лопушна	<u>Лопушански манастир с околната му среда, 1,5 км западно</u>	Архитектурно-художествен	ДВ бр. 39/ 1973 г.
8.	гр. Монтана	<u>Антична и средновековна крепост, м. „Калето“, над града</u>	Археологически	ДВ бр. 98/ 1971 г.
9.	с. Станево	<u>Антична крепост Помодиана, м. „Мал тепе“, 500 м източно</u>	Археологически	ДВ бр. 98/ 1971 г.
10.	гр. Чипровци	<u>Чипровски манастир</u>	Архитектурно-строителен, исторически и художествен	ДВ бр. 22/ 1975 г.

* В наклонен шрифт са отбелязани обектите, които са извън населени места. Подчертаните имена са на локализираните обекти, които са използвани при изготвянето на базата данни за тази функционална категория горски територии.

** С Разпореждане на МС № 1711 от 22.10.1962 г. всички селищни и надгробни могили и средновековни отбранителни валове са обявени за паметници на културата с категория „национално значение“.

Насоки за управление, забрани и ограничения:

При управлението на тези територии и обекти се прилагат насоки и се спазват забраните и ограниченията, посочени в съответните нормативни документи.

Б(4). Семепроизводствени насаждения и градини, клонови колекции и маточници с основна цел на управление, от една страна подобряване на генетичното качество на добиваните репродуктивни материали, а от друга съхраняване на ценния генетичен фонд по метода „*ex situ*”. Семепроизводствените насаждения се създават за:

- осигуряване на горски репродуктивни материали за лесовъдски цели, които са генетически подходящи, с ценни наследствени качества и контролиран произход;
- запазване на биологичното разнообразие и съхранение на автохтонните и подобрените чрез методите на горската генетика и селекция генетични ресурси.

Към *горската семепроизводствена база* се причисляват всички одобрени и регистрирани базови източници за производство на репродуктивни материали от местни и интродуцирани видове. Базовите източници са: 1) източник на посевен материал; 2) насаждение за семепроизводство; 3) семепроизводствена градина - вегетативна и генеративна; 4) клон и клонова колекция; 5) родители на фамилия.

Горските семепроизводствени градини се създават за:

- добив на репродуктивни материали от категорията „окачествен” и „изпитан”;
- съхранение на горските генетични ресурси;
- извършване на контролирана полова хибридизация, изпитване на общата и специфичната комбинативна способност на клоновете и получаване на хибриди с желана наследственост.

Индикатор за оценка на тази подкатегория може да бъде сравнението на общата площ семепроизводствените насаждения и градини и броят индивидуални индивиди с ценни качества в края и началото на изпълнение на настоящия план.

Насоки за управление, забрани и ограничения:

Стопанисването се извършва за: запазване на генетичното разнообразие на популационно и вътревидово ниво; регулиране на формовото разнообразие и селекционната структура на насажденията; осигуряване на условия за редовно и обилно семеносене или плодоносене; увеличаване добива на висококачествени в наследствено отношение репродуктивни материали; поддържането им в добро здравословно състояние.

Допуска се извършването на следните дейности:

- ✓ Провеждане на селекционни, възобновителни и санитарни сечи, включително изборни или разреждане - в семепроизводствените насаждения и градини;
- ✓ Отсичане на естествен подраст и нежелани дървета от други видове;
- ✓ Агротехника - култивиране, торене и поливане;
- ✓ Борба с болестите и вредителите;
- ✓ Изграждане и поддържане на трайна ограда около маточниците и семепроизводствените градини при необходимост;
- ✓ Оформяне короните на присадките;
- ✓ Поддържане на маточниците и почистване на нежеланите леторасли.

Б(5). Горски разсадници с основна цел на управление производство на репродуктивни материали и фиданки от горски дървесни и храстови видове за задоволяване нуждите на планираните залесявания в горските територии. Съгласно чл. 3. (3) от Наредба №4 от 15 февруари 2012 г. „за условията и реда за регистрация на

горски разсадници“ в регистрираните вече горски разсадници могат да се произвеждат и други горски репродуктивни материали, декоративни и овощни фиданки, коледни елхи, зеленина за украса и преработка и др. За тази цел е особено необходимо да се спазват изискванията за производство, изваждане, сортиране, окачествяване, маркиране, опаковане, транспортиране, съхраняване и търговия с фиданките, произведени в горските разсадници. За нормално функциониране на горските разсадници, при необходимост, в тях могат да се изградят пътища, напоителни системи, парници, оранжерии, огради, складови помещения, семедобивни, резникодобивни, битови сгради и др. Могат да се създават семепроизводствени градини, дендрариуми, опитни и експериментални участъци, маточници, генни банки, клонови колекции и др. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория може да се използва сравнението на общата площ за разсадниково производство в горските територии и брой произведени фиданки през времето на действие на плана.

Насоки за управление, забрани и ограничения: Насоките за управление не допускат:

- ✓ Създаване на горски разсадник на места с голяма опасност от ранни есенни и късни пролетни студове и слани и изложени на силни ветрове;
- ✓ С площ до 10 дка, изложени на големи снегонавявания и бавно топене на снега;
- ✓ На почви, които са обезструктурени, заблатени или засолени;
- ✓ На почви, замърсени с тежки метали, или почви, в които има наличие на причинители на болести, насекомни и други вредители, установени от компетентен орган;
- ✓ При опасност от заливане;
- ✓ На разстояние до 200 м от трепетликови насаждения или групи дървета или източници на промишлени вредни емисии (от 5 до 10 км според посоката на преобладаващите ветрове);
- ✓ В мразовинни дупки и изложени на студени ветрове;
- ✓ Допуска се да се определя площ за временен горски разсадник под склопа на насаждение със склопеност до 0,3, което е регистрирано за производство на горски репродуктивни материали от категория "идентифициран" за средния планински пояс.

Б(6). Опитни географски култури от горски дървесни и храстови видове за проучване растежа и производителността на различни произходи при горско-дървесните видове и за изпитване на потомствата им. Служат и за ex-situ запазване на генетичните ресурси на ценни горско-дървесни видове. Могат да бъдат използвани като източник на репродуктивни материали. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория е сравняването на териториите по обща площ (не се допуска намаление при оценката в края на периода).

Насоки за стопанисване – по целесъобразност.

Б(7). Дендрариум (арборетум) представлява определена територия, върху която е засадена колекция от уникални дървесни видове (вкл. храстови и тревни представители), и която се отглежда на открито. Видовете растения се групират по систематичен, географски, екологичен или друг признак. Основната цел, научна или опитна, на дендрариума е да се демонстрира богатството и многообразието, както на местните дървесни и храстови видове (българската флора), така и на чуждоземни такива, които се наричат “екзоти”. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория е сравнението на обща площ и броят на разнообразните дървесни и растителни видове в края на периода на действие на плана.

Насоки за управление, забрани и ограничения: Насоките за управление препоръчват:

- ✓ Забранява се кастренето и повреждането на дърветата и храстите;
- ✓ Забранява се късането или изкореняването на растенията;
- ✓ Забранява се провеждането на дейности, с които се поврежда или изменя както естествения облик на местността, така и разнообразието на флората;
- ✓ Забранява се всякакво строителство, освен в случаите, когато такова е предвидено в документите за управление на дендрариума;
- ✓ Провеждане на мероприятия с оглед подобряване грижите и поддръжката на терените в архитектурно - парковия комплекс;
- ✓ Създаване на условия за отдих и пикник, за семейни игри и забавления;
- ✓ Създаване на картотека с паспорти на основните видове растения на територията на дендрариума;
- ✓ Изготвяне на фитосанитарна оценка на дендрариума;
- ✓ Задължително провеждане на периодична инвентаризация и мониторинг на състоянието на видовете.

Б(8). Научно-изследователски и учебно-опитни гори включват насаждения на територията на УОГС „Петрохан“ – с. Бързия, което има особен статут като база за учебно-опитна и научноизследователска дейност от 1928 г. Основното предназначение на стопанството е провеждане на практическото обучение на студентите от Лесотехнически университет – София и провеждане на научни изследвания в буковите гори в стопанството, които са едни от най-добрите в Европа. Като **индикатор** за оценка на тази подкатегория се препоръчва сравнението на площите в периода на действие на настоящия план.

Насоки за управление, забрани и ограничения: УОГС „Петрохан“ изпълнява набор от дейности, първостепенно насочени към:

- ✓ Осигуряване на практическо обучение на студентите, специализантите и докторантите от Лесотехническият университет;
- ✓ Развитие на научна и изследователска дейност от преподаватели, докторанти, специализанти и дипломанти;
- ✓ Експериментирание на нови технологии, технологични решения и средства в горското стопанство;
- ✓ Експериментално прилагане на най-добри съвременни горскостопански практики;
- ✓ Ползване на дървесина и други продукти от горите за осигуряване на приходи за поддържане на учебните обекти и учебните бази за студентите.

Б(9). Горски територии до 200 m около туристическите хижи, категоризирани по Закона за туризма и обекти с религиозно значение с основна цел на управление създаване и поддържане на подходящи условия за развитие на устойчив туризъм, възстановяване и отдих. Това са горите около туристически маршрути и обекти, около населените места, хотели, ресторанти, хижи; гори около основната пътна мрежа; панорамни и погледни места; информационно - образователни точки; туристически пътеки и маршрути (вкл. екопътеки, веломаршрути); хижи, заслони, кътове за отдих и места за палене на огън, къмпинги, биваци. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория, може да бъде сравнението на площите в края и началото на плана.

Насоки за управление, забрани и ограничения: От лесовъдските мероприятия се препоръчват:

- ✓ Ландшафтно-формировъчни, селекционни сечи;
- ✓ Сечи за поддържане безопасността на посетителите, погледни места и туристическата инфраструктура;
- ✓ Отгледни сечи, неравномерно постепенни сечи;
- ✓ За тези територии, които нямат уредени със заповед режими, стопанисването да се извършва съгласно ГСП, които са съобразени с изискванията на ЗГ и ЗКН;
- ✓ Горскостопанските мероприятия да се планират и провеждат след предварителна оценка на въздействието им върху естетическата стойност на съответния ландшафт и обекти/маршрути от значение за туризма и рекреацията и за културната, религиозна и етническа идентичност на местните общности;
- ✓ В горски територии, които са видими за или се посещават от значителен брой хора (гори покрай републиканската пътна мрежа, гори в близост до населени места, туристически маршрути и обекти, места за рекреация, културни забележителности и др.) и в които е планирано провеждане на възобновителни сечи, приоритетно да се прилагат дългосрочни възобновителни сечи, като площта на сечищата, както и размера и разположението на отваряните възобновителни пространства се съобразяват и с ефекта им върху естетическите стойности на съответната територия;
- ✓ Запазване и по възможност подобряване на естетическите и защитни функции на гората (запазване на мъртви стоящи и лежащи дървета, живи единични и групи дървета с интересни интериорни качества, дървета с хралупи, стари дървета). Дървета опасни за здравето и живота, разположени в близост до туристически обекти, да се повалят и оставят като мъртва дървесина;
- ✓ При необходимост от провеждане на възобновителни и отгледни сечи в насаждения покрай републиканската пътна мрежа, туристически маршрути и обекти, места за рекреация, културни забележителности, религиозни обекти и др., с цел смекчаване на визуалния ефект от сечта, да се оставя защитна ивица с минимална ширина 20 метра, в която не се провеждат сечи или те са с минимална интензивност;
- ✓ Препоръчително е през туристическите сезони и в периодите на провеждане на традиционни събори, панаири или културни, исторически и религиозни мероприятия на местното население, в района (отделите) на провеждането им да не се извършват дърводобивни, извозни и други горскостопански дейности, нарушаващи духа и спокойното протичане на мероприятията.

Б(10). Бази за интензивно стопанисване на дивеча съгласно регистъра на ИАГ, дирекция „Ловно стопанство“. Базите за интензивно стопанисване на дивеча са заградени територии, устроени в ловностопанско отношение за полусвободно отглеждане на дивеч при численост над допустимия запас на местообитанието съобразно бонитета, чийто размер е съобразен с биологичните изисквания на вида дивеч (възпроизводствен двор, карантинен двор, аклиматизационен двор, ловен двор, волиер, отраслов двор). Стопанисват се предимно от държавните лесничейства и основната им цел е създаване на оптимални условия за размножаване, развитие и увеличаване на дивечовите запаси, запазване на дивечовото разнообразие и съхраняване на генетичния фонд. Границите на базите за интензивно стопанисване на дивеча се определят по трайни теренни форми и съоръжения независимо от землищните и фондовите граници. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория може да бъде сравнението на площите в края и началото на плана.

Насоки за управление, забрани и ограничения:

- ✓ Запазване и обогатяване на видовото разнообразие на дивеча;
- ✓ Изграждане на ловностопански съоръжения и провеждане на биотехнически мероприятия;
- ✓ Възпроизводство, разселване, опазване и охрана на дивеча;
- ✓ Аклиматизация и реаклиматизация на дивеча;
- ✓ Подобряване на екстериорните и трофейните качества на дивеча;
- ✓ Ползване от горските територии - държавна собственост, за съхраняване качествата на биотипите и подобряване на местообитанията.

Б(11). С рекреационно значение. Основната цел на управление е поддържане и развитие на рекреационния потенциал на горските територии в област Монтана, където са обявени три курорта (Таблица 65).

Таблица 65. Курорти в област Монтана

№	Курорт	Административен акт
1.	гр. Вършец, община Вършец	ПМС № 549 от 1950 г.
2.	гр. Берковица, община Берковица	ПМС № 285 от 1974 г.
3.	м. "Ашиклар", община Берковица	Заповед № 2620 на МНЗСГ гр. Берковица (ДВ, бр. 54 от 1963 г.)

За изпълнението на тази цел се прилагат лесовъдски дейности с минимални интензивности, при удължени турнуси на сеч и минимални площно намеси. **Индикатор** за оценка на подкатегорията може да бъде сравнението на площите в края и началото на плана.

Насоки за управление, забрани и ограничения:

За тази територии важат характерните насоки за управление, забрани и ограниченията за категория Б(9) Горски територии до 200 m около туристическите хижи, категоризирани по Закона за туризма и обекти с религиозно значение. Те се изразяват в запазване на постоянни горски ландшафти. За изпълнението на целите се препоръчва:

- ✓ Използване на отгледни сечи с минимални интензивности и възобновителни сечи с естествено възобновяване и максимално удължен възобновителен период;
- ✓ Забраните и ограниченията са свързани с използването на голи сечи.

Б(12). За поддържане на ландшафта. Основната цел на управление е поддържане на състоянието на горите в качеството им на основен компонент на представителни за територията ландшафти и с определяща роля за съхраняване на естествените екосистемни режими, процеси и функции в тях. Подобни ландшафти благоприятстват в най-висока степен устойчивостта на прилежащите територии и в това си качество са важен структурен елемент в интегрираното планиране и управление на територията. За изпълнението и да се прилагат лесовъдски дейности с минимални интензивности, при удължени турнуси на сеч и минимални площни намеси. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория може да бъде сравнението на площите в края и началото на плана.

Насоки за управление, забрани и ограничения:

Насоките за управление се изразяват в запазване на постоянно горско присъствие за тези територии. За изпълнението на целите се препоръчва:

- ✓ Използване на отгледни сечи с минимални интензивности и възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и максимално удължен възобновителен период;
- ✓ Планираните лесовъдски и стопански мероприятия не трябва да водят до намаляване на процента на лесистост;
- ✓ Използване на лесовъдски системи, които поддържат видовото, възрастово и структурно разнообразие в насажденията и на ниво ландшафт. При планиране на горскостопанските дейности да се запазва / задълбочава пространствената мозаечност на насажденията по отношение на видов състав, възраст и структура;
- ✓ Прилагане на природосъобразни и разнообразни лесовъдски системи в съответствие с особенностите на конкретното насаждение;
- ✓ Насаждения с подходящи характеристики от основно представените горскодървесни видове да бъдат отделени за осигуряване на гори във фаза на старост;
- ✓ Спазване на екологични принципи и практики при планиране и извеждане на лесовъдските мероприятия. При провеждане на лесовъдски дейности да се поддържат определено количество мъртва дървесина в насаждението, дървета с хралупи, единични и групи стари дървета;
- ✓ Осигуряване на приоритет на естественото възобновяване чрез прилагане на подходящи лесовъдски системи;
- ✓ Недопускане на антропогенна смяна на коренния дървесен състав на насажденията;
- ✓ При възстановителни дейности (залесяване) да се използват само местни видове и произходи. Да не се внасят чуждоземни дървесни видове и произходи с изключение на дендрариумите и географските култури, както и животински видове извън естественият им ареал на разпространение на горските територии;
- ✓ Недопускане на изкуствено залесяване на естествени открити пространства – (голини, ливади, пасища, имоти и др.) в горските масиви, с изключение на мероприятията за контрол на ерозионни процеси;
- ✓ Недопускане на дейности (в това число и лесовъдски), които да увеличават антропогенната фрагментираност на територията. При планиране на пътищата и инфраструктурата, трябва максимално да се запази целостта на ландшафта. Необходимо е да се осигурят подходящи елементи, намаляващи влиянието на фрагментираността на територията, които да подпомагат движението на организмите – например да се предвиждат коридори за придвижване, връзки и зони на спокойствие на животните;
- ✓ Осъществяване на контрол върху изпълнение на дърводобивните дейности и да се предприемат мерки за предотвратяване / смекчаване на потенциални неблагоприятни въздействия.

Б(13). Гори с висока консервационна стойност. Определените в докладите за гори с висока консервационна стойност (ГВКС) имат цел на управление и насоки, конкретно разписани за всяка категория или комбинация от тях. ГВКС са горски територии, които притежават поне една от шестте високи консервационни стойности според определението на Съвета по стопанисване на горите (FSC) за ВКС:

ВКС 1 - Разнообразие от видове;

ВКС 2 - Екосистеми и мозайки от екосистеми на ниво ландшафт;

ВКС 3 - Екосистеми и местообитания;

ВКС 4 - Екосистемни услуги от критично значение;

ВКС 5 - Основни потребности на населението;

ВКС 6 - Културни ценности.

Горите с висока консервационна стойност са с обща площ 205 502,8 ha, от които 198 043,0 ha залесена и 7 459,8 ha незалесена (Таблица 66), разпределена по категории:

Таблица 66. Гори с висока консервационна стойност в област Монтана

№	Категория	Залесена (ха)	Незалесена (ха)	Площ (ха)
1.	ВКС 1	68029,5	3233,5	71263,0
2.	ВКС 2	61038,7	2372,6	63411,3
3.	ВКС 3	27948,2	21,5	27969,7
4.	ВКС 4	40846,5	1821,3	42667,8
5.	ВКС 5	-	-	-
6.	ВКС 6	180,1	10,9	191,0
Общо		198043,0	7459,8	205502,8

Насоките за управление и мерките за стопанисване на ГВКС са документирани в Практическото ръководство „Определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България” (2016 г.).

Поради дублиране с основни категории на горските територии и определената им приоритетна функционална значимост от Наредба № 18, за дублираните категории ще се изпълняват целите и насоките за отделните категории по функционална принадлежност. За посочените единствено в докладите за горите с висока консервационна стойност ще се използват **целите и насоките**, които са им определени.

1. Съгласно Практическото ръководство за определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България (Актуализирана версия, март 2016 г.) в консервационна стойност **ВКС 1.2 „Застрашени, изчезващи и ендемични видове“** попадат както гори – находища на застрашени и изчезващи видове, така и гори с естествени характеристики, представляващи потенциално такова местообитание.

В района на област Монтана са установени следните изчезващи, редки, застрашени и ендемични растителни видове, включени в “Червената книга на България”:

Защитени видове висши растения: разпространено плюскавиче (*Silene vulgaris*) (критично застрашен), Западен Предбалкан (Врачански Балкан); безстъблена тинтява (*Gentiana acaulis*) (критично застрашен), Западна Стара планина (Петрохан); блатен дремник (*Epipactis palustris*) (застрашен), Дунавска равнина; блатен спореж (*Senecio paludosus*). (застрашен), Дунавска равнина (с. Орсоя); воден орех, джулюн (*Trapa natans*) (застрашен), Дунавска равнина, Предбалкан; водна детелина (*Menyanthes trifoliata*) (застрашен), Западна Стара планина (Петрохан – изчезнало находище); водна лилия (*Nymphaea alba*) (защитен), Защитена местност „Рибарници Орсоя“; вълнеста козя брада (*Tragopogon floccosus*) (критично застрашен), Дунавска равнина (с. Орсоя и с. Сливата); глухарчевидна жълтица (*Leontodon saxatilis*) (застрашен), Западен Предбалкан (гр. Вършец); едър анасон (*Pimpinella major*) (регионално изчезнал), Западна Стара планина (гр. Берковица - последните сборове на вида са от 1935 г.); елвезиево кокиче (*Galanthus elwesii*) (застрашен), Западна Стара планина, Западен Предбалкан (Врачански Балкан), Дунавска равнина; жълта водна роза, бърдуче (*Nuphar lutea*) (застрашен), Дунавска равнина (канал при с. Орсоя); йорданова камбанка (*Campanula jordanovii*) (уязвим), Западен Предбалкан (Врачанска планина); казашка хвойна (*Juniperus sabina*) (застрашен), Западен Предбалкан (Врачанска планина);

карпатска тоция (*Tozzia alpina carpathica*) (уязвим), Западна Стара планина; кестен (*Castanea sativa*) (застрашен), Западна Стара планина (Берковски Балкан - санитарното състояние на тези гори не е добро, поради което много дървета изсъхват и като цяло естествените горски масиви боледуват); кладованов карамфил (*Dianthus pontederae*) (застрашен), Западен Предбалкан (м. Пъстрина при Монтана); ковачев зановец (*Chamaecytisus kovacevii*) (застрашен), Западна Стара планина, Западен Предбалкан (Монтанско), Дунавска равнина (край р. Цибрица); лаврово бясно дърво (*Daphne laureola*) (застрашен), Западен Предбалкан (Врачански Балкан, района на гр. Чипровци); ниско бясно дърво (*Daphne sneorum*) (застрашен), Западна Стара планина (Берковски Балкан); петниста сверция (*Swertia punctata*) (критично застрашен), Западна Стара планина (вр. Копрен, м. Чипровски водопад); планински явор (*Acer heldreichii*) (уязвим), Западна Стара планина (Берковски и Чипровски Балкан); пчелоносно бръмбарче (*Ophrys apifera*) (застрашен), Западна Стара планина и Западен Предбалкан); пърчовка (*Himantoglossum caprinum*) (уязвим), Карстови терени на Западен Предбалкан, Западна Стара планина; румелийска метличина (*Centaurea rumelica*) (астрашен), Дунавска равнина (гр. Лом); румелийско подрумиче (*Anthemis rumelica*) (уязвим), Предбалкан (с. Смоляновци); сръбска рамонда (*Ramonda serbica*) (застрашен), Западен Предбалкан (с. Митровци, с. Превала); стефчова тлъстига (*Sedum stefco*) (уязвим), Дунавска равнина (с. Ковачица, Монтанско); траунстейнера (*Traunsteinera globosa*) (критично застрашен), Западен Предбалкан (Врачански Балкан), Западна Стара планина (Чипровски Балкан); щитолистна какичка (*Nymphoides peltata*) (защитен), Защитена местност „Рибарници Орсоя“; червено усойниче (*Echium russicum*) (уязвим), Западна Стара планина (Берковски Балкан), Западен Предбалкан (Врачански Балкан), Дунавска равнина; шибойна боянка (*Erysimum cheiranthoides*) (застрашен), Западна Стара планина (над гр. Берковица); широколистна камбанка (*Campanula latifolia*) (застрашен), Западна Стара планина (Чипровска планина).

Защитени мъхове: *Vuxbaumia aphylla* (застрашен), Западна Стара планина (над с. Заножене, по долината на Стара река); *Dicranodontium denudatum* (уязвим, Западна Стара планина (Чипровски Балкан, под м. Хайдушките водопади); *Frullania jackii* (застрашен), Западна Стара планина (над с. Заножене); *Plagiothecium undulatum* (уязвим), Западна Стара планина (южно от м. Голямо мочурище и под вр. Ком); *Trichocolea tomentella* (застрашен), Западна Стара планина (край Стара река над с. Заножене; в м. Шабаница над Берковица, край пътя за вр. Ком); *Syntrichia papillosa*. Застрашен. Дунавска равнина (с. Черни връх, община Вълчедръм).

Защитени гъби (включени в Червен списък на гъбите в България): булка (*Amanita caesarea*) (уязвим), Предбалкан, Стара планина; дяволска манатарка (*Boletus satanas*) (уязвим), Западна Стара планина; царска манатарка (*Boletus regius*) (уязвим), Западна Стара планина; черноточковиден сакоболус (*Saccobolus beckii*). Застрашен. Западна Стара планина (вр. Ком, вр. Тодорини кукли).

Защитени видове животни съгласно Закона за биологичното разнообразие: вълк (*Canis lupus*) (уязвим), Западна Стара планина, Западен Предбалкан; кафява мечка (*Ursus arctos*) (застрашен), Западна Стара планина - от 1988 г. (преминали от Сърбия или от Централна Стара планина); видра (*Lutra lutra*) (уязвим), Западна Стара планина, Западен Предбалкан, Дунавска равнина, р. Дунав; златка (*Martes martes*) (застрашен), Западна Стара планина, Западен Предбалкан; бехщайнов нощник (*Myotis bechsteinii*) (уязвим), Западен Предбалкан (Врачански Балкан), Дунавска равнина; алпийски тритон (*Triturus alpestris*) (уязвим), Западна Стара планина (м. Петрохан); балканска кротушка

(*Romanogobio kesslerii*) (застрашен вид), р. Лом, р. Огоста; балкански щипок (*Sabanejewia balcanica*) (уязвим), р. Лом, р. Цибрица, р. Огоста; белопера кротушка (*Romanogobio albipinnatus*) (уязвим), р. Огоста при с. Лехчево; р. Дунав); главоч (*Cottus gobio*) (критично застрашен), р. Дългоделска Огоста над с. Дълги Дел, р. Берковска над Берковица; Балканска чучулига (*Eremophila alpestris balcanica*) (уязвим), Западна Стара планина (Берковски Балкан, Чипровски Балкан); балкански кеклик (*Alectoris graeca*) (застрашен), Западна Стара планина (Берковски Балкан), Западен Предбалкан (Врачански Балкан); белоока потапница (*Aythya nyroca*) (уязвим), р. Лом, р. Цибрица, р. Огоста, Дунавско крайбрежие; белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*) (уязвим), Западна Стара планина, Западен Предбалкан, Дунавска равнина; белошипа ветрушка (*Falco naumanni*) (критично застрашен), Дунавска равнина; бухал (*Bubo bubo*) (застрашен), Западна Стара планина, Западен Предбалкан, Дунавска равнина; ливаден дърдавец (*Crex crex*) (уязвим), Западна Стара планина, Западен Предбалкан, Дунавска равнина; скален орел (*Aquila chrysaetos*) (уязвим), Западна Стара планина, Западен Предбалкан; малък креслив орел (*Aquila pomarina*) (уязвим), Западна Стара планина (Берковски Балкан); късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*) (уязвим), Западна Стара планина, Западен Предбалкан, Дунавска равнина; малък орел (*Hieraetus pennatus*) (уязвим), Западен Предбалкан (Врачански Балкан); бял щъркел (*Ciconia ciconia*) (уязвим), Дунавска равнина, Западен Предбалкан; черен щъркел (*Ciconia nigra*) (уязвим), Западна Стара планина, Западен Предбалкан, Дунавска равнина; глухар (*Tetrao urogallus*) (застрашен), Западна Стара планина (Берковски балкан); черен кълвач (*Dryocopus martius*) (уязвим), Западна Стара планина, Западен Предбалкан. Част от горепосочените и други видове имат както национален, така и международен защитен статус (IUCN, RAMSAR, BERN, CITES, BONN).

Реликтни видове: *Swertia punctata* (гласиален реликт); *Trapa natans* (терциерен реликт); *Centranthus kellereri* (терциерен реликт), *Ramonda serbica* (терциерен реликт); *Daphne laureola* (терциерен реликт); *Limodorum abortivum* (терциерен реликт).

Български ендемити: *Campanula jordanovii*, *Chamaecytisus kovacevii*, *Anthemis rumelica*, *Silene velcevii*, *Centranthus kellereri*.

Балкански ендемити: *Acer heldreichii*, *Centaurea rumelica*, *Ramonda serbica*, *Sedum stefco*.

2. Горски местообитания от национална, европейска и световна значимост за опазване, неописани като местообитания в защитените зони по ЗБР и не са включени в приложение 1 на ЗБР, но са посочени в Червената книга (том 3), се отнасят към ВКС 3 „Редки, защитени или застрашени от изчезване екосистеми, местообитания или рефугии“. Целта е да се осигури опазването на горите с малка естествена срещаемост в областта посредством съхраняване на редките, застрашени и изчезващи екосистеми, които ги представляват. За района на област Монтана са установени следните представители на тези хабитати:

- G1.6921 Southeastern Moesian woodrush-beech forests, G1.6931 Balkan Range acidophile beech forests (Ацидофилни гори от обикновен бук (*Fagus sylvatica*));
- G1.661 Middle European dry-slope limestone beech forests (Калцифилни гори от обикновен бук, *Fagus sylvatica*)
- G1.69 Moesian [*Fagus*] forests (Мизийски букови гори);
- G1.6922 Southeastern Moesian neutrophile beech forests , G1.6923 Southeastern Moesian subalpine beech forests, G1.6932 Balkan Range neutrophile beech forests, G1.6933 Balkan Range subalpine beech forests (Неутрофилни букови гори);

- G1.A614 Sub-continental field elm woods (Гори и храсталаци от полски бряст, *Ulmus minor*);
- G1.7C34. Moesian thermophilous maple woods (Гори от маклен, *Acer monspessulanum*);
- G1.7D1 Helleno-Balkanic chestnut forests (Гори от обикновен кестен, *Castanea sativa*);
- G3.1E Southern European [*Picea abies*] forests (Гори от смърч, *Picea abies*)
- G3.16 Moesian [*Abies alba*] forests (Гори от обикновена ела, *Abies alba* subsp. *alba*);
- G1.7C41 Silver lime woods (Гори от сребролистна липа, *Tilia tomentosa*);
- G1.7372 Moesian white oak woods (Музийски гори от космат дъб, *Quercus pubescens*);
- G1.768 Moesio-Danubian thermophilous oak forests (Музийски смесени термофилни дъбови гори);
- G1.1112 Eastern European poplar-willow forests (Крайречни върбово-тополови гори);
- G1.2116 Dacio-Moesian ash-alder woods (Крайречни гори от елиш, *Alnus* spp. и планински ясен, *Fraxinus excelsior*);
- G1.A322 Dacio-Moesian hornbeam forests (Планински гори от габър, *Carpinus betulus* и горуи, *Quercus dalechampii*);
- G1.7A1 Euro-Siberian steppe [*Quercus*] woods (Лесостепни гори от цер, *Quercus cerris*);
- G1.A1C31 Moesian mesophile oak-hornbeam forests (Равнинни мезофилни дъбови и габърски гори);
- G1.A4 Ravine and slope woodland (Смесени гори на сипеи, на стръмни склонове и планински клисури);
- E1.2C Pannonic loess steppic grasslands (Дунавски лъсови степи);
- F2.27. Alpidic *Arctostaphylos uva-ursi* and *Arctostaphylos alpinus* heaths (Високпланински съобщества от мечо грозде, *Arctostaphylos uva-ursi*);

3. За ВКС 3 се приемат и гори, които притежават характеристики, отличаващи ги като **гори във фаза на старост** (ГФС, Old growth forests). ГФС, съгласно Практическото ръководство за определяне на ГВКС, са елемент от системата за поддържане на благоприятния природозащитен статус на горските местообитания от Натура 2000 съгласно изискванията на Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна. ГФС са включени в списъка, изготвен от ИАГ и определен със Заповед РД-49-421 от 02.11.2016 г. на МЗХ за отразяване в инвентаризацията и горскостопанските планове и/или програми на горските територии Горите във фаза на старост в област Монтана заемат 2 431,2 ha (Таблица 67).

Насоки за управление, забрани и ограничения:

- ✓ При възлагане и извършване инвентаризация на горските територии държавна и общинска собственост и изготвяне на ГСП за съответните стопанства да се запази съществуващата номерация на отделите и обозначенията на подотделите посочени при обявяването им като ГФС. Когато това е невъзможно, в скоби да се записва номерация на отделите и обозначенията на подотделите посочени при обявяването им.
- ✓ В горите във фаза на старост, обявени като такива със заповеди на Министъра на земеделието, храните и горите или кметове на общини, се забранява промяната на предназначението и начина на трайно ползване на имотите.

- ✓ Забрана за сечи, с изключение на случаите на повреди над 50%, залесяване и забрана на строителството, включително обекти по чл. 54, ал. 1 от ЗГ.

Таблица 67. Териториален обхват на горите във фаза на старост в област Монтана

Териториално поделение	ГСП (ЛУП), година	Обща площ (ha)
ДГС Берковица	2009	1672,2
ДГС Говежда	2008	528,6
ДГС Монтана	2015	55,7
ДГС Чипровци	2012	174,7
Общо		2431,2

Източник: ИАГ (2016)

4. Съгласно Практическото ръководство за определяне на ГВКС, **ВКС 2** представляват значими горски територии, формиращи ландшафт от регионално и национално значение, в които всички естествено срещащи се видове съществуват при естествени условия на разпространение и обилие. Целта на определяне на тази консервационна стойност е да бъдат включени типични ландшафти и тяхното биологично многообразие от съответния горскорастителен район. В Таблица 68 са дадени броя на отделите от съответното ДГС, попадащи в обхвата на ВКС 2, както и номерата на тези отделите.

Таблица 68. Списък на горски територии, представящи гори с ВКС 2 в област Монтана (2016 г.)

Териториално поделение	Брой отделите	Отдели №
ДГС Берковица	365	1-7, 10-13, 17-25, 68-132, 135-169, 192-193, 198, 200-306, 308-314, 316-326, 349-353, 356-358, 360-364, 368-371
ДГС Говежда	212	1-84, 86-173, 180-206, 215-222, 239-241, 257-258
ДГС Лом*	23	1-4, 6, 10-15, 27, 49, 53-57
ДГС Монтана	47	201-214, 226-238, 365-373, 378-383, 385, 387, 389-390, 396
ДГС Чипровци	220	1-163, 165-202, 204-206, 208-221, 389-390
УОГС Петрохан	224	1-114, 120-211, 217-234

* Отделите в ДГС Лом са включени при изработка на ОПРГТ Монтана

** Източник Практическото ръководство за определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България (Актуализирана версия, март 2016 г.)

5. За гори с консервационна стойност ВКС 4.4, предпазващи от разпространението на пожари, се приемат всички широколистни гори, разположени между иглолистни насаждения, между иглолистни насаждения и населени места, между иглолистни насаждения и земи за селскостопанско ползване, с ширина на насаждението минимум 100 m и максимум 250 m и състав, включващ всички широколистни видове без бреза, акация и топоволи култивари (Практическо ръководство, 2016).

6. Горските територии със социално значение за местните общности (ВКС 6) обхващат горите в 100 m ивица около територии, традиционно свързани с провеждането в тях на събори, надпявания и други мероприятия, важни за съхраняване

на културното наследство и националните традиции, горите в границите на обекти на недвижимото културно наследство (паметниците на културата) или в техните охранителни зони. Определянето на тези територии става при консултации с местните хора и общините. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория (ГВКС) може да бъде сравнението на площите – обща, в края и началото на плана.

Насоки за управление, забрани и ограничения:

Стопанисването на горите с висока консервационна стойност трябва да е насочено към запазване и повишаване на тази стойност. Това е свързано с провеждане на регулярна инвентаризация и оценка на биоразнообразието в сътрудничество с научни кадри и експерти. При управлението на ГТ с ВКС е необходимо прилагането на превантивен подход както при определяне на нови ГВКС, така и при стопанисване на вече определени ГВКС и извършване на мониторинг. Трябва да се осигури целостта на гората срещу пожари. При липса на противопожарни ивици да се планира създаването на буферни зони от пожароустойчиви дървесни видове с подходящи схеми на залесяване. В наличните ивици широколистни гори да се запази и поддържа състава на гората. При стопанисването им да не се допуска понижаване на пълнотата под 0,7. Да се разработят планове за борба с пожарите, които включват стандартни оперативни процедури за борба с пожарите и обучение на персонала, съгласно горското законодателство в страната. По-конкретните насоки са:

- ✓ Да не се извършват мероприятия, водещи до понижаване стойностите на гората като ВКС.
- ✓ Екологосъобразно стопанисване на територии за осигуряване на свързаност на ландшафтно ниво.
- ✓ Лесовъдски мерки, осигуряващи запазването на определени свойства на местообитанията /напр. снабдяване със стояща мъртва дървесина, опазване на крайречни зони, дървета с хралупи, единични и групи стари дървета и др./
- ✓ Планираните лесовъдски и стопански мероприятия не трябва да водят до намаляване на лесистостта на територията.
- ✓ Мултифункционално стопанисване за поддържане на видовото, възрастовото и структурното разнообразие в насажденията и на ниво ландшафт.
- ✓ Прилагане на природосъобразни лесовъдски системи в съответствие с особеностите на конкретната ГТ с ВКС.
- ✓ Опазване на ГВКС, особено определените за превръщане в гори във фаза на старост.
- ✓ Да се дава приоритет на естественото възобновяване.
- ✓ Да се прилагат лесовъдски системи, които осигуряват естествено възобновяване.
- ✓ Да не се допуска смяна на коренния дървесен състав на насажденията.
- ✓ При възстановителни дейности (залесяване) да се използват само местни видове и произходи. В определените по ВКС 2 територии да не се внасят чуждоземни дървесни видове и произходи с изключение на дендрариумите и географските култури, както и животински видове извън естествения им ареал на разпространение.
- ✓ Да не се допускат дейности (в това число и лесовъдски), които да увеличават антропогенната фрагментираност на територията, независимо дали съществуващият процент е под определения по критерий.
- ✓ При планиране на пътищата и инфраструктурата, трябва максимално да се запази целостта на ландшафта. Необходимо е да се осигурят подходящи елементи, намаляващи влиянието на фрагментираността на територията, които

да подпомагат движението на живите организми – например да се предвиждат коридори за придвижване, връзки и зони на спокойствие на животните и т.н.

- ✓ Стопанисването на паметниците на културата, да се извършва съобразно режимите определени в техните заповеди. За тези за които няма уредени със заповед режими, стопанисването да се извършва съгласно ГСП, които са съобразени с изискванията на ЗГ и ЗКН.

1.3. СТОПАНСКИ ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ

В горските територии със стопанска функция целта на стопанисване е насочена към устойчиво производство на дървесина и недървесни горски продукти, както и предоставяне на услуги от тях. Изпълнението им води до производство на висококачествена дървесина, строителна дървесина, дърва за огрев и целулоза. Към тази категория се отнасят горите със стопанско предназначение, непопадащи в зони с други функции. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория може да бъде сравнението на площите в края и началото на плана.

Насоки за управление, забрани и ограничения: Отгледни и възобновителни сечи с приоритет на естественото възобновяване, подпомагане на стопански ценните видове, индивидуален отбор. Основната насока на планирането на дейности и реализирането им в стопанските горски територии е максимално производство на строителна дървесина от единица площ, като същевременно се повишава устойчивостта, продуктивността и видовото разнообразие на насажденията. При иглолистните гори насоките на стопанисване са тяхното отглеждане и поддържане на добро общо състояние. Насоките на стопанисване пред широколистните високостъблени гори, заложи в плана, са тяхното отглеждане, поддържане в добро санитарно състояние и възобновяване по естествен път с подходящи лесовъдски системи. Основна насока при издънковите гори за превръщане е тяхната трансформация в устойчиви семенни гори.

1.4. ЗОНИ ЗА ЗАЩИТА ОТ УРБАНИЗАЦИЯ

Защитният режим е ориентиран към опазване и съхраняване на обхвата, структурата и функциите на горски територии, открояващи се като среда за свръхосигуряване на регулиращи, поддържащи и културни ползи за обществото. Целта на обявяването на тези зони е да спомогне за решаване проблема със стихийната урбанизация и да запазва ценни горски територии в защита на обществената необходимост от естествени зони за рекреация. **Индикатор** за оценка на тази подкатегория, може да бъде сравнението на площите в края и началото на плана.

Насоки за управление, забрани и ограничения: Предлагат се за обсъждане зони за защита от урбанизация по реда на чл.12, ал.1, т.3 от Закона за горите. Съгласно §1, т.25 от Допълнителни разпоредби на Закона за горите "Зона за защита от урбанизация" е част от горските територии, в която е забранено извършването на строителство, с изключение на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, както и на съоръжения, свързани с управлението на горските територии. Отразяването на тези зони е задължително в ОУП и ПУП на общините съгласно чл.12, ал.10 от Закона за горите.

В Таблица 69 е представена обобщена информация за целите и индикаторите за постигане на всяка цел при управлението на горските територии в област Монтана по функционалната им принадлежност.

Таблица 69. Обобщена информация за целите и индикаторите за постигане на всяка цел при управлението на горските територии в област Монтана по функционалната им принадлежност

Функционална принадлежност	Цели за управление	Индикатор за постигане на целта	Целева стойност в края на плана
А			
Целите на управление за защитните гори се определят от преобладаващата защитна функция, която те изпълняват, като за отделните защитни функции тя може да бъде различна.			
А(1)	Предотвратяване на възникването и развитието на ерозионните процеси на почвата, защита от лавини и наводнения	Площ по вид и степен на ерозия (ha)	Запазване на площите
	Изграждане на противоерозионни съоръжения	Брой поддържани и/или новоизградени технически съоръжения	100% поддържани съществуващи; Новоизградени минимум 10 бр.
А(2)	Осигуряване на защита на водосборите и териториите около водоизточниците за комунално-битови нужди и питейно водоснабдяване.	Брой зони за защита на водоизточници	Запазване на броя
	Запазване и подобряване водния баланс на територията, чрез поддържане на водоохранни и водозащитни функции, обезпечаване качеството на водата	Площ (ha)	Запазване на площта
	Защита на техническите съоръжения	Състояние на техническите съоръжения	Подобряване състоянието на техническите съоръжения
А(3)	Запазване и подобряване на защитните функции на горите, които те могат да изпълнят за защита на урбанизираните територии, екраниране, поглъщане на шум и замърсители, поддържане на микроклимат	Площ (ha)	Запазване на площта
А(4)	Запазване и подобряване на защитните функции на горите, които те изпълняват за защита на инфраструктурните обекти и съоръжения	Площ (ha)	Запазване на площта
А(5)	Запазване и възстановяване на горната граница на гората, регулиране на климатичните промени и смекчаване ефекта от тях	Обща площ (ha)	Увеличаване площта на териториите с възстановени гори в ГГГ с 10%
		По клас на възраст (ha)	Запазване на възрастовата структура; Недопускане на намаление на младите и средновъзрастни класове за сметка на зрели и дозряващи
А(6)	Осигуряване на ветрозащитен	Площ (ha)	Запазване или

	ефект, изменение в относителната влажност на въздуха, запазване на снежната покривка от отвяване, увеличаване количеството на валежите, влияние върху нивото на подпочвените води, температурния режим и почвеното плодородие.		увеличаване на площите
A(7)	Възстановяване на растителността в поройни горски земи, осигуряване на необходимата стабилност на терена, укрепяване на ровини за защита от наводнения, лавини и др.	Обща площ (ha) Площ на горите по състояние (ha)	Запазване площта Запазване на площите
Б Целта е опазването и съхраняването на тези горски територии като национално и общочовешко богатство и достойние и като специална форма на опазване на родната природа, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието на обществото. Опазването на природата има предимство пред другите дейности в тях.			
Б(1)	Опазването и съхраняването им като национално и общочовешко богатство и достойние и като специална форма на опазване на родната природа, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието на обществото; опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи; поддържане на природното и културно наследство.	Обща площ (ha)	Запазване на общата площ на ЗТ (ha)
		Изготвяне на Планове за управление на ЗТ, за които няма изготвени такива (%)	100% изготвени Планове за ЗТ
Б(2)	Осигуряване на дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие; защита на природното и културно наследство	Обща площ за зоните по Натура 2000 (ha)	Запазване на общата площ
Б(3)	Опазване на недвижими културни ценности и паметници на културата;	Брой	Запазване броя
		Състояние	Поддържане на добро състояние
Б(4)	Добиване на репродуктивни материали от генеративни и вегетативни семепроизводствени градини, майчини дървета, клонове и клонови колекции, селектирани на индивидуално ниво, без	Обща площ (ha)	Запазване
		Определени индивидуални индивиди с ценни качества (бр.)	Увеличаване броя на определените индивиди с ценни генетични качества

	генетическо изпитване, както и от единични или групи дървета или насаждения и култури с известен произход, отделени като източници за семепроизводство		
Б(5)	Производство на репродуктивни материали и фиданки от горски дървесни и храстови видове	Обща площ (ha)	Запазване на общата площ
Б(6)	Научно-образователна за проучване растежа и производителността на различни произходи при горско-дървесните видове и за изпитване на потомствата им	Обща площ (ha)	Запазване на общата площ
Б(7)	Опазване на създадените и отглеждани на открито уникални колекции от дървесни, храстови и тревни видове чрез които се демонстрира богатството и многообразието от видове както на българската флора, така и на чуждоземни представители, т.н. "екзоти".	Обща площ (ha)	Запазване на общата площ
Б(8)	Обучение на студентите от Лесотехнически университет – София и провеждане на научни изследвания в горските екосистеми.	Обща площ (ha)	Запазване на общата площ
Б(9)	Управление създаване и поддържане на подходящи условия за развитие на устойчив туризъм, възстановяване и отдих.	Обща площ (ha)	Запазване на общата площ
Б(10)	БИСД са заградени територии, устроени в ловностопанско отношение за полусвободно отглеждане на дивеч при численост над допустимия запас на местообитанието съобразно бонитета, чийто размер е съобразен с биологичните изисквания на вида дивеч	Брой	Запазване броя
Б(11)	Основната цел на управление е поддържане и развитие на рекреационния потенциал на горските територии.	Обща площ (ha)	Запазване на площта
		Състояние	Подобряване на фитосанитарния статус на курортните гори
Б(12)	Поддържане на горите като основен компонент на представителни за територията ландшафти и на техните еволюционно възникнали вътрешносистемни връзки и взаимодействия с цел съхраняване на естествените екосистемни режими, процеси и функции и на произтичащите от тях ползи за обществото (значително надхвърлящи непосредствените ландшафтни	Обща площ (ha)	Запазване на общата площ (ha)

	границы)		
Б(13)	Запазване на гори с висока консервационна стойност вкл. във фаза на старост за поддържане на биоразнообразието	Обща площ (ha)	Запазване площта на установените ГВКС
		Площ на горите във фаза на старост	Увеличаване площта на горите във фаза на старост; намаляване фрагментацията на ГВКС
В Целите са свързани с поддържане на дървесинопроизводителните и средообразуващите функции			
В	Устойчиво производство на дървесина и недървесни горски продукти, както и предоставяне на услуги от тях.	Обща площ (ha)	Запазване на площта
		Състояние	Подобряване на фитосанитарния статус на стопанските гори
Г Опазване и съхраняване на обхвата, структурата и функциите на горите и предоставяните от тях ЕсУ.			
Г	Опазване и съхраняване на обхвата, структурата и функциите на горите, които в наличните условия на ландшафта са среда за свръхосигуряване на регулиращи, поддържащи и културни ползи за обществото (в текста интерпретирани като „горещи точки“ на екосистемни ползи)	Обща площ (ha)	Запазване на площта

1.5. ЗОНИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА СКИ ПИСТИ И СЪОРЪЖЕНИЯ КЪМ ТЯХ

В горските територии, предвидени за изграждане на ски писти и съоръжения да се спазват мерките и условията, отнасящи се за територията на СТК „Берковски Балкан“, включени в Становище по екологична оценка № МО 1-1/2017 г. на директора на РИОСВ-Монтана, с което е съгласуван проекта на ОУП на община Берковица.

За осигуряване на максимално опазване на горската растителност, превенция на ерозионните процеси, предотвратяване замърсяването на почви и води, опазване на териториите от прекомерно урбанизиране, недопускане на значително отрицателно въздействие върху околната среда и човешкото здраве, при проектиране на ски зоната, инвестиционните предложения следва да съдържат детайлно разработени конкретни мероприятия:

- Да се изготвят проекти за рекултивация на терена с цел предпазване от възникване на ерозионни процеси;
- Да се предвиди и контролира поддържането на терена на ски пистите (тречно покритие, отводнителни и дренажни канавки) и при необходимост вземане на адекватни мерки, възпрепятстващи развитие на ерозионни процеси;
- Да се определи екологичен поеман капацитет за зоната за изграждане на ски писти и съоръжения към тях;

- Изграждането на обекти на туризма и обслужването в зоната на ски пистите и съоръженията към тях да бъде в съответствие с характера на ландшафта, неговата структура и мащаба на обемите и пространствата;
- Строителството и експлоатацията на бъдещите обекти – ски писти и съоръжения към тях, да се съобразяват с естествените природни дадености на терена, като се минимизират всякакви изкопи и насипи, и конкретните инженерно-геоложки и хидроложки условия на терена;
- Да не се допуска използване на минерални торове, средства за растителна защита и средства за обработка на трасетата на новите ски писти. В случаите, когато се налага торене, да се използват единствено естествени органични торове.

2. Цели и насоки за управление по общини и на областно ниво за област Монтана

Към момента на изработване на настоящата версия на ОПРГТ на област Монтана и след анкетиране на заинтересовани страни и извършените анализи са очертани следните Приоритетни направления за развитие на горите и горските територии за всички общини в област Монтана.

2.1. Насоки за управление на горските територии на областно ниво

Приоритетно направление № 1. Устойчиво стопанисване и ползване в горите

Обхваща както ползването на горите и техните материални ресурси (основни и странични/специални ползвания), така и проблемите свързани с опазването, охраната, организацията на дейностите в горите и взаимодействията между собственици, стопани и ползватели.

В този приоритет влизат не само проблеми свързани със стопанисването на горите, но и проблеми породени от провеждането на дейностите в тях.

- **Състояние на проблема** - неинформираност на част от населението за реалното състояние на горите, за тяхното опазване, охрана, за значението на горите за местното население (изключение правят по-голямата част от работещите в СЗДП ДП, ДГС, частни собственици на гори, РДГ, РИОСВ, които са в пряк контакт с колегите си) .
- **Ограничения и заплахи** – климатични промени, влошаване състоянието на горите, проблеми свързани с охраната, организацията на дейностите в горите и взаимодействията между собственици, стопани и ползватели.
- **Насоки за управление** – мониторинг на състоянието на горските територии, анализ на потока предоставяне – нужди от екосистемни услуги, подобряване на връзките между собственици, стопани и ползватели, включването на различни програми и проекти за опазването на горите, повишаване на контрола по опазването на горите. Привличане на обществен интерес и лична отговорност на хората, за опазването и поддържането на защитените територии и орнитологично важните места на територията на общината. Инвентаризация на горите и навременни адекватни лесовъдски намеси е също твърде важен момент за решаване на повечето от проблемите и конфликтните точки.

Извършване на анализ относно планове за управление на защитените територии по ЗЗТ и защитените зони по ЗБР и връзката им със стопанисването на горите.

Оперативна цел 1. Устойчиво ползване на дървесина от района чрез:

- Възстановяване на горски територии, засегнати от природни бедствия;
- Определяне на конкретни обекти и прилагане на лесовъдски системи за формиране на хетерогенни гори;
- Запазване на горите с висока консервационна стойност;
- Анализ на потенциала за извършване на отгледни и санитарни сечи;
- Подпомагане на възобновяването и отглеждане на млади насаждения и горски култури;
- Организация на ползването – унификация на тръжните документи и тръжните процедури.

Оперативна цел 2. Устойчиво ползване на недървесни горски ресурси – горски плодове, билки, гъби и дивеч от района чрез:

- Ресурсна оценка на недървесните горски продукти в т.ч. и на лечебните растения в горите и разработване на План за устойчиво ползване;
- Анализ за добиваните количества по години и прогноза развитие за оптималните за ползване количества на ресурсите от недървесни горски ресурси - гъби, билки, плодове и дивеч;
- Разработване на дългосрочен план за пашата.

Оперативна цел 3. Поддържане на актуална и достъпна база от данни и карти за горите, функционалните зони, екосистемните услуги и биоразнообразието на горските територии на общинско и областно ниво чрез:

- Изграждане на система за постоянен мониторинг на състоянието на горските екосистеми във връзка с предоставянето на екосистемни услуги и на биоразнообразието на горските територии в общините, чрез прилагане на методика за оценка и картиране на екосистемни услуги.
- Повишаване на контрола по опазването на флората и фауната в горите.

Оперативна цел 4. Поддържане на актуална база данни за семепроизводствените насаждения и градини и модернизиране на горските разсадници чрез:

- Актуализиране на базата данни за семепроизводствените насаждения и градини за производство на семена и посадъчен материал;
- Анализирание на нуждите и възможностите за залесяване и озеленяване на територията на общините в област Монтана и съответно производството на посадъчен материал;
- Поддържане и модернизиране на горските разсадници.

Приоритетно направление № 2. Развитие на устойчив туризъм

Приоритетно направление на областно ниво е повишаване и развитие на туристическия потенциал.

- **Състояние** - развитието на различни форми на туризъм приоритет за развитие на региона. Необходимо е изграждането на горската инфраструктура, която да обслужва туристическата и горскостопанска дейност. Изграждането само на екопътеки, информационни табели, туристически заслони, табла с информация не е достатъчно за развитие на устойчив туризъм. Препоръчително е развитието на културен и етнотуризм, развитие на зимни спортове, ловен и риболовен туризъм и пр. Този подход включва мерки по благоустрояване на съществуващи и изграждане на нова инфраструктура, както и на пешеходни туристически

маршрути. Пълно развитие на съществуващите ресурси като туристически продукт, чрез проучване, разработване и включването на нови туристически маршрути. Задачата е да се осигурят допълнително приходи и да се увеличи заетостта на населението на територията на отделните общини, за развитието на целогодишен, устойчив, диверсифициран, с висока добавена стойност, специфичен за района на област Монтана висококачествен туристически продукт и да се увеличи приноса на сектора за устойчивото общинско и регионално развитие.

- **Ограничения и заплахи** – необходимост от диверсификация на услугите, предоставяни от горите и горските територии в областта, недостатъчно добре поддържана инфраструктура, недостатъчно добре разработена туристическа информационна и посетителска инфраструктура с насочване към външния пазар.
- **Насоки за управление** – дефиниране и обособяване на целеви групи, към които ще бъде насочен туристическия продукт; реконструкция на старата и изграждане на нова инфраструктура.

Оперативна цел 1. Развитие на съществуващите продукти на устойчивия туризъм и създаване на нови туристически пакети с участие на горски обекти и горски територии чрез:

- По-добро управление на туристическия поток към горските територии;
- Интегрирано местно развитие за разработване на туристическите маршрути в горските територии и предоставяне на информация в общините от областта.

Оперативна цел 2. Дигитализация и популяризиране на природното наследство и увеличаване на рекреационната пригодност на горските територии чрез:

- Включване на информация в текущи национални проекти и програми по дигитализация на природното и културно наследство в страната.

Оперативна цел 3. Съхранение и устойчиво използване на природните ресурси чрез:

- Оптимизиране на предвидените лесокултурни мероприятия около проектирани и съществуващи туристически маршрути и обекти.

Оперативна цел 4. Създаване на зелени зони около населените места, водните площи и промишлените обекти:

- Създаване и поддържане на паркови зони и зони за рекреация около общинските центрове и паспортизация на зелената инфраструктура.

Оперативна цел 5. Включване на елементи от горските територии в рекламата на дестинацията.

Оперативна цел 6. Развитие на компонентите на туристическата инфраструктура в горските територии.

Оперативна цел 7. Маркетингова стратегия и рекламна политика на туристическите обекти в горските територии чрез:

- Разработване и приемане на маркетингова стратегия на рекламни материали и брошури;
- Разработване и приемане на рекламна политика и връзки с обществеността;
- Създаване на нови туристически маршрути;

- Диверсификация на туристическия продукт свързан с горите и горските територии - зимен, летен, ловен, риболовен, фото и др.

Приоритетно направление № 3. Подобряване на инфраструктурата

Подобряване състоянието на горската пътна мрежа, изграждане на нови пътища за по-добра достъпност до отдалечените дърводобивни обекти. Изграждане на подходяща инфраструктура-пътища, заслони, горски кътове, обособени зони за пикник и др. Необходимо е подобряване на управлението и ползването на горските и водни ресурси.

- **Състояние на проблема** - лошо състояние на мрежата от горски пътища, необходимост от изграждането на нови пътища за по-добра достъпност до отдалечените дърводобивни обекти, укрепване на свлачищните терени покрай главните пътища, редовно почистване и поддържане пътищата през зимния период.
- **Ограничения и заплахи** - липса на финанси и инвестиция. Ако не се подобрят пътищата, това води до увеличаване на транспортните разходи, труден достъп до дърводобивните обекти.
- **Възможни решения** - подобряване на транспортните комуникации, привличане на туристи и инвеститори. Включването на проекти за изграждане, реконструкция и модернизация на горските пътища.

Оперативна цел 1. Възстановяване и поддържане на пътищата за достъп и движение в горите чрез:

- Изграждане и поддържане на уеб-базирана информационна система с данни и карти за собствеността, характеристиките и състоянието на горско-пътната мрежа - пътища и трасета за достъп и движения в горите;
- Възстановяване на пътища с местно значение за населените места;
- Проектиране, изграждане и поддържане на ефективна горско-пътна мрежа с висока товароносимост.

Оперативна цел 2. Предприемане на мерки и изграждане на съоръжения за укрепване на свлачищните терени покрай пътищата в горските територии, редовно почистване и поддържане прилежащата на горско-пътната мрежа инфраструктура чрез:

- Разработване на система за наблюдение и поддръжка на пътищата за достъп в горите.

Оперативна цел 3. Развитие на специализираната туристическа инфраструктура около населените места, както и в околоселищните горски територии чрез:

- Подобряване на пътно-транспортната инфраструктура в горските територии;
- Подпомагане поддържането на маршрутите и туристическата инфраструктура в горските територии;
- Работа с местните общности, фирми ползватели и институциите за осигуряване на подобрена координация и превенция на увреждането на горско-пътната мрежа;
- Разработване на годишни и периодични планове за ремонт и поддръжка на горско-пътната мрежа.

Приоритетно направление № 4. Управление на природните в т.ч. и на водните ресурси

Устойчивото управление на ресурсите по общини и като цяло за областта. Поддържане на съществуващата система за водоснабдяване, изграждане на нови

водохващания и водопроводи, сондиране за откриване на нови водоизточници, развитие на горско-пътната мрежа за достъп до ресурсите.

- **Състояние на проблема** – наличие на съхнещи насаждения, наличие на водни площи и вододайни зони, за които е необходимо да се полагат грижи за поддържането им в добър вид. Това изисква поддържане на съществуващата система за водоснабдяване, необходимост от изграждане на нови водохващания и водопроводи, навременно отстраняване на аварии, подобряване качеството на питейната вода, опазването на околната среда. В горскостопанско отношение действията са насочени към недопускане на нерегламентирани сечи и мероприятия, които могат да доведат до свлачищни процеси и ерозия, а от там и до затлачване на язовири и замърсяване на водите във водните басейни.
- **Ограничения и заплахи** - загуби на водни ресурси по водопроводната мрежа, заплахи за балнеоложкия и оздравителния туризъм, лошото състояние на водоемите и реките оказва отрицателно влияние върху риболовния туризъм. Нерегламентирани сечи и други нелегални дейности могат да предизвикат влошаване състоянието на природните ресурси (ерозионни процеси и др.).
- **Насоки за управление** - изграждане, разширяване и реконструкция на водопроводи и канализационна мрежа, опазването на околната среда от отпадъци, слагане на информационни табели, кошчета за отпадъци по туристическите пътеки за опазването на околната среда. Строг контрол върху провежданите мероприятия и сечи в защитните гори.

Оперативна цел 1. Поддържане на добро състояние на горските територии във вододайните зони чрез:

- Устойчиво стопанисване и ползване на горските и водните ресурси;
- Превенция на пожарите чрез изграждане на интегрирани и ефективни системи за ранно предупреждение, пожароизвестяване и видеонаблюдение в горите;
- Проучване за сондиране с цел откриване на нови водоизточници и минерални води на територията на областта.

Оперативна цел 2: Опазване на горските и водните ресурси и околната среда от замърсяване чрез:

- Поставяне на информационни табели, кошчета за отпадъци по туристическите пътеки;
- Картиране на незаконните сметища в горите и на територията на общината.

Оперативна цел 3. Подобряване качеството на питейната вода чрез:

- Поддържане на съществуващата система за водоснабдяване, а при необходимост и изграждане на нови водохващания и водопроводи;
- Очертаване и картиране на трасетата на водопреносната мрежа в горските територии;
- Лесовъдските мероприятия в сервитутните зони на водопреносната мрежа.

Приоритетно направление № 5. Връзки с обществеността, обучение, взаимодействие между институциите

Установяване и поддържане на стабилни връзки между общините, СЗДП ДП, ДГС и останалите ведомства и местното население. В тази връзка е необходимо подобряване на медийните контакти и засилване мерките за връзки с други заинтересовани организации и институции. Подпомагането на образованието и обучението на

подрастващите е една от мерките, които допринасят за по-доброто разбиране и подкрепа за работата на горските стопани.

- **Състояние на проблема** - липсва постоянна и двустранна връзка на ДГС с обществеността. Липсва на ефективно и постоянно обучение и образование на подрастващите в областта на горите, за опазването и поддържане на доброто им състояние във връзка с концепцията за екосистемните услуги, затруднено от пречките при взаимодействие между институциите.
- **Ограничения и заплахи** - сътрудничество между ползватели, стопани и собственици, финансиране, включването в различни програми и проекти. Неразумно и неефективно използване на ресурсите на територията на областта поради липса на координация и информираност между институциите.
- **Възможни решения** - подобряване на връзките с обществеността чрез медиите, информационни табели, реклами, повече мерки за връзки с други заинтересовани организации и институции. Подпомагането на образованието и обучението на подрастващите е една от мерките, които допринасят за по-доброто разбиране и подкрепа за работата на ДГС. Участието на младото поколение при залесяването и почистването на горските територии, включването на дисциплини и практики в учебните програми на училищата, свързани с гората, нейното значение, опазването ѝ, и т.н. Чрез медиите, информационни табели, реклами, срещите с работещите в РДГ, ДП, ДГС и РИОСВ, включването на допълнителни дисциплини и практики, свързани с опазването на гората и водните ресурси са подобрени връзките с обществеността, обучението на младото поколение, комуникацията между институциите.

Оперативна цел 1. Повишаване осведомеността на обществото и квалификацията на заинтересованите лица чрез:

- Публичност и прозрачност на планираните лесовъдски мероприятия за стопанисване на горите и предоставяне на незащитена информация на заинтересованите страни;
- Изготвяне на програма за провеждане на мероприятия през годината, от страна на ДГС, оповестявана в медиите и съдействие при организиране на мероприятията;
- Разработване на дългосрочна стратегия за връзки с обществеността по проблемите в горските територии на областно ниво;
- Информационни точки за горите и предоставяните от тях екосистемни ползи;
- Обучение на частните собственици на гори – горска академия - организиране и провеждане на ежегодни срещи с частните собственици на гори за разясняване на правата, задълженията, отговорностите и ползите от собствеността на горите;
- Укрепване на институционалния капацитет и подобряване квалификацията на персонала в институциите от горския сектор, отговорни за запазване на биологичното и ландшафтно разнообразие.

Оперативна цел 2. Приобщаване на обществеността към проблемите на горите и горското стопанство чрез:

- Информираниост на населението чрез медиите (предавания по телевизията, радио и вестници) за състоянието на горите, проблемите, последствията от природни бедствия, пожарите (умишлени или не), от незаконните сечи, от браконьерството, съхраняване на емблематични за района видове растения и животни в горските територии;

- Разработване на медийна стратегия за горските стопанства;
- Редовно медийно осведомяване на заинтересованите страни за проблеми в горските територии;
- Подкрепа от страна на медиите – съдействие при провежданите медийни изяви, поставяне на информационни табели, карти и др.;
- Активизиране участието на младото поколение при инициативи за залесяване и почистване на горските територии.

Оперативна цел 3: Взаимодействие между различните институции и обучение чрез:

- Формиране на тясно сътрудничество между държавните и общинските институции, неправителствените организации и частните фирми;
- Организиране и участие в публични събития, предавания, проекти и статии за горите с включване на местни инициативни групи;
- Подпомагане на доброволни акции за залесяване и почистване на горските територии;
- Участие в организирането и провеждането на дейности, свързани с горите, съвместно с училищата, кметствата, други местни организации;
- Конструктивно сътрудничество между заинтересованите страни в името на повишаване на потенциала на горите в област Монтана да предоставят екосистемни услуги;
- Взаимодействие и изготвяне на ежегоден план за работа на РДГ и ТП ДГС с училищата - включване на експерти от РДГ и териториалните поделения в подпомагане на учебните занятия и проверка знанията на учениците;
- Осигуряване на доброволни стажове и практики за ученици, студенти и млади учени в работата на и ТП ДГС;
- Ежегодно изготвяне на план за работа на РДГ и ТП ДГС с училищата;
- Разработване и въвеждане на системи за непрекъснато обучение и кариерно развитие на работещите в горския сектор и горската индустрия в областта.
- Подпомагане на местните общности в критични ситуации (спасителни акции, гасене на пожари, разчистване на пътища и др.).

Оперативна цел 4. Внедряване и използване на ГИС в работата на институциите от горския сектор в област Монтана чрез:

- Обучение на експерти в ТП ДГС за работа с ГИС и оценка и картографиране на екосистемни услуги от горските територии;
- Изграждане и поддържане на местна база данни за горския сектор и обмен на информация с институциите от другите икономически сектори;
- Финансово подпомагане на населението при сигнализирането за умишлени пожари, унищожаването на дивечови местообитания, при залесяването и др.

2.2. Насоки за управление на горските територии по видове гори на общинско ниво

Към момента на изработване на ОПРГТ в област Монтана, след анкетирването на заинтересованите страни и извършените анализи, в Таблица 70 са очертани следните насоки на управление за развитие на горите и горските територии по общини:

Таблица 70. Общи насоки за управление на горските територии по функционални категории, дефинирани забрани и ограничения, специфични за общините в област Монтана, разработени на основата на нормативните документи и най-добрите лесовъдски практики

Категория гори	Насоки за управление	Забрани и ограничения
БЕРКОВИЦА		
<p>Защитни</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми <i>Прилагане на отгледни сечи с диференцирана интензивност, гарантираща оптимална склопеност за осигуряване достъпа на валежите до почвата, по-добра устойчивост и по-висока продуктивност.</i> <i>Сечи за подобряване на санитарното състояние на горските територии.</i> <i>Многофункционално стопанисване, което да осигури устойчиво развитие при балансирано използване на горските ресурси, за неограничено във времето задоволяване на многостранните нужди на обществото.</i> <i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и с удължен възобновителен период.</i> <i>Запазване и разширяване смесения характер и разновъзрастовата структура на насажденията за подобряване защитните функции на горските територии.</i> <i>Толериране на естественото възобновяване и залесяването с местни видове.</i> <i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената покривка и щадящи растителността.</i></p> <p>Запазване на площта в защитни горски територии <i>Лесовъзстановителни дейности и залесяване на незалесени горски територии при толериране на залесяването с местни видове.</i> <i>Запазване и възстановяване на противоерозионните горски насаждения и възстановяване на растителността в свлачищни и поройни горски земи.</i> <i>Поддържане на по-високи турнуси на сеч при някои гори от бук за повишаване водоохранната роля и стопанската ценност на горските екосистеми.</i> <i>Запазване и поддържане на горната граница на гората.</i> <i>Поддържане на оптимална възрастова структура в горските територии от горната граница на гората.</i></p>	<p><i>Да не се допуска намаляване на площта на защитните гори.</i></p> <p><i>Да не се допуска влошаване на състоянието им.</i></p> <p><i>Да не се допуска увеличаване на ерозираните земи и поява на други деградационни процеси.</i></p> <p><i>Недопускане намаление на площите на горските територии от горната граница на гората.</i></p> <p><i>Да не се допуска увеличение на младите и средновъзрастни класове на възраст за сметка на силно намаление на зрелите и презрели насаждения в горските територии от горната граница на гората.</i></p>

	<p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Изготвяне на оценка и картиране на състоянието и баланса за „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горските територии със защитни функции и зелената инфраструктура на територията на община Берковица.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със защитни функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Берковица“ и УОГС „Петрохан“ – с. Бързия, с оглед по-ефективно поддържане на защитните функции на горските територии. <i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на защитните гори, на горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p>	
<p>Специални</p>	<p>Спазване на законодателната рамка за съответните горски територии, включени в границите на защитените територии по смисъла на ЗЗТ и други закони за определяне на особени статутни и режими <i>Осигуряване и подходящо устройване на буферни зони около защитените територии.</i> <i>Запазване и развитие на защитените територии в общината с цел постигане на устойчивост на техния позитивен екологичен ефект и използването им като туристически ресурс.</i></p> <p>Опазване, укрепване и възстановяване на природни забележителности <i>Опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допуска с разрешение на МОСВ, съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции.</i></p> <p>Управлението на горите в защитени зони се извършва съгласно Закона за биологичното разнообразие, заповедите за обявяването им и плановете за управление (при наличие на такива). <i>Стопанисването на горските територии в границите на защитени зони се осъществява съгласно Системата от режими за устойчиво управление на горите в Натура 2000 (МЗХ, 2011).</i> <i>Прилагане на лесовъдски системи поддържащи и толериращи естествената местна растителност и структура на гората.</i> <i>Опазването на дървета с гнезда, с храпуци, както и на стоящите и лежащи мъртви дървета при извеждане на сечите, с изключение на горите с висока</i></p>	<p><i>Забраняват се дейности, които могат да нарушат естественото състояние на горските територии или да намалят естетическата стойност на ландшафтите.</i></p> <p><i>Прилагат се всички ограничения и режими, изисквани в съответните нормативни документи и административни актове.</i></p> <p><i>Да не се нарушава състава и структурата на опитните географски култури.</i></p> <p><i>Ограничаване на лова в активния туристически сезон.</i></p>

степен на пожарна опасност.

Прилагане на природосъобразни лесовъдски мероприятия (разновъзрастно стопанисване, неравномерно постепенни сечи и др.), борба с браконьерството и незаконните сечи.

Проектиране на еко-пътеки и еко-маршрути там, където няма да бъдат обезпокоявани птиците в период на размножаване и/или гнездене, да се опазват т.н. „хранителни дървета“.

Прилагане на лесовъдски методи, имитиращи природните процеси и структури в горските насаждения, като се осигурява непрекъснато покритие на дадена територия с разновъзрастна, жизнена и високопродуктивна гора.

Прилагане на технологии за дърводобив, щадящи почвата и растителността;

Запазване целостта на ландшафта при планиране на горски пътища и на съпровождащата горскостопанската дейност и инфраструктура.

В семепроизводствените насаждения и градини да се провеждат своевременни лесовъдски мероприятия, свързани с отглеждане, селекция, борба с болести и вредители и др.

Провеждане на селекционни, възобновителни и санитарни сечи, включително за разреждане в семепроизводствените насаждения и градини.

Изграждане и поддържане на трайна ограда около маточниците и семепроизводствените градини в района на общината при необходимост.

Приоритетно използване на технологии за дърводобив и семедобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.

Семедобивът да се извършва в пълна семеносна година.

В разсадниковите площи да се следват указанията, посочени в ГСП

Производство на вегетативни фиданки от маточниците и внасянето им в естествените местообитания и за задоволяване нуждите на планираните залесявания в горските територии на общината.

Спазване на изискванията по Наредба № 4 от 15 февруари 2012 г. за производство, изваждане, сортиране, окачествяване, маркиране, опаковане, транспортиране, съхраняване и търговия с фиданките, произведени в горските разсадници.

В научноизследователските и учебно-опитни гори на УОГС „Петрохан“ – с. Бързия

Осигуряване на практическо обучение на студентите, специализантите и докторантите от Лесотехническия университет.

Развитие на научна и изследователска дейност от преподаватели, докторанти,

специализанти и дипломанти.

Експериментирание на нови технологии и средства в горското стопанство.

Експериментално прилагане на най-добри съвременни горскостопански практики.

В горските територии около туристически обекти да се провеждат санитарни сечи, както и ландшафтно-формировъчни, и селекционни сечи.

За горските територии от тази функционална категория, които нямат уредени със заповед режими, стопанисването да се извършва съгласно ГСП, които са съобразени с изискванията на ЗГ и ЗКН.

Препоръчва се провеждане на лесовъдски системи за поддържане безопасността на посетителите, погледните места и туристическата инфраструктура.

Развитие на алтернативни форми на туризъм и разработване на туристически маршрути в партньорство с общините в областта, организиране на обучение за развитие на селски и еко туризъм и изграждане на места за отдих и къмпинги.

Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.

В базите за интензивно стопанисване на дивеча да се спазват насоките за стопанисване, посочени в ГСП

Изграждане на ловностопански съоръжения и провеждане на биотехнически мероприятия с оглед поддържане на полусвободното отглеждане на дивеча.

Управление на БИСД за съхраняване качествата на биотипите и подобряване на местообитанията.

Засилване на мерките срещу браконьерството.

Поддържане и развитие на рекреационния потенциал на горските територии

Прилагане на лесовъдски дейности с минимални интензивности, при удължени турнуси на сеч и минимална площна намеса в горските територии за рекреация и зоните за отдих.

Използване на възобновителни сечи с предварително възобновяване и максимално удължен възобновителен период.

В горските територии с рекреационни функции да се провеждат сечи за създаване и поддържане на разновъзрастна структура на насажденията (Дауервалд).

Провеждане на санитарни сечи, ландшафтно-формировъчни сечи и отгледни сечи.

Идентифициране възможностите и ресурсите на общината (традиции, наличие на знания и ноу -хау, възможности за коопериране с други общини и др.) за развитие на алтернативни видове туризъм (гольф, подготовка и рехабилитация

на спортисти, научно-образователен и конгресен туризъм, бизнес туризъм и др.).
Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.
Създаване на нови курортни структури и изграждане на лечебни балнеологични центрове на територията на общината.
Насърчаване развитието на целогодишен интегриран туризъм чрез опазване, популяризиране и развитие на културното и природно наследство и/или исторически атракции.

В горските територии за поддържане на ландшафта да се провеждат ландшафтно-формировъчни сечи с ниска интензивност.

Картиране и създаване на база данни за културно-историческите обекти и местности на територията на общината и обособяване на зони около тези обекти с местно значение.

Нарастване площта на горите със специални функции, чрез изграждане на система "зелени зони" около населени места и увеличаване степента на осигуреност със зелени площи на един човек.

Създаване на ефективна и работеща система за контрол и опазване на зелената система на територията на общината.

Стимулиране развитието на разнообразни и устойчиви форми на туризъм и на културните и креативни индустрии.

Анализ на информацията и оценка на консервационно значимите елементи на горите с висока консервационна стойност и тяхното състояние

Мониторинг и анализ на фрагментираността на зоните и прилагане на приоритетни мерки за опазване на високата консервационна стойност.

Стопанисването на горски територии, след определянето им като ГФС, се провежда по начин, който да поддържа и/или подобри природозащитното им състояние.

Интегриране на консервационните цели в горскостопанските практики.

Поддържане на смесения характер на хетерогенните гори и запазване на редките и единично срещащи се дървета, особено плодните (дива череша, брекиня, скоруша), които служат като хранителна база за редица животински видове.

Включването на редките видове като критерий за състоянието на естествените насаждения и предвиждането на мерки за тяхното опазване при лесоустройственото проектиране.

Сертификация на горите като гаранция за правилното им и природосъобразно стопанисване.

Мониторинг върху състоянието на редките недървесни видове и проследяване

	<p><i>динамиката на техните популации.</i></p> <p>Доразработване и по-разширено включване на оценки, анализи и визуализации на горските територии със специални функции и за биоразнообразието в тях, както и свързаните с това мерки и действия в ГСП на ТП ДГС „Берковица“ и УОГС „Петрохан“ – с. Бързия, с оглед по-ефективно поддържане на специалните функции на горските територии.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие</p> <p><i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горските територии със специални функции и зелената инфраструктура на територията на община Берковица.</i></p>	
<p>Стопански</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми</p> <p>Планираните дейности са съобразени със стопанските функции на горите.</p> <p><i>Нормализиране на възрастовата структура в горските насаждения и поддържането ѝ чрез подходящи горскостопански дейности.</i></p> <p><i>Отглеждане на насажденията и своевременно извършване на санитарни сечи.</i></p> <p><i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и приоритетно подпомагане на естественото възобновяване с местни дървесни видове.</i></p> <p><i>Прилагане на лесовъдски методи, имитиращи природните процеси и структури в насажденията за осигуряване на непрекъснато покритие в горските територии с разновъзрастна, жизнена и високопродуктивна гора.</i></p> <p><i>Толериране и залесяване с местни видове в стопанските гори.</i></p> <p><i>Засилен контрол над нелегалния дърводобив.</i></p> <p><i>Управление и ползване на потенциала на стопанските гори по начин, който запазва и възстановява тяхното биоразнообразие, продуктивност, възобновителна способност, жизненост и потенциал, изпълнявайки своите екологични, социални и икономически функции.</i></p> <p><i>Планиране и създаване на култури от медоносни видове около селата в района на общината (10-15 дка или след събеседване).</i></p> <p><i>Диференциран и щадящ подход при определяне териториите за добив на недървесни горски продукти.</i></p> <p><i>Приоритетен добив на дърва за огрев при съхраняване на цялостната дървопроизводителна площ в района на общината;</i></p> <p><i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия</i></p>	<p><i>Забранява се внасянето на инвазивни и неапробирани чужди видове при залесяване.</i></p> <p><i>Забранено паленето на огън извън посочени за това места през летния сезон.</i></p> <p><i>Препоръчва се да се забрани пашата на обозния добитък в сечищата.</i></p> <p><i>Забрана на пашата на добитък при липса на проект.</i></p> <p><i>При събиране на диворастващи лечебни растения със стопанска цел да се спазват допустимите количества, които ежегодно се определят със Заповед на министъра на околната среда и водите, на основание чл.10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения. Контролната дейност при ползването на лечебните растения се извършва от РИОСВ.</i></p>

	<p><i>върху почвената и растителна покривка;</i> <i>Интегриране на научните знания за природните закономерности, промените в климата, екосистемните услуги и взаимните връзки между организмите и средата за активно поддържане на природните ландшафти и съставлящите ги екосистеми, хабитати и видове в дългосрочен план.</i></p> <p>Провеждане на противопожарни мероприятия и поддържане на изградена инфраструктура <i>Провеждане на мероприятия (почистване, залесяване, отглеждане) за възстановяване на почвите, увредени от горски пожари чрез адаптиране и внедряване на нови технологии за възстановяване на засегнатите горски територии.</i> <i>През семеносните години да се извършва предвиденото разрохване на почвата под склопа на сечнозрелите насаждения за подпомагане на естественото възобновяване.</i> <i>Да се съблюдават плануваните ограничения за пашуване в горите на територията на община Берковица.</i> <i>Да не се допускат нерегламентирани строителни дейности в горските територии на общината.</i> <i>Провеждане на навременни фитосанитарни мероприятия.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със стопански функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Берковица“ и УОГС „Петрохан“ – с. Бързия с оглед по-ефективно поддържане на материалните екосистемни ползи на горските територии. Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на горите със стопански функции и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на комплекса от екосистемни ползи от горите със стопански функции на територията на община Берковица.</i></p>	
<p>Зони за Защита от Урбанизация (ЗЗУ)</p>	<p>Допуска се изграждане на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на</p>	<p><i>За специалните горски територии, получили по реда на Закона за горите статут на зони за защита от урбанизация, се изключват възможностите за последваща промяна на предназначението на поземлените имоти и въвеждане на нови функции.</i></p>

	<p>горите. Поддържане на състоянието и структурата на горите в ЗЗУ. Запазване лесистостта и поддържане на склона в горските насаждения, ландшафтно-формировъчни сечи и прилагане на щадящи технологии. Недопускане на разрастване на урбанизираните територии както по протежение на морския бряг, така и за сметка на ценни земеделски земи; Предвидените зони за защита от урбанизация в горските територии да се отразят в общите и подробните устройствени планове на общината на основание чл.12, ал.10 от ЗГ.</p>	<p>Цените при промяна на предназначението, при замяна, когато попадат в зони за особена защита от урбанизация, правото на ползване, сервитути, правото на строеж се определят въз основа на Наредбата по ПМС 236 от 03.08.2011 г.</p> <p>Забранено е извършването на всякакъв вид строителство, вкл. хидротехнически съоръжения (изграждане на ВЕЦ и язовири по реките).</p>
<h2>БОЙЧИНОВЦИ</h2>		
<p>Защитни</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми Отгледни сечи, целящи подобряване бъдещия състав, строежа и структурата на насажденията. Сечи за подобряване на санитарното състояние. Многофункционално стопанисване, което гарантира устойчивост в управлението на горите, осъществявана с подкрепата на местната общественост. Възобновителни сечи с естествено възобновяване и удължен възобновителен период. Допуска се сеч за подмладяване на растителността в насаждения от лесно издънково възобновяващи се дървесни видове. Подпомагане на естественото възобновяване на желаните дървесни видове и внасяне на доказани местни произходи и видове, което ще подобри тяхната устойчивост и жизненост при климатични промени. Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</p> <p>Запазване на площта в защитни горски територии Лесовъзстановителни дейности и залесяване на незалесени горски територии. Създаване на линейни пояси от дървесна и храстова растителност по границите на земеделските парцели, около земеделските ферми, край канали, пътища и др. с оглед опазване на почвите. Интродукция на нови дървесни видове за залесяване при полуаридни и засушливи условия, с произход от съседни географски области и с подходящ воден баланс,</p>	<p>Да не се допуска намаляване на площта на защитните гори.</p> <p>Да не се допуска влошаване на състоянието им.</p> <p>Да не се допуска увеличаване на ерозираните земи и поява на други деградиционни процеси в горските територии.</p>

	<p><i>например средноазиатски видове, адаптирани както към сух климат, така и към екстремни температури.</i></p> <p><i>Увеличаване и поддържане на лесистостта в земеделските територии, която е на долната граница на необходимата оптимална лесистост (необходимата е 8-12% за равнините и 22-24% в пресечените терени).</i></p> <p><i>Засилен контрол над нелегалния дърводобив.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие</p> <p><i>Оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите и зелената инфраструктура на територията на община Бойчиновци.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със защитни функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Монтана“ с оглед по-ефективно поддържане на защитните функции на горските територии.</p> <p><i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на защитните гори и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p>	
<p>Специални</p>	<p>Опазване, укрепване и възстановяване на природни забележителности</p> <p><i>Опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допуска с разрешение на МОСВ, съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции</i></p> <p>Стопанисването на горските територии, по смисъла на ЗБР, се извършва съгласно изискванията на Наредба № 8/2011 г. за сечите, глава 4, чл. 65 и чл. 66. чрез прилагане на система от режими и мерки за стопанисване на гори, попадащи в горските типове природни местообитания, с цел поддържане или възстановяване на тяхното благоприятно състояние.</p> <p><i>Прилагане на лесовъдски системи поддържащи естествената местна растителност и структура на гората.</i></p> <p><i>Опазването на дървета с гнезда, с хралуни, както и на стоящите и лежащи мъртви дървета при извеждане на сечите, с изключение на горите с висока степен на пожарна опасност. Това може да бъде постигнато чрез прилагането на разновъзрастно стопанисване, неравномерно постепенни сечи и др.</i></p> <p><i>Борба с браконьерството и незаконните сечи.</i></p> <p><i>Да не се проектират екопътеки и маршрути там където птиците гнездят, за да</i></p>	<p><i>Забраняват се дейности, които могат да нарушат естественото състояние или да намалят естетическата стойност на териториите.</i></p> <p><i>Прилагат се всички ограничения и режими, изисквани в съответните нормативни документи и административни актове.</i></p> <p><i>Ограничаване на лова в активния туристически сезон.</i></p>

не се безпокоят в период на размножаване, да се опазват т.н. „хранителни дървета“.

Насърчаване развитието на интегриран туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на културното и природно наследство: развитие на местен туристически продукт и маркетинг на дестинациите.

Прилагане на технологии за дърводобив, щадащи почвената и растителната покривка.

Прилагане на природосъобразни лесовъдски методи, които осигуряват непрекъснато покритие на горските територии с разновъзрастни, жизнени и продуктивни насаждения.

Анализ на информацията и оценка на консервационно значимите елементи на горите с висока консервационна стойност и тяхното състояние

Мониторинг и анализ на фрагментираността на зоните и прилагане на приоритетни мерки за опазване на високата консервационна стойност.

Стопанисването на горски територии, след определянето им като ГФС, се провежда по начин, който да поддържа и/или подобри природозащитното им състояние.

Интегриране на консервационните цели в горскостопанските практики.

Поддържане на смесения характер на хетерогенните гори и запазване на редките и единично срещани се дървета, особено плодните (дива череши, брекиня, скоруша), които служат като хранителна база за редица животински видове.

Включването на редките видове като критерий за състоянието на естествените насаждения и предвиждането на мерки за тяхното опазване при лесоустройственото проектиране.

Сертификация на горите като гаранция за правилното им и природосъобразно стопанисване.

Мониторинг върху състоянието на редките недървесни видове и проследяване динамиката на техните популации.

Доразработване и по-разширено включване на оценки, анализи и визуализации на горите със специални функции и за биоразнообразието в тях, както и свързаните с това мерки и действия в ГСП на ТП-ДГС „Монтана“, с оглед по-ефективно поддържане на специалните функции на горските територии.

Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие

Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите със специални функции и зелената

	<p>инфраструктура на територията на община Бойчиновци.</p>	
<p>Стопански</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми Планираните дейности са съобразени с функциите на горите. <i>Отглеждане на насажденията и своевременно извършване на санитарни сечи.</i> <i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и подпомагане на естественото възобновяване с местни дървесни видове.</i> <i>Прилагане на лесовъдски методи, имитиращи природните процеси и структури в горските насаждения, като се осигурява непрекъснато покритие на дадена територия с разновъзрастна, жизнена и високопродуктивна гора.</i> <i>Залесяване с местни видове.</i> <i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителна покривка.</i> <i>Управление и ползване на потенциала на стопанските гори по начин, който запазва и възстановява тяхното биоразнообразие, продуктивност, възобновителна способност, жизненост и потенциал, изпълнявайки своите екологични, социални и икономически функции.</i> <i>Интегриране на научните знания за природните закономерности, промените в климата, екосистемните услуги и взаимните връзки между организмите и средата за активно поддържане на природните ландшафти и съставлящите ги екосистеми, хабитати и видове в дългосрочен план.</i> <i>Планиране и създаване на култури от медоносни видове около селата в района на общината (10-15 дка или след събеседване).</i> <i>Диференциран и цялостен подход при определяне териториите за добив на недървесни горски продукти.</i> <i>Задоволяване потребностите на местно население от дървесина и горски продукти: приоритетен добив на дърва за огрев при съхраняване на дървопроизводителната площ.</i> <i>Разработване и прилагане, в дългосрочен аспект, на подходящи агролесовъдски системи за запазване и подобряване на повърхностния коренообитаем почвен слой поради: намаляване на повърхностния воден отток и ограничаване на водната ерозия; вследствие водозадържащата роля на горската постилка и подобряване усвояемостта на минералните елементи; вследствие положителните изменения в нивото на почвеното овлажняване.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за</p>	<p><i>Забранява се внасянето на инвазивни видове (айлант, американски авор и др.) и чуждоземни неапробирани дървесни видове.</i></p> <p><i>Забранено паленето на огън извън посочени за това места през летния сезон.</i></p> <p><i>Да се забрани пашата на добитък ако няма проект за пашата.</i></p> <p><i>Препоръчва се забрана на пашата на обозния добитък в сечищата.</i></p> <p><i>Във възобновителни участъци да се забрани временно пашата до възобновяване на определените насаждения.</i></p> <p><i>При събиране на диворастващи лечебни растения със стопанска цел трябва да се спазват допустимите количества, които ежегодно се определят със Заповед на министъра на околната среда и водите, на основание чл.10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения. Контролната дейност при ползването на лечебните растения се извършва от РИОСВ.</i></p>

	<p>развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса предлагане-търсене“ на комплекса от екосистемни ползи от горските територии със стопански функции на територията на община Бойчиновци.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със стопански функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Монтана“ с оглед по-ефективно поддържане на материалните екосистемни услуги на горските територии. <i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на горите със стопански функции и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p> <p>Провеждане на противопожарни мероприятия и поддържане на изградена инфраструктура <i>Превантивни дейности за подобряване на горската инфраструктура с оглед намаляване на риска от възникване и разпространение на пожарите в горските територии, както и за осигуряване на достъп на специализирана техника в случай на пожар.</i> <i>Предвиденото разрохкване на почвата през семеносните години под склопа на сечнозрелите насаждения.</i> <i>Да се съблюдават изискванията за ограничаване на пашуването.</i> <i>Да не се допускат нерегламентирани строителни дейности в горските територии.</i> <i>Провеждане на навременни фитосанитарни мероприятия в насажденията.</i></p>	
33У	<p>Допуска се изграждане на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите. <i>Предвидените зони за защита от урбанизация в горските територии да се отразят в общите и подробните устройствени планове на общината на основание чл.12, ал.10 от ЗГ.</i></p> <p><i>Поддържане на състоянието и структурата на горите в тези зони.</i></p>	<p><i>За специалните горски територии, получили по реда на Закона за горите статут на зони за защита от урбанизация, се изключват възможностите за последваща промяна на предназначението на поземлените имоти и въвеждане на нови функции.</i></p> <p><i>Цените при промяна на предназначението, при замяна, когато попадат в зони за особена защита от урбанизация, правото на ползване, сервитути, правото на строеж се определят въз основа на нормативната цена.</i></p> <p><i>Забранено извършването на строителство.</i></p>

БРУСАРЦИ

Защитни

Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми

Отгледни сечи с минимални интензивности, целящи подобряване бъдещия състав, строежа и структурата на насажденията.

Сечи за подобряване на санитарното състояние.

Провеждане на възобновителни сечи с предварително естествено възобновяване и максимално удължен възобновителен период.

Многофункционално стопанисване, което да осигури устойчиво развитие при балансирано използване на горските ресурси, за неограничено във времето задоволяване на многостранните нужди на обществото.

Толериране на естественото възобновяване и задължително залесяване на възобновителните площи с местни видове.

Поддържане на по-висок процент лесистост в тази функционална категория горски територии чрез залесяване на изоставени земи и ограничаване превръщането на гори в земеделски земи.

Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.

Запазване на площта в защитни горски територии

Лесовъзстановителни дейности и залесяване на незалесени горски територии.

Засилване на контрола по отношение на отрицателните въздействия върху околната среда.

Създаване на противовеетрова защита от горски лентови пояси (линейни залесявания) край границите на земеделските имоти, канали, пътища и др.

Включване на редки видове като критерий за състоянието на естествените насаждения и предвиждането на мерки за тяхното опазване при лесоустройственото проектиране.

Горски територии за защита на урбанизираните територии

Подобряване фитосанитарното състояние на дървесната растителност.

Поддържане и доизграждане на Зелената система на общината.

Създаване на Зелен кадастър и паспортизация на дървесната растителност.

Поддържане ролята на буферна зона, която редуцира шума, праха и преноса на вредни емисии, поради разположението на града в подветрената страна по отношение на източниците на замърсяване.

Да не се допуска намаляване на площта на защитните горски територии.

Да не се допуска влошаване на състоянието им.

Да не се допуска увеличаване на ерозираните земи и поява на други деградационни процеси в горските територии.

	<p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горските територии със защитни функции и зелената инфраструктура на територията на община Брусарци.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със защитни функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Лом“ с оглед по-ефективно поддържане на защитните функции на горските територии. <i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на защитните гори и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p>	
<p>Специални</p>	<p>Опазване, укрепване и възстановяване на природни забележителности <i>Опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допуска с разрешение на МОСВ, съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции.</i></p> <p>Стопанисването на териториите, по смисъла на ЗБР, се извършва съгласно изискванията на Наредба № 8 за сечите, глава 4, чл. 65 и чл. 66, като се прилага система от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горските типове природни местообитания. <i>Прилагане на лесовъдски системи поддържащи естествената местна растителност и структура на гората.</i> <i>Опазването на дървета с гнезда, с хралупи, както и на стоящите и лежащи мъртви дървета при извеждане на сечите, с изключение в горските територии с висока степен на пожарна опасност.</i> <i>Прилагане на природосъобразни лесовъдски мероприятия в горските територии - разновъзрастно стопанисване, неравномерно постепенни сечи, борба с браконьерството и с незаконните сечи, за да се осигурява непрекъснато покритие на дадена територия с жизнена и високопродуктивна гора.</i> <i>Екопътеки и туристически маршрути да се проектират там където няма да безпокоят птиците в период на размножаване и/или гнездене, да се опазват т.н. „хранителни дървета“.</i> <i>Прилагане на технологии за дърводобив, щадящи почвената и растителната покривка.</i></p> <p>В горските територии около туристически обекти да се провеждат санитарни сечи, както и ландшафтно-формировъчни, и селекционни сечи.</p>	<p><i>Забраняват се дейности, които могат да нарушат естественото състояние или да намалят естетическата стойност на горските територии.</i></p> <p><i>Прилагат се всички ограничения и режими, изисквани в съответните нормативни документи и административни актове.</i></p> <p><i>Ограничаване на лова през активния туристически сезон.</i></p>

	<p><i>За горските територии от тази функционална категория, които нямат уредени със заповед режими, стопанисването да се извършва съгласно ГСП, които са съобразени с изискванията на ЗГ и ЗКН.</i></p> <p><i>Препоръчва се провеждане на лесовъдски системи за поддържане безопасността на посетителите, погледните места и туристическата инфраструктура.</i></p> <p><i>Развитие на алтернативни форми на туризъм и разработване на туристически маршрути в партньорство с общините в областта, организиране на обучение за развитие на селски и еко туризъм и изграждане на места за отдих и къмпинг.</i></p> <p><i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</i></p> <p>Доразработване и по-разширено включване на оценки, анализи и визуализации на горите със специални функции и за биоразнообразието в тях, както и свързаните с това мерки и действия в ГСП на ТП ДГС „Лом“, с оглед по-ефективно поддържане на специалните функции на горските територии.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие</p> <p><i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите със специални функции и зелената инфраструктура на територията на община Брусарци.</i></p>	
<p>Стопански</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми</p> <p>Планираните дейности са съобразени с функциите на горите.</p> <p><i>Управление и ползване на потенциала на стопанските гори по начин, който запазва и възстановява тяхното биоразнообразие, продуктивност, възобновителна способност, жизненост и потенциал, изпълнявайки своите екологични, социални и икономически функции.</i></p> <p><i>Даване приоритет на устойчивостта на горите към засушаване при провеждане и планиране на лесовъдски мероприятия, без да се пренебрегва дървопроизводителната функция на горските територии.</i></p> <p><i>Нормализиране на възрастовата структура в горските насаждения и поддържането ѝ чрез подходящи лесовъдски системи.</i></p> <p><i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и подпомагане на естественото възобновяване с местни дървесни видове.</i></p> <p><i>Отглеждане на насажденията и своевременно извършване на санитарни сечи.</i></p> <p><i>Диференциран и щадящ подход при определяне териториите за добив на недървесни горски продукти от горските територии.</i></p>	<p><i>Забранява се внасянето на инвазивни видове (айлант, американски авор и др.) и чуждоземни неапробирани дървесни видове.</i></p> <p><i>Забранено е паленето на огън извън посочени за това места през летния сезон.</i></p> <p><i>Препоръчва се да се забрани пашата на обозния добитък в сечищата.</i></p> <p><i>Да се забрани пашата на селскостопански животни, ако няма проект за пашата.</i></p> <p><i>Във възобновителни участъци да се забрани временно пашата на животни до възобновяване на определените насаждения.</i></p>

	<p><i>Приоритетен добив на дърва за огрев при съхраняване на дървопроизводителната площ на горските територии.</i> <i>Използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителна покривка.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на комплекса от екосистемни ползи от горите със стопански функции на територията на община Брусарци.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със стопански функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Лом“, с оглед по-ефективно поддържане на материалните екосистемни ползи на горските територии. <i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на горите със стопански функции и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p> <p>Провеждане на противопожарни мероприятия и поддържане на изградена инфраструктура <i>Активна медийна и образователна дейност за формиране на обществена нагласа за недопускане на пожари в горските територии, както и справяне с климатичните промени, природни бедствия и екологични рискове чрез привличане на неправителствени организации, движения и сдружения и изграждане на ефективно партньорство.</i> <i>През семеносните години, под склопа на сечnozрелите насаждения, да се извършва предвиденото разрохкване на почвата.</i> <i>Да се съблюдават изискванията за ограничаване на пашуването.</i> <i>Да не се допускат нерегламентирани строителни дейности в горските територии.</i> <i>Провеждане на навременни фитосанитарни мероприятия в горите.</i></p>	<p><i>При събиране на диворастящи лечебни растения, със стопанска цел, трябва да се спазват допустимите количества, които ежегодно се определят със Заповед на министъра на околната среда и водите, на основание чл.10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения. Контролната дейност при ползването на лечебните растения се извършва от РИОСВ.</i></p>
33У	<p>Допуска се изграждане на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отбиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите.</p>	<p><i>За специалните горски територии, получили по реда на Закона за горите статут на зони за защита от урбанизация, се изключват възможностите за последваща промяна на предназначението на поземлените имоти и въвеждане на нови функции.</i></p>

	<p>Предвидените зони за защита от урбанизация в горските територии да се отразят в общите и подробните устройствени планове на общината на основание чл.12, ал.10 от ЗГ.</p> <p>Поддържане на състоянието и структурата на горите в тези зони.</p>	<p>Цените при промяна на предназначението, при замяна, когато попадат в зони за особена защита от урбанизация, правото на ползване, сервитути, правото на строеж се определят въз основа на нормативната цена.</p> <p>Забранено е извършването на строителство.</p>
В Ъ Л Ч Е Д Р Ъ М		
Защитни	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми</p> <p>Прилагане на отгледни сечи с диференцирана интензивност, гарантираща оптимална склопеност за осигуряване достъпа на валежите до почвата, за подобряване бъдещия състав, строеж и структура на насажденията, за по-добра устойчивост и по-висока продуктивност на горските територии.</p> <p>Сечи за подобряване на санитарното състояние на горските територии.</p> <p>Многофункционално стопанисване на горите, което гарантира устойчивост в управлението на горите, осъществявана с подкрепата на местната общественост.</p> <p>Възобновителни сечи с предварително естествено възобновяване и удължен възобновителен период и/или залесяване на възобновителните участъци с местни видове.</p> <p>Прилагане принципите на интегрираното управление на горските водосбори за оптимален хидрологичен, екологичен и стопански ефект в условията на засушаване.</p> <p>Създаване и поддържане на по-висок процент лесистост в общината чрез залесяване на изоставени земи и ограничаване превръщането на гори в земеделски земи.</p> <p>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</p> <p>Запазване на площта в защитни горски територии</p> <p>Запазване и поддържане на противоерозионните горски пояси и възстановяване на растителността в поройни горски земи.</p> <p>Създаване на интензивни култури с къс турнус (industrial forestry) в крайречните земи.</p> <p>Създаване на противовеетрова защита от горски лентови пояси (линейни залесявания) край границите на земеделските имоти, канали, пътища и др.;</p>	<p>Да не се допуска намаляване на площта на защитните гори.</p> <p>Да не се допуска влошаване на състоянието им.</p> <p>Да не се допуска увеличаване на ерозираните земи и поява на други деградационни процеси.</p> <p>Да не се допуска намаление на площите на полезащитните пояси в горските територии.</p>

	<p><i>Възстановяване и поддържане на крайречните защитни пояси около постоянните водни течения в горските територии (за предпочитане с видове при доказан местен произход) като средство за опазване на почвите от ерозия и за осъществяване на контрол (мониторинг) върху изсичането на дървета в крайречните и заливни гори;</i></p> <p><i>Интродукция на нови дървесни видове за залесяване в полуаридни и засушливи условия, с произход от съседни географски области и с подходящ воден баланс.</i></p> <p><i>Планиране и провеждане на специфични лесокултурни мероприятия при реална опасност от засушаване и пресъхване на повърхностните водни източници в района на общината в резултат на глобалното затопляне.</i></p> <p><i>Увеличаване и поддържане на лесистостта в земеделските територии, която е далеч под необходимата оптимална лесистост (8-12%).</i></p> <p><i>Създаване и поддържане на цялостен почвен мониторинг, поради опасност от различни видове замърсяване, предимно от селското стопанство.</i></p> <p><i>Засилване на контрола по отношение на отрицателните въздействия върху горските територии и околната среда.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие</p> <p><i>Оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горските територии на община Вълчедръм.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със защитни функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Лом“ с оглед по-ефективно поддържане на защитните функции на горските територии от община Вълчедръм.</p> <p><i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на защитните гори и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p>	
<p>Специални</p>	<p>Спазване на законодателната рамка за съответните горски територии, включени в границите на защитените територии по смисъла на ЗЗТ и други закони за определяне на особени статутни и режими</p> <p><i>Осигуряване и подходящо устройване на буферни зони около защитените територии.</i></p> <p><i>Запазване и развитие на защитените територии в общината с цел постигане на устойчивост на техния позитивен екологичен ефект и използването им като туристически ресурс.</i></p>	<p><i>Забраняват се дейности, които могат да нарушат естественото състояние или да намалят естетическата стойност на горските територии.</i></p> <p><i>Прилагат се всички ограничения и режими, изисквани в съответните нормативни документи и административни актове.</i></p> <p><i>Ограничаване лова в активния туристически сезон.</i></p>

Опазване, укрепване и възстановяване на природни забележителности

Опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допуска с разрешение на МОСВ, съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции.

Стопанисването на териториите, по смисъла на ЗБР, се извършва съгласно изискванията на Наредба за сечите, глава 4, чл. 65 и чл. 66 чрез прилагане на система от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горските типове природни местообитания.

Стриктно спазване на режимите, препоръчани за зоните, попадащи в НАТУРА 2000, насочени към съхраняване на естествения характер на местообитанията и предотвратяване на вредното антропогенно въздействие върху флората и фауната в защитените зони.

Прилагане на лесовъдски системи, поддържащи естествената местна растителност и структура на горските територии.

Запазване на дървета с гнезда, с хралупи, както и на стоящите и лежащи мъртви дървета, като се осигурява наличие на необходимия екологичен минимум от мъртва дървесина върху горските площи.

Прилагане на природосъобразни лесовъдски мероприятия - разновъзрастно стопанисване, неравномерно постепенни сечи, борба с браконьерството и незаконните сечи с оглед осигуряване на непрекъснато покритие на дадена територия с разновъзрастна, жизнена и високопродуктивна гора.

Проектиране на екопътеки и туристически маршрути там, където няма да се безпокоят птиците в период на размножаване и/или където гнездят, да се опазват т.н. „хранителни дървета“ и др.

Прилагане на технологии за дърводобив, щадящи почвата и растителността.

Анализ на информацията и оценка на консервационно значимите елементи на горите с висока консервационна стойност и тяхното състояние.

Мониторинг и анализ на фрагментираността на зоните и прилагане на приоритетни мерки за опазване на високата консервационна стойност.

Интегриране на консервационните цели в горкостопанските практики.

Включването на редките видове като критерий за състоянието на естествените насаждения и предвиждането на мерки за тяхното опазване при лесоустройственото проектиране;

Сертификация на горите като гаранция за правилното им и природосъобразно стопанисване;

Мониторинг върху състоянието на редките недървесни видове и проследяване динамиката на техните популации.

	<p>Доразработване и по-разширено включване на оценки, анализи и визуализации на горите със специални функции и за биоразнообразието в тях, както и свързаните с това мерки и действия в ГСП на ТП ДГС „Лом“ с оглед по-ефективно поддържане на специалните функции на горските територии.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие</p> <p><i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите със специални функции и зелената инфраструктура на територията на община Вълчедръм.</i></p>	
<p>Стопански</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми.</p> <p>Планираните дейности са съобразени с функциите на горите.</p> <p><i>Управление и ползване на потенциала на стопанските гори по начин, който запазва възстановяване на тяхното биоразнообразие, продуктивност, възобновителна способност, жизненост и потенциал, изпълнявайки своите екологични, социални и икономически функции.</i></p> <p><i>Гъвкаво стопанисване и ползване на горските територии „по състояние“ с основен акцент върху тяхното съхранение във времето като екосистеми.</i></p> <p><i>Отглеждане на насажденията и своевременно извършване на санитарни сечи.</i></p> <p><i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и/или подпомагане на естественото възобновяване с местни дървесни видове.</i></p> <p><i>Правилен подбор на подходящи дървесни видове, които да бъдат толерирани през десетилетията при извеждане на сечите в горските територии.</i></p> <p><i>Интензивен мониторинг на състоянието на горските екосистеми с акцент върху съхненето.</i></p> <p><i>Спешни мерки за увеличаване на площта и обхвата на полезащитните пояси или ивици дървета (възстановяване на унищожените, създаване на планираните и неизпълнени, планиране на нови полезащитни пояси и ивици), използване на сухоустойчиви видове и иновативни технологии.</i></p> <p><i>Планиране и създаване на култури от медоносни видове около селата в района на общината (10-15 dka или след събеседване).</i></p> <p><i>Диференциран и щадящ подход при определяне териториите за добив на недървесни горски продукти.</i></p> <p><i>Приоритетен добив на дърва за огрев при съхраняване на дървопроизводителната площ на горските територии.</i></p>	<p><i>Забранява се внасянето на инвазивни видове (айлант, американски авор и др.) и чуждоземни неапробиранни дървесни видове.</i></p> <p><i>Забранено паленето на огън извън посочени за това места през летния сезон.</i></p> <p><i>Във възобновителни участъци да се забрани временно пашата до възобновяване на определените насаждения.</i></p> <p><i>Да се забрани пашата на обозния добитък в сечищата.</i></p> <p><i>Забрана на пашата на добитък при липса на проект.</i></p> <p><i>При събиране на диворастващи лечебни растения със стопанска цел трябва да се спазват допустимите количества, които ежегодно се определят със Заповед на министъра на околната среда и водите, на основание чл.10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения. Контролната дейност при ползването на лечебните растения се извършва от РИОСВ.</i></p>

	<p><i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителна покривка.</i></p> <p><i>Интегриране на научните знания за природните закономерности, промените в климата, екосистемните услуги и взаимните връзки между организмите и средата за активно поддържане на природните ландшафти и съставляващите ги екосистеми, хабитати и видове в дългосрочен план.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие</p> <p><i>Оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на комплекса от екосистемни ползи от горите на територията на община Вълчедръм.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със стопански функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Лом“ с оглед по-ефективно поддържане на материалните екосистемни ползи на горските територии в община Вълчедръм</p> <p><i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на горите със стопански функции и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p> <p>Провеждане на противопожарни мероприятия и поддържане на изградена инфраструктура</p> <p><i>Предвиденото разрохкване на почвата през семеносните години под склопа на сечнозрелите насаждения.</i></p> <p><i>Спазване на изискванията за ограничаване на пашуването.</i></p> <p><i>Да не се допускат нерегламентирани строителни дейности в горските територии.</i></p> <p><i>Провеждане на навременни фитосанитарни мероприятия.</i></p> <p><i>Инициране на мероприятия за почистване на залесени общински терени и упражняване на контрол върху сечта.</i></p>	
В Ъ Р Ш Е Ц		
Защитни	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми</p> <p><i>Прилагане на отгледни сечи с диференцирана интензивност, гарантираща оптимална склопеност за осигуряване достъпа на валежите до почвата, по-добра устойчивост и по-висока продуктивност след подобрен състав, строеж и</i></p>	<p><i>Да не се допуска намаляване на площта на защитните гори.</i></p> <p><i>Да не се допуска влошаване на състоянието им.</i></p>

	<p>структура на насажденията. Извеждане на сечи за подобряване санитарното състояние на горските насаждения. Многофункционално стопанисване, което да осигури устойчиво развитие при балансирано използване на горските ресурси, за неограничено във времето задоволяване на многостранните нужди на обществото. Възобновителни сечи с естествено възобновяване и удължен възобновителен период. Толериране на естественото възобновяване и залесяването с местни видове. Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</p> <p>Запазване на площта в защитни горски територии Лесовъзстановителни дейности и залесяване на незалесени горски територии. Запазване и възстановяване на противоерозионните горски насаждения и възстановяване на растителността в свлачищни и поройни горски земи. Поддържане на по-високи турнуси на сеч при някои гори от бук за повишаване водоохранната роля и стопанската ценност на горските екосистеми. Запазване и поддържане на горната граница на гората. Поддържане на оптимална възрастова структура в горските територии от горната граница на гората.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие Оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от защитните гори и зелената инфраструктура на територията на община Вършец.</p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със защитни функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Берковица“ с оглед по-ефективно поддържане на защитните функции на горските територии. Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на защитните гори и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</p>	<p>Да не се допуска увеличаване площта на ерозираните земи и появата на други деградационни процеси.</p> <p>Недопускане намаление на площите на горските територии от горната граница на гората.</p>
<p>Специални</p>	<p>Спазване на законодателната рамка за съответните горски територии, включени в границите на защитените територии по смисъла на ЗЗТ, други закони за определяне на особени статутни и режими</p>	<p>Забраняват се дейности, които могат да нарушат естественото състояние или да намалят естетическата стойност на териториите.</p>

<p><i>Прилагане на лесовъдски методи, имитиращи природните процеси и структури в горските насаждения, като се осигурява непрекъснато покритие на дадена територия с разновъзрастна, жизнена и високопродуктивна гора.</i> <i>Укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени територии и поощряване на граждански инициативи за опазване на природата.</i> <i>Инициране, поддържане и подпомагане изготвянето на планове за управление на защитените територии в района, за които липсват такива.</i></p> <p>Опазване, укрепване и възстановяване на природни забележителности <i>Опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допуска с разрешение на МОСВ, съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции.</i></p> <p>Стопанисването на териториите, по смисъла на ЗБР, се извършва съгласно изискванията на Наредба за сечите, глава 4, чл. 65 и чл. 66 и прилагане на система от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горските типове природни местообитания. <i>Конкретни изисквания за тези местообитания са посочени в разработката – Режими за устойчиво управление на горите в Натура 2000 (МЗХ, 2011).</i> <i>Прилагане на лесовъдски системи поддържащи естествената местна растителност и структура на гората.</i> <i>Опазването на дървета с гнезда, с хралупи, както и на стоящите и лежащи мъртви дървета при извеждане на сечите, с изключение на горите с висока степен на пожарна опасност.</i> <i>Засилване на контрола и борба с браконьерството и незаконните сечи.</i> <i>Проектиране и изграждане на екопътеки на местата, където няма да безпокоят птиците в период на размножаване, да минават там, където птиците не гнездят, да се опазват т.н. „хранителни дървета“.</i> <i>Подобряване състоянието на ползащитните горски пояси, които служат като естествени коридори за миграцията на различни видове и създават микросреда, различаваща се от околните агроландшафти и подходяща за редица редки и защитени видове.</i> <i>Прилагане на технологии за дърводобив, щадящи почвата и растителността.</i></p> <p>В семепроизводствените насаждения и градини да се провеждат своевременни лесовъдски мероприятия, свързани с отглеждане, селекция борба с болести и вредители и др. <i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив и семедобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</i></p>	<p><i>Прилагат се всички ограничения и режими, изисквани в съответните нормативни документи и административни актове.</i></p> <p><i>Да не се нарушава състава и структурата на опитните географски култури.</i></p> <p><i>Ограничаване на лова в активния туристически сезон.</i></p>
---	---

*Семедобивът да се провежда само в пълни семеносни години.
Събиране на посевни материали от ценните популации и съхраняването им в генни банки.*

Част от посевните материали се използват за създаване на екологични култури и потомствени опити, а друга част се съхраняват в семенни банки, като периодично се обновяват, в зависимост от биологичните особености на видовете и в зависимост от това, колко дълго посевните материали запазват кълняемостта си.

В горските територии около туристически обекти, категоризирани от ЗТ и обекти с религиозно значение да се провеждат санитарни сечи, както и ландшафтно-формировъчни, и селекционни сечи.

Препоръчва се провеждане на лесовъдски системи за поддържане безопасността на посетителите, погледните места и туристическата инфраструктура.

За горските територии от тази функционална категория, които нямат уредени със заповед режими, стопанисването да се извършва съгласно ГСП, които са съобразени с изискванията на ЗГ и ЗКН.

Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.

Активизиране на туристическия потенциал чрез развитие на различните форми на туризъм, вкл. алтернативни.

В горските територии с рекреационни функции да се провеждат сечи за създаване и поддържане на разновъзрастна структура на насажденията (Дауервалд).

Провеждане на санитарни сечи, ландшафтно-формировъчни сечи и отгледни сечи.

Прилагане на лесовъдски дейности с минимални интензивности, при удължени турнуси на сеч и минимална площна намеса в горските територии за рекреация и зоните за отдих.

Използване на възобновителни сечи с предварително възобновяване и максимално удължен възобновителен период.

Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.

Създаване на нови курортни структури и изграждане на лечебни балнеологични центрове на територията на общината.

Насърчаване развитието на целогодишен интегриран туризъм чрез опазване, популяризиране и развитие на културното и природно наследство и/или исторически атракции.

В горските територии за поддържане на ландшафта да се провеждат ландшафтно-формировъчни сечи с ниска интензивност.

Картиране и създаване на база данни за културно-историческите обекти и местности на територията на общината и обособяване на зони около тези обекти с местно значение.

Нарастване площта на горите със специални функции, чрез изграждане на система "зелени зони" около населени места и увеличаване степента на осигуреност със зелени площи на един човек.

Създаване на ефективна и работеща система за контрол и опазване на зелената система на територията на общината.

Стимулиране развитието на разнообразни и устойчиви форми на туризъм и на културните и креативни индустрии.

Анализ на информацията и оценка на консервационно значимите елементи на горите с висока консервационна стойност и тяхното състояние.

Интегриране на консервационните цели в горскостопанските практики.

Мониторинг и анализ на фрагментираността на зоните и прилагане на приоритетни мерки за опазване на високата консервационна стойност.

Поддържане на смесения характер на хетерогенните гори и запазване на редките и единично срещани се дървета, особено плодните (дива череши, брекиня, скоруша), които служат като хранителна база за редица животински видове.

Включването на редките видове като критерий за състоянието на естествените насаждения и предвиждането на мерки за тяхното опазване при лесоустройственото проектиране.

Стопанисването на горски територии, след определянето им като ГФС, се провежда по начин, който да поддържа и/или подобри природозащитното им състояние.

Сертификация на горите като гаранция за правилното им и природосъобразно стопанисване.

Мониторинг върху състоянието на редките недървесни видове и проследяване динамиката на техните популации.

Доразработване и по-разширено включване на оценки, анализи и визуализации на горите със специални функции и за биоразнообразието в тях, както и свързаните с това мерки и действия в ГСП на ТП ДГС „Берковица“, с оглед по-ефективно поддържане на специалните функции на горските територии.

	<p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите със специални функции и зелената инфраструктура на територията на община Вършец</i></p>	
<p>Стопански</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми. Планираните дейности са съобразени с функциите на горите <i>Поддържане смесения характер на хетерогенните гори и запазване на редките и единично срещащи се дървета, особено плодните (дива череша, брекиня, скоруша), които служат като хранителна база за редица животински видове.</i> <i>Нормализиране на възрастовата структура в горските насаждения и поддържането ѝ.</i> <i>Отглеждане на насажденията и своевременно извършване на санитарни сечи;</i> <i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и/или залесяване във възобновителните участъци.</i> <i>Подпомагане на естественото възобновяване на желаните видове чрез осветявания и в отделни случаи, чрез внасяне на фиданки от доказано адаптивни местни произходи.</i> <i>Планиране и създаване на култури от медоносни видове около селата в района на общината (10-15 дка или след събеседване).</i> <i>Диференциран и щадящ подход при определяне териториите/участъците/зоните за добив на недървесни горски продукти.</i> <i>Приоритетен добив на дърва за огрев при съхраняване на дървопроизводителната площ.</i> <i>Даване на предимство на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителна покривка.</i> <i>Интегриране на научните знания за природните закономерности, промените в климата, екосистемните услуги и взаимните връзки между организмите и средата за активно поддържане на природните природните ландшафти и съставящите ги екосистеми, хабитати и видове в дългосрочен план.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на комплекса от екосистемни ползи от горите на територията на община Вършец</i></p>	<p><i>Забранява се внасянето на инвазивни видове (айлант, американски авор и др.) и чуждоземни неапробирани дървесни видове.</i></p> <p><i>Забранено е паленето на огън извън посочени за това места през летния сезон.</i></p> <p><i>Препоръча се да се забрани пашата на обозния добитък в сечищата.</i></p> <p><i>Забрана на пашата на селскостопанските животни при липса на проект.</i></p> <p><i>Във възобновителни участъци да се забрани временно пашата до възстановяване на определените насаждения.</i></p> <p><i>При събиране на диворастващи лечебни растения със стопанска цел трябва да се спазват допустимите количества, които ежегодно се определят със Заповед на министъра на околната среда и водите, на основание чл.10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения. Контролната дейност при ползването на лечебните растения се извършва от РИОСВ.</i></p>

	<p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със стопански функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Берковица“ с оглед по-ефективно поддържане на материалните екосистемни услуги на горските територии. <i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на горите със стопански функции и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p> <p>Провеждане на противопожарни мероприятия и поддържане на изградена инфраструктура <i>Извършване на предвиденото разрохкване на почвата през семеносните години под склопа на сечнозрелите насаждения.</i> <i>Да се съблюдават изискванията за ограничаване на пашата.</i> <i>Да не се допускат нерегламентирани строителни дейности в горските територии.</i> <i>Провеждане на навременни фитосанитарни мероприятия.</i> <i>Адаптиране към последиците от климатичните промени чрез изграждане на системи за ранно предупреждение (превенция) за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони; изграждане на съоръжения за борба с ерозията; залесяване на обезлесени участъци и непрекъснатата актуализация на базата данни.</i></p>	
<p>ЗЗУ</p>	<p>Допуска се изграждане на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите.</p> <p><i>Предвидените зони за защита от урбанизация в горските територии да се отразят в общите и подробните устройствени планове на общината на основание чл.12, ал.10 от ЗГ.</i></p> <p><i>Поддържане на състоянието и структурата на горите в тези зони.</i></p>	<p><i>За специалните горски територии, получили по реда на Закона за горите статут на зони за защита от урбанизация, се изключват възможностите за последваща промяна на предназначението на поземлените имоти и въвеждане на нови функции.</i></p> <p><i>Цените при промяна на предназначението, при замяна, когато попадат в зони за особена защита от урбанизация, правото на ползване, сервитути, правото на строеж се определят въз основа на нормативната цена.</i></p> <p><i>Забранено е извършването на строителство.</i></p>
<p>ГЕОРГИ ДАМЯНОВО</p>		

<p>Защитни</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми <i>Отгледни сечи, целящи подобряване бъдещия състав, строежа и структурата на насажденията.</i> <i>Сечи за подобряване на санитарното състояние.</i> <i>Многофункционално стопанисване, което да осигури устойчиво развитие при балансирано използване на горските ресурси, за неограничено във времето задоволяване на многостранните нужди на обществото.</i> <i>Възобновителни сечи с естествено възобновяване и удължен възобновителен период, както и подпомагане на естественото възобновяване с цел увеличаване площта на горските територии.</i> <i>Толериране на естественото възобновяване и приоритетно залесяване с местни видове.</i> <i>Използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</i></p> <p>Запазване на площта в защитни горски територии <i>Лесовъзстановителни дейности и залесяване на незалесени горски територии.</i> <i>Запазване и възстановяване на противоерозионните горски насаждения и възстановяване на растителността в свлачищни и поройни горски земи.</i> <i>Поддържане на по-високи турнуси на сеч при някои гори от бук за повишаване водоохранната роля и стопанската ценност на горските екосистеми.</i> <i>Запазване и поддържане на горната граница на гората.</i> <i>Поддържане на оптимална възрастова структура в горските територии от горната граница на гората.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Изготвяне на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите и зелената инфраструктура на територията на община Георги Дамяново.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със защитни функции и визуализацията им в ГСП на ТП-ДГС „Говежда“ с оглед по-ефективно поддържане на защитните функции на горските територии. <i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на защитните гори и горските дървесни и</i></p>	<p><i>Да не се допуска намаляване на площта на защитните гори.</i></p> <p><i>Да не се допуска влошаване на състоянието им.</i></p> <p><i>Да не се допуска увеличаване на ерозираните земи и появата на други деградационни процеси.</i></p> <p><i>Недопускане намаление на площите на горските територии от горната граница на гората.</i></p> <p><i>Да не се допуска увеличение на младите и средновъзрастни класове на възраст за сметка на силно намаление на зрелите и презрели насаждения в горските територии от горната граница на гората.</i></p>
-----------------------	--	---

	<i>недървесни ресурси в тях.</i>	
Специални	<p>Спазване на законодателната рамка за съответните горски територии, включени в границите на защитените територии по смисъла на ЗЗТ, други закони за определяне на особени статут и режими <i>Иницириране, поддържане и подпомагане изготвянето на планове за управление на защитените територии в района, за които липсват такива.</i></p> <p>Опазване, укрепване и възстановяване на природни забележителности <i>Опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допуска с разрешение на МОСВ, съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции.</i></p> <p>Стопанисването на териториите, по смисъла на ЗБР, се извършва съгласно изискванията на Наредба за сечите, глава 4, чл. 65 и чл. 66. <i>Прилагане на система от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горските типове природни местообитания. Конкретни изисквания за тези местообитания са посочени в разработката: Режими за устойчиво управление на горите в Натура 2000 (МЗХ, 2011).</i> <i>Стриктно спазване на режимите, препоръчани за зоните, попадащи в НАТУРА 2000 – насочени към съхраняване на естествения характер на местообитанията.</i> <i>Опазването на дървета с гнезда, с хралупи, както и на стоящите и лежащи мъртви дървета при извеждане на сечите, с изключение на горите с висока степен на пожарна опасност.</i> <i>Прилагане на природосъобразни лесовъдски мероприятия (разновъзрастно стопанисване, неравномерно постепенни сечи и др.), водене на борба с браконьерството и с незаконните сечи.</i> <i>Проектиране на екопътеки и туристически маршрути в места, където няма да се безпокоят птиците в период на размножаване и/или гнездене, да се опазват т.н. „хранителни дървета“.</i> <i>Прилагане на лесовъдски методи, имитиращи природните процеси и структури в горските насаждения, поддържащи естествената местна растителност и структура на гората, като се осигурява непрекъснато покритие на дадена горска територия с разновъзрастна, жизнена и високопродуктивна гора.</i> <i>Прилагане на технологии за дърводобив, щадящи почвата и растителността</i> <i>Обособяване на нови зони за опазване на биоразнообразието и защита на природата при необходимост.</i></p> <p>В семепроизводствените насаждения и градини да се провеждат съвременни лесовъдски мероприятия, свързани с отглеждане, селекция, борба с болести и</p>	<p><i>Забраняват се дейности, които могат да нарушат естественото състояние или да намалят естетическата стойност на териториите.</i></p> <p><i>Прилагат се всички ограничения и режими, изисквани в съответните нормативни документи и административни актове.</i></p> <p><i>Ограничаване на лова в активния туристически сезон.</i></p>

вредители и др.

Приоритетно използване на технологии за дърводобив и семедобив с минимални въздействия върху почвената покривка.

Семедобивът да се провежда само в пълни семеносни години.

Провеждане на дейности за поддържане на семепроизводствените насаждения и градини в добро състояние като: поддържане на маточниците и почистване на нежеланите леторасли, оформяне короните на присадките, провеждане на агротехника - култивиране, торене и поливане, отсичане на естествен подраст и нежелани дървета от други видове, изграждане и поддържане на трайна ограда около маточниците и семепроизводствените градини при необходимост.

В горските територии около туристически обекти да се провеждат санитарни сечи.

Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителна покривка.

Картиране и създаване на база данни за културно-историческите обекти и местности на територията на общината.

Обособяване на зони около културно-историческите обекти с местно значение и създаване на местен туристически продукт.

Осигуряване на достъп до местата в общината с туристически потенциал чрез подкрепа и създаване на туристическа инфраструктура.

В горските територии за поддържане на ландшафта да се провеждат ландшафтно-формировъчни сечи с ниска интензивост.

Картиране и създаване на база данни за културно-историческите обекти и местности на територията на общината и обособяване на зони около тези обекти с местно значение.

Нарастване площта на горите със специални функции, чрез изграждане на система "зелени зони" около населени места и увеличаване степента на осигуреност със зелени площи на един човек.

Създаване на ефективна и работеща система за контрол и опазване на зелената система на територията на общината.

Стимулиране развитието на разнообразни и устойчиви форми на туризъм и на културните и креативни индустрии.

Анализ на информацията и оценка на консервационно значимите елементи на горските територии с висока консервационна стойност и тяхното състояние.

Мониторинг и анализ на фрагментираността на зоните и прилагане на

	<p><i>приоритетни мерки за опазване на високата консервационна стойност.</i> <i>Поддържане на смесения характер на хетерогенните гори и запазване на редките и единично срещащи се дървета, особено плодните (дива череша, брекиня, скоруша), които служат като хранителна база за редица животински видове.</i> <i>Включването на редките видове като критерий за състоянието на естествените насаждения и предвиждането на мерки за тяхното опазване при лесоустройственото проектиране.</i> <i>Сертификация на горите като гаранция за правилното им и природосъобразно стопанисване.</i> <i>Мониторинг върху състоянието на редките недървесни видове и проследяване динамиката на техните популации.</i></p> <p>Доразработване и по-разширено включване на оценки, анализи и визуализации на горите със специални функции и за биоразнообразието в тях, както и свързаните с това мерки и действия в ГСП на ТП-ДГС „Говежда“, с оглед по-ефективно поддържане на специалните функции на горските територии.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите със специални функции и зелената инфраструктура на територията на община Георги Дамяново.</i></p>	
<p>Стопански</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми Планираните дейности са съобразени с функциите на горите. <i>Планиране и осигуряване на относително постоянни количества и сортименти, добивани ежегодно от горите на територията на общината.</i> <i>Отглеждане на насажденията и своевременно извършване на санитарни сечи.</i> <i>Нарастване на залесената площ, чрез оползотворяване на неизползваните земи в общината с местни широколистните видове.</i> <i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и/или подпомагане на естественото възобновяване с местни сухоустойчиви видове.</i> <i>Опазване на съществуващия генофонд от местни дървесни и храстови видове при провеждане на лесовъдски мероприятия.</i> <i>Управление и ползване на потенциала на стопанските гори по начин, който запазва и възстановява тяхното биоразнообразие, продуктивност, възобновителна способност, жизненост и потенциал, изпълнявайки своите екологични, социални и икономически функции.</i></p>	<p><i>Забранява се внасянето на инвазивни видове (айлант, американски авор и др.) и чуждоземни неапробирани дървесни видове.</i></p> <p><i>Забранено паленето на огън извън посочени за това места през летния сезон.</i></p> <p><i>Препоръчва се да се забрани пашата на обозния добитък в сечищата.</i></p> <p><i>Да се забрани пашуването на селскостопански животни, ако няма проект за пашата.</i></p> <p><i>Във възобновителните участъци да се забрани временно пашата, до възстановяване на определените насаждения.</i></p>

	<p><i>Изготвяне на ресурсна оценка и устойчиво ползване на горски плодове, лечебни растения, билки и гъби в горските територии от района.</i></p> <p><i>Планиране и създаване на култури от медоносни видове около селата в района на общината (10-15 дка или след събеседване).</i></p> <p><i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителна покривка.</i></p> <p><i>Интегриране на научните знания за природните закономерности, промените в климата, екосистемните услуги и взаимните връзки между организмите и средата за активно поддържане на природните ландшафти и съставлящите ги екосистеми, хабитати и видове в дългосрочен план.</i></p> <p><i>Превръщане на издънковите насаждения във високостъблени, производство на едра, средна и дребна строителна дървесина и дърва за огрев.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие</p> <p><i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на комплекса от екосистемни ползи от горите на територията на община Георги Дамяново.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със стопански функции и визуализацията им в ГСП на ТП-ДГС „Говежда“ с оглед по-ефективно поддържане на материалните екосистемни услуги на горските територии.</p> <p><i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на горите със стопански функции и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p> <p>Провеждане на противопожарни мероприятия и поддържане на изградена инфраструктура</p> <p><i>Извършване на предвиденото разрохкване на почвата през семеносните години под склопа на сечнозрелите насаждения.</i></p> <p><i>Да се спазват изискванията и ограниченията при паишата.</i></p> <p><i>Да не се допускат нерегламентирани строителни дейности в горските територии на общината.</i></p> <p><i>Провеждане на навременни фитосанитарни мероприятия.</i></p> <p><i>Управление на риска от природни бедствия и аварии в горските територии.</i></p>	<p><i>При събиране на диворастящи лечебни растения със стопанска цел трябва да се спазват допустимите количества, които ежегодно се определят със Заповед на министъра на околната среда и водите, на основание чл.10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения. Контролната дейност при ползването на лечебните растения се извършва от РИОСВ.</i></p>
33У	<p>Допуска се изграждане на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на</p>	<p><i>За специалните горски територии, получили по реда на Закона за горите статут на зони за защита от</i></p>

	<p>горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите.</p> <p><i>Предвидените зони за защита от урбанизация в горските територии да се отразят в общите и подробните устройствени планове на общината на основание чл.12, ал.10 от ЗГ.</i></p> <p><i>Поддържане на състоянието и структурата на горите в тези зони.</i></p>	<p><i>урбанизация, се изключват възможностите за последваща промяна на предназначението на поземлените имоти и въвеждане на нови функции.</i></p> <p><i>Цените при промяна на предназначението, при замяна, когато попадат в зони за особена защита от урбанизация, правото на ползване, сервитути, правото на строеж се определят въз основа на нормативната цена.</i></p> <p><i>Забранено е извършването на строителство.</i></p>
Л О М		
Защитни	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми</p> <p><i>Прилагане на нови форми за управление на горските територии с оптимален екологичен и стопански ефект: лесовъдство чрез постоянна горска покривка, природосъобразно управление на горите, управление на крайречните гори, екологично лесовъдство.</i></p> <p><i>Отгледни сечи, целящи подобряване бъдещия състав, строежа и структурата на насажденията.</i></p> <p><i>Сечи за подобряване на санитарното състояние на горските територии.</i></p> <p><i>Многофункционално стопанисване, което гарантира устойчивост в управлението на горите, осъществявана с подкрепата на местната общественост.</i></p> <p><i>Възобновителни сечи с удължен възобновителен период, толериране на естественото възобновяване и залесяване с местни видове.</i></p> <p><i>Запазване и разширяване смесения характер и разновъзрастовата структура на горите за подобряване устойчивостта на горските екосистеми.</i></p> <p><i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</i></p> <p>Запазване на площта в защитни горски територии</p> <p><i>Лесовъзстановителни дейности и залесяване на незалесени горски територии.</i></p> <p><i>Запазване и възстановяване на противоерозионните горски насаждения и възстановяване на растителността в свлачищни и поройни горски земи.</i></p> <p><i>Създаване на интензивни култури с къс турнус (industrial forestry) в крайречните земи.</i></p>	<p><i>Да не се допуска намаляване на площта на защитните гори.</i></p> <p><i>Да не се допуска влошаване на състоянието им.</i></p> <p><i>Да не се допуска увеличаване на ерозираните земи и поява на други деградационни процеси.</i></p>

	<p>Създаване на противовеетрова защита от горски лентови пояси (линейни залесявания) край границите на земеделските имоти, канали, пътища и др.</p> <p>Възстановяване и поддържане на крайречните защитни пояси около постоянните водни течения в горските територии (за предпочитане с видове при доказан местен произход) като средство за опазване на почвите от ерозия и за осъществяване на контрол (мониторинг) върху изсичането на дървета в крайречните и заливни гори.</p> <p>Интродукция на нови дървесни видове за залесяване в полуаридни и засушливи условия, с произход от съседни географски области и с подходящ воден баланс.</p> <p>Планиране и провеждане на специфични лесокултурни мероприятия при реална опасност от засушаване и пресъхване на повърхностните водни източници в района на общината в резултат на глобалното затопляне.</p> <p>Увеличаване и поддържане на лесистостта в земеделските територии, която е далеч под необходимата оптимална лесистост (8-12%).</p> <p>Създаване и поддържане на цялостен почвен мониторинг, поради опасност от различни видове замърсяване, предимно от селското стопанство.</p> <p>Засилване на контрола по отношение на отрицателните въздействия върху горските територии и околната среда.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие</p> <p>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите и зелената инфраструктура на територията на община Лом</p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със защитни функции и визуализацията им в ГСП на ТП-ДГС „Лом“ с оглед по-ефективно поддържане на защитните функции на горските територии.</p> <p>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на защитните гори и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</p>	
<p>Специални</p>	<p>Спазване на законодателната рамка за съответните горски територии, включени в границите на защитените територии по смисъла на ЗЗТ</p> <p>Инициране, поддържане и подпомагане изготвянето на планове за управление на защитените територии в района, за които липсват такива.</p> <p>Опазване, укрепване и възстановяване на природни забележителности</p>	<p>Забраняват се дейности, които могат да нарушат естественото състояние или да намалят естетическата стойност на горските територии.</p> <p>Прилагат се всички режими и ограничения, изисквани в съответните нормативни документи и</p>

<p><i>Опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допуска с разрешение на МОСВ, съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции</i></p> <p>Стопанисването на териториите, по смисъла на ЗБР, се извършва съгласно изискванията на Наредба за сечите, глава 4, чл. 65 и чл. 66</p> <p><i>Прилагане на система от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горските типове природни местообитания.</i></p> <p><i>Конкретни изисквания за тези местообитания са посочени в разработката – Режими за устойчиво управление на горите в Натура 2000 (МЗХ, 2011).</i></p> <p><i>Използване на подходящи и надеждни методи и средства (медии, печат, училища и др.) за повишаване информираността на гражданите по отношение на видовото разнообразие, значението, целите и начините за опазване на видовете и местообитанията в района на общината.</i></p> <p><i>Прилагане на природосъобразни лесовъдски мероприятия (разновъзрастно стопанисване, неравномерно постепенни сечи и др.), поддържащи естествената местна растителност и структура на гората.</i></p> <p><i>Подпомагане на естественото възобновяване на желаните видове чрез осветявания и в отделни случаи, чрез внасяне на фиданки от доказано адаптивни местни произходи.</i></p> <p><i>Опазване на дърветата с гнезда, с хралупи, както и на стоящите и лежащи мъртви дървета при извеждане на сечите, с изключение на горите с висока степен на пожарна опасност.</i></p> <p><i>Организиране и прилагане на подходящи схеми на борба с браконьерството и с незаконните сечи.</i></p> <p><i>Проектиране на екопътеки и екомаршрути на местата, където птиците няма да бъдат обезпокоявани в период на размножаване и/или гнездене, да се опазват т.н. „хранителни дървета“ и др.</i></p> <p><i>Прилагане на технологии за дърводобив, щадящи почвата и растителността.</i></p> <p>Горски разсадници</p> <p><i>Производство на вегетативни фиданки от маточниците и внасянето им в естествените местообитания и за задоволяване нуждите на планираните залесявания в горските територии на общината.</i></p> <p><i>Спазване на изискванията по Наредба №4 от 15 февруари 2012 г. за производство, изваждане, сортиране, окачествяване, маркиране, опаковане, транспортиране, съхраняване и търговия с фиданките, произведени в горските разсадници.</i></p>	<p><i>административни актове.</i></p> <p><i>Ограничаване на лова през активния туристически сезон.</i></p>
---	--

	<p>Анализ на информацията и оценка на консервационно значимите елементи на горите с висока консервационна стойност и тяхното състояние <i>Мониторинг и анализ на фрагментираността на зоните и прилагане на приоритетни мерки за опазване на високата консервационна стойност. Сертификация на горите като гаранция за правилното им и природосъобразно стопанисване.</i> <i>Мониторинг върху състоянието на редките недървесни видове и проследяване динамиката на техните популации.</i></p> <p>Доразработване и по-разширено включване на оценки, анализи и визуализации на горите със специални функции и за биоразнообразието в тях, както и свързаните с това мерки и действия в ГСП на ТП-ДГС „Лом“, с оглед по-ефективно поддържане на специалните функции на горските територии.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите със специални функции и зелената инфраструктура на територията на община Лом.</i></p>	
<p>Стопански</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми. Планираните дейности са съобразени с функциите на горите <i>Управление и ползване на потенциала на стопанските гори по начин, който запазва възстановяване на тяхното биоразнообразие, продуктивност, възобновителна способност, жизненост и потенциал, изпълнявайки своите екологични, социални и икономически функции.</i> <i>Гъвкаво стопанисване и ползване на горските територии „по състояние“ с основен акцент върху тяхното съхранение във времето като екосистеми.</i> <i>Отглеждане на насажденията и своевременно извършване на санитарни сечи.</i> <i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и/или подпомагане на естественото възобновяване с местни дървесни видове.</i> <i>Правилен подбор на подходящи дървесни видове, които да бъдат толерирани през десетилетията при извеждане на сечите в горските територии.</i> <i>Интензивен мониторинг на състоянието на горските екосистеми с акцент върху съхненето.</i> <i>Спешни мерки за увеличаване на площта и обхвата на ползащитните пояси или ивици дървета (възстановяване на унищожените, създаване на планираните и</i></p>	<p><i>Забранява се внасянето на инвазивни видове (айлант, американски авор и др.) и чуждоземни неапробирани дървесни видове.</i></p> <p><i>Забранено паленето на огън извън посочени за това места през летния сезон.</i></p> <p><i>Препоръчва се да се забрани пашата на обозния добитък в сечищата.</i></p> <p><i>Да се забрани пашата на селскостопански животни, ако няма действащ проект за пашата.</i></p> <p><i>Във възобновителните участъци да се забрани временно пашата до възстановяване на определените насаждения.</i></p> <p><i>При събиране на диворастващи лечебни растения със</i></p>

<p>неизпълнени, планиране на нови полезащитни пояси и ивици), използване на сухоустойчиви видове и иновативни технологии.</p> <p>Планиране и създаване на култури от медоносни видове около селата в района на общината (10-15 дка или след събеседване).</p> <p>Диференциран и щадящ подход при определяне териториите за добив на недървесни горски продукти.</p> <p>Приоритетен добив на дърва за огрев при съхраняване на дървопроизводителната площ на горските територии.</p> <p>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителна покривка.</p> <p>Интегриране на научните знания за природните закономерности, промените в климата, екосистемните услуги и взаимните връзки между организмите и средата за активно поддържане на природните ландшафти и съставлящите ги екосистеми, хабитати и видове в дългосрочен план.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие</p> <p>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на комплекса от екосистемни ползи от горите със стопански функции на територията на община Лом</p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със стопански функции и визуализацията им в ГСП на ТП-ДГС „Лом“ с оглед по-ефективно поддържане на материалните екосистемни услуги на горските територии.</p> <p>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на горите със стопански функции и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</p> <p>Провеждане на противопожарни мероприятия и поддържане на изградена инфраструктура</p> <p>Стриктен контрол върху земеделските територии от страна на местната и изпълнителната власт за предотвратяване на самоволното и безразборно палене на стърнища и сухи треви и храсти извън горските територии.</p> <p>Определяне на приоритетните действия в опожарените площи с превес на предоставянето на възможност за естествено възобновяване на горските екосистеми.</p> <p>Извършване на предвиденото разрохкване на почвата през семеносните години</p>	<p>стопанска цел трябва да се спазват допустимите количества, които ежегодно се определят със Заповед на министъра на околната среда и водите, на основание чл. 10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения. Контролната дейност при ползването на лечебните растения се извършва от РИОСВ.</p>
---	--

	<p>под склопа на сечнозрелите насаждения. Съблюдаване на ограниченията за пашуване на домашни животни. Да не се допускат нерегламентирани строителни дейности в горските територии; Провеждане на навременни фитосанитарни мероприятия.</p>	
М Е Д К О В Е Ц		
Защитни	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми Прилагане на отгледни сечи с диференцирана интензивност, гарантираща оптимална склопеност за осигуряване достъпа на валежите до почвата, за подобряване бъдещия състав, строеж и структура на насажденията, за по-добра устойчивост и по-висока продуктивност на горските територии. Сечи за подобряване на санитарното състояние на горските територии. Многофункционално стопанисване на горите, което гарантира устойчивост в управлението на горите, осъществявана с подкрепата на местната общественост. Възобновителни сечи с предварително естествено възобновяване и удължен възобновителен период и/или залесяване на възобновителните участъци с местни видове. Прилагане принципите на интегрираното управление на горските водосбори за оптимален хидрологичен, екологичен и стопански ефект в условията на засушаване. Създаване и поддържане на по-висок процент лесистост в общината чрез залесяване на изоставени земи и ограничаване превръщането на гори в земеделски земи. Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</p> <p>Запазване на площта в защитни горски територии Създаване на нови ползащитни горски пояси с ажурна конструкция, изпълнението на която ще доведе до подобряване разпределението на влага в почвата, по-високи добиви в земеделието и подобрение в микроклимата на най-засушливите части в общината. Създаване на противовеетрова защита от горски лентови пояси (линейни залесявания) край границите на земеделските имоти, канали, пътища и др.; Интродукция на нови дървесни видове за залесяване в полуаридни и засушливи</p>	<p>Да не се допуска намаляване на площта на защитните гори.</p> <p>Да не се допуска влошаване на състоянието им.</p> <p>Да не се допуска увеличаване на ерозираните земи и поява на други деградационни процеси.</p> <p>Да се поддържа и увеличава площта на ползащитните горски пояси.</p>

	<p>условия, с произход от съседни географски области и с подходящ воден баланс. Планиране и провеждане на специфични лесокултурни мероприятия при реална опасност от засушаване и пресъхване на повърхностните водни източници в района на общината в резултат на глобалното затопляне. Увеличаване и поддържане на лесистостта в земеделските територии, която е далеч под необходимата оптимална лесистост (8-12%). Създаване и поддържане на цялостен почвен мониторинг, поради опасност от различни видове замърсяване, предимно от селското стопанство. Засилване на контрола по отношение на отрицателните въздействия върху горските територии и околната среда.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие Оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни услуги от горите със защитни функции и зелената инфраструктура на територията на община Медковец</p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със защитни функции и визуализацията им в ГСП на ТП-ДГС „Лом“ с оглед по-ефективно поддържане на защитните функции на горските територии. Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на защитните гори, горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</p>	
<p>Специални</p>	<p>Спазване на законодателната рамка за съответните горски територии, включени в границите на защитените територии по смисъла на ЗЗТ Инициране, поддържане и подпомагане изготвянето на планове за управление на защитените територии в района, за които липсват такива. Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие, укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени зони и защитени територии.</p> <p>Опазване, укрепване и възстановяване на природни забележителности Опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности с допуска с разрешение на МОСВ, съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции. Подпомагане на опазването, възстановяването и поддържането на ценни природни територии в общината.</p>	<p>Забраняват се дейности, които могат да нарушат естественото състояние или да намалят естетическата стойност на горските територии.</p> <p>Прилагат се всички ограничения и режими, изисквани в съответните нормативни документи и административни актове.</p> <p>Ограничаване на лова през активния туристически сезон.</p>

Стопанисването на териториите, по смисъла на ЗБР, се извършва съгласно изискванията на Наредба за сечите, глава 4, чл. 65 и чл. 66

Прилагане на система от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горските типове природни местообитания, за които са изработени конкретни изисквания и са посочени в разработката „Режими за устойчиво управление на горите в Натура 2000“ (МЗХ, 2011).

Стриктно спазване на режимите, препоръчани за зоните, попадащи в НАТУРА 2000 – насочени към съхраняване на естествения характер на местообитанията.

Подпомагане изпълнението на мерки по опазване и възстановяване на редки и застрашени растителни и животински видове.

Провеждане на кампании за увеличаване информираността и ангажираността на местната общност относно изискванията за прилаганите екологични норми и запазване на биоразнообразието на територията на общината.

Публикуване на информацията относно състоянието на околната среда и нормативните изисквания, свързани с нейното опазване и възстановяване.

Опазване на дървета с гнезда, с храдуни, както и на стоящите и лежащи мъртви дървета при извеждане на сечите, с изключение на горите с висока степен на пожарна опасност, прилагане на природообразни лесовъдски мероприятия (разновъзрастно стопанисване, неравномерно постепенни сечи и др.), борба с браконьерството и с незаконните сечи.

Прилагане на технологии за дърводобив, щадящи почвата и растителността;

Прилагане на лесовъдски методи, имитиращи природните процеси и структури в горските насаждения, като се осигурява непрекъснато покритие на дадена територия с разновъзрастна, жизнена и високопродуктивна гора.

Предотвратяване на опасността от неправилно и неконтролирано използване на природните ресурси чрез прилагане на система от подходящи и щадящи мерки.

В горските територии с рекреационни функции да се провеждат сечи за създаване и поддържане на разновъзрастна структура на насажденията (Дауервалд).

Провеждане на санитарни сечи, ландшафтено-формировъчни сечи и отгледни сечи.

Прилагане на лесовъдски дейности с минимални интензивности, при удължени турнуси на сеч и минимална площна намеса в горските територии за рекреация и зоните за отдих.

Използване на възобновителни сечи с предварително възобновяване и максимално удължен възобновителен период.

Обезпечаване увеличението и поддържането на зелената система и горските територии, в пряка връзка с нуждите на отдиха за населението и туризма, чрез

	<p><i>използване на различни финансови механизми.</i> <i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</i></p> <p>Анализ на информацията и оценка на консервационно значимите елементи на горите с висока консервационна стойност и тяхното състояние <i>Мониторинг и анализ на фрагментираността на зоните и прилагане на приоритетни мерки за опазване на високата консервационна стойност.</i> <i>Сертификация на горите като гаранция за правилното им и природосъобразно стопанисване.</i> <i>Мониторинг и контрол върху състоянието на редките недървесни видове и проследяване динамиката на техните популации.</i></p> <p>Доразработване и по-разширено включване на оценки, анализи и визуализации на горите със специални функции и за биоразнообразието в тях, както и свързаните с това мерки и действия в ГСП на ТП-ДГС „Лом“, с оглед по-ефективно поддържане на специалните функции на горските територии.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни услуги от горите със специални функции и зелената инфраструктура на територията на община Медковец.</i></p>	
<p>Стопански</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми. Планираните дейности са съобразени с функциите на горите. <i>Нормализиране на възрастовата структура в горските насаждения и поддържането ѝ;</i> <i>Навременно отстраняване на загиващата дървесина с цел избягване на вторични каламитети (короядни и др.), като се оставя необходимият екологичен минимум от мъртва дървесина върху горските площи.</i> <i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и подпомагане на естественото възобновяване с местни дървесни видове.</i> <i>Управление и ползване на потенциала на стопанските гори по начин, който запазва и възстановява тяхното биоразнообразие, продуктивност, възобновителна способност, жизненост и потенциал, изпълнявайки своите екологични, социални и икономически функции.</i> <i>Даване приоритет на устойчивостта на горите към засушаване при провеждане</i></p>	<p><i>Забранява се внасянето на инвазивни видове (айлант, американски авор и др.) и чуждоземни неапробирани дървесни видове.</i></p> <p><i>Забранено паленето на огън извън посочени за това места през летния сезон.</i></p> <p><i>Препоръчва се да се забрани пашата на обозния добитък в сечищата.</i></p> <p><i>Да се забрани пашата на селскостопански животни, ако няма изработен проект за пашата.</i></p> <p><i>Във възобновителни участъци да се забрани временно пашата до възстановяване на</i></p>

	<p>и планиране на лесоъдски мероприятия, без да се пренебрегва дървопроизводителната функция на гората. Планиране и създаване на култури от медоносни видове около селата в района на общината (10-15 дка или след обществено обсъждане). Диференциран и щадящ подход при определяне на териториите/участъците/зоните за добив на недървесни горски продукти. Приоритетен добив на дърва за огрев за нуждите на местното население при съхраняване на дървопроизводителната площ в общината. Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителна покривка. Интегриране на научните знания за природните закономерности, промените в климата, екосистемните услуги и взаимните връзки между организмите и средата за активно поддържане на природните природните ландшафти и съставляващите ги екосистеми, хабитати и видове в дългосрочен план.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса предлагане-търсене на комплекса от екосистемни услуги от горите със стопански функции на територията на община Медковец.</p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със стопански функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Лом“ с оглед по-ефективно поддържане на материалните екосистемни услуги на горските територии. Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на горите със стопански функции и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</p> <p>Провеждане на противопожарни мероприятия и поддържане на изградена инфраструктура През семеносните години да се извършва предвиденото разрохкване на почвата под склопа на сечнозрелите насаждения. Да се съблюдават спазванията на ограниченията за пашуване. Да не се допускат нерегламентирани строителни дейности. Провеждане на навременни фитосанитарни мероприятия.</p>	<p>определените насаждения.</p> <p>При събиране на диворастящи лечебни растения със стопанска цел трябва да се спазват допустимите количества, които ежегодно се определят със Заповед на министъра на околната среда и водите, на основание чл.10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения. Контролната дейност при ползването на лечебните растения се извършва от РИОСВ.</p>
33У	Допуска се изграждане на елементи от техническата инфраструктура и	За специалните горски територии, получили по реда

	<p>хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отбиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите.</p> <p><i>Предвидените зони за защита от урбанизация в горските територии да се отразят в общите и подробните устройствени планове на общината на основание чл.12, ал.10 от ЗГ.</i></p> <p><i>Поддържане на състоянието и структурата на горите в тези зони.</i></p>	<p><i>на Закона за горите статут на зони за защита от урбанизация, се изключват възможностите за последваща промяна на предназначението на поземлените имоти и въвеждане на нови функции.</i></p> <p><i>Цените при промяна на предназначението, при замяна, когато попадат в зони за особена защита от урбанизация, правото на ползване, сервитути, правото на строеж се определят въз основа на нормативната цена.</i></p> <p><i>Забранено извършването на строителство.</i></p>
<p>МОНТАНА</p>		
<p>Защитни</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми <i>Отгледни сечи, целящи подобряване бъдещия състав, строежа и структурата на насажденията.</i> <i>Сечи за подобряване на санитарното състояние.</i> <i>Многофункционално стопанисване, което да осигури устойчиво развитие при балансирано използване на горските ресурси, за неограничено във времето задоволяване на многостранните нужди на обществото.</i> <i>Възобновителни сечи с естествено възобновяване и удължен възобновителен период, както и подпомагане на естественото възобновяване с цел увеличаване площта на горските територии.</i> <i>Толериране на естественото възобновяване и приоритетно залесяване с местни видове.</i> <i>Използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</i></p> <p>Запазване на площта в защитни горски територии <i>Лесовъзстановителни дейности и залесяване на незалесени горски територии.</i> <i>Засилване на контрола по отношение на отрицателните въздействия върху околната среда.</i> <i>Създаване на противовеетрова защита от горски лентови пояси (линейни залесявания) край границите на земеделските имоти, канали, пътища и др.</i> <i>Включване на редки видове като критерий за състоянието на естествените насаждения и предвиждането на мерки за тяхното опазване при</i></p>	<p><i>Да не се допуска намаляване на площта на защитните гори.</i></p> <p><i>Да не се допуска влошаване на състоянието им.</i></p> <p><i>Да не се допуска увеличаване на ерозираните земи и поява на други деградационни процеси.</i></p>

	<p><i>лесоустройственото проектиране.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни услуги от горите със защитни функции и зелената инфраструктура на територията на община Монтана</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със защитни функции и визуализацията им в ГСП на ТП-ДГС „Монтана“ и ТП-ДГС „Говежда“ с оглед по-ефективно поддържане на защитните функции на горските територии. <i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на защитните гори, горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p>	
<p>Специални</p>	<p>Спазване на законодателната рамка за съответните горски територии, включени в границите на защитените територии по смисъла на ЗЗТ <i>Инициране, поддържане и подпомагане изготвянето на планове за управление на защитените територии в района, за които липсват такива.</i> <i>Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие, укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени зони и защитени територии.</i></p> <p>Опазване, укрепване и възстановяване на природни забележителности <i>Опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допуска с разрешение на МОСВ, съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции.</i> <i>Подпомагане на опазването, възстановяването и поддържането на ценни природни територии в общината.</i></p> <p>Стопанисването на териториите, по смисъла на ЗБР, се извършва съгласно изискванията на Наредба за сечите, глава 4, чл. 65 и чл. 66 <i>Прилагане на система от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горските типове природни местообитания, за които са изработени конкретни изисквания и са посочени в разработката „Режими за устойчиво управление на горите в Натура 2000“ (МЗХ, 2011).</i></p> <p>В горските територии с рекреационни функции да се провеждат сечи за създаване и поддържане на разновъзрастна структура на насажденията</p>	

<p><i>(Дауервалд)</i> <i>Провеждане на санитарни сечи, ландшафтно-формировъчни сечи и отгледни сечи.</i> <i>Прилагане на лесовъдски дейности с минимални интензивности, при удължени турнуси на сеч и минимална площна намеса в горските територии за рекреация и зоните за отдих.</i> <i>Използване на възобновителни сечи с предварително възобновяване и максимално удължен възобновителен период.</i> <i>Обезпечаване увеличението и поддържането на зелената система и горските територии, в пряка връзка с нуждите на отдиха за населението и туризма, чрез използване на различни финансови механизми.</i> <i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</i></p> <p>В горските територии за поддържане на ландшафта да се провеждат ландшафтно-формировъчни сечи <i>Картиране и създаване на база данни за културно-историческите обекти и местности на територията на общината и обособяване на зони около тези обекти с местно значение.</i> <i>Нарастване площта на горите със специални функции, чрез изграждане на система “зелени зони” около населени места и увеличаване степента на осигуреност със зелени площи на един човек.</i> <i>Създаване на ефективна и работеща система за контрол и опазване на зелената система на територията на общината.</i> <i>Стимулиране развитието на разнообразни и устойчиви форми на туризъм и на културните и креативни индустрии.</i></p> <p>Анализ на информацията и оценка на консервационно значимите елементи на горите с висока консервационна стойност и тяхното състояние <i>Мониторинг и анализ на фрагментираността на зоните и прилагане на приоритетни мерки за опазване на високата консервационна стойност.</i> <i>Сертификация на горите като гаранция за правилното им и природосъобразно стопанисване.</i> <i>Мониторинг и контрол върху състоянието на редките недървесни видове и проследяване динамиката на техните популации.</i></p> <p>Доразработване и по-разширено включване на оценки, анализи и визуализации на горите със специални функции и за биоразнообразието в тях, както и свързаните с това мерки и действия в ГСП на ТП-ДГС „Монтана“ и</p>	
--	--

	<p>ТП-ДГС „Говежда“, с оглед по-ефективно поддържане на специалните функции на горските територии.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни услуги от горите със специални функции и зелената инфраструктура на територията на община Монтана.</i></p>	
<p>Стопански</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми. Планираните дейности са съобразени с функциите на горите. <i>Нормализиране на възрастовата структура в горските насаждения и поддържането ѝ;</i> <i>Навременен отстраняване на загиващата дървесина с цел избягване на вторични каламитети (короядни и др.), като се оставя необходимият екологичен минимум от мъртва дървесина върху горските площи.</i> <i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и подпомагане на естественото възобновяване с местни дървесни видове.</i> <i>Управление и ползване на потенциала на стопанските гори по начин, който запазва и възстановява тяхното биоразнообразие, продуктивност, възобновителна способност, жизненост и потенциал, изпълнявайки своите екологични, социални и икономически функции.</i> <i>Даване приоритет на устойчивостта на горите към засушаване при провеждане и планиране на лесовъдски мероприятия, без да се пренебрегва дървопроизводителната функция на гората.</i> <i>Планиране и създаване на култури от медоносни видове около селищата в района на общината (10-15 дка или след обществено обсъждане).</i> <i>Диференциран и щадящ подход при определяне на териториите/участъците/зоните за добив на недървесни горски продукти.</i> <i>Приоритетен добив на дърва за огрев за нуждите на местното население при съхраняване на дървопроизводителната площ в общината.</i> <i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителна покривка.</i> <i>Интегриране на научните знания за природните закономерности, промените в климата, екосистемните услуги и взаимните връзки между организмите и средата за активно поддържане на природните природните ландшафти и съставлящите ги екосистеми, хабитати и видове в дългосрочен план.</i></p>	<p><i>Забранява се внасянето на инвазивни видове (айлант, американски авор и др.) и чуждоземни неапробирани дървесни видове.</i></p> <p><i>Забранено паленето на огън извън посочени за това места през летния сезон.</i></p> <p><i>Препоръчва се да се забрани пашата на обозния добитък в сечищата.</i></p> <p><i>Да се забрани пашата на селскостопански животни, ако няма изработен проект за пашата.</i></p> <p><i>Във възобновителни участъци да се забрани временно пашата до възстановяване на определените насаждения.</i></p> <p><i>При събиране на диворастващи лечебни растения със стопанска цел трябва да се спазват допустимите количества, които ежегодно се определят със Заповед на министъра на околната среда и водите, на основание чл.10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения. Контролната дейност при ползването на лечебните растения се извършва от РИОСВ.</i></p>

	<p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса предлагане-търсене на комплекса от екосистемни услуги от горите със стопански функции на територията на община Монтана.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със стопански функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Монтана“ и ТП ДГС „Говежда“ с оглед по-ефективно поддържане на материалните екосистемни услуги на горските територии. <i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на горите със стопански функции и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p> <p>Провеждане на противопожарни мероприятия и поддържане на изградена инфраструктура <i>През семеносните години да се извършва предвиденото разрохкване на почвата под склопа на сечнозрелите насаждения. Да се съблюдават спазванията на ограниченията за пашуване. Да не се допускат нерегламентирани строителни дейности. Провеждане на навременни фитосанитарни мероприятия.</i></p>	
<p>ЗЗУ</p>	<p>Допуска се изграждане на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите.</p> <p><i>Предвидените зони за защита от урбанизация в горските територии да се отразят в общите и подробните устройствени планове на общината на основание чл.12, ал.10 от ЗГ.</i></p> <p><i>Поддържане на състоянието и структурата на горите в тези зони.</i></p>	<p><i>За специалните горски територии, получили по реда на Закона за горите статут на зони за защита от урбанизация, се изключват възможностите за последваща промяна на предназначението на поземлените имоти и въвеждане на нови функции.</i></p> <p><i>Цените при промяна на предназначението, при замяна, когато попадат в зони за особена защита от урбанизация, правото на ползване, сервитути, правото на строеж се определят въз основа на нормативната цена.</i></p> <p><i>Забранено извършването на строителство.</i></p>
<p>ЧИПРОВЦИ</p>		

<p>Защитни</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми <i>Отгледни сечи, целящи подобряване бъдещия състав, строежа и структурата на насажденията.</i> <i>Сечи за подобряване на санитарното състояние.</i> <i>Многофункционално стопанисване, което да осигури устойчиво развитие при балансирано използване на горските ресурси, за неограничено във времето задоволяване на многостранните нужди на обществото.</i> <i>Възобновителни сечи с естествено възобновяване и удължен възобновителен период, както и подпомагане на естественото възобновяване с цел увеличаване площта на горските територии.</i> <i>Толериране на естественото възобновяване и приоритетно залесяване с местни видове.</i> <i>Използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</i></p> <p>Запазване на площта в защитни горски територии <i>Лесовъзстановителни дейности и залесяване на незалесени горски територии.</i> <i>Запазване и възстановяване на противоерозионните горски насаждения и възстановяване на растителността в свлачищни и поройни горски земи.</i> <i>Поддържане на по-високи турнуси на сеч при някои гори от бук за повишаване водоохранната роля и стопанската ценност на горските екосистеми.</i> <i>Запазване и поддържане на горната граница на гората.</i> <i>Поддържане на оптимална възрастова структура в горските територии от горната граница на гората.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Изготвяне на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите и зелената инфраструктура на територията на община Чипровци.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със защитни функции и визуализацията им в ГСП на ТП-ДГС „Чипровци“ с оглед по-ефективно поддържане на защитните функции на горските територии. <i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на защитните гори и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p>	<p><i>Да не се допуска намаляване на площта на защитните гори.</i></p> <p><i>Да не се допуска влошаване на състоянието им.</i></p> <p><i>Да не се допуска увеличаване на ерозираните земи и появата на други деградационни процеси.</i></p> <p><i>Недопускане намаление на площите на горските територии от горната граница на гората.</i></p> <p><i>Да не се допуска увеличение на младите и средновъзрастни класове на възраст за сметка на силно намаление на зрелите и презрели насаждения в горските територии от горната граница на гората.</i></p>
-----------------------	--	---

<p>Специални</p>	<p>Спазване на законодателната рамка за съответните горски територии, включени в границите на защитените територии по смисъла на ЗЗТ, други закони за определяне на особени статутни и режими <i>Иницириране, поддържане и подпомагане изготвянето на планове за управление на защитените територии в района, за които липсват такива.</i></p> <p>Опазване, укрепване и възстановяване на природни забележителности <i>Опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допуска с разрешение на МОСВ, съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции.</i></p> <p>Стопанисването на териториите, по смисъла на ЗБР, се извършва съгласно изискванията на Наредба за сечите, глава 4, чл. 65 и чл. 66. <i>Прилагане на система от режими и мерки за стопанисване на горите, попадащи в горските типове природни местообитания. Конкретни изисквания за тези местообитания са посочени в разработката: Режими за устойчиво управление на горите в Натура 2000 (МЗХ, 2011).</i> <i>Стриктно спазване на режимите, препоръчани за зоните, попадащи в НАТУРА 2000 – насочени към съхраняване на естествения характер на местообитанията.</i> <i>Опазването на дървета с гнезда, с хралупи, както и на стоящите и лежащи мъртви дървета при извеждане на сечите, с изключение на горите с висока степен на пожарна опасност.</i> <i>Прилагане на природосъобразни лесовъдски мероприятия (разновъзрастно стопанисване, неравномерно постепенни сечи и др.), водене на борба с браконьерството и с незаконните сечи.</i> <i>Проектиране на екопътеки и туристически маршрути в места, където няма да се безпокоят птиците в период на размножаване и/или гнездене, да се опазват т.н. „хранителни дървета“.</i> <i>Прилагане на лесовъдски методи, имитиращи природните процеси и структури в горските насаждения, поддържащи естествената местна растителност и структура на гората, като се осигурява непрекъснато покритие на дадена горска територия с разновъзрастна, жизнена и високопродуктивна гора.</i> <i>Прилагане на технологии за дърводобив, щадящи почвата и растителността</i> <i>Обособяване на нови зони за опазване на биоразнообразието и защита на природата при необходимост.</i></p> <p>В горските територии около туристически обекти да се провеждат санитарни сечи. <i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия</i></p>	<p><i>Забраняват се дейности, които могат да нарушат естественото състояние или да намалят естетическата стойност на териториите.</i></p> <p><i>Прилагат се всички ограничения и режими, изисквани в съответните нормативни документи и административни актове.</i></p> <p><i>Ограничаване на лова в активния туристически сезон.</i></p>
-------------------------	--	---

*върху почвената и растителна покривка.
Картиране и създаване на база данни за културно-историческите обекти и местности на територията на общината.
Обособяване на зони около културно-историческите обекти с местно значение и създаване на местен туристически продукт.
Осигуряване на достъп до местата в общината с туристически потенциал чрез подкрепа и създаване на туристическа инфраструктура.*

В горските територии за поддържане на ландшафта да се провеждат ландшафтно-формировъчни сечи с ниска интензивност.

Картиране и създаване на база данни за културно-историческите обекти и местности на територията на общината и обособяване на зони около тези обекти с местно значение.

Нарастване площта на горите със специални функции, чрез изграждане на система "зелени зони" около населени места и увеличаване степента на осигуреност със зелени площи на един човек.

Създаване на ефективна и работеща система за контрол и опазване на зелената система на територията на общината.

Стимулиране развитието на разнообразни и устойчиви форми на туризъм и на културните и креативни индустрии.

Анализ на информацията и оценка на консервационно значимите елементи на горските територии с висока консервационна стойност и тяхното състояние.

Мониторинг и анализ на фрагментираността на зоните и прилагане на приоритетни мерки за опазване на високата консервационна стойност.

Поддържане на смесения характер на хетерогенните гори и запазване на редките и единично срещащи се дървета, особено плодните (дива череши, брекиня, скоруша), които служат като хранителна база за редица животински видове.

Включването на редките видове като критерий за състоянието на естествените насаждения и предвиждането на мерки за тяхното опазване при лесоустройственото проектиране.

Сертификация на горите като гаранция за правилното им и природосъобразно стопанисване.

Мониторинг върху състоянието на редките недървесни видове и проследяване динамиката на техните популации.

Доразработване и по-разширено включване на оценки, анализи и визуализации на горите със специални функции и за биоразнообразието в тях,

	<p>както и свързаните с това мерки и действия в ГСП на ТП-ДГС „Чипровци“, с оглед по-ефективно поддържане на специалните функции на горските територии.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите със специални функции и зелената инфраструктура на територията на община Чипровци.</i></p>	
<p>Стопански</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми Планираните дейности са съобразени с функциите на горите. <i>Планиране и осигуряване на относително постоянни количества и сортименти, добивани ежегодно от горите на територията на общината.</i> <i>Отглеждане на насажденията и своевременно извършване на санитарни сечи.</i> <i>Нарастване на залесената площ, чрез оползотворяване на неизползваните земи в общината с местни широколистните видове.</i> <i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и/или подпомагане на естественото възобновяване с местни сухоустойчиви видове.</i> <i>Опазване на съществуващия генофонд от местни дървесни и храстови видове при провеждане на лесовъдски мероприятия.</i> <i>Управление и ползване на потенциала на стопанските гори по начин, който запазва и възстановява тяхното биоразнообразие, продуктивност, възобновителна способност, жизнелост и потенциал, изпълнявайки своите екологични, социални и икономически функции.</i> <i>Изготвяне на ресурсна оценка и устойчиво ползване на горски плодове, лечебни растения, билки и гъби в горските територии от района.</i> <i>Планиране и създаване на култури от медоносни видове около селищата в района на общината (10-15 дка или след събеседване).</i> <i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителна покривка.</i> <i>Интегриране на научните знания за природните закономерности, промените в климата, екосистемните услуги и взаимните връзки между организмите и средата за активно поддържане на природните ландшафти и съставящите ги екосистеми, хабитати и видове в дългосрочен план.</i> <i>Превръщане на издънковите насаждения във високостъблени, производство на едра, средна и дребна строителна дървесина и дърва за огрев.</i></p>	<p><i>Забранява се внасянето на инвазивни видове (айлант, американски авор и др.) и чуждоземни неапробирани дървесни видове.</i></p> <p><i>Забранено паленето на огън извън посочени за това места през летния сезон.</i></p> <p><i>Препоръчва се да се забрани пашата на обозния добитък в сечищата.</i></p> <p><i>Да се забрани пашуването на селскостопански животни, ако няма проект за пашата.</i></p> <p><i>Във възобновителните участъци да се забрани временно пашата, до възстановяване на определените насаждения.</i></p> <p><i>При събиране на диворастващи лечебни растения със стопанска цел трябва да се спазват допустимите количества, които ежегодно се определят със Заповед на министъра на околната среда и водите, на основание чл.10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения. Контролната дейност при ползването на лечебните растения се извършва от РИОСВ.</i></p>

	<p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на комплекса от екосистемни ползи от горите на територията на община Чипровци.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със стопански функции и визуализацията им в ГСП на ТП-ДГС „Чипровци“ с оглед по-ефективно поддържане на материалните екосистемни услуги на горските територии. <i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на горите със стопански функции и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p> <p>Провеждане на противопожарни мероприятия и поддържане на изградена инфраструктура <i>Извършване на предвиденото разрохкване на почвата през семеносните години под склопа на сечнозрелите насаждения.</i> <i>Да се спазват изискванията и ограниченията при пашата.</i> <i>Да не се допускат нерегламентирани строителни дейности в горските територии на общината.</i> <i>Провеждане на навременни фитосанитарни мероприятия.</i> <i>Управление на риска от природни бедствия и аварии в горските територии.</i></p>	
<p>ЗЗУ</p>	<p>Допуска се изграждане на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите.</p> <p><i>Предвидените зони за защита от урбанизация в горските територии да се отразят в общите и подробните устройствени планове на общината на основание чл.12, ал.10 от ЗГ.</i></p> <p><i>Поддържане на състоянието и структурата на горите в тези зони.</i></p>	<p><i>За специалните горски територии, получили по реда на Закона за горите статут на зони за защита от урбанизация, се изключват възможностите за последваща промяна на предназначението на поземлените имоти и въвеждане на нови функции.</i></p> <p><i>Цените при промяна на предназначението, при замяна, когато попадат в зони за особена защита от урбанизация, правото на ползване, сервитути, правото на строеж се определят въз основа на нормативната цена.</i></p> <p><i>Забранено е извършването на строителство.</i></p>
<p>Я К И М О В О</p>		

<p>Защитни</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми <i>Отгледни сечи, целящи подобряване бъдещия състав, строежа и структурата на насажденията.</i> <i>Сечи за подобряване на санитарното състояние.</i> <i>Многофункционално стопанисване, което гарантира устойчивост в управлението на горите, осъществявана с подкрепата на местната общественост.</i> <i>Възобновителни сечи с естествено възобновяване и удължен възобновителен период.</i> <i>Допуска се сеч за подмладяване на растителността в насаждения от лесно издънково възобновяващи се дървесни видове.</i> <i>Подпомагане на естественото възобновяване на желаните дървесни видове и внасяне на доказани местни произходи и видове, което ще подобри тяхната устойчивост и жизненост при климатични промени.</i> <i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия върху почвената и растителната покривка.</i></p> <p>Запазване на площта в защитни горски територии <i>Лесовъзстановителни дейности и залесяване на незалесени горски територии.</i> <i>Създаване на линейни пояси от дървесна и храстова растителност по границите на земеделските парцели, около земеделските ферми, край канали, пътища и др. с оглед опазване на почвите.</i> <i>Интродукция на нови дървесни видове за залесяване при полуаридни и засушливи условия, с произход от съседни географски области и с подходящ воден баланс, например средноазиатски видове, адаптирани както към сух климат, така и към екстремни температури.</i> <i>Увеличаване и поддържане на лесистостта в земеделските територии, която е далеч под долната граница на необходимата оптимална лесистост (8-12% за равнините и 22-24% в пресечените терени).</i> <i>Засилен контрол над нелегалния дърводобив.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите и зелената инфраструктура на територията на община Якимово.</i></p>	<p><i>Да не се допуска намаляване на площта на защитните гори.</i></p> <p><i>Да не се допуска влошаване на състоянието им.</i></p> <p><i>Да не се допуска увеличаване на ерозираните земи и поява на други деградационни процеси в горските територии.</i></p>
-----------------------	---	--

	<p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със защитни функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Лом“ с оглед по-ефективно поддържане на защитните функции на горските територии.</p> <p><i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на защитните гори и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p>	
<p>Специални</p>	<p>Опазване, укрепване и възстановяване на природни забележителности <i>Опазване, укрепване и възстановяване на природните забележителности се допуска с разрешение на МОСВ, съгласувано със собствениците на природните забележителности и други заинтересовани институции</i></p> <p>Стопанисването на горските територии, по смисъла на ЗБР, се извършва съгласно изискванията на Наредба № 8/2011 г. за сечите, глава 4, чл. 65 и чл. 66. <i>чрез прилагане на система от режими и мерки за стопанисване на гори, попадащи в горските типове природни местообитания, с цел поддържане или възстановяване на тяхното благоприятно състояние.</i> <i>Прилагане на лесовъдски системи поддържащи естествената местна растителност и структура на гората.</i> <i>Опазването на дървета с гнезда, с хралуни, както и на стоящите и лежащи мъртви дървета при извеждане на сечите, с изключение на горите с висока степен на пожарна опасност. Това може да бъде постигнато чрез прилагането на разновъзрастно стопанисване, неравномерно постепени сечи и др.</i> <i>Борба с браконьерството и незаконните сечи.</i> <i>Да не се проектират екопътеки и маршрути там където птиците гнездят, за да не се безпокоят в период на размножаване, да се опазват т.н.. „хранителни дървета“.</i> <i>Насърчаване развитието на интегриран туризъм, чрез опазване, популяризиране и развитие на културното и природно наследство: развитие на местен туристически продукт и маркетинг на дестинациите.</i> <i>Прилагане на технологии за дърводобив, щадящи почвената и растителната покривка.</i> <i>Прилагане на природосъобразни лесовъдски методи, които осигуряват непрекъснато покритие на горските територии с разновъзрастни, жизнени и продуктивни насаждения.</i></p> <p>Анализ на информацията и оценка на консервационно значимите елементи на горите с висока консервационна стойност и тяхното състояние <i>Мониторинг и анализ на фрагментираността на зоните и прилагане на</i></p>	<p><i>Забраняват се дейности, които могат да нарушат естественото състояние или да намалят естетическата стойност на териториите.</i></p> <p><i>Прилагат се всички ограничения и режими, изисквани в съответните нормативни документи и административни актове.</i></p> <p><i>Ограничаване на лова в активния туристически сезон.</i></p>

	<p><i>приоритетни мерки за опазване на високата консервационна стойност. Стопанисването на горски територии, след определянето им като ГФС, се провежда по начин, който да поддържа и/или подобри природозащитното им състояние.</i></p> <p><i>Интегриране на консервационните цели в горскостопанските практики.</i></p> <p><i>Поддържане на смесения характер на хетерогенните гори и запазване на редките и единично срещащи се дървета, особено плодните (дива череши, брекиня, скоруша), които служат като хранителна база за редица животински видове.</i></p> <p><i>Включването на редките видове като критерий за състоянието на естествените насаждения и предвиждането на мерки за тяхното опазване при лесоустройственото проектиране.</i></p> <p><i>Сертификация на горите като гаранция за правилното им и природосъобразно стопанисване.</i></p> <p><i>Мониторинг върху състоянието на редките недървесни видове и проследяване динамиката на техните популации.</i></p> <p>Доразработване и по-разширено включване на оценки, анализи и визуализации на горите със специални функции и за биоразнообразието в тях, както и свързаните с това мерки и действия в ГСП на ТП-ДГС „Лом“, с оглед по-ефективно поддържане на специалните функции на горските територии.</p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие</p> <p><i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса „предлагане-търсене“ на екосистемни ползи от горите със специални функции и зелената инфраструктура на територията на община Якимово.</i></p>	
<p>Стопански</p>	<p>Прилагане на адекватни и ефективни лесовъдски и лесокултурни мероприятия, съобразени със състоянието на горските екосистеми</p> <p>Планираните дейности са съобразени с функциите на горите.</p> <p><i>Отглеждане на насажденията и своевременно извършване на санитарни сечи.</i></p> <p><i>Възобновителни сечи с осигуряване на естествено възобновяване и подпомагане на естественото възобновяване с местни дървесни видове.</i></p> <p><i>Прилагане на лесовъдски методи, имитиращи природните процеси и структури в горските насаждения, като се осигурява непрекъснато покритие на дадена територия с разновъзрастна, жизнена и високопродуктивна гора.</i></p> <p><i>Залесяване с местни видове.</i></p> <p><i>Приоритетно използване на технологии за дърводобив с минимални въздействия</i></p>	<p><i>Забранява се внасянето на инвазивни видове (айлант, американски авор и др.) и чуждоземни неапробиран дървесни видове.</i></p> <p><i>Забранено паленето на огън извън посочени за това места през летния сезон.</i></p> <p><i>Да се забрани пашата на добитък ако няма проект за пашата.</i></p> <p><i>Препоръчва се забрана на пашата на обозния</i></p>

<p><i>върху почвената и растителна покривка.</i> <i>Управление и ползване на потенциала на стопанските гори по начин, който запазва и възстановява тяхното биоразнообразие, продуктивност, възобновителна способност, жизненост и потенциал, изпълнявайки своите екологични, социални и икономически функции.</i> <i>Интегриране на научните знания за природните закономерности, промените в климата, екосистемните услуги и взаимните връзки между организмите и средата за активно поддържане на природните ландшафти и съставлящите ги екосистеми, хабитати и видове в дългосрочен план.</i> <i>Планиране и създаване на култури от медоносни видове около селата в района на общината (10-15 dka или след събеседване).</i> <i>Диференциран и щадящ подход при определяне териториите за добив на недървесни горски продукти.</i> <i>Задоволяване потребностите на местно население от дървесина и горски продукти: приоритетен добив на дърва за огрев при съхраняване на дървопроизводителната площ.</i> <i>Разработване и прилагане, в дългосрочен аспект, на подходящи агролесовъдски системи за запазване и подобряване на повърхностния коренообитаем почвен слой поради: намаляване на повърхностния воден отток и ограничаване на водната ерозия; вследствие водозадържащата роля на горската постилка и подобряване усвояемостта на минералните елементи; вследствие положителните изменения в нивото на почвеното овлажняване.</i></p> <p>Интегриране на концепцията за екосистемни услуги в общинския план за развитие <i>Извършване на оценка и картиране на състоянието и баланса предлагане-търсене“ на комплекса от екосистемни ползи от горските територии със стопански функции на територията на община Якимово.</i></p> <p>Доразработване и включване на актуализираната база данни за горските територии със стопански функции и визуализацията им в ГСП на ТП ДГС „Лом“ с оглед по-ефективно поддържане на материалните екосистемни услуги на горските територии. <i>Разработване на програма за изпълнение на дейности в горите, водещи до подобряване на състоянието на горите със стопански функции и горските дървесни и недървесни ресурси в тях.</i></p> <p>Провеждане на противопожарни мероприятия и поддържане на изградена</p>	<p><i>добитък в сечищата.</i></p> <p><i>Във възобновителни участъци да се забрани временно пашата до възобновяване на определените насаждения.</i></p> <p><i>При събиране на диворастващи лечебни растения със стопанска цел трябва да се спазват допустимите количества, които ежегодно се определят със Заповед на министъра на околната среда и водите, на основание чл.10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения. Контролната дейност при ползването на лечебните растения се извършва от РИОСВ.</i></p>
---	---

	<p>инфраструктура</p> <p><i>Превантивни дейности за подобряване на горската инфраструктура с оглед намаляване на риска от възникване и разпространение на пожарите в горските територии, както и за осигуряване на достъп на специализирана техника в случай на пожар.</i></p> <p><i>Предвиденото разрохкване на почвата през семеносните години под склопа на сечнозрелите насаждения.</i></p> <p><i>Да се съблюдават изискванията за ограничаване на пашуването.</i></p> <p><i>Да не се допускат нерегламентирани строителни дейности в горските територии.</i></p> <p><i>Провеждане на навременни фитосанитарни мероприятия в насажденията.</i></p>	
33У	<p>Допуска се изграждане на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите.</p> <p><i>Предвидените зони за защита от урбанизация в горските територии да се отразят в общите и подробните устройствени планове на общината на основание чл.12, ал.10 от ЗГ.</i></p> <p><i>Поддържане на състоянието и структурата на горите в тези зони.</i></p>	<p><i>За специалните горски територии, получили по реда на Закона за горите статут на зони за защита от урбанизация, се изключват възможностите за последваща промяна на предназначението на поземлените имоти и въвеждане на нови функции.</i></p> <p><i>Цените при промяна на предназначението, при замяна, когато попадат в зони за особена защита от урбанизация, правото на ползване, сервитути, правото на строеж се определят въз основа на нормативната цена.</i></p> <p><i>Забранено извършването на строителство.</i></p>

3. Списък на дървесните и храстови видове, с които ще се залесява

Дървесните видове предвидени за залесяване в горските територии на област Монтана са основно широколистни с голямо разнообразие, избрани съобразно типовете месторастения и почвено-климатичните особености, с оглед осигуряване на бъдещия целеви състав на насажденията и видовото богатство на дървостойте.

Главната цел при определянето на оптималния бъдещ състав е да се получат добри показатели за продуктивността на горските територии в областта, като се съхранят в най-голяма степен естествените високопроизводителни дървостойи и се предостави възможност за запазване на общия характер на природната среда, нейните здравно-хигиенни и социални функции. Цели се още да се възстанови естественото разпространение на онези дървесни видове, които са намалели вследствие на продължителната човешка дейност. Също така видовете да отговарят на изискванията и режимите в защитените зони по Natura 2000.

Избраните видове за залесяване трябва да гарантират устойчивото развитие на новосъздадените гори и да осигурят опазване и увеличаване на биологичното разнообразие и постигане на поставената цел, съгласно чл.10 от Наредба № 2 от 7 февруари 2013 г. за условията и реда за залесяване на горски територии и земеделски земи. Дървесните и храстовите видове, с които ще се залесява в отделните типове месторастения в област Монтана, са изписани съкратено в Таблица 71 и са обяснени в легенда под нея.

Таблица 71. Списък на дървесните и храстови видове, подходящи за залесяване в област Монтана

Тип месторастение		Видове, подходящи за месторастенето
№	Означение	
1	М-I-1 CD-4	бвrb тврb раk
2	М-I-1 C-3	бвrb тврb раk бт чт хт ббр пяс
3	М-I-1 D-2,3	бт чт хт ббр пяс лд кл
4	М-I-1 C-2	бт чт ббр пяс кл хт
5	М-I-1 D-2	ббр пяс лд кл хт ор
6	М-I-1 C-3	бт чт ббр пяс кл хт
7	М-I-1 D-2	бт чт ббр пяс лд кл хт чел ор
8	М-I-1 C-2	бвrb бт чт ббр пяс лд кл хт чел
9	М-I-1 B-2	ббр пяс лд кл хт
11	М-I-1 B-2	бвrb чел ббр пяс зд бл лд кл ор
12	М-I-2 D-2	зд бл лд цр сл кл ак пяс чб
13	М-I-2 D-1	цр бл зд срлп елп кл мжд ак пяс чб ор
14	М-I-2 CD-2	цр бл зд срлп кл мжд ак пяс чб ор
15	М-I-2 C-1	цр бл зд срлп ак
16	М-I-3 D-2,3	бк гбр зд срлп ак
17	М-I-3 CD-2	бк гбр зд цр ак ак здгл кс пляс шс срлп ор
18	М-I-3 C-2	зд цр ак кс пляс шс срлп
19	М-I-3 C-1	бл зд цр ак чб срлп
20	М-I-3 C-2,1	зdb бк бл срлп цр ор кс лс яв кл мк кр дж мх кгбр чб срлп
21	М-I-3 B-1,2	чб зdb бл гбр кdb цр ак дж кгбр лкдр
23	М-I-3 B-1	чб гбр бл зdb кdb кгбр вгбр акдр мк дж кр
26	М-I-3 C-1	бл зд цр кд ак чб срлп кгбр мх

27	М-II-1 С-2	здб бб бк см чб ела яв шс кл гбр вгбр чел бел ак здгл елст трп бл брз
28	М-II-1 В-1	цр кд здб бк чб гбр кгбр
29	М-II-1 CD-2,3	бк здб см ела гбр яв шс кл пляс срлп здгл бврб вгбр трп бб чб ива
30	М-II-1 С-2	здб бб бк см чб ела яв шс кл гбр вгбр чел бел ак здгл елст трп бл брз
31	М-II-1 В-1,2	бб чб здб бк гбр кл мк мжд вгбр акдр лкдр кгбр
33	М-II-1 В-1	бк гбр мжд кгбр
34	М-II-2 D-2	бк см ела бб здб трп яв шс кл брз чб елст
35	М-II-2 CD-2,3	бк здб см ела гбр яв шс кл пляс срлп здгл бврб вгбр трп бб чб ива
36	М-II-2 С-2	бк см бб ела чб яв шс кл гбр брз бм трп елст здгл
37	М-II-2 С-3	бк см бб яв шс гбр здгл брз
38	М-II-2 В-1,2	бк здб гбр см бб чб брз вгбр трп кгбр
39	М-II-3 CD-2	бк см бб бм
40	М-II-3 CD-3	бк см бб бм
41	М-II-3 С-2	см бб бк бм елст
43	М-II-3 С-3	см бк елст
44	М-II-3 CD-3	см бк ела
45	М-II-3 В-2	бб бм см елст
46	М-III-1 С-3	см бб бм елст
121	МТЮ-I С-2	бк здб чб кгбр срлп
122	МТЮ-I АВ-1	кгбр кд срлп
123	МТЮ-I А-0,1	кгбр
124	МТЮ-II С-2	чб бк здб ела
125	МТЮ-II В-1,2	чб бб см бк
126	МТЮ-II А-0,1	чб бб см бк
130	II,III А,АВ-1	запазване на състава
131	МТЮ-I В-1,12,2	здб бл кдб кгбр бк ак трп лк цр мжд кр запазване на състава
132	МТЮ-I А-0,А-1	бл чб здб кдб кгбр ак цр акдр кгбр запазване на състава
133	МТЮ-II В-1,12,2	чб здб кгбр бк гбр бл ак трп запазване на състава
134	МТЮ-II А-1,2	здб чб бк кгбр мжд трп кдб ак запазване на състава
136	М-II-1 ВС-2,3	кгбр бк чб гбр бл запазване на състава
138	М-I-2 В-1	чб здб бк бл кдб кгбр
139	М-I-3 ВС-2	здб цр гбр мждр кл
143	МТЮ-II С-2	чб бк здб запазване на състава
145	МТЮ-II В-1,2	чб бб здб кгбр бк см запазване на състава

Легенда:

Иглолистни

бб – Бял бор – *Pinus sylvestris* L.

чб – Черен бор – *Pinus nigra* Arnold.

см – Обикновен смърч – *Picea abies* Karst.

ела – Обикновена ела – *Abies alba* Mill.

бм – Бяла мура – *Pinus peuce* Griseb.

акдр – Атласки кедър – *Cedrus atlantica* (Endl.)

лждр – Ливански кедър – *Cedrus libani* A. Rich.
елст – Европейска лиственица – *Larix decidua* Mill.
здгл – Зелена дугласка – *Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco

Широколистни

бк – Обикновен бук – *Fagus sylvatica* L.
здеб – Зимен дъб – *Quercus petraea* (Matt.) Liebl.
бл – Благун – *Quercus frainetto* Ten.
цр – Цер – *Quercus cerris* L.
кдеб – Космат дъб – *Quercus pubescens* Willd.
чдеб – Червен дъб – *Quercus rubra* L.
лд – *Quercus robur* L.
яв – Обикновен явор – *Acer pseudoplatanus* L.
шс – Шестил – *Acer platanoides* L.
кл – Клен – *Acer campestre* L.
мк – Мекиш – *Acer tataricum* L.
мкл – Маклен – *Acer monspessulanum* L.
гбр – Обикновен габър – *Carpinus betulus* L.
кгбр – Келяв габър – *Carpinus orientalis* Mill.
вгбр – Воден габър – *Ostrya carpinifolia* Scop.
пляс – Планински ясен – *Fraxinus excelsior* L.
пяс – Полски ясен – *Fraxinus angustifolia* Vahl
мжд – Мъждрян – *Fraxinus ornus* L.
елп – Едрolistна липа – *Tilia platyphyllos* Scop.
срлп – Сребролистна липа – *Tilia tomentosa* Moench.
ак – Бяла акация – *Robinia pseudoacacia* L.
бвrb – Бяла върба – *Salix alba* L.
тврб – *Salix triandra* L.
рак – Ракита – *Salix purpurea* L.
бт – Бяла топола – *Populus alba* L.
чт – *Populus nigra* L.
трп – Трепетлика – *Populus tremula* L.
ива – Ива – *Salix caprea* L.
чел – Черна елша – *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.
бел – Бяла елша – *Alnus incana* (L.) Moench.
еатп – евроамерикански хибридни тополи – *Populus x euroamericana*
ткук – Терпентинов кукуч – *Pistacia terebinthus* L.
ор – Обикновен орех – *Juglans regia* L.
кс – Обикновен кестен – *Castanea sativa* Mill.
лс – Обикновена леска – *Corylus avellana* L.
кр – Обикновена круша – *Pyrus communis* L.
чрш – Обикновена череша – *Prunus avium* L.
мк – Мукина – *Sorbus aria* Crantz
бчрн – Бяла черница – *Morus alba* L.
дж – Обикновен джанка – *Prunus cerasifera* Ehrh.
мх – Махалебка – *Prunus mahaleb* L.
лк – Обикновен люляк – *Syringa vulgaris* Aiden C. Elharrar
ббр – Бял бряст – *Ulmus laevis* Pall.
пбр – Полски бряст – *Ulmus minor* Mill.
хт – Хибридни тополи – *Populus x euramericana* Dode (Guinier)

Предвидените залесявания ще се извършват главно с широколистни дървесни видове. В планинските и полупланински райони ще се залесява основно с бук, планински ясен, шестил, сребролистна липа и др., а равнинните части на областта – с различни видове дъб, акация, полски ясен и др. На заливни месторастения залесяванията ще се извършват с върби, а на типично топови месторастения – с бяла и черна топола, както и хибридни тополи извън защитените зони по Натура 2000. Иглолистни дървесни видове ще се внасят ограничено на подходящи горски месторастения, или ще се използват за създаване и поддържане на гори с ландшафтни и рекреационни функции.

Културите от иглолистни видове в областта се характеризират с влошено здравословно състояние, страдат от заболявания и нападения на насекомни вредители, в резултат на което постепенно ще отстъпват място на коренната широколистна растителност. Келявият габър, мъждрянът и други малоценни видове ще продължат да изпълняват почвозащитните си функции, особено на бедните месторастения, където трудно би могла да се задържи друга растителност, докато на по-богатите ще бъдат постепенно заменени.

Горскоплодни видове като джанка, кестен, дива круша, махалебка, киселица, череша и др. се предвижда да бъдат използвани под формата на единични дървета или биогрупи при създаването на нови култури, с оглед подобряване на трофичната база и повишаване бонитета на дивечовите местообитания.

4. Цели на управление на ловното стопанство

Целите на ловното стопанство в област Монтана са:

- Достигане на нормалните запаси за основните видове дивеч. До постигане на тази цел, отстрелът да бъде предимно със санитарни цели – да се отстрелват индивиди с трайни увреждания и престарелите животни, и трофеен, по линия на ОЛТ;
- След достигане на нормалните запаси да се работи за оптимизиране на половото съотношение и на възрастовата структура.
- За постигане на посочените цели е необходимо да се работи целогодишно за запазване на обитанията, подобряване на хранителната база и осигуряване на спокойствие на дивеча. За постигане на тези цели е необходимо при сечите да се оставят нископродуктивните места и храстовите формации, които дават подслон на дивеча, и запазване на горскоплодните видове – скоруша (*Sorbus domestica*) брекиня (*Sorbus torminalis*), махалебка (*Prunus mahaleb*), череша (*Prunus avium*), киселица (*Malus sylvestris*), джанка (*Prunus cerasifera*), круша (*Pirus communis*) и др.
- В ловностопанските територии да има достатъчно водоеми за поене на дивеча, калища в районите с дива свиня и благороден елен, хранилки и солища за различните видове, и дивечови ниви съгласно нормативите. Да се направят проучвания за установяване наличието на необходимите микроелементи.
- Да се обърне особено внимание за регулиране числеността на дивите хищници и елиминирание на скитащите подивели кучета и котки.

5. Насоки за управление на ловното стопанство

Развитието на ловното стопанство се предвижда в няколко насоки:

- Запасите по видове дивеч се установяват чрез ежегодно таксиране по видове. В зависимост от получените данни се правят планове за отстрел. Неизпълнението им е показател за неточна таксация и стойностите на запасите трябва да се редуцират с коефициент, съответен на неизпълнението им.
- Подпомагането на естественото изхранване на дивеча е една от най-важните задачи на стопанисването му. Необходимо е не само набавяне на достатъчно разнообразна храна през месеците на недостиг и осигуряване на достатъчно водопой при суша, но и целогодишно поддържане на солища с добавени микроелементи, както и калища в районите, обитавани от благороден елен и дива свиня.
- Запазване на биоразнообразието. За целта е необходимо такова планиране на стопанисването на горите, респективно – сечите, което да осигурява запазване на обитанията, спокойствието и хранителната база на местната фауна. Един от начините е оставяне в сечищата на 30% от клоните.
- Регулиране на числеността на едрите хищници. Този проблем у нас е твърде подценен. Няма системни проучвания върху загубите за ловното стопанство, но като се има предвид нарастването на числеността им през последните десетилетия, загубите са значителни. Най-голямо значение за областта имат вълкът, чакалът, лисицата и скитащите кучета. Желателно е въвеждането на премии за отстрел на чакала и скитащите кучета.
- Контрол върху инвазивните видове. ЕК публикува списък с 37 инвазивни видове животни и растения. Според експертите, те застрашават биоразнообразието на Европа. Този проблем не бива да бъде игнориран, тъй като налага разходи от 12 милиарда евро годишно.
- Спешни мерки за превенция на Африканската чума по свинете (АЧС). От 2017 г. има данни за появяване на в Румъния. Област Монтана има водна граница с нея, което създава предпоставка за появява на болестта в България и опасност от разпространение на епидемията. Това налага спешна работа в две насоки – намаляване числеността на дивата свиня и на хищниците, особено на скитащите кучета, които са механични преносители на вируса.

ЧАСТ ПЕТА - СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА НА ПЛАНА

Ролята и значението на горите в област Монтана са важен фактор, както за икономическото развитие и благосъстоянието на селищата в областта, така и за доброто екологично състояние на териториите в района.

1. Анализ на планираните мерки, свързани с горските територии, от стратегиите за развитие на общините и областта

Анализът на планираните мерки, свързани с горските територии, заложи в областната стратегия и общински планове за развитие в област Монтана, е необходим, за да се установи хоризонталната връзка и съгласуване между тези стратегически документи и ОПРГТ. ОПРГТ е стратегически документ, чрез който ще се извърши планирането на горско-стопанските мероприятия на областно ниво и за него е ключово да бъде, както вертикално, така и хоризонтално синхронизиран със системата от стратегически документи за регионално развитие и секторните политики. Във вертикален аспект, ОПРГТ следва да бъдат йерархически съподчинени на Националната стратегия за развитие на горския сектор и Стратегически план за развитие на горския сектор, и да дава насоки за разработването на следващото ниво документи - Горскостопански планове и програми. За да бъде наистина работещ инструмент за управление на горските територии, ОПРГТ следва да бъде синхронизиран и с общинските планове за развитие на всички общини на територията на областта, за която се разработва, както и с областната стратегия за развитие. Предвид трябва да се вземат и други секторни политики, които имат влияние върху горското стопанство.

Настоящият анализ разглежда детайлно всички мерки, заложи в областната стратегия на област Монтана, както и общинските планове за развитие на общините, съставляващи областта, които имат отношение върху горските територии. Той се базира на експертен подход, оценяващ броя заложи мерки, тяхната обхватност, конкретната им приложимост и релевантност за съответната територия. Изпълнението на заложените мерки не е предмет на направения анализ. Целта е да се установи до каква степен управлението на горските територии е застъпено и акуратно отразено в стратегиите за развитие и същевременно, заложените мерки да бъдат взети предвид от експертния екип при разработването на ОПРГТ за област Монтана. Отнесените мерки, свързани с горските територии, биват два вида – директно влияещи и косвено влияещи. Те са оценени чрез експертен подход. За оценяването са взети предвид и конкретните дейности, заложи по всяка мярка. Директно влияещите са мерки, които залагат конкретни дейности като изграждане на системи за ранно известяване при пожар или по-висок контрол върху сечите и т.н., докато косвено влияещи са тези, които стимулират дейности, например туризъм, които имат допълнителен ефект върху горските територии.

ОСР Монтана

Горското стопанство в област Монтана е засегнато в една Стратегическа цел в Областната стратегия за развитие на област Монтана:

- НАСЪРЧАВАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ И ПРОИЗВОДСТВО (УСТОЙЧИВО ПОТРЕБЛЕНИЕ И ПРОИЗВОДСТВО, ТРАНСПОРТ, РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ, СЕЛСКО СТОПАНСТВО, ГОРСКО И ЛОВНО СТОПАНСТВО, ТУРИЗЪМ И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО) – *пряко влияние*.

Горските територии са обект на два Приоритета, две Специфични цели и няколко конкретни Мерки:

- ПРИОРИТЕТ 1.3: АКТИВИЗИРАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА РЕГИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА, ПОДПРИОРИТЕТ 1.3.2 РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВИ ФОРМИ НА ТУРИЗЪМ – *косвено влияние*;
- ПРИОРИТЕТ 3.3. ЗАПАЗВАНЕ И ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВАТА НА ОКОЛНАТА СРЕДА ЧРЕЗ ИНТЕГРИРАНЕ НА ГЛОБАЛНИТЕ ЕКОЛОГИЧНИ ЦЕЛИ И РАЗВИТИЕ НА ЕКОЛОГИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА
  - ✓ Специфична цел 3.3.1: Превенция на климатичните промени и борба с техните последици
    - Изграждане на съоръжения за борба с ерозията, залесяване на обезлесени участъци, устойчиво използване на земите – *пряко влияние*;
    - Провеждане на противоерозионни мероприятия, в т.ч. създаване на горските масиви чрез залесяване и повишаване качествата на горските култури като фактори за противодействие на наводненията и вредното въздействие на климатичните промени – *пряко влияние*;
  - ✓ Специфична цел 3.3.2: Запазване и подобряване на качествата на околната среда
    - Опазване и поддържане на биологичното разнообразие – *пряко влияние*.

Набелязаните цели, приоритети и мерки имат пряко влияние върху горите, горското стопанство и социално-икономическото развитие на област Монтана. Това е свързано с изграждане на съоръжения за борба с ерозията, провеждане на противоерозионни мероприятия, създаване на горски култури за противодействие на наводненията и вредното въздействие на климатичните промени и опазване и поддържане на биологичното разнообразие.

В Областната стратегия е подчертано, че извеждането на екологичната проблематика на по-високо ниво в Стратегическата рамка е наложително както заради новите европейски постановки и изисквания, така и поради обстоятелството, че понастоящем 39,5% от областната територия е под активна природозащита – включена в Националната екологична мрежа, а в отделни общини този дял надхвърля дори 90%.

Що се отнася до косвеното влияние на приоритета за активизиране на регионалната икономика, в Стратегията изрично е отбелязано, че малките села имат потенциални възможности както за развитие на селско и горско стопанство, така и за алтернативни форми на туризъм.

ОПР Берковица

В ОПР Берковица са идентифицирани 3 приоритета, 6 мерки и 7 конкретни задачи, които имат пряко или косвено влияние върху горските територии:

- ПРИОРИТЕТ 1.2. РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО И ПОДОБРЯВАНЕ НА ВРЪЗКИТЕ МУ С ПРОМИШЛЕНОСТТА В ОБЩИНАТА ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ПРОДУКТИ С ПОВИШЕНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ И ЗАЕТОСТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ НА ОБЩИНАТА

- ✓ Мярка 4. Добавяне на стойност към земеделските и горските продукти чрез модернизиране на производствените мощности и внедряване на иновативни технологии – *пряко влияние*
- ✓ Мярка 7. Поддържане и подобряване на състоянието на горите – *пряко влияние*
  - Реализиране на проекти за залесяване и възстановяване на горски територии;
  - Изграждане на съоръжения за наблюдение и контрол на риска от горски пожари;
  - Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности.
- ПРИОРИТЕТ 1.3. РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ, ВАЛОРИЗИРАЩ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО И ПРИРОДНИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА ОБЩИНАТА
  - ✓ Мярка 9. Подкрепа за развитие на туристическата инфраструктура (традиционен, балнеоложки, екотуризъм и др.) – *косвено влияние*
  - ✓ Мярка 14. Промотиране на туристическите продукти – *косвено влияние*
  - ✓ Мярка 15. Създаване на интегриран туристически продукт – *косвено влияние*
- ПРИОРИТЕТ 3.2: ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ, ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ, ЗАПАЗВАНЕ НА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО, ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНИ РИСКОВЕ
  - ✓ Мярка 6. Укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени територии – *пряко влияние*
    - Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и почвите;
    - Насърчаване на еко-услуги, вкл. Натура 2000 и зелена инфраструктура;
    - Изготвяне на планове за управление на Защитените местности в общината;
    - Поощряване на граждански инициативи за опазване на природата.

Мерките, които имат пряко влияние върху горските територии в общината са фокусирани върху поддържането и подобряването на състоянието на горите, изградената мрежа от защитени територии и биологичното разнообразие в тях.

ОПР Бойчиновци

В ОПР Бойчиновци са идентифицирани 4 приоритета и 6 мерки, които имат отношение към горските територии:

- ПРИОРИТЕТ 1.3. ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА
  - ✓ Мярка 1.3.1. - Брандиране на община Бойчиновци като уникална туристическа дестинация за екстремни въздушни спортове – *косвено влияние*
- ПРИОРИТЕТ 1.4. - РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО И СЪПЪТСТВАЩИТЕ ГО ПРЕРАБОТВАТЕЛНИ ОТРАСЛИ
  - ✓ Мярка 1.4.6. Поддържане и съхраняване на природните ресурси – *пряко влияние*

- ПРИОРИТЕТ 3.3 ОБНОВЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА И ОТКРОЯВАНЕ НА СПЕЦИФИКИТЕ ИМ
  - ✓ Мярка 3.3.2. Подобряване и поддръжка на елементите на зелената среда – *пряко влияние*
- ПРИОРИТЕТ 3.4. ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ И РАЗВИТИЕ НА ЕКОЛОГИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА
  - ✓ Мярка 3.4.3. Съхранение на специфичното съчетание на полски територии и горски фонд, както и ограничаване на негативните въздействия върху качеството на въздуха, водите и почвите – *пряко влияние*
  - ✓ Мярка 3.4.4. Опазване и поддържане на биологичното разнообразие, защитените територии и развитие на екотуризма – *пряко влияние*
  - ✓ Мярка 3.4.6. - Управление на природните рискове и изграждане на система за защита от природни бедствия – *пряко влияние*

Мерките имат предимно пряко влияние върху горите в общината.

ОПР Брусарци

В ОПР Брусарци е идентифициран един приоритет, една мярка и три дейности (проекти), които имат отношение към горския сектор:

- ПРИОРИТЕТ 1.2. АКТИВИЗИРАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА ОБЩИНСКАТА ИКОНОМИКА
  - ✓ Мярка 1.2.4. Поддържане и развитие на горските ресурси и развитие на ловно стопанство – *пряко влияние*
    - Залесяване на пустеещи и неземеделски земи
    - Подобряване превенцията срещу горски пожари
    - Развитие на ловното стопанство

Два проекта се изпълняват от ТП ДГС „Лом“, а един – от община Брусарци.

ОПР Вълчедръм

В ОПР Вълчедръм е идентифициран един приоритет и две мерки, които имат отношение към горските територии:

- ПРИОРИТЕТ 3: ПОДОБРЯВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА, ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ПРИРОДНОТО БОГАТСТВО
  - ✓ Мярка 3.1.3: Предотвратяване и ограничаване на последиците от природни бедствия и аварии – *косвено влияние*
  - ✓ Мярка 3.2.1: Укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени територии – *пряко влияние*
    - Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и почвите;
    - Насърчаване на екосистемните услуги, вкл. Natura 2000 и зелена инфраструктура;
    - Изготвяне на планове за управление на Защитените местности в общината;
    - Поощряване на граждански инициативи за опазване на природата.

Първата, косвена, мярка е свързана с необходимостта от разработване на отводнителна система на Цибърската низина, което е логично предвид изключително ниската лесистост на община Вълчедръм – 2,6%. Втората мярка има директно въздействие и е насочена към опазване и възстановяване на биологичното

разнообразие, насърчаване на екосистемните услуги, изготвяне на планове за управление на защитени местности и поощряване на граждански инициативи за опазване на природата.

ОПР Вършец

В ОПР Вършец са идентифицирани 4 приоритета и 14 мерки, които имат отношение към горските територии:

▪ ПРИОРИТЕТ 1. ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА МЕСТНИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ ПОТЕНЦИАЛ

- ✓ Мярка 1. Подобряване на туристическата инфраструктурата – транспортна, инженерна, социална и хигиенна – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 2. Съхраняване, опазване и подобряване на качествата на туристическите ресурси - природни, културни и антропогенни – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 4. Развитие на алтернативни форми на туризъм – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 6. Прилагане на туристически маркетинг и мащабна реклама на региона на Вършец – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 7. Институционална координация – между администрации и фирми в туризма – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 8. Информирание на населението за възможните инициативи и достъпни финансови източници за изграждане на туристическа инфраструктура и предлагане на туристически услуги - чрез създаване на специализиран интернет сайт или редовно публикуване на информация в електронния сайт на общината – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 9. Ефективно прилагане на Стратегията за развитие на туризма – *косвено влияние*

▪ ПРИОРИТЕТ 3. РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБЕН АГРАРЕН СЕКТОР

- ✓ Мярка 1. Производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси чрез въвеждане на иновации – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 2. Стимулиране изграждането на преработвателни предприятия за суровини от горското и селско стопанство (билки, зеленчуци, гъби, рибовъдство, коневъдство и др.) – *косвено влияние*

▪ ПРИОРИТЕТ 8. ОПАЗВАНЕ И ПОДОБРЯВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

- ✓ Мярка 1. Подобряване качествените характеристики на околната среда – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 2. Повишаване на екологичната култура на населението, екологично образование и възпитание на подрастващите – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 3. Опазване и поддържане на биологичното разнообразие – *пряко влияние*
- ✓ Мярка 4. Устойчиво управление и стопанисване на горите – *пряко влияние*
- ✓ Мярка 5. Подобряване на управлението на риска от природни бедствия, възстановяване на нарушени терени и предпазване от ерозия – *пряко влияние*

Мерките от Приоритет 1 са косвени, насочени към подобряване на транспортния достъп до туристически обекти и изграждане и подобряване на съпътстващата

публична инфраструктура около тях (паркинги, маркировка, информационни табла, указателни табели и др.) и развитие на алтернативни форми на туризъм (културно-познавателен, селски, еко, спортен, приключенски, ловен, религиозен, фестивален и др.). Мерките от Приоритет 3 също са косвени и предвиждат изграждането на преработвателни предприятия за суровини от горското и селско стопанство и производство на продукти с висока добавена стойност.

Преките мерки по Приоритет 8 са разработени много удачно за характеристиките на общината. Те са насочени към горските територии не само като природен потенциал за производство на дървесина, но и към устойчивото им управление и опазването на биоразнообразието, което създава шанс за поддържане и съживяване на територията на общината чрез допълнителни дейности и заетост в атрактивна среда за туризъм и рекреация. Предвидени са и дейности за предпазване от природни рискове и борба срещу водната ерозия чрез изграждане на инфраструктура за предотвратяване на наводнения, свлачища, брегова ерозия (диги, подпорни стени и други укрепващи съоръжения), изграждане на системи за ранно предупреждение и подобряване на прогнозирането, рекултивация на нарушените от индустриална и селскостопанска дейност терени и използва на регулиращата роля на горските масиви (увеличаване на залесените площи, подобряване на горскостопанската инфраструктура за борба с ерозията). Инфраструктурата включва и дейности за предотвратяване и потушаване на пожари, включително чрез закупуване на противопожарна техника, изграждане на системи за наблюдение против пожари и пожароизвестяване, провеждане на обучения и информационни кампании.

ОПР Георги Дамяново

В ОПР Георги Дамяново са идентифицирани 4 приоритета и 14 мерки, които имат отношение към горските територии:

- **СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И СТИМУЛИРАНЕ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО**
- **ПРИОРИТЕТ 2. МОДЕРНО И БЪРЗОРАЗВИВАЩО СЕ СЕЛСКО СТОПАНСТВО В ОБЩИНА ГЕОРГИ ДАМЯНОВО**
  - ✓ Проект „Инвестиции за създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, медоносни дървесни видове за производство на мед и бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия в предприемачите в селскостопанския сектор на община Георги Дамяново“ – *пряко влияние*
  - ✓ Проект: „Създаване на акациева култура на територията на община Георги Дамяново“ – *пряко влияние*
  - ✓ Проект „Инвестиции за производство на биоенергия за нуждите на земеделските стопанства в община Георги Дамяново“ – *косвено влияние*
  - ✓ Проект „Професионално обучение и придобиване на умения от земеделски и горски стопани и фермери“ – *косвено влияние*
  - ✓ Проект „Информационна и консултантска подкрепа за земеделските и горски стопанства, и фермите на територията на община Георги Дамяново“ – *косвено влияние*
- **ПРИОРИТЕТ 3: СЪВРЕМЕННА РОЛЯ НА ТУРИЗМА**
  - ✓ Проект: „Стимулиране на предприемаческата дейност в областта на туризма: създаване на условия за практикуване на селски и еко туризъм –

изграждане на къщи за гости, заведения за хранене и атракциони” – *косвено влияние*

- ✓ Проект: „Подкрепа за диверсифициране на различните форми на туризъм за територията на общината – културно-познавателен, исторически, екологичен, приключенски, алтернативен, ловен, спортен, конгресен и др.” – *косвено влияние*
  - ✓ Проект: „Иновативни подходи за маркетинг и рекламата на туристическа дестинация „Георги Дамяново” – *косвено влияние*
  - ✓ Проект: „Стимулиране на регионалното сътрудничество в областта на туризма – създаване на нови и развитие и надграждане на вече съществуващи съвместни туристически продукти” – *косвено влияние*
- **СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: БЛАГОУСТРОЯВАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА И ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВЕНА ИНФРАСТРУКТУРА**
- **ПРИОРИТЕТ 1: БЛАГОУСТРОЯВАНЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА И ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ГЕОРГИ ДАМЯНОВО**
    - ✓ Проект „Изграждане на нови и поддържане на съществуващите маршрути за практикуване на разнообразни форми на туризъм в община Георги Дамяново“ – *косвено влияние*
    - ✓ Проект „Изграждане и развитие на инфраструктурата за подобряване на достъпа до туристически обекти” – *косвено влияние*
  - **ПРИОРИТЕТ 3: ГРИЖА ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА И СИГУРНА ЖИЗНЕНА СРЕДА ЗА НАСЕЛЕНИЕТО**
    - ✓ Проект „Въвеждане на превантивни противопожарни мерки в горския фонд на община Георги Дамяново” – *пряко влияние*
    - ✓ Проект „Управление на речните басейни на територията на община Георги Дамяново” – *косвено влияние*
    - ✓ Проект „Създаване на нови горски насаждения и поддръжка на съществуващите такива в община Георги Дамяново“ – *пряко влияние*

Мерките (проектите) в общината имат пряко или косвено отношение към горските територии и горския сектор. Косвените мерки са свързани с изграждането на инфраструктура и развитието на туризма в района, а преките – със създаването и поддържането на горски насаждения.

ОПР Лом

В ОПР Лом са идентифицирани 4 приоритета и 7 мерки, които имат пряко или косвено отношение към горските територии:

- **ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1. УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И ИНОВАЦИИ**
- **ПРИОРИТЕТ 1.1. ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА И ИНОВАТИВНОСТТА НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА**
  - ✓ Мярка 1.1.1.2.: Подкрепа за инициативи, вкл. на СГО насочени към опазването на околната среда, културното наследство и традициите в населените места от община Лом – *косвено влияние*
- **ПРИОРИТЕТ 1.3. РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВ ВИСОКОКАЧЕСТВЕН РЕГИОНАЛЕН ТУРИЗЪМ**

- ✓ Мярка 1.3.1.1.: Подкрепа за проекти създаващи условия за включване в туристически маршрути на защитени и културни обекти на територията на община Лом – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 1.3.1.2.: Подкрепа на инициативи за обновление и добавяне на стойност към природни и културни обекти на територията на община Лом с туристическа значимост – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 1.3.1.3.: Реализиране на публично-частни партньорства с цел създаване на туристически атракционни и анимации с висока добавена стойност – *косвено влияние*
- ✓ Мярка 1.3.1.4.: Подкрепа на инициативи и проекти водещи до подобряване на достъпа до информация за туристическото предлагане в общината – *косвено влияние*
- ПРИОРИТЕТ 1.4. РАЗВИТИЕ НА МОДЕРНО И КОНКУРЕНТНОСПОСОБНО ЗЕМЕДЕЛИЕ
  - ✓ Мярка 1.4.1.2.: Подкрепа за проекти оптимизиращи земеползването в нископродуктивни терени, чрез залесяване и други лесоустройствени мероприятия – *пряко влияние*
- ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНА СРЕДА
- ПРИОРИТЕТ 3.2. ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВЕНИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОКОЛНА СРЕДА. ОПАЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ
  - ✓ Мярка 3.2.2.1.: Разработване на проекти насочени към устойчиви екологични практики – *пряко влияние*

Преките мерки са свързани с проекти за оптимизиране на земеползването в нископродуктивни терени чрез залесяване и други лесоустройствени мероприятия и разработване на проекти, насочени към устойчиви екологични практики. Косвените мерки са свързани с развитието на туризма в района на общината.

ОПР Медковец

В ОПР Лом са идентифицирани 2 приоритета и 3 мерки, които имат отношение към горските територии:

- ПРИОРИТЕТ 1 – РАЗВИТИЕ И ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА ОБЩИНСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА, ОСИГУРЯВАЩА ВИСОК ЖИЗНЕН СТАНДАРТ
  - ✓ Мярка 1.1.4: Осъвременяване на инфраструктурата, осигуряваща чиста и здравословна околна среда
    - Залесяване на участъците по устията на реките в съставните села на общината 2008 г. - 2013 г. – *пряко влияние*
- ПРИОРИТЕТ 3: ПОДОБРЯВАНЕ НА ЖИЗНЕНАТА СРЕДА И УТВЪРЖДАВАНЕ НА ОБЩИНАТА КАТО ПРЕДПОЧИТАНО МЯСТО ЗА ЖИВОТ И РЕАЛИЗАЦИЯ
  - ✓ Мярка 3.1.1: Развитие на инфраструктура, осигуряваща удобна и съвременна жизнена среда
    - Залесителни кампании в селищата на общината – *пряко влияние*
  - ✓ Мярка 3.1.3: Развитие на туризма и създаване на регионалния туристически продукт

- Развитие на туристическа инфраструктура в общината – *косвено влияние*

Мерките, които имат пряко въздействие върху горските територии са свързани със залесителни кампании, а косвените – с развитие на туризма в общината.

ОПР Монтана

В ОПР Лом са идентифицирани 2 приоритета и 4 мерки, които имат отношение към горските територии:

- ПРИОРИТЕТ 1: ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА НА ОСНОВАТА НА МЕСТНИЯ ПОТЕНЦИАЛ
  - ✓ Мярка 1.1.1. Балансирано и устойчиво развитие на туризма – *косвено влияние*
  - ✓ Мярка 1.1.3. Устойчиво управление на горските ресурси – *пряко влияние*
- ПРИОРИТЕТ 3. ИНТЕГРИРАНО ПРОСТРАНСТВЕНО И ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА
  - ✓ Мярка 3.4.2. Управление на риска от природни бедствия и аварии – *пряко влияние*
  - ✓ Мярка 3.4.3. Опазване на биологичното разнообразие – *пряко влияние*

Три от мерките пряко са насочени към управлението на горските ресурси, риска от природни бедствия и аварии и опазване на биологичното разнообразие, а четвъртата е свързана с развитието на туризма, който има косвено влияние по отношение на горския сектор.

ОПР Чипровци

В ОПР Лом са идентифицирани 2 приоритета и 3 мерки, които имат отношение към горските територии:

- ПРИОРИТЕТ 1.1: РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИКАТА ЧРЕЗ ИЗПОЛЗВАНЕ НА МЕСТНИЯ ПОТЕНЦИАЛ
  - ✓ Мярка 1.3.1.: Развитие на туризма – *косвено влияние*
  - ✓ Мярка 1.3.2.: Развитие на маркетингова политика за популяризиране на Чипровци като туристическа дестинация – *косвено влияние*
- ПРИОРИТЕТ 2.2.: ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА
  - ✓ Мярка 2.2.5. Опазване на биоразнообразието – *пряко влияние*

Едната от мерките – опазване на биологичното разнообразие – е пряко свързана с горските екосистеми, а останалите са насочени към развитието на туризма.

ОПР Якимово

В ОПР Лом са идентифицирани 2 приоритета и 4 мерки, които имат пряко или косвено отношение към горските територии:

- ПРИОРИТЕТ 1: ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА НА ОСНОВАТА НА МЕСТНИЯ ПОТЕНЦИАЛ
  - ✓ Мярка 1.1.1. Балансирано и устойчиво развитие на туризма – *косвено отношение*
  - ✓ Мярка 1.1.3. Устойчиво управление на горските ресурси
    - Инвестиции в развитие на горските райони и подобряване на жизнеспособността на горите – *пряко влияние*

- Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни мерки – *пряко влияние*
- ПРИОРИТЕТ 3. ИНТЕГРИРАНО ПРОСТРАНСТВЕНО И ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА
  - ✓ Мярка 3.3.2. Управление на риска от природни бедствия и аварии – *косвено влияние*
  - ✓ Мярка 3.3.3. Опазване на биологичното разнообразие
    - Разработване на план за управление на защитена територия – *пряко влияние*

Мерките по устойчиво управление на горските ресурси включват 3 бр. проекти по мярка 08 на ПРСР и 500 дка залесена площ от община Якимово.

Мерките за управление на риска от природни бедствия и аварии включват интервенции на наводненията, борба с ерозията, укрепване на свлачищата и защита от горски и полски пожари.

Общо заложените мерки в областната стратегия и общинските планове за развитие в област Монтана са 69, от които 32 имат директно влияние, а останалите – косвено влияние върху горските територии (Таблица 72). Най-голям брой мерки са заложи в ОПР на община Вършец и Георги Дамяново (14), а най-малко – в ОПР Брусарци (1).

Таблица 72. Влияние на мерките, заложи в ОСР Монтана и ОПР на общините от върху развитието на ГТ

Община/Област	Брой мерки	Директно влияние	Косвено влияние
ОСР Монтана	5	4	1
ОПР Берковица	6	3	3
ОПР Бойчиновци	6	5	1
ОПР Брусарци	1	1	0
ОПР Вълчедръм	2	1	1
ОПР Вършец	14	3	11
ОПР Георги Дамяново	14	4	10
ОПР Лом	7	2	5
ОПР Медковец	3	2	1
ОПР Монтана	4	3	1
ОПР Чипровци	3	1	2
ОПР Якимово	4	3	1
Общо	69	32	37

2. Социално-икономическа оценка на целите на управление на горските територии и на ловното стопанство

Социално-икономическата оценка на целите на управление залегнали в настоящия стратегически документ е извършена в следните направления:

- Обща социално-икономическа оценка на стратегическата рамка върху областната стратегия за развитие на горския сектор;

- Оценка на конкретните формулирани цели и мерки върху различни аспекти върху социално-икономическото развитие на Област Монтана.

Дефинираната в документа стратегическа рамка напълно съответства на политическата и стратегическа рамка, залегнала в основните документи на национално и регионално ниво, които се явяват основа за социално-икономическото развитие на областта: Национална стратегия за регионално развитие, План за регионално развитие на СЗР от ниво 2 и областната стратегия за регионално развитие на област Монтана. Дефинираната система от приоритетни направления и цели кореспондира с общите стратегически цели, определени в общинските планове за развитие за настоящия програмен период, в това число с тези които са насочени пряко към развитието на местната и регионална икономика.

По-конкретно икономическото измерение на управлението на горските територии в рамките на област Монтана е насочено към:

- **Устойчиво стопанисване и използване на горите:** това направление има пряко въздействие върху регионалната икономика, което се изразява в:
  - ползване на горските ресурси под формата на добив на дървесина и нейната преработка във вторичния сектор на местната икономика. С оглед на положението и характера на територията на Област Монтана, горските ресурси се явяват основно стратегическо сравнително предимство за регионалното социално-икономическо развитие на областта. Горските територии заемат над 26%¹ от площта на областта, като в някои общини са над 50% от територията, и са с определяща роля в общия модел на земеползване. Те са важен елемент на структурата на местната икономика, като цикълът от стопански дейности, който същите формират, осигурява значителен дял от продукта на стопанството.
  - устойчиво ползване на недървесни горски ресурси – горски плодове, билки, гъби и дивеч от района. Макар и с неголям дял в структурата на икономиката на областта, тази част от горския сектор има важна допълваща роля в развитието на местната икономика, особено в периферните и по-слабо развите части от областта. Тези ресурси са основа за развитие на някои малки и средни предприятия, чиято дейност е свързана с обработката на такива суровини и производството на продукти, предимно в областта на хранително-вкусовата промишленост и козметиката;
- **Развитие на устойчив туризъм:** формираните горски ресурси и територии се явяват основен рекреационен ресурс, което от своя страна изисква прилагането на балансиран и устойчив модел на земеползване в рамките на областта, особено в териториите с изявен туристически профил на икономиката. От друга страна, устойчивият и алтернативен туризъм е важен диверсификационен елемент на икономиката на региона, особено в по-слабо развитите периферни територии и селски райони. Определените цели в стратегическия документ напълно отговарят на тези особености на местната икономика.
- **Устойчиво развитие на ловното стопанство в областта.** Това направление е с вторично значение за стопанството на областта, но има

¹ По данни от разработена ГИС база данни за ОПРГТ Монтана

съществена социална роля, както и сериозно влияние върху развитието на някои специфични форми туризъм. Определените цели в стратегическия документ напълно съответстват на нуждите на ловния сектор в областта и обезпечават неговото бъдещо развитие към хоризонта на действие на плана. Особено значение се отдава на социалното значение на управление на ловното стопанство в област Монтана, което има две направления:

- **Създаването на работни места:** Тази дейност създава работни места, като броят на служителите в Държавните горски стопанства, заети с ЛС дейност през последните 5 години, е по един човек.
- **Рекреационни функции:** Много голямо е значението на ловното стопанство за ловците. На територията на област Монтана има пет ловни сдружения. Около 4200 човека практикуват този спорт в ловностопанската територия на областта. Организираната ловна дейност създава нови работни места и дава значителни приходи в бюджета. От друга страна ловците полагат доброволен труд по опазване на дивеча, подобряване обитанията и подпомагане на прехранването му през месеците, когато храната е оскъдна.

Икономическото значение на ловното стопанство също е адекватно отразено в стратегическата рамка на документа, като се акцентира върху две основни направления.

- **Приходи от стопански ловен туризъм:** Бъдещата работа трябва да е насочена към намаляване на загубите от хищниците и незаконен отстрел – от една страна, и увеличаване на приходите по линия на ОЛТ – от друга. Необходимо разширяване представите за лова, като се акцентира на целогодишен научен и фото туризъм, както и на контактите с хотелиерите в областта, за организиране на съвместни атракционни дейности, свързани с офроуд разходки по утвърдени маршрути, щадящи обитанията на дивеча, наблюдения и фотографиране на диви животни в подходящо устроени места и т.н.
- **Приходи от организираните ловци:** Значителни са приходите от организираните ловци. При обща численост към 4200 души, само от таксите за ловни билети, приходите са 63 000 лв./год. В цената на членската такса на СЛРБ са добавени 60 лв. за подпомагане стопанисването на дивеча, или още 252 000 лв./год. Таксите за ловните бележки носят допълнителен приход, който може да достигне високи стойности.

Изводи и оценъчни констатации:

- Формулираната стратегическа рамка на документа засяга всички основни аспекти на социално-икономическата роля на горските територии и ресурси в общия контекст на развитието на област Монтана;
- Определените приоритетни направления и дефинираните цели отразяват нуждите на горския сектор, като от една страна създават адекватни условия за

капитализация на потенциалните ползи от горите, а от друга се задават необходимите параметри на опазването на горските територии и ресурси;

- Очакваното социално-икономическо въздействие на определената стратегическа рамка е позитивно върху общото развитие на местната икономика;
- Задължително условие за адекватното приложение на стратегическия документ и за постигането на позитивен резултат и въздействие от определената стратегическа рамка е същата да бъде интегрирана в основните стратегически и планови документи, определящи икономическото и териториално развитие на областта: Областна стратегия за регионално развитие, общински планове за развитие и общи устройствени планове на съставните общини.

3. Оценка на въздействието на плана върху състоянието и развитието на горските ресурси по видове гори

3.1. Обща информация

Чрез разработването на ОПРГТ се очаква по-добра интеграция на концепцията за екосистемни услуги в процесите на вземане на решения на областно и общинско ниво.

Картографирането, анализът и оценката на екосистемните ползи от горските територии са важни елементи от гледна точка подпомагане на управлението по отделни икономически сектори и по региони. При разработването на настоящия ОПРГТ за област Монтана са взети предвид постигнатият напредък и научните резултати, получени при оценката и картирането на екосистемни услуги на национално ниво, съчетани с местните планове за развитие по общини и с базата данни по ГСП на ДГС за територията на област Монтана. В тази връзка ОПРГТ е инструмент, чрез който вземащите решения ще могат да се възползват и да приложат на практика знанията за екосистемните услуги. Базирайки се на правната рамка в Европа и у нас, трябва да се отчете факта, че за пълното прилагане на концепцията за екосистемните услуги и ползи се изисква креативна интерпретация на съществуващата нормативна база и ефективно използване на механизмите по прилагането ѝ при съвременните условия. В тази връзка е необходимо да се подчертае, че са налице някои ограничаващи фактори по отношение на въвеждането на нови знания в процеса на вземане на решения, които повлияват правата и отговорностите на отделните участници в този процес. Най-общо целта на правната система е да осигури стабилност и сигурност по отношение на очакванията от прилагането на ОПРГТ. В този случай обаче стриктните правни норми ограничават използването на нови научни знания и чрез разработвания ОПРГТ се цели това да бъде избегнато в бъдеще чрез изработване на актуални и съвременни ГСП и планове за развитие на общините. Предизвикателството пред оценката на въздействието на ОПРГТ е именно очакването, че чрез него концепцията за екосистемните услуги ще бъде интегрирана в политиките за развитие на общинско и областно ниво.

Връзките между екосистемните услуги и ползи и зелената икономика са безспорни. В тази част се цели да се направи обща оценка на ролята и възможностите, които ОПРГТ ще предостави за промотиране на т.нар. „зелена икономика“ на областно ниво. Чрез анализа на горските територии и прецизирането на спецификите на горския сектор и заинтересованите страни са представени ползите и недостатъците, които екосистемните услуги оказват върху този сектор. Дискутирайки потенциалът на горите в област Монтана за предоставянето на разнообразни екосистемни ползи е необходимо

надграждане от гледна точка оценка на състоянието на горските екосистеми, анализирани тенденции във връзка с настъпващи промени и свързаните с това лесовъдски дейности, като същевременно се оцени балансът между предоставяне и нужда от екосистемни услуги или оценка на „гърсене-предлагане“ на областно и общинско ниво. ОПРГТ за област Монтана потвърждава твърдението, че екосистемните услуги улесняват дейностите в различни бизнес сектори чрез осигуряване на ресурси, но от друга страна, даден икономически сектор засяга и екосистемните услуги като влошава или подобрява тяхното състояние. В ОПРГТ идентифицирайки връзките и взаимосвързаността между екосистемните услуги и горско-стопанския сектор се дава по-голяма яснота за заинтересованите страни на въпроси като: Кои са най-важните екосистемни услуги, от които зависи /пряко или косвено/ горско-стопанския сектор и които да се поддържат в дългосрочен план? Какви форми на управление, режими и ограничения водят до устойчиво използване на екосистемните услуги? Как горско-стопанският сектор би могъл по-успешно да се интегрира в зелената икономика на областно ниво? Така анализирана информацията в ОПРГТ може да се използва за разработване на теми, които се нуждаят от по-задълбочено разглеждане и изследване, и които могат да подкрепят вземането на решения както в частния, така и в общественния сектор.

3.2. Горският сектор и ролята му за развитие на региона

Горите представляват важна част от природата в България като обхващат около 37% от територията на страната. Горското стопанство и горската промишленост отдавна са значими икономически сектори, осигуряващи заетост в селските и планински райони. Въпреки, че през последните десетилетия делът на българската горско-преработвателна промишленост в индустрията на страната е намалял, то дърводобивът и дървопреработването и днес играят важна роля в някои области на страната. Проблем за горското стопанство в областта е незатвореният цикъл – „добив-преработка-пласмент“. От икономическа гледна точка, най-съществените екосистемни услуги, произведени от горските територии в област Монтана включват услугите за предоставяне на материали. В допълнение към това горите поддържат други екосистемни услуги, от които се възползва пряко или косвено както самият горски сектор, така и населението, както и всички останали сектори, а именно услуги по регулиране и поддръжка въздействието върху хидрологичния цикъл и защита от наводнения, контрол на вредителите и болестите, почвообразуване и намаляване на ерозията. Ако някоя от тези екосистемни услуги не съществува или ако състоянието на горските екосистеми се влоши драстично съществува риск материалното производство за индустрията да бъде спряно или значително намалено. В допълнение към зависимостта на горската промишленост от горите, горските екосистеми осигуряват редица екосистемни услуги в други сектори и отрасли, включително в туризма и отдиха, хранителния сектор (диви растения, плодове, гъби, риба и дивеч), фармацевтичната промишленост (химикали) и др. Многобройните ползи от горите обичайно се предоставят и от горите със стопански функции. Докато предоставят суровини, горите могат да се използват едновременно за отдих и екосистемни услуги, което е една от задачите и ще бъде постигнато чрез прилагането на настоящия ОПРГТ. Докато горската промишленост е силно зависима и се възползва от екосистемните услуги, горското стопанство и горската промишленост също имат голямо въздействие върху всички екосистемни услуги, предоставяни от горите. Очевидно е, че при

стопанисването и управлението се засяга не само доставянето на дървен материал, но и други услуги, като например хидроложката цикличност и регулацията на климата. Предвид факта, че горите са дом за повечето от застрашените растителни и животински видове в България, то ОПРГТ ще гарантира и в бъдеще тяхното съхранение и опазване. Много видове с икономическа стойност, като дивеча, също страдат от прилагане на отделни горски практики, водещи до фрагментация на зоните за обитание и миграция. Чрез ОПРГТ за област Монтана се предвижда минимизиране на тази фрагментация и осигуряване на функционална свързаност между зоните. Чрез прилагането на ОПРГТ ще се търси положителен ефект и намаляване на риска от влошаване на капацитета за предоставяне на услуги от горските територии, вследствие прилагането на нецелесъобразни стопански и управленски дейности. Предвид перспективите за преминаване към биобазирана икономика, насочена към използване на възобновяеми природни ресурси, съществува реална възможност в близко бъдеще да се увеличи търсенето на дървесина, което от своя страна може да увеличи прилагането на горскостопански практики, което е взето предвид в настоящия ОПРГТ с оглед обезпечаване опазването на биоразнообразието и предоставянето на регулиращи екосистемни услуги.

Ключов въпрос в прилагането на ОПРГТ е да се поддържат едновременно дейности като ползването от горите и предоставянето на екосистемни услуги. Чрез ОПРГТ ще се реализират устойчиво горско стопанство и горска промишленост с проактивна интеграция на екосистемните услуги в сектора, посредством поддържането не само на екологични ползи като смекчаване на изменението на климата, намаляване на емисиите, но и на социално-икономически ползи, като например потенциални подобрения в икономиката на растежа, производителността и конкурентоспособността, иновации, създаване на работни места и намаляване на безработицата.

Целите на Стратегията за биологичното разнообразие и на Директивите на ЕС изискват анализ на съществуващото биологично разнообразие, данни за местообитанията и екосистемните услуги и непрекъснато разработване на научни методи и политика на действието. Чрез прилагането на ОПРГТ ще бъдат направени първите стъпки в борбата с тези предизвикателства.

3.3. Елементи и етапи на оценката на въздействието на плана върху състоянието и развитието на горските ресурси

- Елементи на оценката.

Основни съставни елементи на оценката се явяват:

- Анализ и преценка на първоначалните резултати, организацията и качеството на прилагането на ОПРГТ за област Монтана;
- Анализ и оценка на силните и слабите страни, възможностите и рисковете (SWOT) за устойчивост при прилагането на Плана;
- Оценка на продължаващата уместност и съгласуваност на ОПРГТ за област Монтана;
- оценка на ефективността и ефикасността на изпълнението до момента и на очакваните въздействия съгласно определени критерии и индикатори.

Специални анализи разглеждат обема и начина на разпределението на финансовите ресурси, мобилизирани в рамките на целите и приоритетите за развитие на област Монтана и на общините към нея по различни действащи програми и проекти. Оценките използват като основен източник на изходна информация данните, които получават от базата данни за ГТ на ДГС и УОГС в област Монтана, годишните доклади

и изготвените самооценки и проведени анкети за изпълнението на ОПРГТ от пряко ангажираните страни за изпълнението му (РДГ Берковица, ДГС и УОГС в област Монтана, областна и общинска администрация и др).

- ***Етапи на оценката.***

РДГ Берковица, в сътрудничество с областната администрация, организират разработването на *междинна* и *последваща* оценки на ОПРГТ за област Монтана и внасят за одобрение в ИАГ-МЗХГ и в областния съвет за развитие докладите на оценките. Евентуалните актуализации на ОПРГТ също се организират от РДГ Берковица и се приемат от ИАГ-МЗГ и областен съвет.

Междинната оценка на изпълнението на ОПРГТ се извършва на 5-та година от прилагането на ОПРГТ – т.е. втората половина на 2024 г. Тя следва да отчете постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ОПРГТ за област Монтана и общините в нея, като включва оценка на първоначалните резултати от изпълнението, оценка на степента на постигане на съответните цели, оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси, изводи и препоръки за евентуална актуализация на документа.

Последващата оценка се извършва след края на програмния период, т.е. след 10-та година. Тя включва оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите, оценка на общото въздействие, оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси, изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

ОПРГТ за област Монтана следва да бъде актуализиран при актуализация на нормативната уредба, при съществени промени в икономическите и социални условия в областта, в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС или на основата на резултатите от междинната оценка.

- ***Принципи /П/, качествени критерии /КК/ и индикатори /ИНД/ за оценка изпълнението на ОПРГТ на област Монтана***

ОПРГТ се оценява, като се използват определени критерии за неговото изпълнение, които имат ключово значение за извършване на обективна междинна и последваща оценки на цялостното изпълнение на Плана.

Тези критерии са свързани с постигане на целите на ОПРГТ и с проследяване реализацията на заложените в него приоритети, насоки и ограничения и са съгласувани със следните принципи /П/:

П 1 – *До каква степен са налице фактори и условия, допринасящи за прилагането на ОПРГТ и за устойчиво развитие на горските територии в област Монтана и доколко е налице подходяща нормативна и социално-икономическа среда за прилагане на ОПРГТ.*

КК 1.1. При изпълнението на ОПРГТ за област Монтана са спазени всички национални и местни закони и административни разпоредби.

ИНД 1.1.1. Съществува изградена система за получаване и обмен на нормативна информация между заинтересованите страни, Регионалният консултативен съвет по опазване на горите, дивеча и рибата (РКСОГДР) при РДГ Берковица. Заинтересованите страни и членовете на РКСОГДР имат достъп и възможност да ползват специализираната документация.

ИНД 1.1.2. Действащата законова и подзаконова уредба, касаеща ОПРГТ, спомага за неговото изпълнение.

КК 1.2. Обществено-икономическите условия в страната и в област Монтана благоприятстват изпълнението на ОПРГТ.

ИНД 1.2.1. Съществува приемственост в ангажиментите на заинтересованите страни (РКСОГДР) спрямо ОПРГТ независимо от настъпили административни и обществено-икономически промени.

ИНД 1.2.2. Документите от извършените самооценки и проведените анкети, във връзка с оценката на ОПРГТ за област Монтана, се съхраняват.

ИНД 1.2.3. Промени в нормативната база са отразени при изпълнението и актуализацията на ОПРГТ.

КК 1.3. Отговорните институции и заинтересованите страни, участващи в планирането, поддържат изпълнението на ОПРГТ за област Монтана.

ИНД 1.3.1. Нови съдействащи организации и заинтересовани страни, които имат отношение към ОПРГТ за област Монтана са регистрирани и/или привлечени в процеса на прилагане на плана.

П 2 – До каква степен целите на ОПРГТ за област Монтана, извършената актуализация на категориите и функционалната принадлежност на ГТ и въведените насоки, режими и ограничения за устойчиво управление на всяка категория и определените ГТ, предоставящи екосистемни ползи, са актуални и изпълнението им допринася за устойчивото управление на горите в областта – изисква въведеното с настоящия ОПРГТ зонироване, насоките, режимите и ограниченията за всяка от функционалните категории ГТ да са актуални по време на извършване на оценките и да са приложени в разработените нови ГСП, както и да се подкрепят от ангажираните в процеса страни.

КК 2.1. Планираните цели, насоки и ограничения, посочени в ОПРГТ продължават да са актуални и са заложи в новоразработените ГСП на ДГС и УОГС в областта.

ИНД 2.1.1. Идентифицирани са допълнения и промени в новоразработените ГСП на ДГС и в новите Общински и областни планове за развитие, които отразяват целите и приоритетите, посочени в ОПРГТ за област Монтана.

КК 2.2. Налице е съответствие между заложеното с ОПРГТ функционално категоризиране на ГТ и определените насоки, режими и ограничения за управление и стопанисване на горските ресурси с тези, които на оперативен ниво се прилагат при горското планиране чрез ГСП на ДГС и УОГС в област Монтана.

ИНД 2.2.1. Документирани са предложения (не са документирани) предложения за промени, спрямо установените функционални категории горски територии, насоките, режимите и ограниченията за ползване в тях.

ИНД 2.2.2. Осигурени са устойчиви размери на ползване на дървесина, съобразно въведените с ОПРГТ норми по съответните стопански класове гори в област Монтана.

ИНД 2.2.3. Осигурено е природосъобразно ползване на недървесни горски ресурси, функции лов и екосистемни услуги от ГТ, съгласно ОПРГТ.

ИНД 2.2.4. Чрез прилагането на ОПРГТ е осигурено устойчиво многофункционално стопанисване на горските територии в област Монтана, гарантиращо задоволяване на постоянните нужди на местното население от дървесни и недървесни горски продукти.

ИНД 2.2.5. Осигурени са условия за развъждане и защита на дивеча, съобразно насоките в ОПРГТ и в ловоустройствените проекти.

КК 2.3. Заложената с настоящия ОПРГТ макрорамка за управление и стопанисване на ГТ в област Монтана е съгласувана с актуалните стратегии за развитие на областта, с общинските планове за развитие, както и с плановете за управление на териториите, обявени по ЗЗТ и ЗБР.

ИНД 2.3.1. Промени в актуалните стратегии за развитие на областта, в общинските планове за развитие, както и в плановете за управление на териториите, обявени по ЗЗТ и ЗБР, са отразени при изпълнението и актуализацията на ОПРГТ.

П 3 – До каква степен прилагането на ОПРГТ за област Монтана има устойчив и многостранен ефект – изисква се прилагането на плана да има устойчив и многостранен ефект.

КК 3.1. ГСП на ДГС в област Монтана, изготвени в съответствие с целите и насоките на ОПРГТ, допринасят за изпълнението на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023 г.

ИНД 3.1.1. Новоразработените ГСП на ДГС и УОГС са актуални, реалистични и приложими, а тези, които се изпълняват се реализират съобразно с ОПРГТ, отчитайки състоянието и очакваните промени в социално-икономическия профил на горско-стопанския сектор.

КК 3.2. Прилагането на ОПРГТ допринася за реализацията на програми и проекти на организации, свързани с горските територии – рекреация, отдых, туризъм, земеделие, дървопреработване, опазване на природната среда, обучение и др. за цялостно устойчиво регионално развитие на област Монтана.

ИНД 3.2.1. Документирани са реализирани проекти за лесовъзстановителни дейности в ГТ, териториално сътрудничество – на секторно, вътреобластно, междурегионално и трансгранично ниво, за изграждане на нови инфраструктурни обекти или проекти за рекреация и туризъм, реализирани рекламни кампании, обучение и професионална квалификация.

ИНД 3.2.2. Документирани подобрани показатели за участието на горско-стопанския сектор в БВП на област Монтана, подобрани икономически и демографски показатели (постъпления от туризъм, профил заетост, професионална реализация и др.).

П 4 – До каква степен е осигурено ресурсно вкл. кадрово, информационно, технически, технологично, спазването на актуализираните с настоящия ОПРГТ функционални зони ГТ, насоките, режимите и ограниченията в тях и определените ГТ предоставящи екосистемни ползи – изисква оценка на фактичното прилагане на ОПРГТ чрез ГСП на ДГС и УОГС (самооценка) и информираност на обществото (анкети).

КК 4.1. Осигурен е контрол по стриктното прилагане на заложените с ОПРГТ насоки, режими и ограничения по функционални зони ГТ на общинско ниво чрез ГС на ДГС.

ИНД 4.1.1. ГСП на ДГС са изработени съгласно въведеното с ОПРГТ функционално зонироване на ГТ, респ. с насоките, режимите и ограниченията за ползване на ресурси.

ИНД 4.1.2. При изпълнението на ГСП не са регистрирани съществени нарушения на въведените ограничения.

ИНД 4.1.3. Относно прилагането на ОПРГТ е упражняван контрол от СЗДП ДП и РДГ Берковица за съответствие на извършваните горкостопански дейности със задачите, приоритетите и дейностите, залегнали в макрорамката, описана в ОПРГТ.

КК 4.2. Осигурена е публичност от страна на отговорните организации върху процесите, които съпровождат прилагането на ОПРГТ за област Монтана.

ИНД 4.2.1. Налични са документирани свидетелства за публично оповестяване на резултати от изпълнението на ГСП, касаещо прилагането на ОПРГТ.

ИНД 4.2.2. В отговорните институции е осигурена публична информация за изпълнението на ОПРГТ.

КК 4.3. Налице е положителен обществен и професионален отзвук от прилагането на ОПРГТ за област Монтана.

ИНД 4.3.1. Местното население и другите заинтересовани страни са запознати и подкрепят функционалното зонироване на ГТ в област Монтана и отчитат като „добро“ управлението на ГТ по видове гори и функционална принадлежност.

ИНД 4.3.2. Професионалните среди и ведомства са запознати и подкрепят въведените с ОПРГТ насоки, режими и ограничения в отделните функционални категории горски територии в област Монтана.

КК 4.4. Налице е широка обществена информираност за актуалните дейности и процеси, които се развиват в горските територии и са предмет на планиране и отчитане от различни ведомства.

ИНД 4.4.1. В отговорните организации и ведомства, вкл. органите на местната власт е налице актуална информация относно основните насоки на стопанисване и опазване на ГТ в областта.

ИНД 4.4.2. Осигурена е защита на ГТ от незаконни действия, което е станало достояние на обществеността.

ИНД 4.4.3. При стопанисването на горите са осигурени мероприятия за защита на гората от биотични и абиотични повреди.

ИНД 4.4.4. При стопанисването на горите са осигурени мероприятия за защита на гората от пожари, други бедствия и аварии.

Оценяването на индикаторите и критерии се извършва чрез точкуване както следва:

- Незадоволително – 3 т.
- Добро – 6 т.
- Много добро – 9 т.

Всеки Принцип се оценява с обща оценка:

- Неблагоприятна
- Благоприятна
- Много благоприятна

Изчислението на границите на диапазоните на „неблагоприятна А“, „благоприятна В“ и „много благоприятна С“ оценка на принципите се извършва както следва:

$$A \min = n \cdot 3$$

$$A \max = (((n \cdot 3) + (n \cdot 6)) / 2) + 1$$

$$B \min = A \max + 1$$

$$B \max = (((n \cdot 6) + (n \cdot 9)) / 2) + 1$$

$$C \min = B \max + 1$$

$$C \max = n \cdot 9$$

Където: n – брой индикатори

В Таблица 73 са дадени брой на индикаторите към съответен принцип, но подходът, посочен по-горе дава възможност да се определи оценката и при намаляване или увеличаване на броя на индикатори в принципа.

Таблица 73. Диапазони на обща оценка на принцип за съответен брой индикатори

Принцип (П)	Брой индикатори в П	ОЦЕНКА					
		Неблагоприятна		Благоприятна		Много благоприятна	
		A min	A max	B min	B max	C min	C max
П 1 П 2 П 3 П 4	1	3		6		9	
	2	6	10	11	16	17	18
	3	9	15	16	24	25	27
	4	12	19	20	31	32	36
	5	15	24	25	39	40	45
	6	18	28	29	46	47	54
	7	21	33	34	54	55	63
	8	24	37	38	61	62	72
	9	27	42	43	69	70	81
	10	30	46	47	76	77	90
	11	33	51	52	84	85	99

Въз основа на оценката към всеки Принцип се дават Препоръки:

- При „неблагоприятна“ оценка – наложителна е коренна промяна или евентуална промяна на ОПРГТ или актуализация на ГСП на ДГС или друго задължително действие, с конкретни срокове за изпълнение;

- При „благоприятна“ оценка – препоръчват се насоки или превантивни действия за подобряване на оценката, които не са задължителни;

- При „много благоприятна“ оценка – набелязват се превантивни действия за запазване на оценката.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ НА МЕЖДУНАРОДНО НИВО И НИВО ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ДИРЕКТИВА НА СЪВЕТА 79/409/ЕИО от 2 април 1979 за опазването на дивите птици
ДИРЕКТИВА 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 година относно опазването на дивите птици

ДИРЕКТИВА 92/43/ЕИО НА СЪВЕТА от 21 май 1992 година относно опазване на естествените местообитания на дивата флора и фауна

Директива 2009/28/ЕС за подпомагане ползването на енергия от възобновяеми енергийни източници

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1402553403700&uri=CELEX:02009L0028-20130701>

Европейска конвенция за ландшафта. Council of Europe, 2000

<https://www.coe.int/en/web/landscape/about-the-convention>

Конвенция за биологично разнообразие (CBD), ООН, 1992

<http://www.cbd.int/default.shtml>

През 2000 е приет Протокола от Картаген (фокус върху генно модифицираните продукти/организми) <http://bch.cbd.int/protocol/>

През 2010 е приет Протокола от Нагоя (фокус върху генетичните ресурси и биоразнообразието) <http://www.cbd.int/abs/>

Конвенция на обединените нации за борба с опустиняването (UNCCD)

<http://www.unccd.int/en/Pages/default.aspx>

Конвенция по влажните зони с международно значение и по-специално като местообитание на водолюбиви птици (Рамсарска конвенция). Актуална към ДВ, бр. 13/ 16.02.2010г.

Натура 2000 <http://www.natura.org/> <http://natura2000.eea.europa.eu/>

Нова Стратегия на ЕС за горите http://ec.europa.eu/agriculture/forest/strategy/index_en.htm

План за действие на ЕС за горите (2006)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0302:FIN:EN:PDF>

Рамкова директива за водите

http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

Рамкова конвенция на обединените нации за климатични промени (UNFCCC) :

<http://unfccc.int/2860.php>

Стратегия за биоразнообразието, обхващаща периода до 2020г.

<http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/2020.htm>

Стратегия на Европейския съюз за горското стопанство <http://eurlex>

Тематична стратегия за почвите

http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment/128181_en.htm

European Landscape Convention - Council of Europe, 2000.

<https://www.coe.int/web/landscape>

Land Use, Land-Use Change and Forestry (LULUCF)

<https://unfccc.int/methods/lulucf/items/1084.php>

Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services. An analytical framework for ecosystem assessments under Action 5 of the EU Biodiversity Strategy to 2020 - http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/ecosystem_assessment/pdf/MAES_WorkingPaper2013.pdf

СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ НА НАЦИОНАЛНО НИВО

Енергийна стратегия на България до 2020 г.

http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/epsp/22_energy_strategy2020.pdf

ЕС, 2010. http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/policy/pdf/bg_act.pdf

Закон за административните нарушения и наказания

Закон за биологичното разнообразие

Закон за водите

Закон за горите

Закон за защита при бедствия

Закон за защитените територии

Закон за здравето

Закон за лова и опазване на дивеча

Закон за лечебните растения

Закон за опазване на околната среда

Закон за културното наследство

Закон за регионалното развитие

Закон за рибарството и аквакултурите

Закон за туризма

Закон за устройство на територията

Закон за устройство на Черноморското крайбрежие

Закон за храните

Наредба № 2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от министъра на околната среда и водите Обн. ДВ. бр.14 от 20 Февруари 2004 г.

Наредба № 8 от 05.08.2011 г. за сечите в горите. Обн. - ДВ, бр. 64 от 19.08.2011 г.; изм. и доп., бр. 72 от 18.09.2015 г.

Наредба за оценка на поземлени имоти в горски територии. Обн. ДВ, бр. 63 от 16.08.2011 г., в сила от 16.08.2011 г.; изм. и доп., бр. 99 от 14.12.2012 г., в сила от 14.12.2012 г. Приета с ПМС № 236 от 03.08.2011 г.

Наредба № 4 от 19.02.2013 г. за защита на горските територии срещу ерозия и порои и строеж на укрепителни съоръжения. Обн. - ДВ, бр. 21 от 01.03.2013 г

Наредба № 4 от 15 февруари 2012 г. за условията и реда за регистрация на горски разсадници, както и за производство на фиданки в горските разсадници. Обн. ДВ. бр.17 от 28 Февруари 2012г.

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 8 от 2011 г. за сечите в горите. обн., ДВ, бр. 64 от 2011 г.; изм., бр. 63 от 2013 г. и бр. 72 от 2015 г.

Наредба № 18 от 7 октомври 2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии (притурка към ДВ, бр. 82 от 23.10.2015 г.)

Наредба № 20 от 18 ноември 2016 г. за съдържанието, условията и реда за създаването и поддържането на горски стопанските карти. Обн. ДВ. бр.95 от 29 Ноември 2016г.

Наредба № 2 от 7 февруари 2013 г. за условията и реда за залесяване на горски територии и земеделски земи, използвани за създаване на специални, защитни и стопански гори и на гори в защитени територии, инвентаризация на създадените култури, тяхното отчитане и регистриране. Обн. ДВ. бр.16 от 19 Февруари 2013г.

Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии – държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и

недървесни горски продукти. Обн. ДВ. бр.96 от 6 Декември 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.26 от 29 Март 2019г.

НАРЕДБА № 8 от 11.05.2012 г. за условията и реда за защита на горските територии от пожари. обн., ДВ, бр. 38 от 18.05.2012 г.

Национална дългосрочна програма за насърчаване на използването на възобновяеми енергийни източници, 2005 - 2015 г.,
<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=378>

Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата в България за периода 2008 – 2020 г.,
<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=461>

Национален план за действие за енергия от горска биомаса 2018-2027 г. Изготвен 31.01.2018 г. , гр. София, Консорциум „Фокус Системс - Дан Теа“.

Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 - 2020 г., <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=875>

Областна стратегия за развитие на област Монтана 2014-2020 г.

Програма за опазване на горите от пожари.2017. Изготвена 17 февруари 2017 г., ИАГ, София

Правилник за прилагане на закона за лова и опазване на дивеча. В сила от 29.06.2001 г. Приет с ПМС № 151 от 13.06.2001 г.Обн. ДВ. бр.58 от 29 Юни 2001г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.79 от 3 Октомври 2017г.

Правилник за прилагане на закона за горите. Приет с ПМС № 80 от 06.04.1998 г., Обн. ДВ. бр.41 от 10 Април 1998г., посл. изм. ДВ. бр.7 от 21 Януари 2011г.

Решение №153 от 24 февруари 2012 г. за обявяване списък на курортите в Р България и определяне на техните граници. В сила от 02.03.2012 г. Обн. ДВ. бр.18 от 2 Март 2012г.

Стратегия за намаляване на риска от бедствия. 2014. Приет с Протокол № 15.19 на Министерския съвет от 16.04.2014 г.

Стратегически план за развитие на горския сектор в Р България, 2014-2023 г.,
http://www.iag.bg/data/docs/strategicheski_plan_za_razvitie_na_gsektor.pdf

Трети национален план за действие по изменение на климата 2013-2020 г.
<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=760>

Трети национален доклад за напредъка на България в насърчаването и използването на енергията от ВИ от края на 2015г.,
<http://www.seea.government.bg/documents/Report%202015-Bulgaria.pdf>

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- Александров, В. 2006. Върху пространственото разпределение на почвеното засушаване в България. –В: Проект „Изграждане на капацитет за устойчиво управление на земите в България”, UNDP-GEF, 2005-2008, С., с. 42.
- Анализ и оценка на риска и уязвимостта на секторите в българската икономика от климатичните промени, Европейски фонд за регионално развитие на ЕС чрез оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“, http://www.moew.government.bg/static/media/ups/tiny/file/Climate/Specialna_chat.pdf.
- Берг, Л., (1915). Предмет и задачи географии. Л. "Известий Имп. Рус. геогр. о-ва ", т. 51, вып. 9, 1915 г.
- Богданов, К., В. Стипцов. 2003. Многофункционалното стопанство в горите. София, с. 245.
- География на България: Физическа и социално - икономическа география. 2002. София, Изд. ФорКом, с. ISBN 7609544641238.
- Годишни отчетни доклади на ИАГ за периода 2009-2015
- Донов, В. 1993. Горско почвознание. Изд. Мартилен, София, с.436. ISBN 954-598-013-3.
- Закон за горите. Обн. ДВ. бр.19 от 8 Март 2011г. Посл. изм. и доп. ДВ. бр.17 от 23 Февруари 2018г. <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135721295>.
- Захариев, Б., В. Донов, К. Петрунов, С. Масъров. 1979. Горско-растително райониране на НРБългария. Земиздат, София, с. 197.
- Инструкция за установяване и картиране на типовете горски месторастения и определяне състава на дендроценозите. 2011. Изд. Булпрофор, София, с. 135, USBN: 978-954-9311-09-9.
- Каменов, К., Р. Хорозова, Л. Тричков, Г. Тинчев, В. Райчинов, Г. Гогушев. 2017. Картиране и оценка на горските екосистеми, на тяхното състояние и на предоставяните от тях екосистемни услуги в зони извън националната мрежа Натура 2000. Eastern Academic Journal, Issue 1, pp. 42-59, March, 2017, ISSN: 2367-7384
- Класификационна схема на типовете горски месторастения в Република България. 2011. Изд. Булпрофор, София, с.103, USBN: 978-954-9311-08-2
- Костов Г., Е. Рафаилова, В. Василев, Св. Братанова Дончева, Кр. Гочева, Н. Чипев. 2017. Методиката за оценка и картиране на състоянието на горите и горските екосистеми и техните услуги в България. Клоринд, 2017. ISBN 978-619-7379-07-5.
- Маринов, Ив. Ц., Р. Райков, Ил. Петров. 2009. Методика за определяне на противоерозионни дейности в горския фонд. Наука за гората, 1, 29-40.
- Маринов, Ив., 2007. Съоръжения и методи за ограничаване на ерозията в горския фонд. Практическо ръководство. Изд. Минерва. ISBN 978-954-8702-02-7.
- Наръчник за разработване на областни планове за развитие на горските територии. 2014. ИАГ-МЗХ, София.
- НСИ, NUTS 2. 2018. Класификация на териториалните единици за статистически цели в България. http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pages/Classifics/NUTS_V2013_BG_BG.pdf.
- Практическо ръководство за Определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България. 2005. ProForest, WWF и IKEA в областта на горите. София.

- Практическо ръководство за Определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България. 2016. Актуализирана версия, ProForest, WWF и ИКЕА в областта на горите. София.
http://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/hcv_toolkit_annex11_2016.pdf).
- Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях. 2011. Автори: И. Раев, П. Желев, М. Грозева, И. Марков, И. Величков, М. Жиянски, Г. Георгиев, С. Митева, В. Александров. София, 212 с.
http://www.iag.bg/data/docs/Програма_от_мерки.pdf.
- Реймерс, Н.Ф., (1991). Природопользование: Словарь-справочник. Мысль, М.
 Статистика на ИАГ - ОГФ, форма 4 ГФ 2015г.
 Статистика на ИАГ- ОГФ, форма 3 и 5 ГФ 2015 г.
<http://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/13/index>.
- Barnett, J. 2001. "The Meaning of Environmental Security: Ecological Politics and Policy in the New Security Era" ISBN 1856497852.
- Fisher, B., K Turner. 2008. Ecosystem services: Classification for valuation. *Biological Conservation*, 141, 1167-1169.
- Forman, R.T.T., M. Godron. 1986. *Landscape Ecology*, Wiley & Sons, New York.
- Gos, P, S. Lavorel. 2012. Stakeholders' expectations on ecosystem services affect the assessment of ecosystem services hotspots and their congruence with biodiversity. *Int J. Biodivers Sci Ecosyst Serv Manag.*, 8 (1-2), 93-106. doi: 10.1080/21513732.2011.646303.
- Guidelines for soil description. 2006. FAO, Rome, pp.97, ISBN 92-5-105521-1.
- Haines-Young, R., M.B. Potschin. 2018. *Common International Classification of Ecosystem Services (CICES) V5.1 and Guidance on the Application of the Revised Structure*. www.cices.eu.
- Heink, U., I. Kowarik. 2010. What are indicators? On the definition of indicators in ecology and environmental planning. *Ecol. Indic.*, 10, 584-593.
- Humboldt, A. von. 1849. *Ansichten der Natur*. Vol. I/II, 3rd Edition, Cotta, Stuttgart, Tübingen.
- MA [Millennium Ecosystem Assessment]. 2005. *Ecosystems and Human Wellbeing: Current State and Trends*. Volume 1, Island Press, Washington D.C.
- Mücher, C., J. Klijjn, D. Wascher, J. Schaminee. 2010. A new European Landscape Classification (LANMAP): A transparent, flexible and user-oriented methodology to distinguish landscapes, *Ecological Indicators*, 10, 87-103.
- Muller, M., Burkhard, B. 2012. The indicator side of ecosystem services. *Ecosystem Services* 1, 26-30.
- Neef, E. 1967. *Die Theoretischen Grundlagen der Landschaftslehre*. Haach, Gotha. Leipzig
 Project_FUTUREforest. 2010-2011 – ИАГ.
- Sauer, C. 1963. The morphology of landscape. In: Leighly, J. (Ed.), *Land and Life*. A selection from the writings of Carl Ortwin Sauer. University of California Press, Berkeley, 315-350.
- Troll, C. 1968. Landschaftsökologie. In: Tüxen, R. (Ed.), *Pflanzensoziologie und Landschaftsökologie*. Bericht über das 7. internationale Symposium in Stolzenau/Weser der internationalen Vereinigung für Vegetationskunde, 1–21
- World Meteorological Organization (WMO). 1975. *Drought and Agriculture*. WMO Technical Note No.138, Report of the CagM WG on the Assessment of Drought. WMO, Geneva.

ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ ОПРГТ ОБЛАСТ МОНТАНА

- ПРИЛОЖЕНИЕ № 1 Характеристиката на собствеността на горските територии по КВС/кадастрална карта
- ПРИЛОЖЕНИЕ № I.1 Идентифицирани несъответствия
- ПРИЛОЖЕНИЕ № II.1 Функционални категории на горските територии
- ПРИЛОЖЕНИЕ № II.2 Екосистемни ползи предоставяни от горските територии
- ПРИЛОЖЕНИЕ № III.1 Ползватели на възмездни ползи
- ПРИЛОЖЕНИЕ № III.2 Горски територии, предоставящи възмездни екосистемни ползи
- ПРИЛОЖЕНИЕ № 2 Терминологичен речник
- ПРИЛОЖЕНИЕ № 3 CICES_Finalised-V5.1_01012018 (Международната класификация на екосистемните услуги – част Биотични услуги)
- ПРИЛОЖЕНИЕ № 4 Анкетно проучване на експертното мнение за разработване на ОПРГТ Монтана
- ПРИЛОЖЕНИЕ № 5 Запитване към специализираната общинска администрация за разработването на ОПРГТ Монтана
- ПРИЛОЖЕНИЕ № 6 ГИС база данни за ОПРГТ област Монтана
- ПРИЛОЖЕНИЕ № 7 Зони на уязвимост
- ПРИЛОЖЕНИЕ № 8 Методически пояснения
- ПРИЛОЖЕНИЕ № 9 Анкетно проучване на общественото мнение за разработване на ОПРГТ Монтана

КАРТЕН МАТЕРИАЛ КЪМ ОПРГТ ОБЛАСТ МОНТАНА

- КАРТА № 1 Единна горскостопанска картна основа на горските територии в област Монтана
- КАРТА № 2 Горски територии по избрани категории гори в област Монтана
- КАРТА № 3 Горски територии по избрани категории гори в област Монтана - рекреационни гори
- КАРТА № 4 Горски територии по избрани категории гори в област Монтана - ЗЗ по НАТУРА 2000
- КАРТА № 5 Горски територии по избрани категории гори в област Монтана - зони за защита от урбанизация
- КАРТА № 6 Карта на горските територии, предоставящи обществени екосистемни ползи - полза 1
- КАРТА № 7 Карта на горските територии, предоставящи обществени екосистемни ползи - полза 2
- КАРТА № 8 Карта на горските територии, предоставящи обществени екосистемни ползи - полза 3
- КАРТА № 9 Карта на горските територии, предоставящи обществени екосистемни ползи - полза 4

- КАРТА № 10 Карта на горските територии, предоставящи обществени екосистемни ползи - полза 5
- КАРТА № 11 Карта на горските територии, предоставящи обществени екосистемни ползи - полза 6
- КАРТА № 12 Карта на горските територии, предоставящи обществени екосистемни ползи - полза 7
- КАРТА № 13 Карта на горските територии, предоставящи обществени екосистемни ползи - полза 8
- КАРТА № 14 Карта на горските територии, предоставящи обществени екосистемни ползи - полза 9
- КАРТА № 15 Карта на горските територии, предоставящи обществени екосистемни ползи – обзорна
- КАРТА № 16 Териториален обхват за възмездно ползване на екосистемна полза 1
- КАРТА № 17 Териториален обхват за възмездно ползване на екосистемна полза 2
- КАРТА № 18 Териториален обхват за възмездно ползване на екосистемна полза 3
- КАРТА № 19 Териториален обхват за възмездно ползване на екосистемна полза 4
- КАРТА № 20 Териториален обхват за възмездно ползване на екосистемна полза 5
- КАРТА № 21 Териториален обхват за възмездно ползване на екосистемна полза 6
- КАРТА № 22 Териториален обхват за възмездно ползване на екосистемна полза 7
- КАРТА № 23 Териториален обхват за възмездно ползване на екосистемна полза 8
- КАРТА № 24 Териториален обхват за възмездно ползване на екосистемна полза 9